

Charles Péguy

Noseč bel mrtvaški prt

**Milan Golob, Rok Andres,
Ludvik Kaluža, Matej Mohorič
Peternelj, Nada Slatnar,
Marija Krajnik in ostali**
Škofjeloški pasijon 2015

Matija Ogrin

Tri stoletja pasijonskega
izročila

PASIJONSKI DONESKI

Jaša Drnovšek

V negibnih stopinjah

Janko Jeromen

Vloga Samsona v
Škofjeloškem pasijonu

France Planina

Škofjeloški pasijon 1936

SKUPINA
ZA
PASIJON

PI

Doneski 36
Memorabilia Locopolitana 24

Posvečeno
osemdeseti obletnici
Debeljakove uprizoritve
Škofjeloškega pasijona

KULTURNO-ZGODOVINSKO DRUŠTVO
LONKA STARA LOKA

MUZEJSKO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA

Loški razgledi

Doneski 36

Lonka

Memorabilia Locopolitana 24

PASIJONSKI DONESKI 2016/11

Uredniški odbor: Alojzij Pavel Florjančič (glavni urednik), Blaž Karlin, Hiacinta Klemenčič, mag. Andreja Ravnihar Megušar, dr. Matija Ogrin, mag. Jože Štukl

Reliefi v lesu: Peter Jovanovič

Fotografije: avtorji navedeni pri fotografijah

Recenzenta: dr. Metod Benedik, Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete v Ljubljani; dr. Neža Zajc, ZRC SAZU

Oblikovanje: Alojzij Pavel Florjančič

Gledališki list in

oblikovanje naslovnice: Studio Miklavc, zanj Barbara Šušteršič

Slika na naslovnici: Peter Jovanovič, Križev pot, XII. postaja, les, 1989

Priprava za tisk: Jože Šenk, Salve d.o.o. Ljubljana

Naklada: 300 izvodov

Založila in izdala: Muzejsko društvo Škofja Loka,
zanj predsednik, mag. Aleksander Igličar (www.mdloka.si);
Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka Stara Loka,
zanj predsednik, Klemen Karlin (www.staraloka.si)

Izdajo je sofinancirala Občina Škofja Loka,
zanjo župan, mag. Miha Ješe.

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji.

ISSN 2232-2965

PASIJONSKI DONESKI

2016 | 11

Muzejsko društvo Škofja Loka
&
Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka Stara Loka

Škofja Loka, Stara Loka 2016

KAZALO

UVODNIK.....	6
Charles Péguy NOSEČ BEL MRTVAŠKI PRT	8
ŠKOFJELOŠKI PASIJON 2015.....	13
Milan Golob PASIJONSKI PÁBERKI	15
Rok Andres DRAMATURŠKI KONCEPT(I) PASIJONA 2015.....	27
Ludvik Kaluža ŠKOFJELOŠKI PASIJON 2015 – LEKTORJEVO POROČILO	39
Matej Mohorič Peternelj ORGANIZACIJSKI IN TRŽENJSKI VIDIKI IZVEDBE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2015	49
Nada Slatnar SPOMINI NA USTVARJANJE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA	57
Marija Krajnik POGLED IZ PASIJONSKE GARDEROBE.....	61
PASIJONCI O ŠKOFJELOŠKEM PASIJONU 2015.....	71
PASIJONSKI DONESKI	77
Matija Ogrin TRI STOLETJA PASIJONSKEGA IZROČILA.....	79
Jaša Drnovšek V NEGIBNIH STOPINJAH	87
France Planina ŠKOFJELOŠKI PASIJON 1936.....	105

Henrik Neubauer SAMSONOV PRIZOR ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2009	113
Janko Jeromen VLOGA SAMSONA V ŠKOFJELOŠKEM PASIJONU	117
PASIJONSKI RAZGLEDI	127
Janez Urh ROMARSKÉ DROBTINICE	129
Aleksander Igličar DNEVI ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2015	139
Urška Florjančič PASIJONSKI VEČER 2015 V STARI LOKI	145
Blaž Karlin PASIJONKE	147
Jože Kregar OGRINČEV REQUIEM ZA JEZUSA	159
Jože Štukl OBISK PASIJONSKE IGRE V TEGELENU NA NIZOZEMSKEM	163
Peter Jovanovič KRIŽEV POT	169
Tomaž Hostnik KRIŽU POT	169
Gašper Peternel KRIŽEV POT PETRA JOVANOVIČA	198
ŠKOFJELOŠKI PASIJON 2015, GLEDALIŠKI LIST	201

OB OSEMDESETLETNICI DEBELJAKOVE UPRIZORITVE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA

»Želimo, da bi **Škofjeloški pasijon** dobil v Loki svoje stalno pribežališče morda v smislu malega Oberammergaua: v Loki se je spočel, v Loki naj živi.«
Debeljak, 1936¹

Naj nas naslov našega uvodnika spomni, da je bila leta 1936 v Škofji Loki, po stosedemdesetih letih, natančneje po 169 letih,² ponovno obnovljena Romualdova dramatisirana procesija Vélikega petka, oziroma pasijonska procesijska igra, danes splošno znana pod imenom Škofjeloški pasijon. Za letošnjo osemdesetletnico te pomembne uprizoritve smo nameravali objaviti integralno Romualdovo besedilo, ki ga je za to priložnost posebej priredil dr. Tine Debeljak. Kljub nekajletnemu iskanju besedila, ga do danes nismo odkrili. Namesto tega smo za objavo v osrednjem tematskem delu revije pripravili kot samostojen prispevek dokaj podrobno predstavitev takratne uprizoritve. Prispevek je leta 1937, prav v času ponovitve Debeljakove postavitve Škofjeloškega pasijona, v tedniku Gorenjec, objavil Debeljakov rojak, prijatelj in sodelavec prof. France Planina.³ Vse premalo se zavedamo tega velikega kulturnega, verskega in gledališkega dogodka, ki predstavlja neprecenljivi časovni most med prepovedjo Pasijona leta 1768 in Kokaljevo postavitvijo leta 1999. K temu pasijonskemu mostu, ki ga je v letih 1936 in 1937 kot stoletna stebra postavil Tine Debeljak, se bomo še vračali. Spomnimo se, da se je Škofjeloški pasijon že pred Romualdom in po njem, vse do prepovedi leta 1768, uprizarjal vsako leto enkrat in to na Véliki petek. Tako Debeljak leta 1936 kot Kokalj leta 1999 sta imela več uprizoritev, eno za drugo; prvi v poletnem času, drugi v velikonočnem času. Oba sta to ponovila leta 1937 oziroma leta 2000. Ločanom med vojno in po njej brez Debeljaka ciklično ponavljanje uprizoritev ni uspelo, čeprav jo je Debeljak želel.⁴ Šele po demokratičnih spremembah konec prejšnjega stoletja

¹ Vir: Tine Debeljak, Škofjeloška procesija in razvoj pasijonskih iger sploh, *Škofja Loka in njen okraj*, Škofja Loka 1936. Odebeljen naziv **Škofjeloški pasijon** v Debeljakovem citatu želi bralca opozoriti na to, da je Tine Debeljak leta 1936 za Romualdovo škofjeloško procesijo prvič uporabil ime Škofjeloški pasijon!

² V Kroniki škofjeloškega kapucinskega samostana 1, str. 118, je za leto 1768 zapisano: »**Procesijo**, ki na veliki petek predstavlja Gospodovo trpljenje in so jo uvedli leta 1721, je v tem letu, potem ko je bilo zanj že vse pripravljeno, proti koncu postnega časa **prepovedal in odpravil** prevzvišeni in prečastiti nadškof goriški« (grof Karel Mihael Attems, goriški nadškof in metropolit, je bil privrženec vrednot reformnega katolicizma).

³ France Planina je v reviji Gorenjec, predhodniku današnjega Gorenjskega glasa, v št. 29 z dne 17. julija 1937, objavil celostranski prispevek *Škofjeloški pasijon*.

⁴ Kakšen interval si je Debeljak zamislil in na koliko let naj bi se uprizoritve ponavljale, ne vemo. Danes potekajo na šest let, tako da bo naslednje uprizarjanje Pasijona v Loki leta 2021.

je Ločanom uspelo ponoviti uprizorjanje še dvakrat, leta 2009 in leta 2015. Videti je, da se je Debeljakova želja le izpolnila.

Posebni, najobširnejši del revije je namenjen lanski uprizoritvi Škofjeloškega pasijona. Vsi štirje stebri Škofjeloškega pasijona, režiser Milan Golob, dramaturg Rok Andres, lektor Ludvik Kaluža in producent, vodja projekta Škofjeloški pasijon 2015, Matej Mohorič Peternelj, temeljito predstavijo in analizirajo vsak svoj segment projekta. Morda so še pomembnejši njihovi predlogi in napotki svojim naslednikom. Vsebino zaključujejo še nekateri strokovni sodelavci in udeleženci pasijona.

V osrednjem bloku Pasijonskih doneskov Matija Ogrin problematizira datum nastanka, pravzaprav govori o genezi Romualdovega Škofjeloškega pasijona. Jaša Drnovšek v uvodu svojega prispevka piše o specifični procesijski naravi zgodnjenovoveških pasijonov, ki so bili zelo uspešna oblika množične kulture in katoliške preнове. Avtor ugotavlja tudi velik »socialnopolitični potencial teh procesij.« Sledi že omenjena predstavitev Debeljakove uprizoritve Škofjeloškega pasijona iz leta 1936, kjer na sedmih primerih sledimo avtorjevim posegom v izvirno Romualdovo besedilo. Na koncu lahko primerjamo dva različna pogleda na »figuro« s Samsonom (podoba 7a) izpod peres Henrika Neubauerja in Janka Jeromna.

Zadnji blok nudi bralcem bogato paleto pasijonskih dogodkov v minulem letu.

Letošnje pasijonske podobe umetnika Petra Jovanoviča so žlahten zaključek naše revije. Jovanovičev *Križev pot*, mojstrsko izveden v češnji, je sublimat njegovega rezbarskega opusa. Da je še bolj vpet v kulturno loško-poljansko izročilo, ga spremlja izvirni rovtarski haiku *Križu pot* umetnika Tomaža Hostnika.

Ni odveč na koncu še enkrat poudariti, da letos mineva tudi osemdeset let, ko je Debeljak, po našem vedenju kot prvi, poimenoval Romualdovo pasijonsko procesijsko igro *Škofjeloški pasijon*.

Dragi bralci, s to številko smo začeli drugo desetletje naše revije. V moji pasijonski bisagi je ostalo še nekaj blaga, zato sem se z njim za krajši čas pridružil članom uredniškega odbora. Se že čuti nov veter? Mene zagotovo že prepihava in to je vsekakor dobro za revijo in za vas. Če se nam pridružite, bomo odprli rubriko za vas. Zato vam namesto podpisa urednika puščam svoj elektronski naslov:

alozij.florjancic@guest.arnes.si

Charles Péguy

Noseč bel mrtvaški prt
»Péguyjev pasijon«

Charles Péguy (1873–1914), *Preddverje skrivnosti druge krepsti*, str. 157–160,
prevod in spremna beseda Gorazd Kocijančič, Mohorjeva družba, Celje - Ljubljana 2012

MATI GERVAISE:

Vera, ki jo imam najraje, govori Bog, je upanje.

Noč, sveta si, Noč, velika si, Noč, lepa si,

Noč z velikim plaščem.

Noč, ljubim te in pozdravljam in poveljučujem, ti si moja
velika hči in moja stvaritev.

O lepa noč, noč z velikim plaščem, moja hči z zvezdnim
plaščem,

Kličesh mi v spomin, meni samemu kličesh v spomin to
veliko tišino, ki je vladala,

Preden sem odprl otvornice nehvaležnosti.

In ti mi naznanjaš, meni samemu naznanjaš to veliko tišino,
ki bo vladala,

Ko jih bom zaprl.

O sladka, o velika, o sveta, o lepa noč, morda najsvetejša
izmed mojih hčera, noč z veliko obleko, z zvezdno
obleko,

Kličesh mi v spomin to veliko tišino, ki je bila v svetu

Pred začetkom človekove vladavine.

Naznanjaš mi to veliko tišino, ki bo zavladata

Po koncu človekove vladavine, ko bom ponovno zgrabil
svoje žezlo.

In na to včasih pomislim vnaprej, kajti ta človek res zganja
veliko hrupa.

Predvsem pa mi, Noč, kličesh v spomin to noč.

In jaz se je bom spominjal večno.

Odbila je deveta ura. Bilo je v deželi mojega ljudstva
Izraela.

Vse je bilo dopolnjeno. Ta velikanska avantura.

Od šeste ure je bil mrak nad vso deželjo, vse do devete ure.

Vse je bilo dopolnjeno. Ne govorimo več o tem. To me
boli.

Ta neverjetni sestop mojega sina med ljudi.

K ljudem.

Za to, kar so iz tega storili.

Teh trideset let, ko je bil mizar med ljudmi.

Ta tri leta, ko je bil nekakšen pridigar med ljudmi.

Duhovnik.

Ti trije dnevi, ko je bil žrtev pri ljudeh.

Med ljudmi.

Te tri noči, ko je bil mrlič pri ljudeh.

Med mrtvimi ljudmi.

Ta stoletja in stoletja, ko je hostija pri ljudeh.

Vse je bilo dopolnjeno, ta neverjetna avantura,

S katero imam jaz, Bog, roke zvezane za vso svojo večnost.

Ta avantura, s katero mi je moj Sin zvezal roke.

Za vekomaj je zvezal roke moje pravičnosti, za vekomaj
odvezal roke mojega usmiljenja.

In celo pravičnost je iznašel proti moji pravičnosti.

Pravičnost ljubezni. Pravičnost Upanja. Vse je bilo
dopolnjeno.

Kar je bilo treba. Kakor je bilo treba. Kakor so naznanili
moji preroki. Tempeljsko zagrinjalo se je pretrgalo
na dvoje, od zgoraj do tal.

Zemlja se je tresla; skale so se razklale.

Grobovi so se odprli in mnogo teles svetih, ki so bili
mrtvi, je bilo obujenih v življenje.
In približno ob devetih je moj Sin zavpil
S krikom, ki ne bo zamrl. Vse je bilo dopolnjeno. Vojaki
so se vrnili v svoje vojašnice.
Smejali so se in zbijali šale, ker je bila naloga opravljena.
Izmena straže, na kateri ne bo več treba stati.
Samo stotnik je ostal in nekaj mož.
Čisto majhna straža, da bi varovala te nepomembne vislice.
Vešala, na katerih je visel moj Sin.
Le nekaj žena je ostalo.
Mati je bila tam.
In morda tudi nekaj učencev, a to ni prav gotovo.
Torej – vsak človek ima pravico pokopati svojega sina.
Vsak človek na zemlji, če ima to veliko nesrečo,
Da ne umre pred svojim sinom. In jaz sam, jaz Bog,
Zvezanih rok s to avanturo,
Jaz sam v tem trenutku, oče po tolikerih očetih,
Jaz sam nisem mogel pokopati svojega sina.
Tedaj, o noč, si prišla.
O moja hči, najdražja izmed vseh. Še to vidim in bom
videl v svoji večnosti,
Tedaj, o Noč, si prišla ti in v veliki mrtvaški prt zavila
Stotnika in njegove Rimljane,
Devico in svete žene,
In ta hrib in to dolino, na katera se je spuščal večer.
In moje ljudstvo Izrael in grešnike in hkrati tistega,
ki je umiral, ki je bil mrtev zanje,
In može Jožefa iz Arimateje, ki so se že približevali,
Noseč bel mrtvaški prt.

Poganjalka zvončnega kolesa spremlja berača, nov motiv v 3. prizoru »Smrt«. Foto: Tatjana Splichal

ŠKOFJELOŠKI PASIJON 2015

Pri 16. prizoru »Kristus na križu« je bil k celinam vpeljan nov lik, ribič. Foto: A. Pavel Florjančič

MILAN GOLOB

PASIJONSKI PÁBERKI

*Škofjeloški pasijon je fenomen.
Pasijonci so fenomenalni.*

Škofjeloški pasijon (v nadaljevanju ŠP) je nadštevilen gledališki izziv in ogromen podvig, zato ne bom niti poizkušal zaobjeti vseh aspektov, procesov, dogodkov, sprememb, opustitev, dopolnitev, premislekov, sodelavcev in njihovih prispevkov, okoliščin, spremenljivk in nenazadnje srečnih naključij, ki so omogočili ŠP 2015. V nadaljevanju bi rad predstavil nekatera svoja izhodišča, ki so me vodila pri nastajanju pasijona, nekaj ključnih sprememb, dobrih praks in predlogov za naprej. Ne bi rad preveč umoval, navsezadnje vsak Pasijon govori sam zase.

Predpostavke

Režijski koncept ŠP 2015 je bil zasnovan okoli sintagme *Ecce homo*.

Osrednja pozornost režiserskega dela je bila namenjena igralskemu vidiku uprizoritve, kar izhaja iz predpostavke, da je bil prvoten namen uprizarjanja ŠP predvsem duhovno izkustvo (pred npr. kulturnim, umetniškim ali estetskim). To nadalje pomeni, da je imelo sporočilo prednost pred obliko in nadalje, razumljivost pred posnemanjem ali zahtevo po spektakelskem... Takšna konceptualna zasnova je komplementarna »Kokaljevi« znanstveno-(etnološko)-historični postavitvi, hkrati pa opozarja na probleme pojma »ljudske igre« (po Kuretu) v sodobnem času, za sodobnega človeka, saj ta prekmalu postane izgovor za obliko diletantizma, ki Pasijonu na dolgi rok škodi.

ŠP ima svoje izvore v spokorni procesiji, ki jo je Romualdov genij nadgradil v edinstveno dramsko in uprizoritveno delo, ki ima prepoznaven dramski lok (pravzaprav dva: duhovnega in tuzemnega), osrednjega protagonista in navkljub dozdnevni fragmentiranosti (kršenju enotnosti kraja, časa in prostora) pravzaprav zelo homogeno vsebino in žanrsko prepoznavno strukturo.

Moja najpomembnejša, intimna predpostavka postavitve ŠP 2015 je bila, da je, navkljub mrakobnemu dogajanju, prikazanemu trpljenju in bolečini, končno sporočilo ŠP pozitivno, celo svetlo in privzdignjeno. Povzdignjeno k presežnemu. Ali kot bi dejal p. dr. Metod Benedik, izpostavili smo »vstajenjsko, odrešenjsko«

poanto. Prav to načelo je bilo vodilo za delo z igralci (njihovemu razumevanju in odrski interpretaciji) kot tudi režijsko-montažnim posegom (ritem uprizoritve in svetel konec, ki ga odpoje Ljudstvo). ŠP je v Aristotelovskem smislu *κωμედία*, zato je bilo potrebno veliko strokovnega dela (lektor, dramaturg, koreografa, režiser, brat kapucin kot duhovni vodja...) z igralci, da so lahko dosegli živost, spontanost in nenazadnje prepričljivost za kar najbolj doživeto podajanje svojih vlog.

Organizacija dela z vidika režiserja

Na režiserjevo delo vplivajo številni deležniki; npr. strokovni svet, ki bdi nad ŠP, zainteresirana javnost, (potencialni/bodoči) gledalci, zunanji izvajalci in številni drugi. V operativnem smislu je režiser najbolj odvisen od naslednjih deležnikov, ki omogočajo in podpirajo ŠP in s katerimi mora biti, med procesom nastajanja pasijona, nenehno v dialogu:

- bratje kapucini (skrbijo za duhovno vodstvo in so varuhi interpretacije ŠP),
- Občina Škofja Loka (omogoča finančno-materialni vidik uresničevanja ŠP),
- pasijonci (ustvarjalci, izvajalci in podporniki ŠP).

Režiserjev fokus je predvsem delo s pasijonci.

ŠP se je izredno dobro ukoreninil med pasijonci. V času pred pasijonom in med uprizoritvami pasijonci dobesedno živijo za pasijon, kar pomeni, da udeležajo njegove vrednote, žrtvujejo svoj čas, ki ga namenjajo za vaje, opravila, popravila ipd.

Prostovoljstvo je ena najpomembnejših vrednot pasijona in ožja, vodstvena ekipa, mora imeti izredno oster posluš za želje in zahteve pasijoncev. Seveda pa je za pasijon kot celoto prav tako pomembno, da vzdržuje profesionalno jedro, ki oblikuje in usmerja navdušenje, ki ga ob pasijonu gojijo ljubitelji-pasijonci.

Nekaj opomb k uprizoritvi

V nadaljevanju navajam postopke in spremembe v ŠP 2015, glede na prvo pojavitev (postopka ali spremembe) v uprizoritvi. Številka označuje mesto v govorjenem besedilu ŠP, kot ga je zapisal in numeriral lektor Ludvik Kaluža v »Govornoizvedbeni predlogi« (2015). Številčenje se nekoliko razlikuje od »Znanstvenokritične izdaje« dr. Matije Ogrina (2009), obe pa se razlikujeta od »Preproste fonetične transkripcije s prevodom neslovenskih delov besedila« Jožeta Faganela (1987 in 1999).

MONTAŽA – V predstavi smo poizkušali, kjer je bilo mogoče, uvesti samostojno prehajanje med prizori (po načelu avtonomne, dinamične montaže), saj smo se želeli približati izvirnemu procesijskemu poteku Romualdovega pasijona. Za procesije je značilno, da potekajo samostojno in imajo svojo lastno dinamiko,

ki je utemeljena na hoji povprečnega človeka v zaporedni razvrstitvi. ŠP je v tem smislu posebnost, saj ga dičijo igrani prizori (kar je po mnenju dr. Jaše Drnovška edinstvena kombinacija v evropskem, če ne že kar v svetovnem merilu). Dinamika Škofjeloške procesije je zato bolj kompleksna, zaradi česar so nujni vezisti in vodje prizorišč, ki usmerjajo nastopajoče med prizori in med prizorišči (A, B, C, D). V našem primeru smo na nekaterih montažnih mestih med prizori razbremenili veziste, zaradi česar je bila izvedba bolj robustna in dinamična; poleg tega so tudi na teh mestih vezisti predstavljali dodatno varovalko, če bi bilo potrebno posredovati. Izbrani nastopajoči so sledili besedilu predhodnega prizora, nato pa na dogovorjenem mestu v besedilu, svojo skupino, v določenem ritmu, usmerili proti dogajalnemu prizorišču. To so bili ponavadi igralci s tekstom, katerim so bila na vajah podana režijska navodila, tako da so se lahko med uprizoritvijo samostojno odločali v skladu z zamišljenim režijskim konceptom. Skorajda bi lahko rekli, da se je vsakokratna uprizoritev začela kar sama od sebe, saj je bil znak za začetek zadnja odbita ura na zvoniku. Takoj nato se je iz daljave zaslišalo udarjanje na boben in gledalcev pogled je poiskal prihajajoče pasijonce.

»VODITELJ Z ZVEZDO V RDEČI KUTI« – V gledališkem listu smo težili k natančnemu poimenovanju likov in se tako poizkušali čim bolj približati izvirniku. Na primer »spokorniki« (gre za »flagelante«, predhodno so bili poljubno poimenovani bičarji, ker lahko pride do zamenjave „s pravimi bičarji“ v prizoru Bičanje) in »puščavniki« (pred tem ponekod križenosci). Na mestih, kjer Romuald lika ne poimenuje eksplicitno, smo uporabili predmet, ki je zanj značilen (npr. Angel z mečem, Davidov paž, ki nosi krono), pa tudi vrstni red glede na pojavnost v tekstu oz. v uprizoritvi (npr. Drugi angel, ki nosi šibo, Drugi desni jud). Poimenovanje je tako opravilo svojo razlikovalno funkcijo med istovrstnimi liki, nastopajoči pa se tudi lažje identificirajo s svojo vlogo. Zaradi dolžine postanejo imena bolj baročna in imenitnejša. Seveda pa upam, da bo kakšna prihodnja znanstvena raziskava predlagala ustreznejšo taksonomijo.

»SMRT Z BOBNOM« – Konjeniki neradi plašijo svoje konje, zato ostaja konjenik-bobnar izziv za prihodnje uprizoritve.

PRVA PODOBA, PRVI PRIZOR, PREDIGRA... – Členitev pasijona je problematična. Romuald pozna 13 »podob«. Kokalj zaradi večje razumljivosti sodobnemu gledalcu isti vsebini pasijona doda predigro in ga razčleni na dodatne »prizore«, skupaj 20. Gartner ohrani razdelitev na 20 prizorov, čeprav uvede nekatere nove prizore, ki vsebinsko zagotovo predstavljajo samostojne enote. Seveda pa je tukaj še neformalni »21. prizor«, za katerega vedo samo pasijonci. Na začetku smo

stremeli k večji doslednosti pri numeriranju in poimenovanju prizorov, vendar smo to hotenje opustili zaradi prozaičnega razloga. Namreč med nastopajočimi, ki so sodelovali v preteklih postavitvah sodobne (Kokaljeve) izvedbe ŠP, je zelo zakoreninjena členitev na 20. prizorov. Vsakršna sprememba bi lahko povzročila veliko zmedo bodisi pri prevzemu kostumov v garderobi, bodisi v vrsti pri izhodu iz Pasijonskega tabora ali pač kjerkoli v komunikaciji med »starimi« in »novimi« pasijonci. Sistema, ki deluje, ni smiselno spreminjati, seveda pa bo nemara, zaradi stalnih teženj, da se ohrani čim večja »avtentičnost« in »čistost« pasijona ter njegova historična ustreznost, potrebno razmisliti zakaj in kako se približati duhu izvirne razdelitve na podobe.

»MAGISTER PROCESSIONIS« – Vezni tekst je bil v funkciji montaže. Na začetku in na koncu pasijona je bil bran (pripovedovan) na odru, vmes pa v »off-u«, po mikrofonu. Tako smo dramaturško izpostavili, da je ŠP »kapucinska« pripoved, torej pripoved, ki nam jo podaja kapucin.

RAJ – Spremenjena scenografija na prvem odru, ki omogoča bolj razgibano mizansceno. Igralci so dobili več prostora, njihova postavitve pa se med prizorom spreminja, kar omogoča dodatno (prostorsko, telesno) razsežnost pripovedovanja. Seveda pa še vedno ostaja izziv izvirne upodobitve drevesca, ki je nemara smrečica z rdečimi jabolki (jezuitska »Igra o paradizu«).

(1) – JEZIK – Govornoizvedbena predloga je, poleg dela na igri, najpomembnejša pridobitev te postavitve ŠP, njena realizacija pa daleč presega predhodne, sodobne postavitve. Lektor, gledališki lektor, je funkcija, ki je celo nekateri profesionalni gledališčniki ne razumejo zadosti dobro. Sam ne morem dovolj naglasiti lektorjeve vloge v uprizoritvi ŠP. Očitki, da bi morali ohraniti historični »zven« (lepoto, slog), ne upoštevajo zakonitosti sodobnega gledališkega dogodka (kamor ŠP zagotovo spada) ne njegovega izvirnega smotra. Pasijonsko sporočilo je močno in ga pred sodobnim gledalcem ne bi smeli zastirati z larpurlartističnimi zahtevami po vztrajanju pri določeni estetiki, zgolj zaradi ohranitve nekakšne »tradicije«. Menim, da največ napravimo za tradicijo in prihodnost ŠP, če ga jemljemo kot našega sodobnika, s katerim smo v spoštljivem dialogu, a nujno v enakovrednem razmerju. Le tako ga bomo ohranili živega v predstavah pasijoncev in obiskovalcev.

(53) – ADAMOVI OTROCI – Na prizorišče pridejo skupaj s prvim odrom in ga obkrožijo. V rokah ne nosijo palic, kot stoji v izvirniku, marveč prodnike, s katerimi ustvarjajo različne zvoke in tako dodajo posebno vzdušje k atmosferi

rajskega prizora. Stotinja otrok je bila izbrana iz vseh osnovnih in podružničnih šol na Loškem in iz Glasbene šole Škofja Loka. Izkazalo se je, da je bila odločitev glasbenega vodje (Urban Tozon), da samostojno izvede izbor in korepeticijo vseh otrok v zboru, odlična odločitev, saj se je posledično skrajšalo število vaj.

(59) – CEHI – Cehovske prizore smo tokrat uvrstili neposredno za rajskim prizorom, tako kot stoji v izvirniku. S tem se spremeni ekspozicija, dogajanje pa lahko poteka nemoteno od prizora Smrti pa do Mati sedem žalosti.

(153) – SMRT NA KONJU V PODOBI – Večni, »Smrti s koso, peš« smo vrnili tekst, tako, kot stoji v izvirniku.

MRTVAŠKA KONJENICA – Vsakemu konjeniku smo dodali kostumiranega vodnika konja (vsebinsko so to mrtvaki), s čimer postane Romualdov hommáge na hrastoveljski *danse macabre*, ki ga je skoraj zagotovo poznal, estetsko dovršen. Vodniki so predstavljali tudi varnostni ukrep, zaradi katerega je bilo mogoče, da izvedemo izvorno zaporedje prizorov, kjer gre neposredno za Cehi številčna mrtvaška konjenica. Namreč zaradi zakonitosti teksta in omejenega prostora med prizoriščema A in B, so na razmeroma majhnem prostoru nekaj časa ujeti Adamovi otroci (110), Cehi (78) in konjeniki (47). Ta podvig seveda ne bi bil mogoč brez jeklenih živcev vodij igre na prizorišču B in vezistov. Ta prizor bi v prihodnje potreboval več baročnih lasulj, brk in brad, kostumografskih detajlov, kar je vse povezano s sredstvi. Premalo poudarka smo dali ustreznemu zaporedju konj glede na družbeni status jahajočega lika (nihče ne more imeti boljšega konja kot papež).

POGANJALKA ZVONČNEGA KOLESA – Kostumsko je enaka vodnikom konj in je spremljevalka berača, ki ga na sredini odra, medtem ko se on ustavi, prehit. Zvončno kolo je darilo freisinškega izdelovalca srednjeveških inštrumentov Škofji Loki, na kar me je opozoril skrbnik srednjeveških, pasijonskih glasbil, Janez Jocif.

(278) – GOSPODOVA VEČERJA – Prizor smo ozvočili s pomočjo mikrofona na mizi, zato je lahko bila igra bolj intimna, saj bi mikrofoni v nadglavišču potrebovali bolj kričavo podajanje teksta. »Bubice« smo uporabili, kot je bilo do sedaj v navadi, pri vseh konjenikih s tekstom, na novo pa še pri nekaterih solo vlogah. Ker je predstava v eksterierju, smo tako tudi zmanjšali vpliv vetra.

SAMSON – Prizor je bil tokrat montažno ločen od prizora »Krvavi pot«. V vsebinskem smislu pa je še vedno napačen, tako kot leta 2009, ko je prišlo do

preinterpretiranja Kokaljeve postavitve prizora. V prihodnje bo nujno potrebno upoštevati napotila, ki jih je, žal prepozno, podal g. Janko Jeromen (gl. vprašanje *typus-antitypus* v *Bible Moraliseé, Biblia pauperum...*). Opravičujem se vsem, ki sem jih pri nastajanju tega prizora morebiti prizadel, še posebej koreografu, prof. dr. Henriku Neubauerju.

JUDEŽ IN SODBA – Nova mizanscenska, koreografska rešitev. Montažni prehodi z nadaljnimi podprizori (*Velikaši, Kajfa, Pilat na konju*) so definirani in tekoči.

(426) - **PILATOVA ŽENA** – Ob konjenika Pilata smo dodali jahalko Klavdijo Prokulo, ki je omenjena v Novi zavezi.

(464) – **BIČANJE** – Nekateri gledalci so pripominjali, da je bilo bičanja preveč. No, v »Vsebina Enkratno slave polna zmaga...«, kasnejši avtor, za 6. podobo, piše: »Z velikim potrpljenjem je prejel 6666 udarcev z bičem, tako da od temena njegove glave do peta ni bilo na njem najti zdravega uda«.

(505 – 518) – **TRETJI IN ČETRTI ANGEL** – Še vedno ostaja izziv, s katerim se je srečeval že Kokalj, namreč, kako na prenosni oder spraviti vse štiri angele, ne da bi bilo osem igralcev preveliko breme za nosače.

GLEJ ČLOVEK – Pilatov tron je pomaknjen nazaj in omogoča bogatejšo mizanscensko pripoved in vzpostavljanje odnosov med nastopajočimi. Ob tronu je podstavek z vodo, kar je omogočilo umivanje rok po izvorniku.

VOZ, KI STA NA NJEM 2 KRIŽA ZA RAZBOJNIKA – Žal nismo mogli pridobiti konja in furmana.

KRIŽEV POT – V tej postavitvi Veronika dvigne okrvavljen prt in ne več podobe »torinskega prta«. Seveda je mogoče oboje, v našem primeru smo podčrtovali realističnost prizora, zato ikonoklazem.

CELINE – Montažno so ločene od predhodnega prizora s Kristusom na križu. Poraja se vprašanje, ali bi ne bilo smiselno v prihodnje postaviti Celine na konec, za ali ob prizor Mati sedem žalosti. Ob nastopu Celin puščavniki dvignejo križe; iz simbola pokore postanejo simbol ponosa, vstajenja.

(770 – 775) - RIBIČ – Uvedba novega lika, ki ga izvirno najdemo za 12. meditacijo v »Vsebina Slave visokovredni triumf ljubezni«. Ribič (mornar) vsebinsko povzame, kar so povedale Celine, nato pa vsi skupaj vzklikajo hvalnico.

KUPIDO – Upoštevali smo izvirno zaporedje: Marija, angel, Kupido, Janez. Pred tem je Kupido nastopil zadnji. Igralca portativa smo umaknili z odra med nosače.

ČASTNA GRENADIRSKA ČETA – Iz konjeniške enote je nastala pehota, oz. častna četa, ki deluje zelo urejeno in disciplinirano, ko se razvrsti v častno stražo pred Božjim grobom. Postavitev na tem mestu deluje kot zaklepaj, saj je postavljena ob konec Kristusove telesne prisotnosti v Škofjeloškem pasijonu. Oklepaj v tem smislu seveda predstavlja častna konjenica dragoncev pred prizorom »Vhod v Jeruzalem«.

LJUDSTVO – Zbor je oblečen v prirejene kute (kroj je podoben pelerini), ki so zlato-rumene in zelene (barve Freisinškega gospostva in Škofje Loke).

»SLAVO KRISTUSU SKAŽIMO« – S pesmijo na koncu postavitve smo na umetniški način izpostavili vstajenjsko bistvo pasijona. Pesem izvira iz 14. folija, ki je del Pasijonskega kodeksa. Skladatelj vokalne pesmi je Andrej Misson. Pevci izhajajo iz naslednjih zborov: Ženska vokalna skupina Grudnove Šmikle (pod vodstvom Marjete Naglič), Vokalna skupina Cantabile (Roman Ažbe), MePZ Gimnazija Škofja Loka (Ana Prevc Megušar).

Dobra praksa

BRALNA UPRIZORITEV – Od nastopajočih smo zahtevali, da je 14 dni pred premiero jezikovna podoba ŠP 2015 dokončana. Večina igralcev z besedilom je na »bralki« sploh prvič slišala celoten pasijon. Srečanje v Sokolski dvorani je bilo koristno, lepo in ganljivo.

ALTERNACIJE – Povečali smo skupno število alternacij, predvsem kot ukrep, če bi v posamičnem prizoru zbolel kateri od nastopajočih, pa tudi zaradi časovne razpoložljivosti nastopajočih na posamezni uprizoritvi. Največje tveganje v tem oziru predstavljajo solo pevci, nato igralci s tekstom in koreografirani igralci, konjeniki, ostali pa so lažje nadomestljivi. Številni pasijonci so najboljši zagovorniki in promotorji pasijona.

CRM – V Google Drive smo osnovali preprost sistem spremljanja statusa pasijoncev v realnem času (nekakšen CRM, Customer Relationship Management). Sistem je navkljub svoji robotosti omogočal, da je na bazi podatkov hkrati delalo več ljudi (5–10) na različnih mestih (Pasijonska pisarna, od doma, garderoba v Pasijonki...). Zaradi številčnosti pasijoncev in kompleksnosti procesov bi bilo smiselno, da se v prihodnje naroči izdelavo namenske CRM pasijonske platforme, ki bo omogočala spremljanje:

- vseh pasijoncev skozi mnogotere faze v procesu nastajanja predstave (vpis, kostumska proba, organizacija vaj, rezervacija konjušnice, prevzem kart, alternacije, prevozni stroški, prisotnost na pikniku...),
- organiziranih skupin in posameznikov (od prvega telefonskega kontakta do predstave in morebitne zahvale po predstavi),
- VIP, gostje iz pobratenih mest ...,
- in boljšo koordinacijo med različnimi občinskimi službami.

PASIJONSKO ZAVETJE – Za pasijonce smo organizirali topel in svetel prostor, ki je v pripravljalnem obdobju omogočal kontinuirano delo in varno zavetje v številnih dolgotrajnih in napornih vajah.

DOKUMENTIRANJE LIKOV – Franc Demšar je v provizoričnem fotografskem studiu profesionalno dokumentiral vse različne like, ki nastopajo v pasijonu. Gradivo lahko služi kot podlaga za pripravo prenovljene knjige »Kostumografija ŠP« (interni priročnik, ki ga je 2009 pripravila Ivanka Tavčar) ter za »Knjigo rekvizitov ŠP« in »Knjigo maske/podob ŠP«. Glede na kvaliteto slik in postavitev je mogoče izdelati enotno knjigo, nemara celo monografijo. Z vidika organizacije dela v maski, garderobi in rekvizitarnici v času priprav na pasijon, pri kostumskih probah in na dan uprizoritve, je to gradivo nujno potrebno urediti in spraviti na papir.

Predlogi za ŠP 2021

PODNAPISI V TUJIH JEZIKIH – Nujno bi bilo potrebno omogočiti spremljanje ŠP v tujih jezikih (angleščina, nemščina, italijanščina, hrvaščina, španščina). Iz tehničnega vidika gre za razmeroma enostaven poseg, enostavnejši od npr. letošnjega sistema, ki je omogočal spremljanje ŠP gluhim & naglušnim ter slepim in slabovidnim. Stroški prevoda niso pretirani, saj ni potrebno, da bi bil prevod poetiziran in/ali v arhaičnem jeziku. Poleg tega že obstaja »prevod« besedila ŠP v sodobno slovenščino, ki ga je pripravil Ludvik Kaluža, kar bi še dodatno poenostavilo prevajanje. Besedilo, ki ga izrekajo igralci, je precej kratko, cca. 9 A4 strani

(33.347 znakov s presledki). Skratka, gre za neznamen vložek glede na močno izraženo željo tujcev/turistov po spremljanju pasijona v njihovem jeziku.

OSVETLITEV – Zaradi omejenih sredstev (sredstva so vedno omejena) smo se odločili, da lučni park ostane v istem obsegu kot leta 2009. V prihodnosti bi bilo dobro razmisliti o drugačnem lučnem konceptu, ki bo subtilno upošteval bogato scenografijo mesta.

SCENOGRAFIJA MESTA – Gre za neizkoriščeno področje, ki Škofji Loki omogoča neomejeno zalogo podob, reprezentacij njene bogate identitete. Tako bi lahko npr. v pasijonskem obdobju lahko postalo najprepoznavnejše slovensko baročno mesto.

KOSTUMOGRAFIJA – Načelno je potrebno rešiti najmanj vprašanje glede oblačil nosačev (črna, bela, rdeča verjetno niso etnološko ustrezne, so pa postale eden najprepoznavnejših grafičnih elementov celovite grafične podobe Pasijona). Nadalje, dopolnitev kostumov, predvsem v smislu izdelave bolj detajlnih kostumov.

SCENOGRAFIJA – Dopolniti oz. najprej vsebinsko rešiti nekatere postavitve na prenosnih odrih. Iskati teksturo, ki je bolj »ljudska«, pred sodobnimi materiali, ki so poceni, lahki, a estetsko neustrezni.

OZVOČENJE NEKATERIH PRIZOROV – Potrebno bo iznajti ustreznejši način za ozvočenje pevskih zborov (predvsem Duše), ki jih mikrofoni slabše zajemajo. Idealno bi bilo, da bi vsak igralec imel svoj mikrofona, oz. vsaka pevska skupina svoj sistem ozvočenja.

STROKOVNI SIMPOZIJ – Zaradi številnih odprtih vprašanj, ki jih s seboj prinese vsakokratna uprizoritev in s katerimi se sooča ožja ekipa ustvarjalcev, je potrebno, da se vlaga v razvoj misli o pasijonu. Samo za okus predlagam nekaj tematskih izhodišč (ne naslove), zgolj za občutek, kako na široko je mogoče obravnavati Pasijon:

- jezik ŠP in sodobna uprizoritev,
- vprašanje rekonstrukcije in vsebinski vidiki ŠP,
- »ljudsko« in »umetnost« v ŠP,
- tipologija ŠP in njena srednjeveška genealogija,
- »pasijonec/pasijonka« - sociološki vidik fenomena,
- psihološki profil in vrednote pasijoncev kot primer dobre prakse,

- kulturna umeščenost ŠP v evropski prostor ob času nastanka in danes,
- performativnost v pasijonu, dramaturgija pasijona,
- in številna druga ...

Na bralnih vajah smo namreč naleteli na marsikatero mesto v pasijonu, ki je »težavno«. Nekatera mesta so nejasna, spet drugod se porajajo vprašanja, kaj je bolj bistveno, kaj izpostaviti, kako interpretirati. Četudi gre za režijsko knjigo, je ŠP še vedno tekst, ki zahteva določen postopek, skozi katerega se delo uresniči kot gledališki dogodek. In zaživi v duhu igralca. In zaživi v domišljiji gledalca. Naloga režiserja je, da sprejema odločitve, natančneje, da uglaši strune, s katerimi so spe-te naše duše, da bi moglo besedilo ŠP skozi njih zven šele zares zaživeti. Vendar je režiser (vsaj malo) tudi hegemon. Mora biti, drugače ne gre. S to skrbjo namenjam preostanek vrstic strokovnemu svetu.

Poziv strokovnemu svetu

Največja skušnjava, s katero sem se srečeval med ustvarjanjem pasijona, je bila povezana z vprašanjem: »Kaj je rekonstrukcija?« V kolikšnem obsegu? Koli-ko prostosti imam pri tem, kaj spreminjati in kaj dodajati. Seveda je tu izjemno delo predhodnikov, ki sta utrla pot, po kateri se gibljemo (»dramska« in ne »post-dramska« uprizoritev; ne gre za avtorski projekt, neokrnjena oblika, brez »črt«, v izvirnem kronos-toposu ...). Tudi pasijonci sami bi ne dopustili očitne kršitve »pasijonskega etosa«. Do neke mere domeno možnosti zamejujejo finance, pa omejeni čas, pa množičnost dogodka ... Vendar to ali sploh vse, kar sem napaber-koval v prispevku, je goli seznam poljubno definiranih (in potemtakem poljubno razumljenih) pojmov. Razen, če jih skupaj ne drži neka misel, ki jo spet usmerja dobrohotni agens (in to je po mojem mnenju strokovni svet), ki to idealno (misel) prevaja v materialno skozi konkretno institucionalno rešitev. Pa ne govorim o zi-danih institucijah, marveč o sklopu pravil, ki usmerjajo vedenje.

Trdim, da je v tem trenutku preveč latentnega vedenja o tem, kaj je pasijon in kakšen bi moral biti. ŠP ima v grafični podobi navedeno 1721–1999, kar označuje, da gre za sodobni, t.i. »Kokaljev pasijon«. In to je tudi edina trdna, pisna garancija, da bo pasijon v umetniškem smislu ostal »tak kot mora biti«. A v isti sapi spregle-damo, da se je na Pasijon odtlej navesilo mnogo malih in nekaj velikih sprememb, tako zaradi uprizoritve iz 2009 in 2015. Te so pogojene z drugačnim režijskim razumevanjem teksta ŠP, finančnimi danostmi, organizacijskimi spretnostmi, idr. Še več, že spremembe, izboljšave, četudi minimalne, ki jih je Kokalj sam uvedel v postavitvi iz leta 2000, delajo iz »Kokaljevega« pasijona nek drug dogodek. Kopija v gledališču ni mogoča. Vsaka ponovitev je drugačna. Menim, da bi se o tem mo-

rali več pogovarjati, bolj usmerjeno, konkretno. Pasijonu bi to na dolgi rok samo koristilo.

Zavedati se moramo, v katero smer bo šel Pasijon. Za kakšne vrste dogodek gre: duhovni, umetniški, ljudski, občinski, rimokatoliški, historični, etnološki, gledališki ... Menim, da je vse naštetu in še več. A v kakšnem razmerju? Gre za tripartiten podvig med pasijonci, občino in kapucini; in gre za kompatibilne partnerje, ki so v zglednem dialogu. Seveda vsi deležniki delujejo v dobro pasijona, vendar ne gre zanemariti, da vsak iz svojega hotenja. Poudariti moram, da to do sedaj ni bil problem in uprizarjanje Pasijona zaradi tega trenutno ni v nevarnosti (vsebinska je bolj krhka).

Težava se lahko pojavi z novimi deležniki, ki vsakokratno vstopajo v Pasijon in so dobrodošli iz različnih vzrokov. Samo za primer vzemimo aktualno kandidacijo pri UNESCO, pa članstvo v Europassion-u, pa tudi ministrstvo, pa strokovna javnost, različna društva, ki želijo sodelovati s svojimi člani, dokumentariste; do neke mere celo RTV in fotografe, ki od nekod vendar morajo spremljati dogodek ... Medtem ko so zahteve RTV-ja predvsem tehnične in (minimalno) zmotijo dajem uprizoritve, pa je proces vstopanja v razmerje z UNESCO-m tisto, ki se tiče najtemeljnejših, konceptualnih premis Pasijona.

Pasijon se tako nehote spreminja; zato, ker drugače govorimo o njem, drugače mislimo, drugače delujemo, postaja pasijon nekaj drugega. In to je dobro. A teh sprememb se moramo zavedati. V prvi vrsti strokovni svet, zato menim, da mora le-ta zavzeti določeno stališče do vseh odprtih vprašanj, ki jih je iz leta v leto več; od ene izdaje Pasijonskih doneskov do drugih, od ene uprizoritve do druge. Nikakor ne želim, da strokovni svet predpiše uprizoritveno rešitev ali celo diktira režijski koncept. To bi pomenilo „komisijsko uničenje“ pasijona in njegove živosti. Želim le, da strokovni svet zazna potrebo po tem, da odnos „samo da pride do uprizoritve“ ni več dovolj, ampak da so vsebine in tematike, ki jih odpira ŠP, preveč resne in globoke, da bi jih popolnoma prepustili naključni samovolji ali nezmožnosti vsakokratnega režiserja.

Pasijon prehaja v svojo zrelo fazo in v prihodnosti bo stopal v razmerja v spremenjenem okolju, z novimi deležniki, katerih v tem trenutku niti še ne moremo predvideti. Zato je dobro, da Pasijon sam odloča o svoji usodi.

Ob Marijinem znamenju, prizorišče A (Mestni trg) na generalki
z leve, dramaturg Rok Andres, režiser Milan Golob in Matjaž Košir, eden od vodij igre na Placu. Foto: A. Pavel Florjančič

ROK ANDRES

DRAMATURŠKI KONCEPT(I) PASIJONA 2015

»V vednost prihodnji dobi o procesiji na veliki petek«¹

Ob začetku refleksije o dramaturškem pogledu na ustvarjanje Škofjeloškega pasijona v letu 2015 je morda na mestu beseda o vznemirljivem delu z besedilom p. Romualda (Lovrenca) Marušiča. Projekt, ki je imel namen rezultirati v uprizoritvi, je bil jasen: ponovno potrditi živost Romualdove dramske pisave, obuditi staro mestno jedro Škofje Loke s starodavno tradicijo, uprizoriti Pasijon kot naj bi bil nekoč (a z modernimi sredstvi analize in uprizoritve), približati vrhunce verskega življenja davnih časov razduhovljeni družbi in razširiti vedenje o najstarejšem ohranjenem dramskem besedilu v slovenskem jeziku. Procesi dela so bili raznovrstni in prav vsak delček, vsak posameznik, vsak znak, vsaka minuta, so se na koncu razvili v celotno umetnino, ki morda presega nejasne meje uprizoritvenih umetnosti in postaja nekakšen hibrid, ki se je ujel v čas brez jasnih sider definiranosti. Uprizoritev Pasijona tako ni samo verska igra (ali religiozni shod) kot ni samo gledališka uprizoritev, zato je identiteta dogodka nejasna, ker je obenem največji (prostovoljski) projekt na področju uprizoritvenih umetnosti na Slovenskem, iz njega raste nekakšno gibanje, spodbuja spraševanje o izviri slovenskega gledališča, predvsem pa nas vrača v čas, ko je bilo iskanje smisla še nekaj običajnega. In to zadnje dejstvo tega neulovljivega koncepta, je bilo morda glavno vodilo praktičnega soočenja z besedilom, projektom, (so)ustvarjalci, nastopajočimi in celotnim kolosom pasijonskega obdobja na Škofjeloškem.

Uprizoritvena zasnova Škofjeloškega pasijona je v veliki meri tradicionalna, a vendar ne v slabšalnem smislu. Tradicionalna v smislu naslanjanja na vrednote, črpanja navdiha iz preteklosti in preteklih uprizoritev, pa tudi zaradi same forme, ki je nastala kot podaljšek nekih prejšnjih liturgičnih iger. Tradicija je tudi v kontinuiteti uprizarjanja, če se ozremo samo na bolj zanimivo obdobje sodobnosti, naštejemo precej² uprizoritev Škofjeloškega pasijona, kar zgolj potrjuje njegovo mesto v slovenski zavesti in stroki. Uprizoritve pasijonskih režiserjev Tineta Debeljaka, Mirka Mahniča, Aleša Jana, Marjana Kokalja, Mete Hočvar,

¹ S temi besedami se začne neumetniški del – folij 2r – besedilni začetek Škofjeloškega pasijona, ki ga smiselno uporabljamo zaradi narave tega pisanja.

² Od leta 1936 vsega osem uprizoritev, od tega pet v Škofji Loki.

Boruta Gartnerja in nazadnje Milana Goloba, se v svojem iskanju koda uprizoritve najprej ozirajo v eshatološko razsežnost Romualdovega besedila, nato pa se v njihovih uprizoritvah prične zrcaliti gledališki princip krščanskega gledališča v srednjem veku in njegovega vrhunca v baročni dobi. Nenazadnje v uprizoritvah Pasijona prepoznamo tudi umanjkanje tovrstne dramske in gledališke dejavnosti v zadnjem stoletju in pol, ko je najvidnejši predstavnik tovrstne dramske pisave le Hugo von Hofmannsthal s svojim *Slehernikom*³. Režijsko oko in uprizoritveni načrt pri delu z besedilom Škofjeloškega pasijona začituta utrip in gibanje, težo in sporočilo, zgodovino in modernost, ki se kot življenjska tekočina pretakajo po venah skoraj tristoletnega besedila.

Dramaturški vidiki Škofjeloškega pasijona so bili že večkrat izpostavljeni in poudarjeni, zato jih na tem mestu ne bi ponovno obnavljali. Zaustavili pa se bomo pri praktičnem dramaturškem delu z besedilom, ki se ga drži neko strahospoštovanje in je skoraj bogokletno pomisliti, da bi se nanj gledalo (zgolj) kot uprizoritveno predlogo. Škofjeloški pasijon je, kar se velikokrat pozablja, predloga za uprizoritev. Kot vsako dramsko delo služi uprizoritelju in svoj namen izpolni, kadar zaživi v uprizoritvi. Zato smo se pri letošnji postavitvi dramaturško osredotočili na gledališkost, ki jo besedilo nosi, saj se je v preteklosti z besedilom prevečkrat ravnalo zgolj na besedni (formalni, didaktični, ...) ravni, pozabljalo pa se je na uprizoritveno razsežnost in na vse s tem povezane elemente. Ko podvržemo neko besedilo dramaturški analizi, torej ga pričnemo pripravljati na uprizoritev, je treba odgovoriti na nekaj bistvenih vprašanj. Ta so enaka npr. principom pisanja v publicistiki, ko si pred začetkom pisanja o problemu zastavimo šest klasičnih vprašalnic: kaj, komu, kje, kako, kdo in zakaj. Pri uprizoritvi Škofjeloškega pasijona v letu 2015 je bilo na večino vprašanj že podanih precej odgovorov. Dramaturga pa sta preganjala (in ga še vedno preganjata) dve: kako in zakaj.

Zakaj?

Naloga uprizoritelja, najsi bo to režiser, dramaturg, igralec, umetniški vodja ali kateri od drugih aktivnih ustvarjalcev, je, da že od vsega začetka ve, zakaj si želi uprizoriti neko določeno dramsko besedilo, kaj želi z njim sporočiti in koga želi nagovarjati. Vprašanja gredo še dalje. Zakaj to nalogo poveriti točno določenemu režiserju, kako izbrati nastopajoče, kaj želimo z izbiro avtorske ekipe doseči, zakaj uprizoriti besedilo v takšni obliki, zakaj omejiti ustvarjalca, zakaj v procesijski obliki, kako preprečiti poenostavljanje, zakaj ... Če bi se lotili odgovarjati na ta neskončna mefistovska vprašanja, bi prišli do ene skupne točke, k motivu. Treba je poiskati motiv, ki nam bo zadoščal, da bi, da bomo lahko odgovorili na kar največ

³ *Jedermann* (nem.) iz leta 1911 je predelava angleške moralične igre iz 15. stoletja *The Somonyng of Everyman*.

vprašanj, ki nas begajo. In motiv ustvarjalca je lahko podoben motivom znotraj dramskega besedila. Ali kakor zapiše Vladimir Kralj v bibliji za področje dramaturgije - Dramaturškem vademekumu: »V estetiki, umetnosti, je to tisti doživljaj, ki razgiba ustvarjalno domišljijo umetnika in vpliva na obliko in vsebino umetnine. /.../ Dramski motiv kot vzmet je lahko kaka strast, kako čezmerno stremljenje, ki povzroči konflikt z nasprotno igro ali pa je to neka situacija, ki med osebami sproži nasprotja, obsežena v njej sami.«⁴ Torej je preizpraševanje lastnih motivov treba primerjati z motivi znotraj besedila, ki smo ga izbrali za uprizoritev.

Odgovori na dramaturško vprašanje zakaj uprizoriti Škofjeloški pasijon v letu 2015 (in ne morda Jančarjeve moralne igre Niha ura tiha, ali katere od Mrakovih himničnih tragedij) so bili podani že vnaprej. Pasijon se uprizarja zaradi ohranjanja kontinuitete v izvirnem času, prostoru in (deloma) načinu, predvsem kot verski in turistični dogodek. Tako imamo na eni strani folkloristiko, na drugi pa religiozno izkustvo, ki pa *a priori* še ne dajeta zadostnega razloga, da bi se pasijonski dogodek promoviral ali postajal pravi gledališki dogodek. Nastanek gledališkega pa je glavna naloga avtorske ekipe. Dramaturgov odgovor na vprašanje zakaj, je torej zaradi gledališkosti besedila, vsebine in forme, ki je najprej uprizoritvena, da se kasneje lahko rodi celostno duhovno izkustvo in posledično turistični ter komercialni vidik dogodka.

Spopad z slehernim dramskim besedilom je izziv, ki se nato spremeni v (metaforično rečeno) boj med avtorjem besedila in avtorjem uprizoritve in prav ta razhajanja med zapisano vizijo in zunanjim pogledom ustvarjalca so srž kreacije. V našem primeru je boj med avtorji pomenil iskanje novih konceptov znotraj Romualdovega besedila. Sprejeli smo dejstvo uprizarjanja Pasijona v izvirnem času, prostoru in načinu, a poskušali najti nove vidike znotraj tega koordinatnega sistema. Zakaj smo jih iskali? Najprej zato, da bi se v samem dramaturškem smislu začutila nekakšna prevetritev, saj se pri tovrstnih dogodkih, ki imajo napol festivalski značaj, lahko zgodi, da so pričakovanja nastopajočih in gledalcev v območju pričakovanega, so na nek način nizka in standardizirana. Treba je torej najti vzvode, ki bodo togi strukturi vdihnili temperament in poskrbeli, da bi bila gledalska (in igralska) izkušnja drugačna od pričakovane. To pa je mesto, kjer nastane presečna množica obeh vprašalnic: zakaj in kako.

Kako?

Principi praktične dramaturgije so po eni strani jasni, po drugi pa se izgublja-jo v nejasnih interpretacijah poklica in individualnih posebnostih posameznega ustvarjalca. V najpomembnejšem smislu je praktična dramaturgija usmerjena v vzpostavitev jasnega uprizoritvenega koda, natančne priprave besedila, podpore

⁴ Kralj, Vladimir. *Dramaturški vademekum*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1964, 27.

pri razvoju uprizoritvenih kontekstov vseh soudeleženi ustvarjalcev, sodelovanje z igralci (performerji, izvajalci) in režiserjem ter predstavljanje uprizoritve širši javnosti.

Prvo resno soočenje z analizo besedila se zgodi med drugim ali tretjim branjem, ko so razmerja med liki in prizori že znana in se prične graditi širši pogled na celoto, ki jo nato fragment za fragmentom razčlenjujemo in analiziramo. Ker je uprizoritvena zasnova Pasijona že podana in poseganja v strukturo samo ni mogoče izvajati v popolni svobodi (s tem je mišljena predvsem procesijska uprizoritev, število prizorov, prizorišča, organizacija, generalni scenografija in kostumografija, urbani topos Škofje Loke, deloma tudi igralci s preteklimi izkušnjami ...), se mora dramaturško oko osrediniti na posamezne enote. In tako je praktičen pristop k dramaturgiji postalo delo po enotah – prizorih – ki se je kasneje, v zadnji fazi študija, kot mozaik, združilo v celotno umetnino. Posebnost besedila je ravno v tem, da je vsak prizor svoje dramsko besedilo in bi se lahko vsak izmed 13-ih uprizoril posebej in neodvisno od drugih. Napetosti, dialogi in struktura vsakega prizora posebej je dramatična v svoji osnovi, kar samo potrjuje dejstvo, da Pasijon ni bil spisan cel naenkrat. Tako lahko razdelimo zgradbo Pasijona na notranjo in zunanjo. Notranjo zgradbo predstavlja vsak dramski (igrani ali nemi) prizor posebej in s tem vzpostavlja motor celotne uprizoritve, saj je Romualdova montaža mreže manjših enot v celoto usmerjena z dramatičnimi elementi k vrhuncu in nato k nekakšni katarzi, te enote pa poganjajo strukturo kvišku, torej k učinkovitemu cilju. Zunanja zgradba so združene manjše enote (notranje zgradbe), ki jih povezujejo enotna likovna podoba, mestne ulice, procesijski značaj in publika.

Dramaturgija uprizoritve dosledno sledi napotkom, ki jih je zapisal p. Romuald, a jih uporabi zgolj kot predloge za izboljšanje notranje in zunanje zgradbe Pasijona. Čeprav je zasnova zelo linearna, smo se trudili preseči načelno monotonost in znotraj prizorov poiskati poudarke (tako jezikovne kot režijske), ki vzpostavljajo dinamiko, dogajanje in pomagajo gledalcem k bolj zbranemu spremljanju dogajanja. Fokus, ki ga usmerja sam diskurz besedila, smo iskali v akciji, detajlih, ki gradijo celoto. Montaža prizorov je bila opravljena tekoče, brez nepotrebnih zastranitev in pavz, le tako se je doseglo pravo občutje pasijonskega dogodka – linearnosti, ki se kaže v hoji kot temeljnem principu uprizoritve.

Dramsko besedilo je vedno sestavljeno iz dveh komponent: dialoškega dela in didaskalij (režijsko-scenskih napotkov). Pri Pasijonu je razmerje med govorenim besedilom in didaskalijami zelo nesorazmerno (v prid dialoškemu delu), a ravno odsotnost večje količine didaskalij⁵ nas opozarja na več stvari. Najprej,

⁵ Ne tem mestu je treba opozoriti, da je p. Romuald Marušič samemu besedilu dodal uvod z jasnimi napotki uprizoritve, v dodatkih pa najdemo tudi natančne popise in sestavne dele uprizoritvenih struktur. Zato v tem pisanju opozarjamo zgolj na didaskalije, ki so zabeležene v glavnem korpusu besedila.

da je bil zgodovinski položaj besedila jasen vsem uprizoriteljem in se natančnih didaskalij znotraj besedila ni potrebovalo, saj je bilo uprizarjano samo v ozkem lokalnem krogu in zaradi tega je zadoščal natančen popis opreme, rekvizitov, kostumov in organizacije, ne pa tudi režijske rešitve. Nato zaradi univerzalnosti prizorov znotraj samega pasijona, ki so izvirali iz liturgične tradicije srednjega veka, zaradi tipov (vsem poznanih likov), ki so nastopali med samo liturgijo z znanimi lastnostmi (kostum, besedilo, vloga) in zatorej niso potrebovali posebne umestitve v kontekst ali dramaturške utemeljitve v didaskalijah. Na tretje dejstvo odsotnosti didaskalij nas opozori Anne Ubersfeld, ko zapiše, da odsotnost stranskega besedila povzroči, da so didaskalije usodno pomembne, ko se nenadoma pojavijo.⁶ Morda najznačilnejši primer tovrstne didaskalije je v peti podobi, ko Judov monolog prekine igralski napotek »Judas caguje« ter v deveti podobi, ko se dva uprizoritvena napotka vežeta na Pilatovo mizansceno »Tukaj si roke Pilatus umije in potem bere urtl« in »Tukaj Pilatus palco prelomi inu pred Kristusa vrže, potler zupet recitira.«⁷ Velika večina ostalih didaskalij znotraj besedila se nanaša na sam potek procesije, prihode, odhode in tehnične podrobnosti prizorov (število nosilcev odra, količina živali, križenoscev in ostalih nastopajočih).

Prenos teoretičnega v praktično

Ena ključnih lastnosti dramskega besedila je vzpostavljanje napetosti, avtor to doseže s soočenji likov, idej ali situacij, pa tudi z nenehnim zaostrovanjem ritma in dramaturške zasnove dramskega dela (po modelih kot je npr. Freytagova piramida). Dramaturgova naloga je upoštevati zapisane ritme, torej brati dramsko besedilo kot partituro, ki narekuje ustvarjanje čustvene podobe uprizoritve. Kako to vidimo v praksi? Najprej je treba znotraj prizorov najti dinamiko, napetosti in v skladu z njimi iznajti mizansceno. Nato je treba te enote (posamezne prizore ali njihove dele) povezovati v večje strukture, to se dogaja v sami montaži – smiselnem sestavljanju posameznih prizorov – in v iskanju povezav med temi deli, ki bodo učinkovale kot logični spoji med enim in drugim delom. Včasih si je, zaradi logike same, treba izmisliti dovolj učinkovito montažo, ki poveže med seboj počasen in čustven prizor z hitrim in nasilnim prizorom, ne da bi prehod (preliv, sprememba) uničil vzdušje ali logiko celotne uprizoritve. Nazadnje je treba večje kose, ki smo jih sestavili iz manjših enot znotraj prizorov, povezati v celoto, kar se običajno izkaže kot najusodnejši del ustvarjanja uprizoritve, saj se v tem delu procesa pokažejo vse napake, ki jih je avtorska ekipa spregledala (ali povzročila) in je treba v najkrajšem možnem času sanirati. Upoštevati pa moramo, da se nekatere

⁶ Ubersfeld, Anne. *Brati gledališče*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2002, 26.

⁷ Citirano po izdaji: Ogrin, Matija (ur.). *Škofjeloški pasijon, znanstvenokritična izdaja*. Celje – Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, 2009.

napake pokažejo šele v tem zadnjem stadiju ustvarjanja in jih tekom samega dela na uprizoritvi ne moremo zaznati in/ali popraviti. V konkretnem primeru lahko govorimo o notranjem ritmu uprizoritve (kako intenzivno, hitro in prepričljivo se odigra posamezen prizor in kako se nato vključuje v celotno uprizoritev), časovni problematiki (koliko časa traja celotna uprizoritev, koliko časa mine med posameznimi prizorišči, kdaj se uprizoritev prične na posameznem prizorišču, ne da bi nato trpel ritem uprizoritve ...), učinku uprizoritve (kako uprizoritvena zasnova učinkuje na publiko in uprizoritev kot tako, kako se staplja z okoljem, kako stopa v živ stik sama s sabo in z gledalcem ...), fizični in psihični kondiciji nastopajočih (ali posameznik zdrži pritisk in tudi na četrtem prizorišču enako intenzivno odigra, kako se nastopajoči odzivajo na različne vremenske ali druge okoliščine, koliko zaradi teh okoliščin »trpi« koncept uprizoritve, kako se pojavljata solidarnost in sodelovanje med nastopajočimi in ali ima to kaj vpliva na samo uprizoritev ...) in ustreznosti režijskih in dramaturških rešitev.

Ko se je na generalki pred nami prvič odvil celoten pasijon, je bil čas za resnejšo refleksijo avtorske ekipe in strokovnih sodelavcev. Zaradi predimenzioniranega projekta, kakršen po svoji tradiciji Škofjeloški pasijon je, je izjemno težko cel čas nadzorovati in ohranjati enakomeren razvoj uprizoritve in hkrati imeti pregled nad celotnim kontekstom in življenjem projekta. Zato v tej zadnji fazi v meni še bolj zraste čustvo občudovanja do predhodnikov (Kokalj, Gartner), ki so se spopadali s tem kolosom in preživeli. Dejstvo, o katerem govorim, je lastno vsaki gledališki uprizoritvi. Ko se prvič zgodi celota, je treba natančno detektirati vse pojave, ki so (zavedno ali nezavedno) postali del uprizoritve, nato ostane malo časa za čiščenje, a je le-to neizbežno. V tem zadnjem stadiju ustvarjalnega procesa se moramo znebiti vseh govornih in režijskih navlak, dramaturških zavor intelektualizma, nejasnosti, napačnih ritmov, nelogičnih poudarkov, nejasnih situacij – mizanscen, uskladiti montažo, poudarjati isti kod igre in uprizoritve, rešiti igralca iz vseh zadreg, ki mu jih je povzročila generalna montaža in poiskati logične rešitve za njegov(e) lik(e) ... Tem postopkom zadnjih dni ni videti konca in večja kot je uprizoritev več teh dejstev se pojavi. Zato je po mojem mnenju režijska (ali dramaturška) podoba in izvedba Pasijona nikoli končan projekt, najprej zaradi obsega samega, nato pa zaradi nedokončnosti same forme. Kot krščansko besedilo pasijon nosi v sebi nek eshatološki prizvok večnosti – *perpetuum mobila*, ki se nekje začne in traja v cikličnih zamahih do večnosti same, ko ni več dimenzij, ne časa, ne prostora. To je simbol pasijonske procesije, da se nekje davno začne in nekje davno v prihodnosti konča. Režija in dramaturgija pa sta le del neke uprizoritve, ki bo (morda) pustila svoj pečat vtisa, a se ne bo končala v letu 2015, temveč bo odzvanjala v drugih pasijonih prihodnosti, kot so v letošnjem odzvanjale Romualdove uprizoritve in vse dozdajšnje uprizoritve Škofjeloškega pasijona.

Dramaturško delo z uprizoritvijo Pasijona me je spominjalo na izvorni princip pojava liturgične drame. Že od začetkov krščanske liturgije so mašnim besedilom dodajali t. i. trope in sekvence, ki so imeli funkcijo uvodne ali zaključne pesmi (proze) posameznega dela liturgije. Iz njih se nato razvije prava duhovna drama, ki je postala od karolinške renesanse dalje pomemben del katoliške liturgije.⁸ Takšno je bilo tudi dramaturško delo pri Pasijonu, treba je bilo umestiti vsak prizor, včasih tudi del posameznega prizora, v prostor-čas (krono-topos), da bi bile vse intence, konteksti in umetniški jezik, jasni in točni. Na tak način se praktična dramaturgija ukvarja s smislom samim, z vsebino in nato s formo, torej s procesom, kako uresničiti zlitje vseh elementov v en koherenten gledališki dogodek. V veliko pomoč je bil sam dramatični naboj Romualdovega besedila, ki je živ in gledališko prepričljiv, a zaradi baročnega izrazoslovja obstaja nevarnost, da zdrsne v patos, v pretiravanje, ilustriranje, namesto v čutenje, življenje in estetiko. Obstati na površju, torej zgolj v formi, ali prodreti globlje v skrivnost uprizoritvene predloge. Da bi dosegli kar največji izplen, je bilo ključno delo z nastopajočimi.

Delo z igralci je potekalo na način, ki je lasten profesionalnim pripravam na uprizoritev. Začeli smo z dramaturško razčlemba, lektorskimi vajami in šele nato z aranžirkami.⁹ Sodelujoče smo na njihove vloge pripravljali sistematično (individualno in skupinsko), po različnih metodah, vse, da bi razumeli svoje like (in ne bili samo poustvarjalci ali figure) in se v njih uspeli kar najbolj vživeti. Ker se delo z amaterskimi igralci v kar nekaj postopkih razlikuje od dela s profesionalci (če ne drugega, omenimo samo časovno razpoložljivost za delo), pa je v generalnem smislu podoben osnovni stik in vodenje nastopajočega. Še vedno se pojavlja vprašanje, ali je bolje imeti v ekipi enake igralce kot v preteklih uprizoritvah ali je smiselneje začenjati vsakič znova, z novimi igralci. Izkušeni nastopajoči so dragoceni in neizčrpen vir navdiha za kreacijo, s seboj nosijo izkušnje in lik v njih zori ter raste. V uprizoritvi leta 2015 je bilo tudi nekaj igralcev, ki so pri Pasijonu od oživitve dalje, ti so za avtorsko ekipo nepogrešljivi, saj iz lastnih izkušenj lahko preprečijo kakšno naivno rešitev ali poseg. Po drugi strani pa vedno obstaja nevarnost, da bi nastopajoči z izkušnjami zavirali kreativni proces dela, a morda ne vedno neposredno v soočenju z režiserjevo idejo, temveč pri nastopajočih, ki se z besedilom in nastopom spoprijemajo prvič. V tem primeru se lahko (popolnoma nehote) zgodi, da bo izkušenejši kolega v dobri veri želel pomagati in usmerjati soigralca, a bo novinca to zmedlo in ga postavilo med režiserjevo kladivo in soigralčevo nakovalo. Lahko bi rekli, da je igralska umetnost vedno odprta in vedno zaprta, torej sprejemajoča in selektivna hkrati, zato je delo z nastopajočimi najpomembnejši del ustvarjanja uprizoritve, ker uprizoritev ne more doseči svojega namena, če iz-

⁸ Kuret, Niko. *Duhovna drama*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1981, 7-19.

⁹ Aranžirne vaje so proces prvega postavljanja igralca v prostor in iznajdba ter iskanje mizanscenskih rešitev in postopkov.

vajalec (igralec, glasbenik, statist, pevec) suvereno ne obvlada celotnega konteksta predstave in svojega lika v njej in znotraj sebe. Morda bi se bralcu zazdelo, da bi bila za igralca pri konkretni uprizoritvi potrebna nekakšna religiozna izkušnja, a se je v praksi pokazalo, da temu ni nujno tako. Potrebna je zgolj in samo odprtost v duhovnem in umetniškem smislu, da se zgodi ta »božja iskra«, ki ji pravimo igralska prezenca in talent. Ravno zaradi religioznega besedila so bili v toku priprav neobhodno potrebni dolgi (in večkrat intimni) pogovori z nastopajočimi, o njihovih čustvih, pogledih in mnenjih. Najslabše, kar bi se lahko zgodilo uprizoritvi, je mehanično ponavljanje, neoseben pristop ali zgolj recitiranje, čemur smo se poskušali v največji meri izogibati, za kar nosita glavne zasluge režiser in lektor. Rezultat tega dela je prepričljiva uprizoritev, ki ima notranji naboj in dinamiko. Nismo ustvarili samo dvodimenzionalnih figur, temveč žive gledališke like, ki se znajo in zmorejo premikati glede na čustveni naboj in napetost v prizoru. Uspeli smo preseči dojemanje Pasijona kot »ohranjanja kulturne dediščine«, da je lahko v svoji razsežnosti zaživel kot prava gledališka igra.

Režijsko-dramaturški pristop je predvsem v detajlih, ki okvirjajo dramsko dogajanje. V generalnem pogledu Pasijon ostaja kot ga je zapisal p. Romuald, a vendar smo s sodobnim gledališkim pristopom našli v njem veliko prostora za avtorsko-režijske inovacije. Nekateri prizori smo razčlenili in jih postavili na novo, kot samostojne enote, kot na primer samostojna prizora Samsonovega boja in Krvavega potu. Delno smo preoblikovali konjenike, vojake, grenadirje in pehoto, da poudarjajo vsebino in niso sami sebi namen. Te spremembe so bile vidne pri novem (po Romualdu originalnem) mestu mrtvaške konjenice, oživiljena je bila tudi grenadirska pehota s častnim pozdravom Božjemu grobu itd. Povečali smo skupno število igralcev za več kot desetino, kar je glede na okoliščine velika številka, saj se veliko projektov te vrste sooča s kroničnim pomanjkanjem nastopajočih in ostalega kadra, na širšem Škofjeloškem pa ni bilo težko dobiti ne talentov ne drugih entuziastov in pridnih rok. Dodani so bili novi glasbeni vložki in druge glasbene izboljšave, za kar nosita glavne zasluge skladatelja Tone Potočnik in Andrej Misson ter organizator ritma Jaka Strajnar. Znotraj prizorov smo poiskali nove (boljše) scenografske rešitve, ki zdaj bolj natančno označujejo dogajanje, kot primer naj navedem Pilatov umivalnik in drevo spoznanja. Nove dramaturške rešitve so tako vidne najprej v sami podobi Pasijona, pa tudi znotraj prizorov, kjer se prvič soočamo z resno mizansceno in izvrstno govorno ter igralsko pripravljenimi igralci. Uprizoritev je bila vizualno bolj zanimiva zaradi dosledne uporabe svetlobe, glasbe in giba, pa tudi zaradi izboljšanih kostumov in kakovostnejše scenografije. Tako se je doseglo, da uprizoritev ni bila statična (kot je bilo slišati o preteklih uprizoritvah), ampak je učinkovala kot prava gledališka uprizoritev v pasijonski formi.

In kaj lahko dramaturg pokaže, ko se pasijonska zgodba približa koncu? Rezultat se izgublja v konceptih in zgoraj nanizanih mislih, gledalec, ki si je uprizoritev ogledal, je morda začutil katerega od njih. Prihodnjim raziskovalcem in premišljevalcem fenomena uprizoritve Pasijona bodo ostale na voljo potiskane pole s tovrstnimi razmišljanji, kakšen posnetek same uprizoritve in pričevalci. Za rekonstrukcijo dramaturških posegov bo treba (kot je to počelo gledališko zgodovinopisje doslej) združiti vse te dejavnike v eno zgodbo, moj pisni prispevek je le del tega mozaika. Dramaturgija Škofjeloškega pasijona je neulovljiv termin. Gre za interdisciplinarno delo, ki (kot že zapisano) obsega večino področja uprizoritvenih umetnosti, humanistike in še katerih drugih podobnih panog. Delo je izrazito praktične narave in terja ogromno časa za debate, soočenja mnenj in poizkusov, da se najde rešitev, ki je prava in učinkovita. Najbolj neprecenljiv del vsega je delo z igralci. Šele ob stiku in delu z njimi lahko prišlek doume veličino Škofjeloškega pasijona. Dramaturški koncepti uprizoritve v letu 2015 seveda niso plod ene same glave, temveč skupek pogovorov, študija, osebnih pogledov, stika z soustvarjalci in Škofjo Loko kot tako, pa tudi dejstva, da se drug ob drugem učimo. Zato je treba o konceptih vendarle govoriti z večjo previdnostjo, ne kot sem to storil sam v gornjem pisanju, nenazadnje je glavno pot začrtal Romuald Marušič, mi pa kot njegovi nasledniki izvršujemo njegovo oporoko. Zato je dramaturgija Pasijona tako nedorečena, kot je nedorečen sam poklic, in je lahko povsod in nikjer hkrati. A je z dramaturškimi koncepti tudi križ, če jih je preveč ali če jih je premalo. V ta namen, da bi prihodnjim pasijoncem zapustil kaj konkretnjšega od razmišljanja, sem za dodatek pripravil nekaj nasvetov, ki so nastali ob pogledu z distance na opravljeno delo. Prihodnosti prepuščam odgovornost, da Pasijon živi in traja.

DODATEK

Pogled v prihodnost

Škofjeloški pasijon je s preteklimi štirimi uprizoritvami v izvirnem prostoru postal prepoznavna platforma in kvaliteten gledališki izdelek. Poleg vsega zgoraj naštetega, ki je bilo del našega pogleda na Pasijon, bi bilo bodočim uprizoriteljem vredno dati v premislek sledeče:

- Zaradi gledališke narave dogodka premisliti o konkretnem izobraževanju nastopajočih in drugih sodelavcev v času pred začetkom študija uprizoritve. Vsak nastopajoči mora biti pripravljen tako intelektualno kot tudi fizično (govor, gib, kondicija). V letošnjem slučaju se je pokazalo, da je število vaj zadoščalo za pripravo konkretne uprizoritve, manj časa je bilo na voljo za dramaturške in lektorske pogovore/vaje z nastopajočimi.

- Uskladiti strokovna mnenja (v najširšem konsenzu) o predlogi govornega besedila. S skupino strokovnjakov, ki jo vodi lektor uprizoritve, pripraviti prečiščeno besedilo s sodobnim pristopom k oblikovanju odrskega govora in adaptacij starejših dramskih besedil.
- Dramaturško na novo pripraviti scenosled, ki bo lasten posamezni avtorski ekipi. Ker je vsak avtor uprizoritve v svojem delu svoboden in v skladu z novejšimi teorijami o avtorju besedila (Barthes, Lehmann, idr.), je treba zagotoviti avtonomijo režiserja-dramaturga pri pripravi uprizoritve. Torej: zaporedja prizorov, dodajanje/črtanje likov, likovno podobo, adaptacijo znotraj prizorov, smiselne enote podob in prizorov, združevanje in drobljenje podob in prizorov v njih ...
- Dramaturgija naj se osredotoči na jasnost sporočila, tekočo izvedbo brez zastranitev in logičnost pri dodajanju ali odvzemanju katere-koli komponente besedila ali uprizoritve.
- Na novo premisliti določene nove rešitve pri uprizarjanju in jih v največji možni meri osmisliti. Vsaka rešitev mora imeti namen in argumentirano pojasnilo.
- Pristop k dramaturški analizi in pripravi uprizoritve se naj v največji možni meri naslanja na dobre prakse scenskih umetnosti. Kot je bilo opaženo, se prevečkrat pojavi strah pred »uničevanjem« Romualdove dediščine. Ta strah je odveč, če smo pristaši žive umetnosti, ki korespondira z današnjim časom in trenutkom, kot primer dobre prakse vzemimo vsakoletno uprizoritev Hoffmastahlovega Slehernika na Salzburškem poletnem festivalu, kjer se v tradicionalni uprizoritvi kánona vedno znova pojavljajo sodobni pristopi, režija in dramaturgija.
- Vsakokratno uprizoritev pospremiti s strokovno publikacijo (brošuro), ki bo razjasnila temeljne spremembe v uprizoritvi, novosti in razloge zanje. Morda celo v gledališkem listu.
- Ohranjati Škofjeloški pasijon idejno čist. Torej: izogibati se interpretacijam, ki vodijo stran od samega pasijonskega izročila, ostajati zvest ideji prvotnih uprizoritev, zagotavljati tako duhovno vsebino kot posvetno rabo gledaliških metod, naj cilj ne posvečuje sredstev. Dramaturško zagotoviti, da zapisana vsebina najde pravo pot do občinstva, brez nepotrebnih teatraličnih in umetnih dodatkov, ki vsebini odvezemajo primat. Dramaturg naj skrbi za neoporečnost uprizoritve, saj le neobremenjena (re)prezentacija vodi v pravilno recepcijo.
- Zagotavljati dovolj veliko ekipo profesionalnih sodelavcev, ki bo področno skrbela za ustvarjanje Pasijona pod režiserjevim vodstvom. Nepogrešljiva je vloga kvalitetnega lektorja, dramaturga, koreografa, scenografa, kostu-

mografa (po možnosti s področnimi asistenti), glasbenega vodjo (skladatelj, korepetitor ...), oblikovalca svetlobe in tonskega mojstra. Vse, da bi uprizoritev zaživela in dozorela na vseh nivojih področja uprizoritvene umetnosti.

- Zaradi lažje koordinacije zagotoviti osebo, ki bo pripravljala termine za vaje in vso drugo organizacijo. To breme ne sme (!) pasti na avtorsko ekipo, saj jemlje dragocen čas in energijo.
- K ustvarjanju pritegniti še več kulturnih društev, pevskih sestavov in drugih oblik civilne družbe, ki ustvarjajo na širšem pasijonskem območju in jim najti mesto v sami uprizoritvi, tudi po principu alternacij.
- Deležnike na področju zgodovinopisja in teatrologije (ZRC SAZU, AGRFT, TEOF ...) spodbuditi k skupnemu izdajanju publikacije, ki bo namenjena najprej Škofjeloškemu pasijonu in nato srednjeveškemu in baročnemu gledališču ter ustvarjalnosti. Odličen primer so Pasijonski doneski, ki s primerno višjo klasifikacijo (točkovanjem) lahko pritegnejo k sodelovanju tudi druga eminentna imena s področja tovrstnih raziskav.
- V pasijonskem proračunu zagotoviti finančni razrez, ki bo vključeval več sredstev za promocijo (s ciljno skupino na mladih in mladih družinah) in ohranjal Pasijon »živ« tudi v izvenpasijonskem času.
- Pričeti s postopno profesionalizacijo vodilnih kadrov in odgovornih oseb, predvsem pa s področnim izobraževanjem za vse raznovrstne pasijonske potrebe (poleg umetniških vidikov še: varnost, ekonomija, stiki z javnostjo, zgodovina, delo z ljudmi ...)
- V primeru tujih obiskovalcev poskrbeti za prevode besedila. Morda eno prizorišče opremiti z nadnapisi v tujih jezikih (angleščina, nemščina) po vzoru prizorišča za telesno ovirane.

Lektor Ludvik Kaluža se na skupni bralni vaji v dvorani Sokolskega doma zahvaljuje petdesetglavi skupini dodobra »izdelanih« govorcev Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Aleš Jezeršek

LUDVIK KALUŽA

ŠKOFJELOŠKI PASIJON 2015 – LEKTORJEVO POROČILO

Škofjeloški pasijon je po vnovični obuditvi v življenje leta 1999 v loškem prostoru postal svojevrsten visok kulturni in idejni dogodek in sodelovanje v njem je za udeležence, ne glede na vlogo, ki jo imajo – igralsko, režijsko, kostumografsko, maskersko, tehnično ali zgolj pomožno – postalo oblika nekakšne samopodreditve, vsekakor pa podlaga za ponos, da so s svojo vlogo dejavno pripomogli k učinkoviti uresnitvi, k udejanjenju Romualdove davne zamisli. To občutenje se je nadaljevalo in se krepilo tudi v poznejših uprizoritvah leta 2000 pa 2009 ter svojevrstno dozorelo ob uprizoritvi 2015, zlasti pri udeležencih, ki so bili od vsega začetka zraven, pri novih akterjih pa se je tvorno vzbudilo na novo. Zato je vsaka nova uprizoritev pomenila nekakšno nadgradnjo prve (Kokaljeve), vsaka je prinesla nekaj novega tako glede odrskega nastopa kot množičnosti, glede jezikovne postavitve in izvedbe, pa kostumske nadgradnje. Lahko bi, zelo pogojno, rekli, da je bilo do ponovne uprizoritve leta 2015 pravzaprav vse že na mestu, le obnoviti je treba in izvesti. Tako je razmišljalo tudi veliko udeležencev prejšnjih pasijonov, češ, saj že znamo; zberimo se in Pasijon vnovič postavimo v prostor. Pa vendar ni bilo čisto tako.

Temelji sodobnim uprizoritvam Pasijona so bili z izvedbami v letih 1999/2000 ter 2009 tvorno postavljeni in celo kodificirani (*Odllok o razglasitvi Škofjeloškega pasijona za živo mojstrovino državne pomena; – Uradni list RS št. 56/2012 z dne 23. 7. 2012*); ogradje torej, ki je sledilo izvirnim Romualdovim napotkom za izvedbo (»rekonstrukciji« njegovega Pasijona) in ki ga bo najbrž na nek način morala upoštevati vsaka nadaljnja uprizoritev, če bo hotela ostati zvesta avtorju besedila in scenarija. Upoštevali smo ga, soglasno, tudi nosilci (*strokovna ekipa pod vodstvom režiserja Milana Goloba; glej: Gledališki list Škofjeloškega pasijona 2015*) uprizoritve Pasijona 2015, pri tem pa bili pozorni na »pomanjkljivosti«, nedodelanosti in odprte neizkoriščene možnosti predhodnih uprizoritev. Dodelavne možnosti so se kazale v smeri uravnoveženja zunanje in notranje (govorne in izrazne, interpretacijske) podobe Pasijona, kar pomeni, da je bilo veliko več pozornosti namenjene dramsko-igralski izvedbi, ne glede na razglašeni ljudskoljubiteljski pristop. Cilj je bil skladna in enovita predstava, ki bo lahko živela daljši

čas in bo tako verujočemu kakor neverujočemu omogočala duhovno in pristno estetsko doživetje.

Na šibkosti v govornih izvedbah dosedanjih Pasijonov sem opozoril v svoji razpravi o tem vprašanju (*Ludvik Kaluža: Škofjeloški pasijon kot govorno dejanje, Pasijonski doneski št. 9, MD Šk. Loka 2014, str. 109–131*), v kateri sem tudi nakazal možne rešitve za »oblikovanje končne izvedbene podobe jezika in govora Pasijona, in sicer vsaj v treh smereh:

- a) »Besedilo pustiti glasoslovno in oblikoslovno nedotaknjeno, poskrbeti pa, da bo njegova izvedba natančna in hkrati od izvajalcev toliko usvojena in ponotranjena, da bo govor zvenel iskreno, nenarejeno in tekoče. Popolnoma zgrešeno pa se nam zdi, da bi bila izvedba takšna, da bi kazala »znanstveno« podobo kulturnega spomenika. Zavedati se moramo, da izgovor nikoli ne bo zgodovinsko natančno določen, saj o tem, kako so v Romualdovem času govorili Pasijon, nimamo nobenega zapisa, zlasti pa ne posnetka. Iz izvedbe Pasijona na loških ulicah in trgih pa si znanstveniki ne morejo ustvarjati predstave o zgodovinskem govoru tega scenarija. Za to imajo originalni Romualdov rokopis in njegov diplomatični prepis ter drugo dostopno gradivo. »Zgodovinski« govor je sicer mogoče približno rekonstruirati s pomočjo dialektoloških študij, pri čemer moramo imeti v zavesti, da bo tudi to zgolj približek, praktična živa in prepričljiva izvedba, ki bi zvenela kolikor toliko naravno, pa nedosegljiva iluzija.
- b) Druga skrajnost, ki izhaja iz nekaterih predstav, da je Romualdov pasijon napisan v glavnem v škofjeloškem dialektu, bi bila prevod v loški govor v celoti, ob tem da se ohranijo vse besedne in skladenjske posebnosti besedila skupaj z germanizmi. Takšna oblika jezika bi morda sprostila kakšne izvajalske izvedbene zadrege, lahko pa bi povzročala težave sprejemalcem sporočila, torej gledalcem.
- c) Najprikladnejša možnost se zdi ta, da besedilo ostane v zapisani obliki z vsemi, tudi narečnimi posebnostmi (ki niso zgolj loške), saj se je Romuald ob zapisu gotovo ravnal po načelu, ki je bilo tedaj živo in ga je razločno zastopal Janez Ludvik Schönleben (1618—1681), namreč »pisati po šegi naroda, izgovarjati pa po šegi pokrajine«. To načelo je preživelo stoletja in je še vedno sprejemljivo (ali celo neizogibno) tudi za sodobno izvedbo Pasijona. Posegi v besedilo naj bi bili le tam, kjer je treba zaradi razumljivosti poenotiti besedne oblike (glagolski nedoločniki, akanje, predlogi in vezniki ipd.) in posodobiti razumevanju odmaknjene prvine (stari germanizmi, veznik *dokler* v pomenu »ker«). Tak poskus je bil, čeprav ne dovolj dodelan, izvedbeni govorni scenarij za Pasijon 1999, v katerem se je videlo, da se igralci počutijo dovolj doma, da jim je torej blizu.

Ne glede na končni izbor jezika za govorno izvedbo Pasijona pa se moramo zavedati, da mora biti ljubiteljski igravec izvajalec skrbno voden, pri čemer mora na vajah do konca sodelovati in vztrajati celotna strokovna ekipa: režiser, dramaturg in lektor ali lektorji. Tako bo lahko govorna podoba Pasijona usklajena z njegovo vizualno pojavnostjo, živa in prepričljiva, dostopna tako verujočemu kot neverujočemu gledalcu ter ne nazadnje – Škofji Loki v ponos«.

Z mojo razpravo, analizo govornih izvedb Pasijona doslej in predlogi glede postavitve jezika ŠP se je seznanil tudi izbrani režiser uprizoritve Pasijona 2015 Milan Golob, s katerim sva sodelovala pri pripravi predstave na Loškem odru za sezono 2014/15. Zamisel se mu je zdela zanimiva in uresničljiva, zato me je vprašal, ali bi kot lektor sodeloval pri postavitvi Pasijona 2015. Ker sem »vabilo« sprejel, sva se že maja 2014 začela dogovarjati o tem, katero izmed predlaganih možnosti jezikovne izvedbe izbrati. Odločila sva se za tretjo (c) predlagano možnost in se dogovorila, da do konca avgusta 2014 pripravim izvedbeni predlog besedila, ki bo vročen igralcem in s katerim bomo predstavo pripravili. Delo sem prevzel s pogojem, da celotne lektorske vaje za Pasijon 2015 izvajam sam, brez podrejenih »pomočnikov«, s čimer bo zagotovljen enotni pristop pri delu z igralci in hkrati enotni nadzor nad naučenim. Režiser se je s tem pogojem strinjal.

Ob koncu avgusta 2014 je bil Govornoizvedbeni zapis besedila Škofjeloškega pasijona gotov, temelji pa na:

1. osnovi za pripravo govorne predloge, ki jo predstavljata preprosti fonetični transkripciji Pasijona, ki sta ju pripravila Jože Faganel (Škofjeloški pasijon, Mladinska knjiga, Kondor 238, Ljubljana 1987) in Matija Ogrin (Škofjeloški pasijon, Znanstvenokritična izdaja, Mohorjeva družba, Celje 2009);
2. poenotenju jezikovnega gradiva po predvideni narodni normi knjižnega jezika 18. stol., kakršno je o. Romuald poznal, obvladal pa ne dosledno; pri zapisovanju Pasijona se je očitno opiral razen na tradicijo (Schönleben, Svetokriški) tudi na živi govor lokalnega (škofjeloškega) okolja; od tod:
 - a) poenotenje dolgih glagolskih nedoločnikov (v izvirnem besedilu je uporabljenih skupaj 184 glagolskih nedoločnikov; dolgih, zapisanih bodisi s končnico -ti, -či, bodisi -tə, -čə ((-te, -če)) je 169 ali 92 %, kratkih nedoločnikov, zapisanih s končnico -t, -č, pa je 15 ali 8 %; iz tega sledi, da je poenotenje v dolgih nedoločnikih na mestu);
 - b) dosledno izvedeno akanje (izgovor nenaglašenega »o« kot »a«, značilen za loški govor) v tožilniku in orodniku samostalnikov ženskega spola na -a ter moškega spola v orodniku s končnico -om, enako tudi pri pridevnikih, glagolskih oblikah za 1. os. množine, kazalnih in svojilnih zaimkkih itd. (devica Marija na pomoč kliči inu prosi; ū hudičova pokoršina me

je večnu pahnila; ves človeški rod s tem strupam zadaula; u glihi viži se s tem grešnikam zgodi; s tem grizlajam umoru; spoznaj dobrota Božja prou; z nega svetih rok inu nog ta sveta kri točili; soja grešna duša gori zbudi; poglej, grešni človek, moja podoba, kaj za ena ostudnast sem jest zadobu; ozana na visakusti, ktera mi pojema žegnana iz usti; če bote s čistem srcam jedli inu pili; eden zmed vas dvanajst, ki sedi pər mizi z mana, bode storu ta pregreha naznana; s krujo soja; itd.)

- c) dosledna izvedba izgovora svetlega (visokega, tu zapisanega z *ę*) polglasnika iz zapisa z *i* /*tigà*, *svétiga* > *tęgà*, *svéteęa*) za nenaglašeni jat in dvoustničnega *u* na ustreznih mestih;
- d) poenotena raba veznika **in** kot **inu** (statistika pokaže v rokopisu naslednja razmerja: inu = 58,2 %, jeno = 32,7 %, jenu = 8,5 %, ino = 0,6 %, kar kaže na odločno prevlado veznika inu);
- e) prevod veznika **dokler** v **ker**, kadar se pojavlja v tem pomenu;
- f) poenotena raba veznika **če** (zhe, oku = če);
- g) pomensko razvezana in prevedena raba veznika **kir** (v pomenih: ki, kateri, kjer, ko ...);
- h) enotna raba nikalnice **ne** kot **na** (tudi ne=na kot predpona: pregreha naznana, devica Marija bi ga na dala, itd.);
- i) zamenjava svojilnega zaimka tipa **tvoj**, **-a**, **-e** (ki je kalk iz nemščine, ta ne pozna povratnega svojilnega zaimka svoj) s povratnim svojilnim zaimkom **svoj**, **-a**, **-e** itd. (**tojga/sojga** oča spoštuješ; ah, človek, prou **tojga/sojga** odrešenika premisli, itd.);
- j) prevod (zamenjava) danes nerazumljivih ali manj razumljivih besednih ali skladijskih germanizmov (ter romanizmov in furlanizmov): (se na *masaš*/brzdaš ta pregreha storiti; s *šlafrcami*/klofutami bijen; pomagajte *cirat*/venčati, krasiti; *brumnu*/vnetu; obenega bolši *mitelna* ni/nič boljšega ni; na *cviblam*/na dvomim; *zašafam*/ukažem; na *ahtaš*/na paziš; *trahtaš*/gaziš; *žlaki*/modrice; *scepter*/žezlo; ga je *frdamou*/obsodil; *urtil*/sodba; v *štauti*/v podobi tega kruha; *klagovati*/tugovati; se *poflisaš*/potrudiš; *grevenga*/kesanje, *gmajn*/navadni, prosti; itd.; skladijske zveze: vas je *k mojim sužnim* storila/za moje sužnje storila; mi tebe *k našmu kralu* zvolima/za našega krala zvolima; besede, ktere sem *pruti vam* govoru/sem vam govoru; bode nega *k enemu norcu* storilu/iz njega enega norca storilu; itd.)
- k) oznaka besednega naglasa, kjer je to potrebno;
- a) drugi drobni smiselni popravki in uskladitve mest, ki so piscu in prirejevalcema ušla ali pa so bili potrebni za smiselnejše dojetanje celotnega sporočila Pasijona (Tako npr.: sprememba konca 2. stiha »*vam angelc šraja*« v *poberite iz raja!*; zamenjava vrstnega reda 13. in 14. stiha in

dopolnitev v »*Jest sem vam koker ena kača velika sreča oblubu, jest sem vam po tem dobrem tu hudu obudu*«; v 110. stihu izpustitev besede »*angel*«, ker to tako ali tako govori angel in je pomen razviden iz situacije; v 147. stihu zamenjava besede »*mašvali*« z »*zdiujali*«, kar je bolj smiselno; 396. stih »*taku nej se čez njega ta sodba zgodi*« se prenese za prvotno 600. stih, kar je prav tako bolj smiselno kot v izvorniku; 749. in 750. stih »*Pod križam ta trošt znajte, po le-tem u nebesa pojte.*« se zaradi smiselnosti besedila prenese za izvorni 754. stih).

Zakaj menim, da so to poenotenje in dopolnitve s popravki v izvedbeni inačici besedila Škofjeloškega pasijona potrebni? Ker gre za dejansko izvedbeno možnost besedila, ki ga morajo izvajalci dobro in spontano razumeti, si ga približati in ga usvojiti. To pa je mogoče, če jim priredba pokaže, da govor tedanjega časa (časa nastanka Pasijona) ni bil tako zelo različen od današnjega in da ga dela »različnega« predvsem oblika zapisa glasov, raba tedanjih ustaljenih germanizmov v besedju in skladnji. Popravki so potrebni tudi zaradi cilja, ki naj ga uprizoritev doseže: živa in prepričljiva predstava, ki bo tako verujočega kot neverujočega gledalca zadovoljila in prepričala s svojo estetsko in duhovno močjo. Prevelika težnja dosedanjih uprizoritev (radijska in dve procesijski, 1992, 1999, 2009) po »zgodovinski in znanstveni doslednosti« je vodila k zgrešenemu pojmovanju besedila. Za znanstveno in zgodovinsko raziskovanje služita izvorni rokopis Pasijona in njegov diplomatični prepis, ne more pa v ta namen služiti vsakokratna živa uprizoritev. Prevelika težnja k izvedbi po prvotnem izvornem zapisu pa ob ljubiteljskih (pa tudi profesionalnih) izvajalcih pripelje prej do govorne karikature kakor do prepričljive in žive predstave. To seveda nima nič opraviti z duhovno vsebino, ki jo Pasijon prinaša; ta duhovna vsebina se bo človeka, ki jo potrebuje in spoštuje, dotaknila veliko bolj, če bo izvedena tekoče in ob čim manjšem številu motečih prvin. Taka pa bo, če se bodo izvajalci besedila počutili v njem varni in suvereni, ker jim bo besedilo tudi po govorni podobi dovolj približano.

Lektorske vaje naj bi potekale po načrtu, ki sem ga posredoval Pasijonski pisarni, in sicer:

1. Skupinske vaje z igralci Pasijona:
 - a) načelna pojasnila o jezikovni in govorni zamisli Pasijona (tudi s kritično predstavitev posebnosti dosedanjih treh uprizoritev: radijske in dveh procesijskih),
 - b) skupinska predstavitev in ponazoritev izgovora posameznih glasov (polglasnik in drugi glasovi), naglaševanja itd.,
 - c) pojasnitev vloge kazalnega zaimka v funkciji določnega člana in načina njegove govorne uresničitve,
 - d) pojasnila težje razumljivih mest,

- e) pojasnitev govorne problematike kor celote:
 - jasnost in razločnost govora (ob upoštevanju ozvočenja),
 - členjenje govornih enot (verzov in dvostišij ter celote, funkcija rime) s premori in smiselnim poudarjanjem,
 - osnove interpretacije (na podlagi režiserjeve zamisli za izvedbo).
2. Individualne vaje z igralci Pasijona:
 - pomoč in spremljanje igralca, dokler zadovoljivo ne obvlada besedila (bralno in izvedbeno na pamet).
3. Nadzor govora in pomoč igralcem ob mizanscenskem postavljanju Pasijona:
 - usklajevanje naučenega govora in interpretacije s stvarno situacijo in doživljanjem celote.
4. Sodelovanje z režiserjem in igralci na zaključnih (glavnih) vajah pred izvedbo.
5. Dosegljivost igralcem za pojasnila in dodatne vaje.

Prve konkretne vaje z nastopajočimi (igralci) v Pasijonu smo začeli sredi decembra 2014. Na večini vaj je bil navzoč režiser Milan Golob, na številnih tudi dramaturg Rok Andres, na nekaterih pa tudi asistenta režije: kot duhovni vodja br. Jožko Smukavec, nekoliko kasneje pa še Tatjana Benedičič, prijazna in požrtvovalna organizatorica srečanj za lektorske vaje. Kar hitro smo se sporazumeli, da govorne vaje vodimo v smer prepričljivosti in živosti oseb, ki jih igralci predstavljajo, ne pa v narejeno in igrano pobožnost, s čimer se bomo obvarovali patetike in deklamativnosti. Soglašali smo tudi v spoznanju, da Pasijon ne more biti predvsem ali zgolj verska manifestacija, temveč da mora učinkovati tudi kot umetniški in kulturni dogodek, s svojimi sporočili duhovno dostopen tako verujočemu kot neverujočemu gledalcu (udeležencu, spremljevalcu procesijske predstave).

Vaje so potekale kar na številnih lokacijah, ker smo želeli, da je prostor za nje ogrevan: v Jurijevi dvorani v Stari Loki, v Martinovi hiši na Mestnem trgu, v Kapucinskem samostanu, v Poljanah (veroučna učilnica v Kulturnem domu), v Železnikih (veroučna učilnica v župnišču), na Bukovici (kulturni dom); od 23. januarja 2015 naprej pa v glavnem v za to urejenem prostoru nekdanje biljardnice v loški vojašnici, ki smo ga poimenovali Pasijonsko zavetje. Vaje so bile skupinske in individualne, pač glede na možnosti dobivanja z igralci (služba, šola itd.) in potrebe dela. Na vsaki začetni skupinski vaji so bile udeležencem razložene režijske, dramaturške in jezikovne posebnosti tokratnega Pasijona. Govorna podoba se v marsičem, ne pa pretirano, razlikuje od dozdajšnjih postavitev, kar je bilo igralcem treba razložiti in utemeljiti, zlasti pa pridobiti njihovo zaupanje v to, kar bomo skupaj počeli. Menim, da me občutek ne vara, da je bilo to zaupanje vzpostavljeno kaj hitro, pri nekaterih igralcih iz prejšnjih uprizoritev morda nekoliko kasneje,

vendar tudi to spoštljivo in iskreno, ko so spoznali, da delamo v njihovo dobro in v dobro Pasijona kot celote. Za to zaupanje sem vsem igralcem Pasijona 2015 hvaležen, saj nam je omogočilo tvorno in učinkovito sodelovanje, ki nas je vodilo k skupnemu uspešnemu cilju – živi pasijonski procesiji. Da smo v pripravah na uprizoritev na pravi poti, je pokazala tudi »bralna uprizoritev« Pasijona v Sokolskem domu 6. marca 2015, ki je za igralce pomenila še posebno spodbudo, saj so se slišali med seboj in s tem preverili svoj način podajanja.

Lektorskih vaj je bilo skupaj 57, ali skupno 128 ur (povprečno trajanje vaje 2,5 ure, od 4,5 do zgolj 0,5 ure), zadnje med njimi so bile še po premieri, saj je bilo treba usposobiti in preveriti igralce, ki so nastopili kot zamenjava (alternativa).

Tudi kadar smo z igralci delali individualno ob navzočnosti večje skupine, so preostali ob poslušanju kolegov sprejemali napotke in opombe, ki so bile namenjene neposredno enemu izvajalcu. Nekateri izvajalci so zahteve govornega uresničevanja danega besedila in lika, ki so ga morali predstavljati, obvladali presenetljivo hitro in z njimi ni bilo veliko dela; drugi so do optimalne primerčnosti prihajali počasneje, pač odvisno od govornih sposobnosti in izkušenj, s katerimi so se podali na to pot. Nekateri so sprva celo podvomili vase, v svoje moči, da iz besedila in lika lahko naredijo kaj uporabnega, in bi se celo radi umaknili, češ, izberite koga boljšega. Nikogar nismo odslovili, in ko smo jih utrdili v veri, da zmorejo, je napredek rasel iz vaje v vajo. Celo sami so prosili, ali je mogoče priti na dodatne vaje. In so prihajali z vedno večjo voljo, zavzetostjo, do navdušenja, včasih samo zato, da so preverili, ali res ravnaajo prav, za samopotrditiv.

Srečevali smo različne težave in zaplete z besedilom. Največ jih je bilo z dojetjem pomena in smiselnim členjenjem besedila, bodisi s premori, s smiselnim poudarkom, s povezovanjem in izpeljavo stihov v enotno misel, saj gre v besedilu vendarle za jezik, ki je vsaj na videz precej daleč od sodobnega. Prav s smiselnim členjenjem (premori, smiselni poudarki, vezanje v enotno misel, izogibanje izpostavljanju rim, ki nimajo pomenske sporočilne teže) so največ nevšečnosti imeli igralci iz prejšnjih uprizoritev Pasijona, saj se je videlo, da so bili preveč prepuščeni sami sebi in svojemu dojetanju besedila. Težave je povzročala tudi nemška skladnja pod slovenskim besedilom, pa velika množica ekspresivnih besed in besed iz verskega zaklada, ki so za taka besedila značilne. Po nekakšnem psihološkem občutju (in tudi šolarski navajenosti) take besede »vlečejo« smiselni poudarek nase, ne glede na to, da v besedilu nimajo te funkcije. Ko so igralci ob razlagah spoznali, da to »starinsko besedilo« vendarle ni tako starinsko, je govorno zaživel in počasi zvenelo vedno bolj »domače« in naravno. Ob nastopu pa iz predstave v predstavo živo in prepričljivo, v zadovoljstvo nastopajočih, strokovne ekipe in – gledalcev!

Delo je bilo ob vsem lepem, kar se nam je dogajalo, tudi naporno, zlasti zato, ker nas je po malem preganjal čas. Srečna okoliščina je bila, da so lahko lektorske vaje potekale v istih prostorih in hkrati z režijskimi, da so igralci neposredno po lektorski vaji stopili skozi vrata na oder, na sceno.

Ne morem drugače, kot da za ilustracijo (ali začimbo!) k vsemu dogajanju navedem dve prisrčni posebnosti, ki pričata o pristni zavzetosti izvajalcev Pasijona.

Prva je takale: Igralec s pomembno vlogo zaradi svojih delovnih obveznosti ni mogel prav pogosto na vaje, malo pred premiero pa mu je vihar podrl še senik in ga zaradi nujnega dela doma do predpremiere sploh ni bilo naokoli, zato me je bilo že malce strah, da vloge ne bo zadovoljivo izpeljal, še posebej zato, ker je vlogo le počasi dojemal. Na predpremiери pa se je izkazal z likom iz mesa in krvi. Očitno je bilo, da je sam doma, kljub obilici svojega dela, zavzeto vadil in pilil svojo vlogo, da mi je ob njegovem nastopu jemalo sapo. Njegova vloga ni bila samo lik, bila je karakter z dušo in telesom. Moral sem mu verjeti.

Druga pa: Ob premieri je bilo tisti večer izjemno hladno vreme in bal sem se, da se bodo igralci zaradi mraza motili v besedilu. Ne, mraz jim ob zavzeti igri ni mogel do živnega. Na enem od prizorišč, kjer sem bil navzoč, pa se je enemu ključnih likov zalomilo. Prepričan sem bil, da se je zmotil zaradi mraza, vendar je zadrego z besedilom tako spretno preigral, da gledalci tega niso opazili. Najbrž sva za zadrego vedela samo midva. Potem so mi soigralke povedale, da jih je takoj po koncu predstave, vprašal: »*Na katerem prizorišču je bil lektor Ludvik?*« In zatem pristavil: »*Če me je slišal, kako sem se zmotil, bom gotovo moral k njemu na dopolnilni pouk.*« Ni mu bilo treba. Smo se pa v Pasijonskem zavetju vsi od srca in prešerno nasmejali!

Ne morem si kaj, da ne bi razmišljal, kako z jezikom in govorom Pasijona naprej. Ob vajah z igralci ter ob težavah in zapletih, s katerimi smo se spopadali in jih, upam vsaj, tudi zadovoljivo premagali, se mi je vedno bolj utrjevala misel, da morda dosedanji pristopi (vključno z letošnjim našim) le niso bili čisto pravi. Besedilo v izvorni ali delno »popravljeni, prilagojeni« Romualdovi podobi pred ljubiteljske izvajalce (igralce) kljub vsej strokovni pomoči postavlja prevelike zahteve in ovire, premagovanje katerih jemlje preveč časa in moči in krade prostor in čas interpretaciji, s tem pa podaljšuje tudi skupni čas celostne organizacije in postavitve Pasijona. Rešitev se mi je vedno bolj kristalizirala v dveh smereh:

Prva: Besedilo Pasijona prestaviti v sodobno fonetično in morfološko podobo, prevesti preočitne germanizme, ki motijo spontano razumevanje, ohraniti pa vse druge posebnosti Romualdove umetnine, vključno s skladenjskimi vzorci. Izvajalcem bi tako omogočili veliko enostavnejšo govorno dostopnost in izvedljivost besedila, saj se jim ne bi bilo treba spopadati z njim že malce tujo »starinskostjo«, ki jim pri pripravi (učanju) besedila jemlje interpretativno koncentracijo.

Druga, radikalnejša: Celotno besedilo Pasijona prestaviti v sodobni jezik, prevesti germanizme (besedne in skladenjske), pri tem pa seveda ohraniti prvinskega Romualdovega duha in njegovo verzno strukturo vključno z rimami v dvostišjih in ritmiko verza. S tem bi se omogočila splošna dostopnost besedila ne le izvajalcem, temveč tudi gledalcem (poslušalcem), brez ovir v razumevanju; priprave bi zahtevale manj napora in časa, igralci pa bi imeli manj težav pri učenju besedila, ker bi jim bilo bližje, in bi jim tudi omogočalo več svobode in spodbude v interpretaciji. Pomisleki, da bi s prevodom Pasijona v sodobno slovenščino okrnili Romualdovo umetnino, zbledijo ob spoznanju, da imamo v sodobni jezik prevedenega tako Prešerna kot Trubarja in da tudi Angleži jezikovno posodablajo svojega Shakespeara.

Opravili smo veliko delo. Po predstavah so se mi igralci zahvaljevali za to, kar so se od mene naučili. Ne samo oni, tudi sam sem hvaležen njim, prav tako pa tudi strokovnim sodelavcem, saj sem se tudi jaz od njih veliko naučil. Vzpostavili smo pristne prijateljske vezi, kar je morda še pomembnejše od vsega, kar se je dogajalo. Zato še tu z Romualdom:

*Vsem vam, pasijoncam, moram srčna hvala dati,
de ste vi sebi inu meni dali prou spoznati,
koku Pasijon Romualdov vnetu brati
inu temu folku zastopnu ga naprej podati!*

*V Škofji Loki, 31. malega srpana 2015,
lektor Ludvik Kaluža*

Vodja projekta Škofjeloški pasijon 2015 Matej Mohorič Peternelj (levo spredaj) med vodji igralskih skupin. Foto: Aleš Jezeršek

MATEJ MOHORIČ PETERNELJ

ORGANIZACIJSKI IN TRŽENJSKI VIDIKI IZVEDBE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2015

V času od 21. marca do 12. aprila 2015 je bil po šestih letih v Škofji Loki ponovno uprizorjen Škofjeloški pasijon (v nadaljevanju ŠP). Izvedenih je bilo osem veličastnih predstav pasijonske procesije (21., 22., 27., 28. in 29. marca, ter 6., 11. in 12. aprila), ki si jih je ogledalo nekaj več kot 23.000 ljudi. Predhodno sta bili izvedeni 15. marca še predgeneralka, ter 20. marca še generalka. Skupaj s podatki o obiskanosti predhodnih uprizoritev ŠP v letih 1999, 2000 in 2009 lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da si je ŠP do sedaj ogledalo več kot 100.000 ljudi, kar je lep dosežek vseh dosedanjih ekip. Takšen obisk pomeni tudi veliko promocijo za Občino Škofja Loka kot glavnega organizatorja uprizoritev. Sama operativna izvedba ŠP 2015 je bila administrativno vodena preko Zavoda za kulturo Škofja Loka, kar je omogočilo večjo preglednost nad projektom in pridobitev nepovratnih državnih sredstev v višini 40.000 evrov.

Priprave in same uprizoritve ŠP za nekaj časa spremenijo Škofjo Loko, ki se odene v neko drugo, posebno podobo, v kateri je še bolj kot sicer občutiti čar zgodovinskega mesta. V njej plapolajo pasijonske zastave, v starem mestnem jedru opazimo tematsko urejene izložbe, Radio Sora v velikem pričakovanju stalno poroča o pripravah na uprizoritev, v lokalnih, regionalnih in nacionalnih medijih poročajo, da se v Škofji Loki pripravlja nekaj velikega. Organizirani so številni dogodki, povezani s pasijonsko tematiko, ozračje je naelektreno, pasijonska pisarna je napolnjena s požrtvovalno ekipo, telefoni organizatorjev pregorevajo. Pasijonski prostovoljci se zbirajo v Pasijonskem taboru v nekdanji kasarni na številnih vajah s kostumografii, lektorjem, koreografii, dramaturgom in drugimi strokovnimi sodelavci, ki jih je okoli sebe zbral režiser ŠP 2015, novopečeni gledališki diplomant Milan Golob.

V prispevku podajam nekatere podrobnosti iz organizacije in trženja ŠP, za kar sem bil zadolžen, z namenom, da se še enkrat spomnimo in zavemo obsežnosti in zahtevnosti izvedbe ŠP in seveda tudi z namenom, da se, skupaj z ekipami, ki so delovale predhodno in bodo delovale za nami, učimo in ne ponavljamo istih napak. ŠP zaradi obsežnosti »ponuja« možnosti za veliko število napak, ki pa se

ne smejo zgoditi, saj popravnega izpita ni. Zato mora organizator natančno načrtovati ključne aktivnosti in spretno krmariti v komunikaciji z različnimi deležniki, ki sodelujejo pri izvedbi.

Ljudje morajo ekipi, ki jo vodi, zaupati, da je iskrena, požrtvovalna in kompetentna za izvedbo tako obsežnega projekta. Mislim, da nam je odziv številnih prostovoljcev, ki so se javljali za sodelovanje, sproti potrjeval, da smo na pravi poti. Problemov je bilo sicer veliko, pa vendar nam jih je uspelo z dobro organizacijo in komunikacijo v veliki meri uspešno reševati.

Doprinosi (doneski) Škofjeloškega pasijona 2015

Uprizoritev ŠP 2015 je k dosedanjim uprizoritvam doprinesla novo vrednost predvsem na naslednjih področjih:

- Na področju dramske uprizoritve je bil v sodelovanju z lektorjem Ludvikom Kalužo dan velik poudarek na analizi jezika, izgovorjavi ter posledično večji razumljivosti govornih vlog.
- Režiser je v sodelovanju z drugimi strokovnimi sodelavci (dramaturgom, koreografi, povezovalci prizorov...) poskrbel za odlično pripravljenost ter usklajenost igralcev in drugih sodelujočih pri uprizoritvi.
- Tehnična prilagoditev izvedbe za gluhe in naglušne ter slepe in slabovidne na prizorišču D (Kašča).
- Celotno dodatno ponudbo spominkov in kulinarike smo organizirali na prenovljenem Cankarjevem trgu, ki se je izkazal kot zelo primerna lokacija za ta namen.
- Izjemno bogat program spremljevalnih dogodkov na Škofjeloškem, od Žirov do Železnikov, je prikazal širok spekter vsebin, ki jih je mogoče najti v Škofjeloškem pasijonu. Med drugim smo prvič v Škofji Loki imeli razstavo pasijonskih jaslic v sodelovanju z Romarskim uradom Brezje.
- Zasnovana in prehojena je bila nova romarska trasa – Romanje po Romualdovi poti od Štandreža do Celja ter od Celja do Škofje Loke. Romanje je bilo izvedeno v sodelovanju s Prosvetnim društvom Sotočje Škofja Loka ter Društvom šmarničnih romarjev Šmar iz Žirov in je bilo tudi odlično medijsko podprto, saj smo imeli z mediji dogovore, da stalno spremljajo romarje, ki so se oglašali z različnih lokacij. Pasijonska promocijska ekipa je romarje na dogovorjenih lokacijah pospremila s stojnico dobrodošlice, ki so jo obiskali tudi številni farani iz različnih vasi na tej romarski poti.
- Prepoznana in obeležena je bila obletnica smrti patra Romualda, in sicer 22. aprila, ki naj se tudi v medpasijonskem obdobju prepozna kot pomemben dan, na katerega se lahko vsako leto zaključijo dnevi ŠP (t.i. Romualdov dan).

- Zasnovana in izvedena je bila promocijska tura ŠP po slovenskih mestih (župnijah), ki lahko v neki smiselni obliki ali preobleki tudi v medpasijonskem obdobju pomeni cenovno ugodno ter učinkovito promocijsko orodje.
- V sodelovanju z NET-TV iz Maribora je bil pripravljen dokumentarec o Škofjeloškem pasijonu, ki je v obširni enourni oddaji na zanimiv način z izborom relevantnih sogovornikov osvetlil ozadje nastajanja tega in prejšnjih Škofjeloških pasijonov. Želja je, da bi v naslednjih letih tak dokumentarec pripravila ter predvajala tudi nacionalna televizija.
- V Škofji Loki se je v času priprav na uprizoritev prvič predstavil tudi Štandrež, rojstni kraj avtorja ŠP. Želja je, da sodelovanje med Škofjo Loko in Štandrežem postane v bodočih letih tesnejše in da bo križ upanja med krajema, ki so nam ga ob srečanju podarili, kmalu dobil svoj prostor v mestu.
- Izjemno veliko pohval je bilo deležno področje kostumografije, ki ga je tradicionalno vodila Nada Slatnar. Potrebno je bilo opraviti bistveno več dela od izhodiščne ocene, vendar se je na koncu delo zelo obrestovalo v občudovanju gledalcev.

Izvedba trženja in prodaje vstopnic

Uprizoritev ŠP stane, poenostavljeno rečeno, okoli pol milijona evrov, točneje 471.156,80 EUR skupaj z DDV. Večino potrebnih sredstev smo zbrali s prodajo vstopnic, kar je nanese 229.970,70 EUR. Poleg tega pa se je finančna konstrukcija zapirala še s prihodki od sponzorjev in donatorjev v višini 42.987 EUR, z nepovratnimi državnimi sredstvi od Ministrstva za kulturo v višini 40.000 EUR in od Zavoda za zaposlovanje za sofinanciranje programa javnih del v višini 8.728,52 EUR. Drugi prihodki in vračilo DDV so znašali 24.946,19 EUR, sredstva iz občinskega proračuna pa 146.563,87 EUR. Skupnih prihodkov je bilo tako za 493.196,28 EUR.

Trženje smo zasnovali po vzoru aktivnosti iz predhodnih uprizoritev, s tem, da smo takoimenovani trženjski miks in sporočila prilagajali novim ekonomskim okoliščinam in dejstvu, da gre sedaj že za četrto uprizoritev. To dejstvo za trženje po eni strani pomeni dobro novico, saj postaja ŠP vedno bolj prepoznaven, po drugi strani pa ljudje potrebujejo več argumentov, da si pridejo ponovno pogledat predstavo, ki so jo že videli.

Pri trženju smo se poskušali v čim večji meri usmerjati na zaključene skupine, kot so župnije, kulturna in verska društva, turistične agencije, društva upokojenec, šole, na zamejske Slovence, pobratena in partnerska mesta, združenja, katerih članica je Škofja Loka, na večja podjetja, sindikate in tako dalje. Zaključene skupine smo nagovarjali s kombinacijo neposredne pošte ter telefonskega trženja.

Poleg tega smo prek množičnih medijev informirali splošno javnost. Po načelu postopnosti smo v letu 2014 pričeli predvsem z izvedbo različnih dogodkov v povezavi z različnimi mediji, ki so poročali, da se v Škofji Loki pripravlja velika uprizoritev po šestletnem premoru. S proaktivnim pristopom smo uspeli spodbuditi brezplačne prispevke o Škofjeloškem pasijonu v vseh pomembnejših slovenskih medijih (Radiotelevizija Slovenija, POP TV, Kanal A, NET TV, Val 202 ter na številnih regionalnih radijskih postajah kot tudi spletnih portalih, npr. na zelo branem www.siol.net). Objave smo dosegli tudi v tujih medijih, celo na spletni strani CNN, pa v raznih turističnih medijih, do katerih smo prišli v sodelovanju s slovensko turistično agencijo oz. SPIRIT-om, pod katerega spada. Na tem mestu bi še posebej pohvalil sodelovanje z gospodom Janom Ciglencečkim, ki nam je nudil veliko pomoč pri mednarodni promociji.

Z vstopom v leto 2015 smo postopoma dodajali plačane oblike oglaševanja, ki so svoj vrh dosegle nekaj tednov pred uprizoritvami in so trajale do zaključka predstav.

Za komuniciranje smo tako uporabljali predvsem naslednje kanale: oglaševanje na jumbo plakatih v sodelovanju s podjetjem Europlakat, ki nam je ponudilo zares ugodne pogoje, uredniške objave na televizijah, radijsko oglaševanje na različnih nacionalnih in regionalnih radijskih postajah, na tiskovnih konferencah, oglaševanje v tiskanih medijih, distribucija brošur, plakatov, nastopi na sejmih, dogodkih in turističnih borzah, pasijonska tura po slovenskih mestih, spletno komuniciranje s prenovo spletne strani.

Vstopnice smo prodajali preko mreže Eventim, ki je omogočala najboljšo teritorialno pokritost in s tem dostopnost najširšemu krogu zainteresiranih. Poleg tega smo preko Eventim sistema vstopnice prodajali tudi neposredno iz Pasijonske pisarne na Mestnem trgu 16, saj se je tam oglasilo mnogo ljudi in spraševalo to in ono v zvezi z uprizoritvami.

Kdor je vstopil v Pasijonsko pisarno v času priprav na uprizoritev, ve, da je bilo tistih nekaj kvadratnih metrov, ki smo jih imeli na voljo, bistveno premalo za takšno število ljudi. Ampak k temu dodajam, da je to tudi nek čar dela na Škofjeloškem pasijonu. Organizacijska ekipa namreč ta Pasijon, ta težak križ, zelo dobro in neposredno občuti – velikokrat pride trenutek, ko imaš občutek, da je vsega preveč, da ne bo šlo, za povrh udari tudi kakšen bič od zunanjih zlobnih jezikov... Pa vendarle stisneš zobe in na koncu doživiš tudi nekakšno odrešenje, ko se vse izide bolj ali manj po načrtih.

Na področju trženja smo precejšen napredek dosegli s pridobivanjem sponzorskih sredstev, kar je lahko dobra popotnica za bodoče uprizoritve. Prenovili smo sponzorske pakete, ponudili več in boljše ugodnosti ter pridobili sledeče sponzorje: zlati sponzor je postal Knauf Insulations, sponzor prizorišč podjetje

LTH Ulitki, Sponzor + paket je izbralo podjetje Petrol, osnovni sponzorski paket so izbrali Marmor Hotavlje, Indramat, Avtoservis Paulus, Pivovarna Union. Za paket mali sponzor smo pridobili podjetja Lotrič, Domel, Sibo, Elektro Gorenjska, Optiweb. Določena sredstva so nam donirali tudi iz Loške komunale, podjetja Filc ter gospod Frank Osredkar iz Kanade. Veliko vlogo so odigrali medijski sponzorji, in sicer Europlakat, Dnevnik, Gorenjski glas, Družina, Slovenia Times in Radio Sora.

Organizacijska izvedba

ŠP ne bi bilo brez številnih prostovoljcev, ki so sodelovali pri dramski uprizoritvi in tistih prostovoljcev, ki so sodelovali na področju organizacije uprizoritve in promocije. Skupaj nas je bilo nekaj čez 1200, med njimi okoli 80 konjenikov, ki vedno dodajo poseben čar. Še posebej pomembno vlogo so imeli vodje različnih skupin, tako na organizacijskem kot na dramskem področju. Brez vodij, ki so pripravljene prevzemati zahtevno delo, ŠP ne bi bil izvedljiv, zato je vsem sodelujočim potrebno še enkrat izraziti veliko ZAHVALO za opravljeno delo.

V Pasijonski pisarni na Mestnem trgu 16, ki se je odprla 9. septembra 2014 (na isti dan kot v letu 2009 z željo, da ta dan postane tradicionalen dan za odpiranje pasijonske pisarne tudi v letu 2020), smo delovali: Matej Mohorič Peternelj kot vodja projekta; Milan Golob kot režiser; Alenka Golob, sodelavka v promociji; Kitka Koprivnikar, sodelavka za organizacijo dogodkov; Nada Triller, telefonsko trženje za zaključene skupine; Katja Frelih, izdaja pasijonskih izkaznic, koordinacija oskrbe, dokumentacija v zvezi s prijavo uprizoritev na Upravni enoti, vodja prizorišča C; Tjaša Celestina, urejanje liste sodelujočih; Tatjana Benedičič, organizatorica dramskih vaj.

Izven Pasijonske pisarne pa so delovali naslednji vodje organizacijskih področij, pod požrtvovalnim vodstvom vodje organizacije Andreja Freliha: Borut Bernik, vodja prizorišča A; Matjaž Hafner, vodja prizorišča B; Katja Frelih, vodja prizorišča C; Zvone Gartner, vodja prizorišča D; Minca in Bojan Rihtaršič, vodji scenografije; Anton Maček, vodja rediteljev; Alojz Križnar, vodja parkirišč; Katja Podlipnik, vodja informatorjev; Minka Krajnik, vodja Pasijonskega tabora s pomočnico za področje organizacije kostumov Ivanka Tavčar; Tončka Štremfelj Triler, voditeljica oskrbe (hrana, pijača za sodelujoče).

Za veliko število koristnih informacij se zahvaljujem tudi vodji projekta ŠP 2009 Romani Bohinc in takratnemu vodji organizacije Tomažu Paulusu.

Poleg navedenih sodelavcev smo tesno sodelovali tudi z različnimi podjetji, ki so nam nudila svoje usluge pod »pasijonskimi pogoji«. Na tem mestu ne morem izpostaviti vseh, ki so nam prišli naproti, pa vendarle bi omenil podjetje Mops, ki je poskrbelo za zelo kakovostno snemanje večerne predstave, Elektroinštalacije

Triller Jožef s.p., Avtovleka Anteks Strojan Janez, s.p., podjetje Šink, Zeleni vrt – Urška Kovač Mrak s.p. za lično ureditev sejemske predstavitve na sejmu TIP v Ljubljani ter seveda Radio Sora s številnimi objavami in pobudami za promocijo. Zahvala gre tudi vsem zdravnikom in zdravstvenim tehnikom, gasilcem in policistom, ki so skrbeli za varnost sodelujočih in gledalcev.

Ključna za izvedbo je bila seveda vsakokratna vremenska napoved. Bili smo v neposrednem stiku z dežurnim meteorologom, ki nam je ponudil do tedaj znane informacije. Na tej osnovi smo se odločili, ali uprizoritve izvedemo ali ne. Čeprav smo vse uprizoritve kot po čudežu ostali suhi, smo se organizatorji večkrat tresli, ali se bo izšlo ali ne. Pred šolsko predstavo je dopoldan precej deževalo in dobivali smo veliko klicev in celo trših besed, naj uprizoritev prestavimo. Vendar se je napoved izkazala za zelo točno in po 13. uri je res prenehalo deževati, kar je bil še ravno pravi čas, da so se tribune posušile in je bila uprizoritev normalno izpeljana. Tudi za velikonočni ponedeljek nismo dobili zanesljive napovedi, da bomo ostali suhi. Ker je bila verjetnost dežja v terminu uprizoritve vseeno sprejemljivo nizka, smo se odločili za uprizoritev, kar se nam je obrestovalo in zopet smo ostali suhi, čeprav je zjutraj v Selcih snežilo, pa tudi v drugih slovenskih krajih je bilo vreme deževno. Le v Škofji Loki je v času uprizoritev posijalo celo malce sonca in prav veselje je bilo gledati številne množice, ki so prek Cankarjevega trga in številnih stojnic s tematsko ponudbo prihajale na prizorišča.

Škofjeloškemu pasijonu 2021 na pot

ŠP spada med najdragocenejšo slovensko kulturno dediščino, zato terja njeno negovanje in razširjanje prepoznavnosti veliko odgovornost. Ker s Škofjeloškim pasijonom v prvi vrsti upravlja Občina Škofja Loka, si želim, da bi bil ŠP uvrščen v politične programe vseh strank, ki delujejo v občinskem svetu in ne le pri tistih, ki so nagnjene bolj v to ali ono politično stran. Žal na mnogih predvolilnih perspektivah, ki so jih lokalni politični veljaki jeseni 2014 pošiljali na domove občanov, nisem zasledil niti omembe ŠP, čeprav smo ravno vstopali v pasijonsko leto in bi vsi morali uprizoritev te kulturne dediščine podpirati, kar se mi zdi žalostno in hinavsko.

Žalostno je tudi, da po sedemnajstih letih, odkar je bil ŠP v »novi dobi« zopet uprizorjen na Mestnem trgu, še vedno ni predstavitvene sobe, kjer bi se vsak zainteresirani mimoidoči lahko seznanil s to veličastno kulturno dediščino, temelječo na prostovoljcih in prejel osnovne informacije o bodočih uprizoritvah. Upam, da bo takšna soba čim prej urejena, kot je bilo obljubljeno ob zaključku zadnjih uprizoritev. V Radovljici, kjer je doma najstarejša slovenska komedija, imajo na primer Linhartovo dvorano, poleg tega je spominski kip avtorju postavljen na vidno loka-

cijo v središče mesta. Tako oče Romuald kot tudi vsi pasijonci in Škofja Loka kot mesto bi si zaslužili, da se Pasijon v Škofji Loki pogumneje obelodani.

Uprizoritve v jubilejnem letu 2021 bodo zagotovo nekaj posebnega, saj bo tega leta Škofja Loka gostiteljica skupščine Europassion-a. Upamo, da nam bo do takrat uspel tudi vpis na UNESCO-v seznam nesovne kulturne dediščine. Ob tej priliki bi rad opozoril na vse večja pričakovanja, ki jih ima zlasti strokovna pa tudi laična javnost do uprizoritev. Leta 2021 bo na vrsti četrti cikel (z letom 2000 peti) uprizoritev, ki skupaj z jubilejem postavlja količek pričakovanj še nekoliko višje kot v letu 2015. Res je, da je za ŠP dobro, da raste tako po številu obiskovalcev kot po kakovosti uprizoritev.

Hkrati pa se z rastjo pričakovanj lahko ujamemo v zanko, ki za rezultat ponudi kič, namesto kakovostne predstave in spremljevalne ponudbe v pasijonskem duhu. Uprizoritve v letu 2015 so bile skupaj z organizacijo in spremljevalno ponudbo po ocenah strokovnega sveta izpeljane na visokem nivoju. Prepoznali smo številne elemente, ki tvorijo pasijonsko platformo in organizirali niz številnih dogodkov, ki se tematsko navezujejo na pasijon. Menim pa, da za uprizoritve v letu 2021 ni potrebno organizirati vsega, kar je bilo v 2015 in še več, ampak se je potrebno vrniti korak nazaj – kot dober kipar, ki odvzame odvečno glino, da na koncu nastane estetski izdelek.

Poleg navedenega bo uspešnost naslednje uprizoritve odvisna tudi od dveh dejavnikov:

- Kako dobro bo poskrbljeno za pasijonsko skupnost v medpasijonskem obdobju 2016–2020 ?

Ogromno število prostovoljcev, ki jih povezuje ŠP, ponuja neskončno število možnosti, da se tudi v medpasijonskem obdobju vzdržuje pasijonska kondicija ter ohranjajo vezi med sodelujočimi. V ta namen je potrebno določiti centralnega koordinatorja, ki bo izvajalce in vsebine sistematično povezoval. Odgovornost za vzpostavitev takšnega koordinatorja je na Občini, seveda pa lahko operativno izvedbo v dogovoru z Občino opravlja tudi katera od že vzpostavljenih institucij – npr. Prosvetno društvo Sotočje, Loški muzej, Turistično društvo, Sokolski dom, ipd.

- Kako dobro bo ŠP promoviran v obdobju do naslednje uprizoritve?

Na predstavitvi zaključnega poročila občinskemu svetu se je omenjalo željo, da bi v Škofjo Loko prišlo 500 avtobusov gostov iz tujine. Takšen cilj je seveda pretiran, saj bi to pomenilo, da vse kapacitete na tribunah zasedejo obiskovalci iz tujine. Vsekakor pa je delež obiskovalcev iz tujine možno nekoliko povečati predvsem s sistematičnim delom na promociji v času med uprizoritvami. Problem promocije v tujini je tudi, da so uprizoritve odvisne od vremena, zato obiskovalci iz bolj oddaljenih evropskih krajev ne morejo in nočejo tvegati dol-

ge poti ob možnosti, da uprizoritve ob njihovem prihodu v Škofjo Loko sploh ne bo. Seveda pa to ne pomeni, da ŠP v tujini ni smiselno promovirati. Takšna kulturna dediščina je za marsikoga zadosten motiv, da obiše Škofjo Loko tudi v času, ko ni uprizoritev. Seveda pa mu moramo znati tudi v tem času ponuditi del pasijonske izkušnje in doživetja. Poleg promocije v tujini obstaja kar nekaj rezerve tudi na področju stalne promocije v Sloveniji. Potrebno bi bilo ohranjati stike z različnimi društvi, župnijami in drugimi zaključenimi organizacijami, organizirati razstave v postnem in velikonočnem času po vsej Sloveniji, se obiskovati in izmenjavati mnenja, izkušnje, kontakte. Tako bi mreža zainteresiranih za ogled ŠP 2021 rasla in ne bi leta 2020 zopet »štartali od začetka«, potem pa modrovali, česa vsega nismo naredili in kdo je odgovoren za to. Naj zmaga pasijonski duh in naj se na tem področju naredi tako želeni preskok, da bo tudi zadovoljstvo ob naslednji uprizoritvi lahko še večje.

V garderobi Pasijonskega tabora. Stojijo z leve: Marija Pokorn, garderoberka; Minka Krajnik, vodja garderobe; Ivanka Tavčar, garderoberka; Milan Golob, režiser; Štefka Krajnik in Francka Pokorn, garderoberki; manjka Vida Šubic, garderoberka. Za mizo sedi kostumografinja Nada Slatnar. Foto: Aleš Jezeršek

NADA SLATNAR

SPOMINI NA USTVARJANJE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA

Skozi okno vidim prve znake pomladi, vleče me ven, vendar ne morem, imam pred seboj pomembno delo. Na mizi imam nekaj slik mesta Škofje Loke, na katerih v mislih vidim moje delo, katerega bi morala narediti čim bolj uspešno. Mesto poznam, nisem pa slutila, kakšno pomembno skrivnost čuva ta lepa Škofja Loka.

Za marsikoga je bila dragocenost skrita v Kapucinskem samostanu, tako tudi zame.

To je biser prvega dramskega zapisa in kasneje tudi uprizoritve v slovenskem jeziku: Škofjeloški pasijon, Pasijon, čudovito delo, ki ga je zapisal p. Romuald (Lovrenc) Marušič.

Odkar so se v sedanjem času odločili, da uprizorijo pasijon, je bilo napisano veliko tekstov, mnenj. Veliko sem jih prebrala, ne pa vseh. Odločila sem se, da napišem o Pasijonu kaj takega, česar se ne ve, in sicer o pripravah, delu in končnem izdelku Pasijona.

Pomlad pred mojim oknom je izginila, prikazale so se mi slike in podobe iz davnine. Te podobe v mislih sem začela pripravljati in ustvarjati po dogovoru z režiserjem g. Marjanom Kokaljem, ki je postal prvi novodobni Vodja Pasijona (Magister processionis).

Moje službeno delo se je začelo in končalo po 36. letih dela v Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani. Ves svoj delovni čas sem se ukvarjala izključno s kostumografijo za Opero, Dramo in Balet, SNG Ljubljana, ki je imelo svoj atelje, tako imenovani »Gledališki atelje«. Ta atelje je bil poznan in vanj je zahajalo veliko ljudi, ki so se amatersko ukvarjali z gledališčem. Tu so si ogledovali, spraševali, si izposojali kostume, tudi sceno ter gledališke rekvizite. Režiser Škofjeloškega pasijona je bil že večkrat v ateljeju, preden sva se spoznala. Še preden so v Loki sklenili, da bodo uprizorili Pasijon, je namreč prišel v atelje, da bi poizvedel, če je kdo pripravljen sodelovati z njim. Predstavili so naju in povedal mi je svoje želje in potrebe. Po tem prvem srečanju sva se ujela in se dogovorila, da bova sodelovala. Na vsakem nadaljnjem srečanju sem dobila več informacij in tudi želja, ki naj bi jih skupaj realizirala, seveda kar se je nanašalo na kostumografijo. Spoznala sva

se spomladi leta 1998. Od takrat je postala Škofja Loka mesto, kjer sem se učila, naučila in razdajala Pasijonu z vsem, kar sem premogla, in to je trajalo vse od 1998 do 2015. leta.

Prvi Pasijon je bil dvojni, v letu 1999 in ponovljen leta 2000. Naslednji, drugi, je bil leta 2009 in tretji 2015. leta. Naslednji naj bi bil leta 2021.

Leta 1988 sem na slovenskem Koroškem sodelovala pri uprizoritvi Pasijona Andreja Šusterja Drabosnjaka, ki pa je bil mnogo krajši od Pasijona (Romualdovega) v Loki. Prikazoval je samo Kristusove podobe in smrt. Začela sem sistematsko in redno obiskovati kraje, kjerkoli je bila kakšna cerkev, doma ali v tujini, tudi v Rimu. V glavi in kasneje na papirju sem imela ogromno slik, ki sem jih morala fizično postaviti v okolje zgodovinskega mestnega jedra Škofje Loke.

Pasijon se začne s sliko Raja, ki mu sledijo: Pekel, Adamovi otroci, Apostoli, Jezusove podobe, Smrt, duhovščina, cehi in njihovi angeli, mestna gospoda itd.

Pred menoj je stala težka naloga in sicer izbira blaga za kostume. V zdajšnjem času ne vem, če bi se lotila delati Pasijon, predvsem zaradi pomanjkanja blaga in vsega drugega, kar je potrebno pri kostumih. Zdaj se pri nas skoraj nikjer nič več ne dobi, vse tovarne in tudi trgovine s tekstilom so propadle. Ko sem v gledališču ustvarjala in določala materiale za kostume, sem imela veliko možnosti, za Pasijon pa sem ujela zadnje ostanke.

Kostumi za Apostole in Kristuse so bili narejeni iz blaga, ki ga je izdelovala tovarna BPT (Bombažna predilnica in tkalnica Tržič) v Trziču. To je bilo embalažno blago, v katerega so zavijali svoje pošiljke blaga in jih pošiljali po celem svetu. To embalažno blago je imelo čudovito lastnost, lahko se je barvalo v vse možne barve, to pa so nam naredili v Gorenjski predilnici (tovarni Lokateks) v Škofji Loki, za vse apostole, Marije, Jude itd. Tu so izdelali črno, rdeče in belo blago za kute nosačev in ga tudi ustrezno pobarvali.

Kostumi za cehe in njihove angele so narejeni iz blaga, uvoženega iz Češke, ki so ga trgovine takrat še uvažale.

Za slikovite kostume duhovščine je bil ves originalni material iz tovarne Svila Maribor.

Bogati baročni kostumi so originalni materiali iz tovarne Svilanit iz Kamnika.

Tovarna Šešir Škofja Loka je poskrbela za vse klobuke.

Za hudiče in mrtvake smo dobili originalno blago iz Beti Metlika.

Za Kristusove sandale in za apostole sem našla dva čevljarska mojstra. Za sandale Marij in za baročne čevlje smo uporabili enako blago, iz katerega so bili njihovi kostumi.

Za moj tretji Pasijon, ki je bil leta 2015, smo morali naročiti nove sandale za rimske vojake in za apostole, ker so bili prejšnji dotrajani. Za ta nova čevljarska dela sem našla mladega mojstra iz Trziča.

Zanimivo je bilo prvo srečanje šivilj in krojačev, ki so šivali kostume. Javili so se na oglas in tako smo se prvič srečali. Pokazala sem jim skice, gospe so si izbrale vsaka svoje delo, povedati pa moram tudi to, da so bile vse gospe šolane šivilje, vendar niso imele izkušenj s historičnimi in cerkvenimi oblačili. Dogovorili smo se, da do jeseni 1998 vsaka naredi svoj prototip kostuma, da ga v jeseni pregledamo in potrdimo izdelavo. Z nami je sodeloval tudi krojač iz SNG Maribor s svojo ekipo, ki sem ga poznala iz časov, ko je nekoč pomagal SNG Operi Ljubljana. Vsi cehi in baročni kostumi so bili narejeni v SNG Maribor. Pomerjanje kostumov je bilo organizirano v Škofji Loki v nedeljo zjutraj na Občini in sicer od osmih zjutraj do sedmih zvečer. Pri tem pomembnem delu je bil navzoč mariborski šef, njegova žena in jaz. Pomerili smo osemdeset (80!) kostumov. Pomoč, ki naj bi nam pomagala, je neznano kam poniknila. Sledil je transport blaga, kostumov, številni pogovori itd.

Z režiserjem sva preživela kar hude čase, njegova »katrca« je poleti grela in pozimi hladila. Spoznala sem Selško, Poljansko dolino, Sorško polje, najmanj samo Loško mesto. Marijan mi je še vedno dolžan ogled gradu v Škofji Loki. Bil je moj glavni prevoznik, organizator in še malo režiser.

Marca 2015, ko je bil tretji Pasijon, smo se spet srečali vsi, ki smo se poznali že od prej in smo se res razveselili drug drugega. Veseli me, da je med novimi pasijonci veliko mladih. Za pasijon 2015 smo dodali kar precej novih kostumov Adamovih otrok in kut.

Sicer pa je vse pohvale vredna ekipa Pasijonskega tabora, ki skrbi za obnavljanje kostumov. Zadnje čase se kar nekam dosti pojavljajo nove ekipe pasijoncev. Mislim, da smo si edini, da smo na naš Pasijon lahko ponosni.

Želim se vsem, ki so kakorkoli sodelovali pri Pasijonu, zahvaliti za trud in skrb z veliko željo, da se bo naš Pasijon, Škofjeloški pasijon, ohranil čim dlje.

Pasijon je bil narejen od prvih začetkov do danes, 15 let pozneje, profesionalno in z ljubeznijo, kar se tudi vidi.

Hvala lepa vsem z najlepšimi željami!

kostumografinja Nada

Vizita pasijonske garderobe, četrtek, 18. februarja 2016. Z leve: Mara Tavčar, šivilja; Minka Krajnik, vodja garderobe; Ana Homar, asistentka kostumografinje; Ivanka Tavčar, garderoberka. Sedi kostumografinja Nada Slatnar. Foto: A. Pavel Florjančič

MARIJA KRAJNIK

POGLED IZ PASIJONSKE GARDEROBE

V okviru Prosvetnega društva Sotočje sem, kot ena prvih, pričela s pridobivanjem nastopajočih za izvedbo prvega pasijona v letu 1999. Zaupano mi je bilo vodstvo skupine, ki nastopa v 10. prizoru (Bičanje) in delno skupine, ki nastopa v 11. prizoru (Kronanje).

Dano mi je bilo sodelovati z vsemi dosedanjimi režiserji, tako z Marjanom Kokaljcem, Borutom Gartnerjem kot tudi z Milanom Golobom.

Kako sem začela delati v pasijonski garderobi? Sredi največjih priprav na uprizoritev Škofjeloškega pasijona, februarja 2009, je režiser Gartner zaznal potrebo po povečani ekipi v pasijonski garderobi. Hitro sem stopila v akcijo in po srečnem naključju so se mi kot garderoberke pridružile Francka Pokorn, Marija Pokorn, Anka Jurovič in Ivanka Tavčar.

Šivilje s kostumografinjo Nado Slatnar na čelu so takrat že neutrudno šivale in prilagajale kostume nastopajočim. Dela je bilo veliko, časa pa vse manj. Ob obisku Pasijonskega tabora mi je postalo jasno, da je stiska zares velika. Oblačila so visela na prenatrpanih stojalih, posamezni kostumi še niso bili skompletirani... skratka, še ogromno dela do trenutka, ko bodo kostumi dobili svoje nastopajoče.

V garderobi sem prvič srečala kostumografinjo gospo Nado Slatnar. Sedela je v kotu pri mizi, obdana z oblačili in tkaninami, tako da se je komaj opazila.

Po začetnem šoku, garderoberke namreč nismo vedele, kaj nas čaka, smo se zagnano lotile dela. Sproti smo spoznavale kostume in njihove sestavne dele, pripadajoče rekvizite Delale smo po spominu, šivilje so poznale kostume in gospa Nada je bedela nad vsem. Garderoberke smo postale nekakšen vezni člen med kostumografinjo s šiviljami in nastopajočimi. Z veliko dobre volje in požrtvovalnostjo, pa tudi z Božjo pomočjo nam je uspelo pravočasno pripraviti vse kostume.

Posebej bi se rada zahvalila gospem v pasijonski pisarni na čelu z vodjo projekta Romano Bohinc, ki so vestno skrbele za osveževanje seznama nastopajočih in nam nudile vsestransko pomoč pri premagovanju vsakovrstnih ovir.

Ob koncu Škofjeloškega pasijona 2009 mi je gospa Nada predlagala, da v medpasijonskem času prevzamem skrb za kostume. Po premisleku sem ponujeno „službo“ sprejela. Moja pomočnica je postala Ivanka Tavčar. Z Občino sva podpisali pogodbo za skrbništvo do Škofjeloškega pasijona 2015.

V času po Pasijonu se je kar sama od sebe pokazala potreba po izdelavi kataloga pasijonskih oblačil. V letu 2010 je Ivanka Tavčar ob pomoči Tomaža Paulusa in Tomaža Tavčarja izdelala Kostumsko knjigo. Opisani in slikovno predstavljeni so vsi kostumi, njihovi sestavni deli ter pripadajoči rekviziti. Kostumi so sistematično urejeni glede na zaporedje podob, kot si sledijo v sami izvedbi pasijona 2009. Kostumska knjiga je natisnjena v petih izvodih, od katerih se eden nahaja v Kapucinski knjižnici pri bratih kapucinih v Škofji Loki. Po en izvod je na Občini Škofja Loka, enega je prejela kostumografinja Slatnarjeva, enega uporabljajo v pasijonski garderobi, eden pa je v lasti avtorice.

V času po koncu Škofjeloškega pasijona 2009 so bili kostumi očiščeni, opravljena so bila manjša šiviljska dela, bili so tudi ustrezno označeni glede na prizor, v katerega spadajo. Skrbno shranjeni, ob stalnem nadzoru temperature in vlage, so čakali na naslednjo uprizoritev.

Prišla je pomlad leta 2014 in z njo že prve priprave na uprizoritev v letu 2015. V tem času si je Milan Golob, režiser Škofjeloškega pasijona v letu 2015, ogledal shrambo kostumov in drobnih rekvizitov. Ob tem obisku se mu je porajala množica vprašanj, na katera sem poskušala kar najbolje odgovoriti, hkrati pa predstaviti način dela in funkcioniranje pasijonske garderobe. V oktobru in novembru istega leta so že potekala pripravljalna dela, to je razvrstitev kostumov po podobah, vzpostavitev šiviljskega kotička, idr.

Prvo kostumsko pomerjanje je bilo 3. decembra 2014. Merjenje je potekalo vse naslednje tedne po trikrat, štirikrat ali pa celo petkrat na teden v popoldanskem in večernem času. Nama s pomočnico so kot garderoberke priskočile na pomoč še Francka Pokorn, Marija Pokorn, Vida Šubic in Štefka Krajnik.

Kljub temu, da so bili kostumi lepo sortirani, označeni in pa razvrščeni, je čakalo še veliko dela. V najboljšem primeru je na pomerjanju kostum osebi kot ulit, ji dobro pristaja, nastane pa zadrega, ko je kostum osebi prevelik, prekratek, predolg, preozek ... Poiskati je potrebno rešitev s predelavo kostuma; to je razširjenje, oženje, daljšanje posameznih delov kostuma. Kljub vsemu trudu pa včasih kot edina možnost ostane izdelava novega kostuma. Največkrat se ta težava pojavi takrat, ko isto vlogo interpretirata dve povsem različni osebi.

Kostumografka Nada Slatnar je ob pomoči asistentke Ane Homar nekatere kostume tudi nekoliko predelala, dodala posamezne detajle (junaki, Judje, Marije...), nekatere kostume je osvežil slikar (vojake, apostole, mrtvake ...). Nekaj kostumov smo izdelali za nove like, dodani so bili na pobudo režiserja.

Sezname nastopajočih smo tokrat vodili v garderobi. Podatki o nastopajočih so tako bili vedno „na dosegu roke“. Osebje v garderobi je imelo glede koordinacije pomerjanj precej olajšano delo. Kostum, viseč na obešalniku, je brez življenja; oživi, ko ga obleče nastopajoči. Dobi ime in priimek. Naš Pasijon pa ima množico

nastopajočih ... in vse nastopajoče je potrebno obleči. Pri pripravi kostumov nam je zelo pomagala prej omenjena kostumska knjiga. Spomin pri človeku namreč blede, fotografije in zapisi pa ostanejo.

Tabela likov, stanje 2015

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
PREDIGRA	VODITELJ Z ZVEZDO V RDEČI KUTI	1
	MOŽ Z ZASTAVO V ČRNI KUTI	1
	OTROK -Deček v črnini, ki nosi čop zastave	1
	MOŽ Z BOBNOM V ČRNI KUTI	1
	SMRT NA BELEM KONJU	1
	MAGISTER PROCESIONIS	4
1. Podoba -RAJ	HUDIČ V DREVESU	1
	ADAM	1
	EVA	1
	ANGEL Z MEČEM -beli	1
	DRUGI ANGEL - beli	1
	TRETJI ANGEL - rdeči	1
	NOSAČ V BELI KUTI	20
	VARUHI ADAMOVIH OTROK	11
	ADAMOV OTROK	100
2. Podoba - CEHI	PRVI ANGEL, KI NOSI KELIH	1
Kovaški	DRUGI ANGEL, KI NOSI MOŠNJO	1
	ČLAN CEHA - NOSAČ BANDERA	1
	ČLAN CEHA	8
Lončarski	PRVI ANGEL, KI NOSI VRV	1
	DRUGI ANGEL, KI NOSI MEČ	1
	ČLAN CEHA - NOSAČ BANDERA	1
	ČLAN CEHA	8
Čevljarski	PRVI ANGEL, KI NOSI ŠIBO	1
	DRUGI ANGEL, KI NOSI STEBER	1
	ČLAN CEHA - NOSAČ BANDERA	1
	ČLAN CEHA	8
Krojaški	PRVI ANGEL, KI NOSI KRONO	1
	DRUGI ANGEL, KI NOSI PETELINA	1

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
	ČLAN CEHA - NOSAČ BANDERA	1
	ČLAN CEHA	8
Pekovski	PRVI ANGEL, KI NOSI SUKNJO	1
	DRUGI ANGEL, KI NOSI ŽEBLJE	1
	ČLAN CEHA - NOSAČ BANDERA	1
	ČLAN CEHA	8
Mesarski	PRVI ANGEL, KI NOSI GOBO	1
	DRUGI ANGEL, KI NOSI LESTEV	1
	ČLAN CEHA - NOSAČ BANDERA	1
	ČLAN CEHA	8
3. Podoba - SMRT	SMRT S SULICO NA BELEM KONJU	1
	PAPEŽ	1
	Vodnik konja	1
	KARDINAL V RDEČEM	2
	Vodnik konja	1
	ŠKOF	1
	Vodnik konja	1
	KANONIK V MODREM	2
	Vodnik konja	1
	PAPEŠKI LEGAT	1
	Vodnik konja	1
	KANONIK V RDEČEM	1
	Vodnik konja	1
	ŽUPNIK	1
	Vodnik konja	1
	SMRT Z ZASTAVO NA BELCU	1
	CESAR	1
	Vodnik konja	1
	CESARJEV PAŽ	2
	Vodnik konja	1
	KRALJ	1
	Vodnik konja	1
	KRALJEVI PAŽ	2
	Vodnik konja	1

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
	NADVOJVODA	1
	Vodnik konja	1
	KNEZ	2
	Vodnik konja	1
	GROF	1
	Vodnik konja	1
	BARON	1
	Vodnik konja	1
	GOSPOD	1
	Vodnik konja	1
	DEŽELAN	1
	Vodnik konja	1
	PLEMENITAŠ	1
	Vodnik konja	1
	PLEMIČ	1
	Vodnik konja	1
	MEŠČAN	1
	Vodnik konja	1
	KMET	1
	Vodnik konja	1
	BERAČ	1
	POGANJALEC ZVONČNEGA KOLESA	1
4. Podoba - PEKEL	LUCIFER	1
	HUDIČ Z BOBNOM	1
	HUDIČ Z ZASTAVO	1
	HUDIČ Z DREVESOM	1
	HUDIČ Z VILAMI	2
	POGUBLJENA DUŠA	1
	HUDIČ PEVEC	10
	SMRT S KOSO, peš	1
	MRTVAK	20
	DRAGONEC V RDEČEM	10
5.Podoba - VHOD V JERUZALEM	KRISTUS NA OSLU	1

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
	APOSTOL	12
	HOZANA - dečki z oljčnimi vejami	10
	VODNIK OSLA	1
6. Podoba - GOSPODOVA VEČERJA	KRISTUS	1
	APOSTOL	12
	FURMAN	1
	ŽLAJFAR	1
7. Podoba - SAMSON	SAMSON	1
	JUNAK - Filistejec s kopjem	20
	JUNAK - Filistejec z bobnom	6
KRVAVI POT	KRISTUS, KI KRVAVI POT POTI	1
	ANGEL NA GORI - beli	3
	ANGEL NA GORI - rdeči	1
	NOSAČ V RDEČI KUTI	20
8. Podoba - JUDEŽ IN SODBA	JUDEŽ	1
	HUDIČ	1
	JUD Z GORJAČO	10
	KRISTUS	1
	JUDOVSKI VELIKAŠ	4
	FARIZEJ	4
	LEVIT NA KONJU	2
	VELIKI DUHOVNIK KAJFA	1
	PILAT NA KONJU	1
	PILATOVA ŽENA	1
	PILATOV PAŽ	2
9. Podoba - HEROD	KRISTUS	1
	JUDOVSKI VELIKAŠ	4
	FARIZEJ	2
	HEROD	1
	HERODOV PAŽ	1
10. Podoba - BIČANJE	KRISTUS	1
	JUD	3
	PRVI ANGEL - beli	1

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
	DRUGI ANGEL - rdeči	1
	BIČAR v črni kuti	10
	KRIŽENOSEC V ČRNI KUTI	10
	NOSAČ V RDEČI KUTI	20
11. Podoba - KRONANJE	KRISTUS	1
	JUD	3
	PRVI ANGEL - beli	1
	DRUGI ANGEL - rdeči	1
	BIČAR V ČRNI KUTI	10
	KRIŽENOSEC V ČRNI KUTI	10
	NOSAČ ODRA V RDEČI KUTI	20
12. Podoba - HIERONIM	HIERONIM	1
	NOSAČ V ČRNI KUTI	8
	SPOKORNIK V ČRNI KUTI	10
	PUŠČAVNIK V ČRNI KUTI	10
13. Podoba - GLEJ ČLOVEK	KRISTUS	1
	PILAT NA STOLU	1
	FARIZEJ	1
	JUD	2
	ANGEL -rdeči	1
	NOSAČ V RDEČI KUTI	20
14. Podoba - RAZBOJNIKA	RAZBOJNIK	2
	JUD	4
	FARIZEJ	4
	VOZNIK VPREGA S KRIŽEM	1
	VODNIK KONJA	1
	ŽLAJFAR	1
15. Podoba - KRIŽEV POT	KRISTUS	1
	VERONIKA	1
	MARIJA MATI, KI SPREMLJA KRISTUSA	1
	MARIJA MAGDALENA	1
	MARIJA KLEOPOVA	1
	MARIJA SALOMA	1

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
	MARIJA "še ena Marija"	1
	JUD	4
16. Podoba - KRISTUS NA KRIŽU	KRISTUS NA KRIŽU	1
	MARIJA MAGDALENA	1
	RIMSKI STOTNIK - LONGIN	1
	CELINA EVROPA	1
	CELINA AZIJA	1
	CELINA AFRIKA	1
	CELINA AMERIKA	1
	RIBIČ	1
	SPOKORNIK V ČRNI KUTI	10
	PUŠČAVNIK V ČRNI KUTI	10
	FURMAN	1
	ŽLAJFAR	1
17. Podoba - MATI SEDEM ŽALOSTI	MARIJA MATI	1
	JANEZ	1
	ANGEL	2
	KUPIDO	1
	IGRALEC NA PORTATIV	1
	SPOKORNIK V ČRNI KUTI	10
	PUŠČAVNIK V ČRNI KUTI	10
	NOSAČ V ČRNI KUTI	20
18. Podoba - SKRINJA ZAVEZE	LEVIT - NOSAČ SKRINJE	4
	LEVIT S KADILNICO	2
	KRALJ DAVID	1
	DAVIDOV PAŽ S PRATOM	1
	DAVIDOV PAŽ S KRONO	1
	DAVIDOV PAŽ Z ŽEZLOM	1
	DUŠA - PEVEC V BELI KUTI	34
19. Podoba - BOŽJI GROB	KRISTUS V BOŽJEM GROBU	1
	MEŠČAN	12
	BAKLONOSEC	6
	GRENADIR POLKOVNIK	1

Naslov podobe	Lik	Število kostumov
	GRENADIR NAREDNIK	2
	GRENADIR	10
	GRENADIR BOBNAR	2
20. Podoba - GLASBENIKI	GOSPODJE GLASBENIKI v zelenem	6
	GOSPODJE GLASBENIKI v belem	5
	GOSPODJE GLASBENIKI v rdečem	3
	GOSPODJE GLASBENIKI v modrem	3
	LJUDSTVO - PEVCI V RUMENI KUTI	22
	LJUDSTVO - PEVCI V ZELENI KUTI	20
"21. PRIZOR"	ČISTILCI - POBIRALCI	8
DODATEK A: OSEBE V PASIJONSKIH OBLAČILIH	ŠTARTER NA PRIZORIŠČU	4
	VODJA PODROČJA	4
	REDITELJ V PASIJONSKI UNIFORMI	43
	INFORMATOR	23
	REDITELJ	130
DODATEK B: PASIJONSKE ZASTAVE	VELIKA ZASTAVA VHOD V MESTO	3
	VELIKA ZASTAVA	3
	MALA ZASTAVA PES 142x68 cm	112
	BOMBAŽNA ZASTAVA 150x70 cm	10
	ZASTAVA 2015	
VSEH SODELUJOČIH		1035

Število sodelujočih likov v pasijonu:

- 336 oblečenih v rdeče, črne, bele, rumene in zelene kute;
- 495 drugih likov (angeli, cehi, hudiči, ...);
- skupaj 831 oblečenih likov.

Vseh sodelujočih likov v pasijonu je 1035.

Spoštovani pasijonci, hvala vam, ker ste v letu 2015 ustvarili čudovito pasijonsko zgodbo.

Nov lik v 9. prizoru; konjenika Pilata spremlja njegova žena Klavdija Prokula na konju. Foto: Aleš Jezeršek

PASIJONCI O ŠKOFJELOŠKEM PASIJONU 2015

OB ŠKOFJELOŠKEM PASIJONU 2015

Ta veliki dogodek ljubiteljske kulture, ki temelji na prostovoljstvu in je za udeležence tudi duhovna priprava na Veliko noč, se mi je zdel izjemen. Občudovanja vredna je že organizacija, ki uspe brez težav koordinirati okoli 900 nastopajočih. Prav tako je izjemno, kako se z loškimi meščani povežejo udeleženci iz različnih okoliških vasi. Vse utripa v luči pasijona, Škofja Loka je okrašena s pasijonskimi znamenji, predvsem plakati in zastavami. Prizorišča osvetljujejo reflektorji, na oknih gorijo sveče, promet obstoji.

Pasijon se je poznal tudi drugod po naši domovini. Slovenski gledališki inštitut je tako pripravil srečanje in pogovor s snovalci različnih pasijonov, v časniku Delo je Jaša Drnovšek pisal o Škofjeloškem pasijonu kot o pop artu katoliške kulture. Gigantski plakati po vsej državi so nas opozarjali, da je ta dežela vseeno še nekoliko krščanska. V Škofji Loki se je ob uprizoritvah zvrstilo okoli 23 tisoč ljudi. Večina jih ni prišla zgolj na gledališki, ampak tudi na verski dogodek.

Osebnost sem si tokrat želel nekaj režijskih posegov v predstavo. Upal sem, da bo uprizoritev pasijona uspela prinesiti nekaj aktualizacije. Da se snovalci ne bodo samo do konca držali predloge p. Romualda, ampak bodo nakazali tudi nekatere družbene probleme, dogodke, obletnice. Leta 2015 namreč mineva 70 let od konca druge svetovne vojne, ki je po njenem koncu Loško s Crngrobom udarila še posebej krvavo. Da se tega spominjamo, bi lahko pokazali tudi v pasijonu. To bi bilo lahko znamenje, da imamo zgodovinski spomin. Tavajoče duše iz grobišč bi nas lahko, tudi kot nastopajoče pasijonske figure, spomnile na to, česa vsega še nismo postorili. Pa bi morali. Žal se to ni zgodilo. Zakaj? Morda zaradi politične korektnosti? Si snovalci niso upali povedati tega, ker družbena in politična klima ni prava? Pravzaprav o tem niti ne želim špekulirati, je pa bil to kanček pelina in zamujena prilika, saj bi obiskovalcem, vključno z visokimi državnimi gosti, lahko sporočili, da imamo še nekaj dolgov iz preteklosti.

Jože Bartolj

PRI MESARSKEM CEHU

Na pobudo in priprošnjo g. župnika, dr. Alojza Snoja, da bi Staroločani številčneje sodelovali pri Škofjeloškem pasijonu 2009, sem, kot mesar po poklicu, prevzel organizacijo *Mesarskega ceha* na terenu. To mi je bilo v čast. Prav hitro sem se povezal z režiserjem Borutom Gartnerjem in zbral potrebno število za našo cehovsko skupino. Vsi nastopajoči smo bili mesarji, nekateri pa so bili blizu tega poklica. Zavzeto in z veseljem smo se udeleževali vaj in leta 2009 prvič nastopili v pasijonu, enako tudi leta 2015. Z veseljem bomo sodelovali pri naslednjih pasijonih.

Vodja mesarskega ceha, Štefan Čadež, Virlog

BIL SEM KUPIDO

V šoli sem se prijavil na avdicijo za Adamove otroke. Nekega dne smo se zbrali v učilnici, da bi nas preiskusili v petju. Ko smo peli, je vsak zapel isto pesem (Marko skače), jaz pa sem moral zapeti še dodatne tone. Kmalu sem izvedel, da ne bom Adamov otrok, ampak Kupid.

Za Kupida sva bila izbrana dva učenca. Urban nama je dal note in besedilo za pesem *Kdo je bil vojšak le ta*, da se jo naučiva na pamet. Z Urbanom smo se večkrat dobili v vojašnici in vadili. Vadili smo tudi ob spremljavi portativa. Kasneje smo imeli skupinske vaje tudi z drugimi igralci iz prizora *Mati sedem žalosti*.

Prvič so mi obraz premazali z belo barvo, ko so se maskerke učile maskirati. V maskirnico sem rad prihajal tudi zato, ker sem rad opazoval, kako maskirajo

Foto: Placici

druge igralce, še posebej Vida, ki je igral vlogo Kristusa na križu. Šivilje so me pomerile, da sem dobil nov kostum. Pri kostumu mi je bil najbolj všeč strelski lok.

Končno je prišla generalka. Nastopali smo brez kostumov. Igralci smo se dobro spoznali in postali prijatelji. Imel sem tremo in sem se včasih zmotil. Dobil sem tudi pohvale za nastop. Prišel je prvi nastop. Veselil sem se, malo pa me je bilo tudi strah. Ker sva bila Kupida dva, sva se menjavala in sem si predstavo lahko tudi ogledal. Maskerke so mi na zadnji predstavi, ko nisem pel, na lice prilepile Kristusovo rano. Ko je stari ata videl moj krvavo »razmesarjen« obraz, se je močno prestrašil. Rad se bom spominjal tega pasijona, saj mi je bil zelo všeč.

Jakob Florjančič, 5. razred OŠ Ivana Groharja, Podlubnik

STAROLOČANI V ŠKOFJELOŠKEM PASIJONU

Iz pisma neznanega voditelja loške procesije iz leta 1713, torej še pred Romualdovim vodenjem pasijonske procesije, je nedvoumno razvidno, da je bila Stara Loka z okoliškimi vasi in kraji, ki so spadali pod zvon sv. Jurija, eden izmed nosilnih stebrov tedanjih uprizoritev. Zaupana jim je bila kar polovica podob v procesiji. Zlasti pa je bila vloga Stare Loke pomembna v duhovnem smislu, saj je bil tu sedež župnije in dekanije, iz Stare Loke pa je bila tudi bratovščina Svetega rožnega venca, ki je poleg bratovščine Svetega Rešnjega telesa sodelovala pri pripravi pasijonske procesije, danes poznane kot Škofjeloški pasijon.

Da je bil Škofjeloški pasijon ves čas živo v zavesti tukajšnjih ljudi, dokazuje odziv Staroločanov na povabilo k sodelovanju pri novodobnih uprizoritvah. Že v letih 1999, 2000 in 2009 so se kot posamezniki vključili v številne prizore, kot skupina pa so bili prepoznavni v mesarskem cehu in pri konjenikih.

V letu 2015 pa je bila vloga Stare Loke še vidnejša, saj ji je režiser nanovo zaupal dva samostojna prizora, trinajstega - Glej človek in osemnajstega - Skrinja zaveze, ter oblikovanje častne čete grenadirjev kot sestavnega dela devetnajstega prizora - Božji grob.

Pri tem je glavno povezovalno in motivacijsko vlogo prevzelo Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka Stara Loka. V intenzivni vključitvi v pripravo in izvedbo Škofjeloškega pasijona 2015 je prepoznala idealno priložnost za Staro Loko in njene ljudi, da si nanovo ozavestijo svojo krajevno pripadnost in hkrati zgodovinsko povezanost s Škofjeloškim pasijonom. Lonka je nagovarjala k sodelovanju pri pasijonu daleč preko okvirov svojega članstva in na ta način pripomogla k graditvi velike pasijonske skupnosti. Zlasti dragocena je bila vključitev številnih mladih, ki so najboljše in hkrati edino jamstvo za negovanje, ohranjanje in promocijo izročila Škofjeloškega pasijona tudi v prihodnje.

Vzporedne pasijonske aktivnosti Lonke pa so se okrepile že leta 2005 v sodelovanju s starološkim Župnijskim zavodom sv. Jurija, ko sta oba pripravila, vsaj

po vsebini, če že ne po imenu, prvi pasijonski večer v Stari Loki; šlo je za odprtje likovne razstave *Pasijon po Vincencu*. Leto zatem je v Stari Loki sledila razstava *Kristusova obličja* kiparja Staneta Jarma, Muzejsko društvo Škofja Loka pa je pričelo z izdajanjem periodične publikacije *Pasijonski doneski*, tedaj še pod imenom Škofjeloški pasijon 2006. Ne gre za naključno sovpadanje, to je bilo namreč leto načrtovane pa potem propadle izvedbe Škofjeloškega pasijona in prav Muzejsko društvo Škofja Loka in Lonka sta začutila, da ne smeta dopustiti, da bi pasijonski duh zaradi preigravanj dnevne politike zamrl. Iz teh zametkov se je kasneje razvilo to, kar danes poznamo pod imenom Dnevi Škofjeloškega pasijona.

Pasijonski doneski kot edina slovenska serijska publikacija z izključno pasijonsko vsebino so v desetih letih izhajanja postali referenčni okvir za raziskovanje in dokumentiranje Škofjeloškega pasijona in pasijonskih vsebin nasploh. Na ta način Škofjeloški pasijon živi tudi v času med eno in drugo uprizoritvijo oziroma, da se vzdržuje t. i. »pasijonska kondicija«.

*Povzeto po: Klemen Karlin, Lonka in pasijon,
A glej, na tem polju je obrodil stoteren sad -
Zbornik Župnije sv. Jurija Stara Loka, Stara Loka, 2015*

Z MOŽEM SVA SODELOVALA PRI PASIJONU

Dragi sodelavec in urednik!

Bila sva sodelavca in to v takem podjetju, da smo bili od direktorja do čistilke vsi na ti, zato te bom tudi v tem spisu tikala. Lepo, da si se spomnil na naju. Sprašuješ me, na kakšen način sva začela z možem sodelovati pri Pasijonu. Takole je bilo. Po jutranji nedeljski sv. maši naju je pred cerkvijo v Gorenji vasi ustavil Janez Bohinc (danes že pokojni). »Videl sem vaju, kako sta pridna in delavna v domačem turističnem društvu, ali bi hotela pomagati tudi pri Pasijonu. Vidim vaju, da sta sposobna in tudi požrtvovalna«. Midva sva bila presenečena, da naju ljudje vidijo v taki luči. Pa bova, sva si rekla. Leta 2009 je bil mož Janez nosač odra v 11. prizoru. Kar težko je bilo to delo, ker so se določeni šparali. Bom že potrpel za to prireditve, je rekel. Lansko leto pa ga je prosil sosed, Jernej Burjek, če bi bil za žlajfarja pri njegovem vozu, s katerim vozi 6. prizor, Zadnjo večerjo. Z veseljem je sprejel ponudbo. Tudi organizatorji Pasijona so bili zadovoljni z njim. Pomagal je tudi drugim, ki so bili s konji, da so jih vpregli in »naširali«.

Mož nima vozniškega izpita in sem ga vozila v Škofjo Loko. Ko sem ga čakala, da greva po prireditvi domov, sem v Pasijonski pisarni vprašala Romano Bohinčev, če imajo morda tudi kako vlogo zame. Z veseljem me je sprejela. »Za redarko boste pri občini. Tam manjka redarjev.«

Na koncu Pasijona so me pohvalili, da sem delo vestno opravljala. Tudi lansko leto sem bila redarka, tokrat pri kavarni Na štengah. Sodelovala sem na vseh predstavah.

Tako se je začelo najino sodelovanje na Pasijonu. Ni nama žal. Ko se vse to dogajanje umiri in začneš premišljevati, kaj se je vse med tem časom dogajalo, ko sva sodelovala in pomagala, si napolnjen z radostjo, z duhovno in pozitivno energijo. Naredil si nekaj dobrega zase in za družbo.

Ne smem pa pozabiti na zahvalno mašo, ki jo je za vse sodelujoče na Pasijonu vodil kapucin Jožko. Najbolj mi je ostalo v spominu, ko smo sklenili krog. Drug drugega smo prijeli za roko, ko smo molili »Oče naš«. Ganjeni smo bili do solz, tako lepo nas je povezal v molitvi.

Hvala Bogu, da sva zmogla. Pa še kdaj, če bova zdrava. Zakaj pa ne!

Janez in Olga Šubic iz Žirovskega vrha Sv. Urbana

ŠKOFJELOŠKI PASIJON 2015

Že od nekdaj sva si želela sodelovati pri Škofjeloškem pasijonu, saj sva vedno gledala očeta, ko je igral Kristusa pri Vhodu v Jeruzalem. Vzpodbudili so naju tudi prijatelji in KD Scena iz Železnikov.

Biti del tega velikega kulturno-zgodovinskega dogodka je res nekaj posebnega. Čutilo se je veselje in povezanost Selške in Poljanske doline skupaj s Škofjo Loko. Veselilo naju je, da je bilo med igralci tako veliko mladih ter da smo se vsi zelo lepo razumeli. Pritegnila pa naju je tudi duhovna vsebina pasijona.

Škofjeloški pasijon je bil zelo lepa izkušnja, ki je ne bova pozabila. Tudi v bodoče bova s ponosom sodelovala pri tem velikem dogodku.

Luka in Klara Šubic iz Železnikov

PET NAS JE SODELOVALO PRI PASIJONU

Naša družina sodeluje pri Škofjeloškem pasijonu od leta 1999, ko je najstarejša hčerka Tanja pela med Adamovimi otroki. V naslednjih uprizoritvah je sodelovalo pet od sedmih družinskih članov, v različnih prizorih in aktivnostih: Vhod v Jeruzalem, Kristus na križu, Samson, Gospodova večerja, pasijonsko romanje. V letu 2015 sva oče Goran in sin Niko sodelovala kot apostola pri prizoru Gospodove večerje, ker sva se po preselitvi iz Škofje Loke v Hotovljo vključila v poljansko skupino, mati Ančka je s pasijonskimi romarji prehodila pot od Celja do Škofje Loke. Udeležbo pri pasijonu smo doživljali kot prostovoljno in zastonjsko podporo lokalnega prebivalstva dogodku, ki presega okvire Škofje Loke in okolice in ki odraža kulturne in duhovne vrednote njenih prebivalcev. Ponosni smo, da smo s svojim, čeprav skromnim, prispevkom pripomogli k uresničitvi teh dogodkov.

Družina Šušnjar iz Hotovlje

Častna grenadirska četa vizualno ustrezno zapira mizansceno Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: A. Pavel Florjančič

PASIJONSKI DONESKI

Detajl prizora »Raj« iz uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Patricija Belak

MATIJA OGRIN

TRI STOLETJA PASIJONSKEGA IZROČILA K VPRAŠANJU ZAČETKOV ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA

Globoko zgodovinsko ozadje, ki obdaja preteklost Škofjeloškega pasijona ali procesije, se je nekoliko zasvetlikalo iz teme, ko smo ob pripravi kritične izdaje, izšla je leta 2009, postali pozorni na dva sklopa dejstev. Oba kažeta, da je Škofjeloški pasijon starejši, kakor se je dotlej zdelo, in da je še pred obstoječim rokopisom obstajalo neko sosledje prepisov, verzij, odlomkov, na osnovi katerih je sedanji Pasijon nastal – pokazala se je sled obstoja njegove besedilne tradicije. Mnogi bistveni podatki so se prvič pojavili, ali pa jih je bilo prvič moč umestiti v prave povezave, ko je Monika Deželak Trojar za omenjeno izdajo raziskala, prevedla in komentirala dokumente, ki so spremljali rokopis, tako imenovane *Liste ob kodeksu Škofjeloškega pasijona*.

Od objave kritične izdaje je zdaj minilo sedem let, od začetka njene priprave (2006) pa deset let. Po tem času se je smiselno ozreti na nekaj ključnih spoznanj, ki jih je edicija prispevala (četudi bom pri tem ponavljal že znane ugotovitve), še zlasti glede datacije Pasijona, in jim *izmeriti daljo in nebeško stran* – ponovno pretehtati njihovo veljavnost.

* * *

Nedvomno drži, da cela vrsta dejstev kaže na obstoj loške pasijonske tradicije že pred letnico 1721, ki je dotlej veljala kot leto nastanka Škofjeloškega pasijona (ŠP). Prvi sklop pomembnih podatkov predstavljajo znamenja tradicije, ki jih vsebuje sam tekst Pasijona. Ta vsebuje precej referenc na utečene stare navade in prakse iz poprejšnjih uprizoritev, kakor denimo »Konja je doslej vselej dal na voljo g. pl. Kossen (bis Dato allerzeit ...)«; »Grob nosi 14 mož, ki so še zmeraj bili meščani (welche allerzeit gewessen Seyn Burger auß der Gmein)« in več podobnih.¹ Če bi namreč Pasijon res nastal šele leta 1721, kakor se glasi kronogram na foliju 2, potem njegov tekst ne bi mogel vsebovati takšnih izjav, ki izrecno govorijo o predhodnih uprizoritvah.

¹ Oče Romuald: *Škofjeloški pasijon. Znanstvenokritična izdaja*. Ur. M. Ogrin. ZRC SAZU, Celjska Mohorjeva Družba, 2009, str. 345. (Dalje: Romuald 2009)

Prav tako drži, da folij 2, ki govori o začetkih Pasijona (*Pro Notitia futuri Sæculi*) in nosi kronogram z letnico 1721, ni nastal sočasno z nobenim drugim delom rokopisa, zlasti ne z glavnim tekstom p. Romualda, in je bil od zunaj prilepljen v rokopis. Tudi besedilo na njem skriva več zagonetk in ga je treba brati od sile previdno.

Ko namreč na foliju 2 beremo, da je kapucinom dovolil prevzeti skrb za loško procesijo »prečastiti oče provincial Krištof iz Gradca [...] na naslednjem celovškem kapitlju«, se problem pokaže, ko izvemo, da je bil omenjeni kapitelj, t.j. zborovanje vodstva kapucinske province, šele 23. maja 1721, procesija na Veliki petek pa je bila kar mesec in pol prej: 11. aprila 1721, priprave nanjo pa so se pričele že 3. marca; na to neskladje je prvi opozoril France Štukl.² Da bi torej loški kapucini na svojo roko začeli uprizarjati Pasijon in za nazaj prejeli dovoljenje provinciala, si ni mogoče niti misliti. Navidezno navzkrižje med obema datumoma je moč pojasniti le tako, da so kapucini na prošnjo loških meščanov že poprej vodili pasijonsko procesijo in je redovno vodstvo bilo s tem seznanjeno, na zborovanju 23. maja 1721 pa so tej že obstoječi praksi predstojniki podelili trdno regularno obliko z jasnimi razmejitvami pristojnosti med bratovščino Svetega Rešnjega Telesa in loškimi redovniki. Pogosto je v življenju tako, da najprej obstaja neka človeška dejavnost, šele nato sledi pravna refleksija s svojimi pravili kot višja stopnja istega procesa. Tudi pri loškem pasijonu je bilo tako: že samo dejstvo, da je pasijon leta 1721 potekal 11. aprila, vodstvo pa je odločalo o tem na kapitlju 23. maja, pove, da je prej obstajala procesija, nato podrobnejša pravila o njeni pripravi.

Drugič, ko beremo osem pravnih točk ali pravil na prvih listih Pasijona, se ob sedmi točki zavemo, da to niso pravila, izdana na omenjenem kapitlju 23. maja 1721, ampak nekoč pozneje, saj rokopis pravi, da mora voditelj procesije »ravnati tako, kakor mi je odpisal prečastiti oče Gotthard iz Gradca, zdajšnji provincial, ko sem ga vprašal (*ut rescripsit ARP Gotthardus Graecensis pro tempore Provincialis mihi inuestiganti ...*).«³ Namesto provinciala Krištofa zdaj nastopa pater Gotthard iz Gradca.

V izdaji kapucinskih virov, ki sta jo pripravila p. Metod Benedik in pokojni p. Angel Kralj, najdemo, da je bil p. Krištof Graški provincial od leta 1713 do 1716, nato pa spet od 1719 do kapitlja v septembru 1722. Tako je moral biti že dlje časa seznanjen z dejavnostjo loških kapucinov glede procesije in je na kapitlju 23. maja 1721 sprejel le natančnejši sklep, po kakšnih pravilih naj z njo nadaljujejo. Pater Gotthard Graški pa je postal provincial naših kapucinov šele 28. sept. 1725, bil nato znova potrjen na kapitlju 16. maja 1727 in opravljal to funkcijo še do jeseni

² France Štukl: Drobižki k Škofjeloškemu pasijonu. *Loški razgledi* 46, 1999, str. 106.

³ Prim. Romuald 2009, str. 18, 174.

1728, ko je redovna provinca dobila drugega voditelja.⁴ Ker je p. Gotthard Graški v sedmi točki pravil izrecno naveden kot aktualni provincial, dobimo s tem ključno osnovo za datacijo osrednjega, glavnega besedila Pasijona. Iz teh podatkov je moč glede datacije ŠP skleniti dvoje, kar se zdi zunaj dvoma:

- Folij 2 – uvodni kroniški list – je bil napisan ločeno od preostalega rokopisa, gotovo po 23. maju 1721 (kapitelj v Celovcu), a ne pozneje kot ob vezavi leg v kodeks, kar se je zgodilo okrog leta 1730. Neznano roko, ki ga je spisala, smo imenovali roka A.
- Glavno besedilo Pasijona je napisala roka B – najverjetneje sam pater Romuald – vsekakor po izvolitvi novega provinciala Gottharta Graškega dne 28. sept. 1725 in gotovo pred Velikim petkom, 11. aprila 1727; tako je namreč datirana prva *Periocha*, povzetek vsebine, ki napoveduje celotno uprizoritev, in je zapisana v prihodnjiku oz. kot napoved (Vorgefelt wierd) in ne kot poročilo o minulem dogodku.

Glavno besedilo ŠP je bilo torej nedvomno zapisano v ohranjeni rokopis med 28. septembrom 1725 in 11. aprilom 1727 (najverjetneje pač zgodaj 1727), dodatki pa v letu 1728 in pozneje. Folij 2, ki govori o uprizoritvi pasijona v letu 1721, je bil načeloma lahko napisan in prilepljen šele ob vezavi snopičev v sedanji kodeks okrog lega 1730; seveda pa je bil lahko napisan tudi prej, a vlepljen pozneje.

Toda vsi ti podatki govorijo o nastanku *rokopisa* ŠP kot materialnega izdelka. Literarno besedilo, ki je v tem rokopisu ohranjeno, pa je brez dvoma starejše. Koliko starejše, o tem nimamo nobenih pozitivnih podatkov. Pač pa imamo, k sreči, posredne podatke, ki jih nudijo spremni dokumenti, torej zunaj-besedilna tradicija Pasijona, ki jih je Monika Deželak Trojar objavila v kritični izdaji kot *Liste ob kodeksu ŠP*.⁵

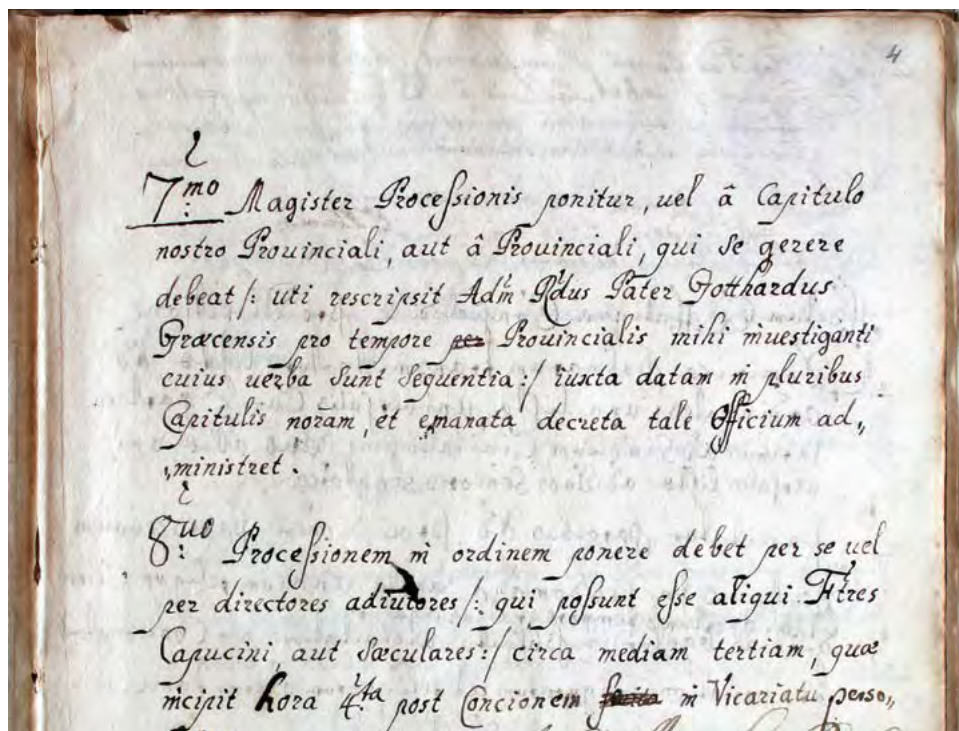
Med njimi sta brez dvoma najbolj pomembna najstarejša dokumenta, ki ju je Trojarjeva poimenovala *Pismo neznanega voditelja loške procesije iz leta 1713* in *Povabilno pismo patra Romualda iz leta 1715* ali kratko List 1 in List 2.

V Listu 1 so ključnega pomena podatki, ki govorijo o uporu in vojni, v katerih je Trojarjeva kot prva prepoznala tolminski kmečki upor spomladi 1713.⁶ Pismo navaja dva obsežnejša seznama pasijonskih podob in škofjeloških vasi, ki jim je zaupana njihova izvedba. Pri tem je bistveno, da tudi ta, najstarejši dokument o pasijonski tradiciji na Loškem vsebuje več izrazov, ki spet kažejo na ustaljene navade, ali pa je za njihovo razumevanje potrebno poznavanje okoliščin iz poprejšnjega izkustva, denimo voditeljevo vabilo: »Tisti pa, ki želijo nastopiti pri konjenici Turkov ali mrličev ali priti v železnih oklepih s konji, naj se pravočasno zgla-

⁴ Metod Benedik, Angel Kralj: Kapucini na Slovenskem v zgodovinskih virih. *Acta ecclesiastica Sloveniae* 16. Teološka fakulteta, Ljubljana 1994, str. 157–182. (Dalje: Benedik-Kralj 1994, AE 16)

⁵ Prim. Romuald 2009, str. 269–318.

⁶ Monika Deželak Trojar: Listi ob kodeksu Škofjeloškega pasijona. V: Romuald 2009, str. 372–374.

Del folija 4

sijo na običajnem kraju procesije – *ut se tempestive in loco consueto processionis insinuent*.⁷ Kaj je pomenilo »pravočasno« in »na običajnem kraju«, so ljudje kajpada mogli vedeti le iz utečenih navad in izkustva.

Drugi ključni podatek nam daje List 2, *Povabilno pismo patra Romualda iz leta 1715*. Posebna dragocenost tega dokumenta je v tem, da ga je lastnoročno napisal p. Romuald in da je povrh datirano: 9. april 1715. V njem je presenetljiv podatek, s katerim nam pater Romuald postreže v formulaciji svojega vabila: da namreč vabi častitega župnika in farane »k svoji procesiji – *ad processionem meam*«. Ta izraz precej izrecno potrjuje ne le, da je pasijon obstajal že leta 1715, ampak tudi prepoznavno Romualdovo avtorstvo v njem.

Iz Lista 1, ki nam nudi vpogled v izročilo loške procesije pred patrom Romualdom in je bila v letu 1713 že visoko razvita, in Lista 2 je torej mogoče skleniti naslednje.

Izročilo loške procesije je bilo v letu 1713 že trdno ukoreninjeno v domače navade pred Veliko nočjo; poleg tega List 1 napove, da bo prihodnje leto – po našem sklepanju 1714 – nastopil novi voditelj procesije. In res v Listu 2 pater Romuald

⁷ Prav tam, str. 270, 300.

dne 9. aprila 1715 že vabi *k svoji procesiji*. Tedaj je torej že imel pasijonsko besedilo, v katerega je predelal dotedanjo tradicijo loških in drugih spokornih procesij ter jo nato morda še razvijal do leta 1727, točneje, do takrat, ko je med jesenjo 1725 in Veliko nočjo 1727 nastal sedaj znani rokopis procesije. Po tem sklepanju vidimo začetek besedila ŠP v letu 1715.

To sklepanje poveže v smiselno razlago podatke iz dokumentov List 1, List 2, ter fol. 2 in fol. 14 iz ŠP. Razlaga se zdi trdna. Ugovor, ki je mogoč proti nji, vidim v tem, da List 2 ne vsebuje podatka o kraju, kjer je bil zapisan, ali konkretno: v pismu, kjer pater Romuald vabi župnika k svoji pasijonski procesiji, ni z ničemer določeno, da res vabi na procesijo v Škofji loki. Lahko bi se izkazalo, da je bil spomladi 1715 pater Romuald, denimo, v Radgoni ali katerem drugem manjšem kraju, kjer so kapucini prirejali spokorno procesijo in so tam prav tako imeli le »revno in preprosto opremo – *noster professionis apparatus pauper sit et modicus*.«⁸ Če tudi se zdi, da se podatki iz Lista 1 in Lista 2 smiselno ujemajo le ob predpostavki, da je bil List 2 napisan v Škofji Loki, bi za neizpodbitno umestitev Lista 2 v uprizorjanje škofjeloške procesije potrebovali kakšen podatek, da je bil pater Romuald spomladi 1715 res v Škofji Loki. Tega podatka pa, kolikor razumem, nihče od nas trenutno ne pozna.

* * *

Kako torej razumeti genezo pasijonskega besedila patra Romualda, še zlasti v primeru, če novih podatkov o patru Romualdu ne bo?

Menim, da četudi bi se izkazalo kaj tako nepričakovanega, kot denimo, da je bil pater Romuald za Veliko noč 1715 v nekem drugem mestu, to ničesar ne vzame gotovosti glede geneze Romualdovega *pasijonskega besedila*, pač pa nam le odvzame dokaz o uprizoritvi Pasijona tega leta v Loki. Tudi v tem primeru bi namreč pater Romuald moral imeti neko besedilo, na podlagi katerega je v nekem mestu priredil pasijon in suvereno vabil tamkajšnjega župnika k *svoji procesiji*. In če je od drugod potem prišel v Škofjo Loko, tistega prvotnega besedila prav gotovo ni zavrgel, ampak ga je razvijal in predeloval naprej.

Časovni razpon, v katerem je p. Romuald zanesljivo mogel predelovati in dopoljevati svoj pasijon, sega torej od 1715 do 1727. Kaj natančneje naj bi v tem loku pomenil Veliki petek 1721, ki ga folij 2 omenja kot čas postavitve pasijona, ni jasno; ali gre le za novo ureditev pravno-organizacijskega okvira prireditve, ali za izdelavo novih podob v smislu rekvizitov in opreme, ali za novo predelavo besedila? Nagibam se k prvi možnosti ali k povezavi prve in druge. Dokaza pro ali contra pa, žal, nimamo.

⁸ Prav tam, 277, 303.

Dejstvo je le, da folij 2 pravi, da je pater Romuald, »zdajšnji redni pridigar«,⁹ postavil pasijon pod očetom gvardijanom Agatangelom Tolminskim (gvardijan v Loki od 1718 do 23. maja 1721)¹⁰ in na ukaz »častitega očeta provinciala«, Kristofa Graškega, ki je bil provincial od leta 1719 do septembra 1722. Skratka, tudi po dikciji samega folija 2 je ŠP mogel nastati pred letom 1721.

Če sklenem, imamo o škofjeloški procesiji vrsto dokumentov, ki govore: da ta že leta 1713 ni bila novost, ampak utečena navada; da je v letu 1715 po vsem sodeč nastopil kot njen voditelj pater Romuald; da so bila trdna pravila o njenem uprizarjanju sprejeta ali dopolnjena leta 1721 in da je bila tega leta na novo postavljena; in da je do pomladi 1727 bilo v ohranjeni rokopis zapisano besedilo, znano kot Škofjeloški pasijon.

Vsekakor je pred nami obširen proces, v katerem ni moč pokazati na eno samo točko, v kateri bi ŠP nastal. Pač pa v tem procesu izstopata dva vidika: če se nam zdi bolj pomembna sama *priredivitev* procesije s svojo zunanjo pojavnostjo in organizacijo, potem se bomo ob pomanjkanju izdatnejših podatkov oprli na letnico 1721. Če pa se nam zdi pomembnejše pasijonsko besedilo patra Romualda, njegova stvaritev baročne dramsko-meditativne literarne umetnine, potem bomo njen začetek videli v letu 1715. Zame ni dvoma, da se mi zdi to gledišče pomembnejše.

Najbolj pomembno pa je kljub vsem možnim zanimivostim nekaj drugega: da razumemo, da je Pasijon *spokorna procesija* Velikega petka, v kateri premišljujemo skrivnost Gospodovega trpljenja zaradi naše grešnosti. To je jedro in smisel pasijonske pobožnosti, iz njega naj bi izhajala in se vanj stekala vsa zunanja gledališko-uprizoritvena pojavnost Škofjeloškega pasijona. Zaradi tega jedra, ki živi iz več kot 300-letnega izročila, bo škofjeloška procesija živela tudi v prihodnje.

⁹ V kritični izdaji sem narobe zapisal (str. 352), »da je bil pater Romuald ob uprizoritvi pasijona leta 1721 redni pridigar v Loki«. Folij 2 pravi le, da je procesijo postavil pater Romuald, »actualis concionator – zdajšnji redni pridigar«, zdajšnji pač glede na tisti sedanjik, v katerem je neznani pisec napisal folij 2. Kdaj točno je to bilo, ne vemo.

¹⁰ Prim. Benedik-Kralj 1994, AE 16: 151, 153, 155, 167, 169–175.

Detalji prizora »Cehi« iz uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Patricija Belak

JAŠA DRNOVŠEK

V NEGIBNIH STOPINJAH

ZGODNJENOVOVEŠKE PASIJONSKE PROCESIJSKE IGRE, KATOLIŠKA OBNOVA IN ŠKOFJELOŠKI PASIJON

V članku »Pasijonska igra v času protireformacije« se Ellen Hastaba ukvarja z vprašanjem, v kolikšni meri lahko zgodnjenovoveške pasijonske igre (alpske regije) razumemo kot »bojne komade katoliške vere«¹. Medtem ko naj bi pridevek *protireformacijski* ustrezal predvsem legendnim igram in tako imenovanim igram rožnega venca², pasijonov – čeprav so svoj vrh dosegli prav v času protireformacije – po njenem ni mogoče uvrstiti v kategorijo iger s »tipično protireformacijskim značajem«³. Hastaba se v utemeljitvi po eni strani sklicuje na Martina Luthra (1483-1546), čigar trditve o pasijonu »nimajo enotne linije«, temveč »nihajo med podpiranjem in zavračanjem«⁴:

V [Luthrovih] izjavah, ki zadevajo pasijon, drugače kot pri nastajanju njegove odklonilne drže do legend, ne vidimo časovnice, ki bi kazala na nepretrgan proces pri oblikovanju mnenja.⁵

Po drugi strani Hastaba opomni, da so vsaj na začetku protestantskega gibanja obstajali »pomembni [protestantski] pisci pasijonskih iger«⁶, npr. Sebastian Wild (†1583), Jakob Rueff (1500-1558) in Hans Sachs (1494-1576) – ter poudari, da so bile igre omenjenih treh avtorjev pozneje, delno še v 17. stoletju, vključene v katoliško pasijonsko tradicijo:

¹ Ellen Hastaba, »Das Passionsspiel zur Zeit der Gegenreformation. Das Passionsspiel als gegenreformatorisches Spiel? – Spiele der Gegenreformation,« v »Hört, sehet, weint und liebt«. *Passionsspiele im alpenländischen Raum*, ur. Michael Henker (München: Haus der Bayerischen Geschichte, 1990), 67.

² Za igre rožnega venca gl. Norbert Hölzl, *Alpenländische Barockdramen. Kampf- und Tendenzstücke der Tiroler Gegenreformation* (Dunaj: Böhlau, 1970).

³ Hastaba, »Das Passionsspiel zur Zeit der Gegenreformation,« 67.

⁴ Prav tam, 68.

⁵ Prav tam.

⁶ Hastaba, »Das Passionsspiel zur Zeit der Gegenreformation,« 70.

Dobršen del Rueffovega teksta je prešel v Villingenski pasijon, polovico oberammergauskega teksta iz leta 1662 lahko zvedemo na Wilda. Sledi, ki jih je v katoliških alpskih deželah pustila obravnava [Jesusovega] trpljenja pri Hansu Sachs, je pokazal Karl Konrad Polheim [...].⁷

Do sem lahko izvajanjem Hastabe dobro sledimo. Njeni tezi o netipično protireformacijskem značaju zgodnjenovoveških pasijonskih iger lahko pritrdimo – a le do določene mere: takoj ko namreč pomislimo na inscenacijske oz. uprizoritvene oblike teh iger, postane njena trditev le še pogojno veljavna.

Vse pasijonske igre, ki jih Hastaba izrecno omeni v članku, lahko uvrstimo v kategorijo, ki so jo – v mestih večinoma na trgu – uprizarjali na statičnem, na določen kraj vezanem odru. To pomeni, da je igralsko dogajanje potekalo na prav takšnem prizorišču. Toda od 16. stoletja naprej poleg teh, zgodovinsko gledano tradicionalnih pasijonov, najdemo vse več takšnih, ki so jih – v nasprotju s kategorijo, ki jo zaobjame Hastaba – uprizarjali znotraj procesij ali celo *kot* procesije. Prav ta, *procesijski* moment zgodnjenovoveških pasijonov označujem za *tipično protireformacijskega*.

Preden omenjeni značaj procesijskih iger pokažem na nekaj konkretnih primerih, se bom – v podporo svoji tezi – navezal na dvodelno *Knjigo procesij* Jakoba Gretserja (1562-1625), ki je leta 1606 izšla v latinskem in leta 1612 v nemškem jeziku. Kot je znano, je Gretser – kot »dramatik in filolog, dogmatik in moralist, liturgik in zgodovinar, arheolog in numizmatik, apologet in ekseget, pesnik, učnjak in dušni pastir hkrati«⁸ – pripadal Družbi Jezusovi, tj. redovnikom, ki skupaj z Redom manjših bratov kapucinov tvorijo »osrednja reda katoliške obnove«⁹. Še več: kot »Hæreticorum, & calumniatorum Societatis terror«¹⁰, kot ga je nekoč opisal njegov redovni kolega Philippe de Alegambe (1592-1652), v svojem času »ob Petru Kaniziju [1521-1597] [velja za] enega najpomembnejših jezuitov na nemških tleh«¹¹.

Gretserjevi protireformacijski spisi so v splošnem skrajno polemični. Določa jih »zmerljiv način pisanja«, ki »močno odstopa od ignacijanske redovne discipline, stvarno korektnega jezika pri [Robertu] Bellarminu [1542-1621] in spravlji-vega načina pri Kaniziju«¹². To tudi v *Knjigi procesij* ni drugače. Zlasti v osmem poglavju prvega dela, ki nosi naslov »O nauku, lažeh in bogokletnih besedah, ki so

⁷ Prav tam, 70 inpr.

⁸ Hermann König, »Jakob Gretser S. J. (1562-1625). Ein Charakterbild,« v *Freiburger Diözesanarchiv*, 77. zv. (1957), 139.

⁹ Ronnie Po-chia Hsia, *Gegenreformation. Die Welt der katholischen Erneuerung* (Frankfurt n. M.: Fischer, 1998), 37 (poudaril J. D.).

¹⁰ Philippe de Alegambe, *Bibliotheca Scriptorum Societatis Iesv, Post excusum Anno 1608* (Antwerpen: Meursius, 1643), 199.

¹¹ König, »Jakob Gretser S. J. (1562-1625),« 139.

¹² Prav tam, 141.

jih Luther in drugi novopečeni učitelji izrekli zoper procesije, prošnja in križeva romanja«, Gretser ostro obračuna s protestantskimi nasprotniki. Prvi povod za to je pridiga Martina Luthra »Kratek poduk za slaboverne, kako naj se vedejo na procesijah ob prošnjih dneh ali v križevem tednu« iz leta 1527. V njej naj bi Luther začel »do skrajnosti blatiti *procesije*, kot da so vzrok, priložnost, potuha in krinka za vsako zlorabo, za vsako nizkotnost, za vsako pregreho in grdobijo«¹³. S procesijami naj bi prihajalo do »bogokletnih zlorab«, ko »hočejo ljudje [...] zgolj gledati in biti videni, ko hočejo v prazno in brez potrebe čakati, da ne omenjam še večjih stvari in grehov: poleg tega so se razdivjale predvsem vaše procesije, kjer se popiva in v tavernah vede tako, s križi in z zastavami dela tako, da ne bi bilo čudno, če bi nas Bog pokončal v enem letu«¹⁴. Gretser se na to odzove s tremi argumenti. Prvič, nikomur naj ne bi bilo »neznano, kako ostre jezike imajo Luther in njegovi učenci«¹⁵. Prav dobro naj bi vedeli, da je »treba stvar in rabo strogo ločiti od zlorabe, zlorabo pa od prave navade«¹⁶. A če bi to priznali, nenadoma ne bi imelo več smisla, da »se na smrt derejo«¹⁷ proti procesijam. Preostala Gretserjeva protiargumenta sta še močnejša. Svoje nasprotnike najprej napade tako, da Luthrov glavni argument obrne in ga v priostreni obliki usmeri zoper njih same:

Ne verjamem niti me ni mogoče prepričati, da je bilo na procesijah kdajkoli dovoljeno [...] takšno popivanje, žretje in uživanje, kot je to videti [...] na luthrovskih sejmih, ob velikih praznikih, malodane ob postnih dneh. Kje so tu Luther in njegovi sokričači, da ne kričijo, ne pišejo in ne priganjajo, da je treba v hipu odpraviti vse sejme, vse velike praznike, vključno z vsemi žegnanji, ki jih še danes skrajno vneto in pobožno obhajajo in praznujejo v mnogih mestih, v gostilnah in na plesiščih, še zlasti pa v mestih, kjer si lastijo zaplenjene katoliške cerkve, ki smo jih mi nekoč blagoslovili, zdaj pa so jih oskrunili, a kljub temu ne morejo izbrisati imena vsakoletnega spomina na takšno posvetitev cerkve?¹⁸

Na koncu se Gretser vrne k svojemu prvemu protiargumentu – in iz njega izpelje pravi trgovinskopolitični poziv:

Če je Luther torej tako nor, kot najbrž v resnici je, da hoče zavoljo zlorabe, brezbožnih navad in načina življenja nekaj nevzgojenih ljudi odpraviti [...]

¹³ Jacob Gretser, *Procession Buch / Das ist: Catholischer Grundt vnd außführliche Erklärung / Von den heiligen Bettfahrten / Creutzgängen vnd Processionen / so nach vhraltem Gebrauch / in der gantzen allgemeinen Christenheit gehalten werden* (Ingolstadt: Angermayr, 1612), 80.

¹⁴ Prav tam, 80.

¹⁵ Prav tam, 80 inpr.

¹⁶ Prav tam, 81.

¹⁷ Prav tam.

¹⁸ Gretser, *Procession Buch*, 82 inpr.

svete procesije in praznike: naj potem v hipu ukine tudi vino in saško pivo, katerega pitje (o tem ni dvoma) zlorablja veliko več ljudi kot pa procesije in praznike.¹⁹

Kot že rečeno, je Luthrova pridiga za Gretserja zgolj izhodišče njegovih polemičnih izvajanj. Z enako ostrino napade Luthrov »pogovor ob mizi« »O malikovanju«²⁰ iz leta 1566, a tudi spise drugih »nizkotnih apostatov in podlih predikantov«²¹; izrecno so omenjeni Rudolf Hospinian²² (1547-1626), Philipp Melanchton (1497-1560), Paul Eber (1511-1569), Johann Forster²³ (1496-1558), Erasmus Sarcerius²⁴ (1501-1559), Georg Coelestin²⁵ (1525-1579) in Nicolaus von Amsdorf²⁶ (1483-1565). Poleg tega Gretser skoraj vse protestante, ki jih graja, večkrat obklada z različnimi, delno alegoričnimi podobami, Luthra npr. s »pobožni lisjak, pobožni volk in prostodušni apostat«²⁷, s »hiperbolični Luther in papežev sovražnik«²⁸ ali preprosto s »slepar«²⁹. Osmo poglavje *Knjige procesij* sklene z odločnim, skrajno demonstrativnim naklepom:

Ostajamo v negibnih in nepremaknjениh stopinjah svete in nedotaknjene katoliške vere naših ljubih prednikov [...], [...] svetih procesij pa se bomo udeleževali tako pogosto, kot je le mogoče [...], in zdaj še toliko bolj, ker se tako vidi in sliši [naš] javni izkaz zoper vse krivoverce naše religije [...].³⁰

Za zadnji Gretserjev stavek se zdi, da je *dvojno polemičen*. Po eni strani predstavlja del poglavja, ki ga je Gretser v *Knjigi procesij* namerno napisal kot polemiško. Toda ob tem ni mogoče spregledati, da ima tudi tema poglavja, »svete procesije«, vsaj *implicitno polemičen* namen: uprizarjanje procesij in/ali udeležbo na njih lahko, z Gretserjevimi besedami, razlagamo kot »javni izkaz zoper vse krivoverce naše religije«, tj. kot univerzalno orožje zoper nasprotnike Katoliške Cerkve.

Tu se postavlja vprašanje, od kdaj naprej smemo procesijam pristavljati pridevek *protireformacijski oz. polemičen*. Če proces protireformacije razumemo kot nekaj, kar pogojujeta Tridentinski koncil in uveljavljanje njegovih reformnih dekretov, lahko še sredi 16. stoletja najbrž le stežka ugotavljamo, ali so pripravljavci in/ali udeleženci vsakokratnih procesij imeli v mislih njihov polemični učinek –

¹⁹ Prav tam, 84.

²⁰ Gl. Gretser, *Procession Buch*, 90 inpr.

²¹ Gretser, *Procession Buch*, 98.

²² Gl. Gretser, *Procession Buch*, 80.

²³ Gl. prav tam, 92 inpr.

²⁴ Gl. prav tam, 94.

²⁵ Gl. prav tam, 94 inpr.

²⁶ Gl. prav tam, 97.

²⁷ Gretser, *Procession Buch*, 80.

²⁸ Prav tam, 82.

²⁹ Prav tam, 86.

³⁰ Prav tam, 98 (poudaril J. D.).

ali celo računali nanj. Pri procesiji ob Marijinem vnebovzetju npr., ki so jo leta 1554 na Dunaju pripravili španska bratovščina in frančiškani – in ki so jo protestanti tik zatem razglasili za »cirkus« in »grehek lahkkih, ničevih ljudi«³¹ –, lahko na omenjeno vprašanje odgovorimo pritrdilno. Večina Špancev, ki so pripravili procesijo in/ali se je udeležili, so bili tako imenovani »dvorni Španci«, tj. tisti, ki so živeli na dvoru cesarja Ferdinanda I. (1503-1564). Tam je takrat kot kaplan služboval Jaime Gilberto de Noguera (+1566), pomemben španski teolog, ki se je vneto zavzemal za protireformacijo³² in se pozneje, v letih 1562 in 1563, udeležil Tridentinskega koncila.³³ Toda nasploh je o protireformacijskih oz. polemičnih procesijah najbrž mogoče govoriti šele od leta 1564, ko papež koncilске dekrete potrdi, in zares šele na prehodu v 17. stoletje, ko so ti večinoma uveljavljeni.³⁴ V tem času se uveljavijo tudi jezuiti in kapucini, ki »so med neumornim služenjem po Evropi širili tridentinskega duha«³⁵. Prav tadva reda začneta ob koncu 16. stoletja v okviru svojih dušnopastirskih dejavnosti nenavadno intenzivno uprizarjati procesije. Pri tem imajo posebno velik pomen procesije velikega petka oz. pasijonske procesijske igre.

Gretser npr. poroča o procesiji, ki so jo jezuiti, natančneje Marijina kongregacija, pripravili na veliki petek leta 1605 v Augsburgu. Pri tem se sklicuje na neimenovano pričo, ki »je [...] vse videla na lastne oči in torej govori o tem«³⁶. Ponoči, v soju bakel in latern, so prikazali sedem »figur«, tj. sedem prizorov iz pasijonske zgodbe: *Getsemani* (»kako je Jezus ob Oljski gori potil krvavi pot«), *Bičanje* (»kako je Jezus stal privezan k stebru in so ga bičali močni vojaki, ki so stali poleg in okrog njega«), *Kronanje* (»kako so vojaki med norčevanjem in zasmehovanjem na skrajno okruten način okronali Jezusa«), *Pilat* (»Pilat, ki je Kristusa postavil ljudstvu na ogled v tako klavrni podobi«³⁷), *Nošenje križa* (»kako je Jezus, ki so ga spremljali poveljnik [...] z njemu podrejeno množico in s služabniki, nosil [...] križ, sledila

³¹ Matthias Flacius, *Ein Procession / so die Hispanier am tage Mariae scheidung / welcher ist gewest der 15. Augusti / Anno 1554. zu Wien bey den Barfusern München gehalten haben / Darumb gedruckt / das alle Christliche hertzen deste klerer Bestliche Abgötterey in diesem heidnischen Spectakel erkennen / Vnd dagegen Christliche lere suchen vnd annemen* (kraj neznan: založnik neznan, 1554), brez oštevilčenih strani.

³² Gl. Christopher F. Laferl, *Die Kultur der Spanier in Österreich unter Ferdinand I. 1522-1564* (Dunaj: Böhlau, 1997), 117, 130.

³³ Gl. Herman H. Schwedt, »Konsultor und Gefangener der römischen Inquisition. Bischof Jacobus Noguera (+1566),« v *Kirchengeschichte. Alte und neue Wege. Festschrift für Christoph Weber*, ur. Gisela Fleckenstein, Michael Klöcker in Norbert Schloßmacher (Frankfurt n. M.: Lang, 2008), 1. zv., 202-205.

³⁴ Gl. Hubert Jedin, »Das Papsttum und die Durchführung des Tridentinums (1565-1605),« v *Handbuch der Kirchengeschichte*, ur. Josef Glazik, Erwin Iserloch in Hubert Jedin (Basel: Herder, 1975), 4. zv., 521-560.

³⁵ Heinz Schilling, *Aufbruch und Krise. Deutschland 1517-1648* (Berlin: Siedler, 1988), 270.

³⁶ Gretser, *Procession Buch*, 211.

³⁷ Nav. v Gretser, *Procession Buch*, 212.

pa sta mu Mati in Devica MARIJA ter Janez³⁸), *Snemanje s križa* (»kako blagoslovljena Devica v naročju drži sneto in mrtvo telo svojega sina«) in *Polaganje v grob* (»Gospodovo truplo in pogreb«³⁹). Medtem ko so večino »figur« najbrž predstavljali kipi na nosilih, v prizoru *Nošerja križa* Jezus »ni bil ustvarjena podoba«, temveč ga je »zastopal [...] živ moški« v spremstvu poveljnika »na konju«⁴⁰, Marija in Janez pa sta mu sledila »peš«⁴¹. Pred »figurami« in za njimi so v skupine razvrščeni hodili dečki, oblečeni v angele, bičarji, križenosci in razpeteži. Poleg tega so bili del procesije člani Marijine kongregacije, člani bratovščine sv. Rešnjega Telesa, predstavniki cerkvene in posvetne oblasti ter številni drugi meščani. Ob koncu poročila, ki ga navaja Gretser, je opisan neposredni učinek procesije na občinstvo. Pri tem so izrecno omenjene protestantske reakcije:

Vsak je bil [...] čisto miren in tih, mnogi, *tudi iz vrst krivovercev*, so bili videti žalostni, bodisi zato, ker je procesija prilično ganila njihovo pobožnost: ali pa ker so se po tem spektaklu, nič drugače kot zli duhovi, prestrašili in zgrozili.⁴²

Procesija, ki jo opisuje Gretser, pa ni bila prva protireformacijska procesija velikega petka, ki je potekala v Augsburgu. V tretjem zvezku dela *Serafski paradiz* iz leta 1676, ki ga je napisalo več avtorjev, beremo, da so takšno procesijo v mestu že štiri leta pred tem, leta 1601, pripravili kapucini. Kakšna natanko je bila, iz kratkega opisa ni mogoče razbrati, toda namera, ki je bila pri tem v ozadju, je očitna. Procesija je bila »pohod« – mišljen je bojni pohod – »proti neveri«, pri katerem »ni bilo uporabljeno nobeno drugo orožje kot tisto bridkega trpljenja in smrti Jezusa Kristusa, čigar skrivnosti so bile javno prikazane, in ni duševno hlapčevstvo, oboroženo s križi in z biči, torej udarilo po nobenem drugem sovražniku kot po svojih lastnih telesih, da bi jih privedlo v služnost Duhu«⁴³. Še več:

Tako so [...] napovedali vojno zmotnemu nauku mesenega Luthra, ki [je bil] z zmotno vero proti čistemu nauku svetega evangelija in Svetega pisma.⁴⁴

³⁸ Nav. v prav tam, 212 inpr.

³⁹ Nav. v prav tam, 213.

⁴⁰ Nav. v prav tam, 212.

⁴¹ Nav. v prav tam, 213.

⁴² Nav. v prav tam, 214 (poudaril J. D.). A augsburška procesija je bila tudi povod za polemiko v ožjem pomenu besede. Ob vprašanju bičanja samega sebe sta kot zagovornika te prakse nastopila predvsem Gretser in njegov redovni kolega Conrad Vetter (1548-1622), protestantsko stran pa so v sporu zastopali predvsem Melchior Voltz (1562-1625), pastor iz Augsburga, Jakob Heilbrunner (1548-1618) in Georg Zeemann (1580-1638). Gl. Niklaus Largier, *Lob der Peitsche. Eine Kulturgeschichte der Erregung* (München: Beck, 2001), 147 inpr., 149 inpr.

⁴³ Massæus Ananiensis, *Seraphischer Paradeyß-Garten / Oder Lebens-Beschreibungen derer in Tugenden vnd Wunderwercken vortrefflicher Männer deß Ordens der Mindern Brüder die Capuciner genant* (Salzburg: Mayr, 1676), 3. zv., 289.

⁴⁴ Ananiensis, *Seraphischer Paradeyß-Garten*, 3. zv., 289.

V 17. stoletju so kapucini s ciljnimi, »fulminantnim ekspanzijskim gibanjem«⁴⁵ predvsem v Zahodni in Srednji Evropi⁴⁶ dosegli skorajda »rang ‚modnega reda‘ v baroku«⁴⁷. Eni od njihovih misijskih poti lahko sledimo od Innsbrucka preko Prage, Dunaja in Gradca do Ljubljane. Tam so procesije velikega petka oz. pasijonske procesijske igre začeli uprizarjati morda že leta 1608, najpozneje pa leta 1617.⁴⁸ Od procesij iz let 1701, 1708 in 1713 so se ohranile periohe, pri čemer ima perioha iz leta 1708 izrecno protireformacijski naslov in podnaslov: *Certa Mina Dant VICTorIas To je: Spor prinaša radost*.⁴⁹ Toda temu je treba dodati, da protireformacijski proces v 18. stoletju že zdavnaj ni več uperjen zoper protestante, temveč bolj stavi na širjenje in krepitev nove, znova vstale Katoliške Cerkve.

Od začetka 18. stoletja, najpozneje pa od leta 1713⁵⁰ so kapucini procesije velikega petka oz. pasijonske procesijske igre redno uprizarjali tudi v Škofji Loki. Od te tradicije se niso ohranile le periohe ali, kot je pogosto pri procesijah velikega petka, procesijski redi, temveč obstaja kodeks, ki mdr. vsebuje popolno, 841 verzov dolgo dramsko besedilo z režijskimi opombami. Tekst, ki ga je med letoma 1725 in 1727⁵¹ napisal p. Romuald Štandreški (1676-1748), se imenuje Škofjeloški pasijon.⁵² Med 13 »figurami«, ki ga tvorijo, že ob hitrem pregledu izstopa deseta. V prizoru z naslovom *Christus in Cruce* se pred križanim Jezusom mdr. pojavijo

⁴⁵ Matthias Ilg, »Die Kapuziner,« v *Orden und Klöster im Zeitalter von Reformation und katholischer Reform. 1500-1700*, ur. Friedhelm Jürgensmeier, Regina Elisabeth Schwerdtfeger (Münster: Aschendorff, 2007), 3. zv., 227.

⁴⁶ Med letoma 1600 in 1700 so kapucini samo v nemškem govornem prostoru Svetega rimskega cesarstva vzpostavili 284 postojank (gl. Ilg, »Die Kapuziner,« 215).

⁴⁷ Ilg, »Die Kapuziner,« 228.

⁴⁸ Gl. Metod Benedik, »Izhodišča Škofjeloškega pasijona,« v *Katalog Potujoče razstave Škofjeloške pasijon* (Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 2006), 30 inpr. V *Slavi vojvodine Kranjske* opisuje ljubljanske procesije velikega petka Janez Vajkard Valvasor: »Da bi si ogledali ta sprevid, se zberejo ljudje, ki prebivajo več milj daleč od mesta, in mu tudi vsi tujci dajejo hvalo, da skoraj na nobenem kraju niso videli tako lepe, pobožne in dolge procesije. Ta sprevid se odvija ponoči z neštetiimi plamenicami in baklami ter se pri tem predstavi vse Kristusovo trpljenje skupaj z različnimi zgodbami iz starega in novega testamenta. In to se vse deloma nosi, deloma vozi ali pa kaže pobožnim gledalcem hodeč peš ali jahajoč na konjih. Pri tem sprevidu najdemo tudi mnogo disciplinantov ali *flagelantov*, ki sami sebe bičajo; pa tudi veliko takih, ki vlečejo za sabo velike križe, veliko eremitov in podobno.« (Janez Vajkard Valvasor, *Čast in slava vojvodine Kranjske* (Prev. Doris Debenjak idr. Ljubljana: Zavod Dežela Kranjska, 2009-2013), 3. zv., 2011, 695.

⁴⁹ Gl. avtor neznan, *Certa Mina Dant VICTorIas Das ist: Streitt bringt Freudt* (Ljubljana: Mayr, 1708).

⁵⁰ Gl. Metod Benedik, »Škofjeloški pasijon. 1713 – 1715 – 1721 – 1999 – 2000,« v *Liturgia theologia prima. Zbornik ob 80-letnici profesorja Marijana Smolika* (Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba, 2008), 420; Matija Ogrin, »Tradicija in datacija Škofjeloškega pasijona. Ekdotična perspektiva,« v oče Romuald, *Škofjeloški pasijon* (Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2009), 351.

⁵¹ Gl. Ogrin, »Tradicija in datacija Škofjeloškega pasijona,« 343-365.

⁵² Izvorno je tekst brez naslova. Na pozneje dodanem, danes pa izgubljenem lističu je nekoč pisalo: »*Instructio pro Processione Locopolitana in die Parasceve Dni. (3. Die Martii 1721.)*« (gl. Ogrin, »Tradicija in datacija Škofjeloškega pasijona,« 327).

štiri ženske alegorije – štiri takrat znane zemeljske celine. Kot druga se k besedi prijavi Amerika:

Tebe iest morem hualo date,
de si ti mene dau Sposnate,
katera ie *ta praua uerra*,
katera to nebu odperra [...].⁵³

Ameriki sledi Azija, ki v svojem kratkem govoru poroča:

[...] ti se mene vto barko usheu,
te prauē kersanskhe uere [...].⁵⁴

Nazadnje nastopi Afrika:

[...] Sdei iest padem predte dolle,
zhella Affrica Smano stri,
Sa to milost se Sahualle,
Kershansko uerro pozhesti.⁵⁵

Če je doslej še obstajal dvom, na kaj se nanaša »ta praua uerra«, ta eminentno protireformacijski pojem⁵⁶, ga perioha za procesijo iz leta 1727 dokončno odpravi:

[...] Da, stanovitna ljubezen Jezusova, ti si premagala svojega sovražnika Greh najbolj tedaj, ko si prejela poslednji sunek s sulico. A ne samo ti, temveč s teboj vsi deli sveta, Evropa, Azija, Afrika in Amerika, ki te združeni v resnični *katoliški* veri, v trdnem upanju in goreči ljubezni, štejejo za svojega vojskovodjo, in se te trdno oklepajo na nevarni plovbi po svetu.⁵⁷

Toda v našem kontekstu igra še večjo vlogo moment inscenacije oz. uprizoritve Škofjeloškega pasijona. Kot že rečeno, sestavlja tekst 13 »figur«. K prizorom, ki so jih uprizarjali na nosilih, vozovih, peš ali na konjih, sodijo: *Paradisus*, *Mors*, *Cæna Domini*, »figura« s Samsonom, *Sudor Sanguineus*, *Flagelatio Christi*, *Coronatio*, prizor s Hieronimom, *Ecce Homo*, *Christus in Cruce*, *Mater Septem Dolorum*, *Archa Fædersi in Sepulchrum Domini*. Iz teksta ni mogoče razbrati, ko-

⁵³ Romuald, Škofjeloški pasijon, 106 (poudaril J. D.).

⁵⁴ Prav tam, 109 (poudaril J. D.).

⁵⁵ Prav tam (poudaril J. D.).

⁵⁶ V definiciji Cerkve pri Robertu Bellarminu npr. izrecno piše: »Nostra autem sententia est, Ecclesiam unam tantum esse, non duas, et illam unam et *veram* esse coetum hominum ejusdem christianae fidei professione, et eorundem sacramentorum communionē colligatum, sub regimine legitimorum pastorum, ac praecipue unius Christi in terris vicarii romani pontificis.« (Robertus Bellarminus, *Disputationes de Controversiis Christianae Fidei adversus hujus temporis hereticos* (Neapelj: Giuliano, 1857), 2. zvezek, 1857, 75 (poudaril J. D.)).

⁵⁷ Romuald, Škofjeloški pasijon, 239 (poudaril J. D.).

liko ljudi naj bi sodelovalo pri uprizoritvi Škofjeloškega pasijona.⁵⁸ Hiter izračun pokaže cca. 300 ljudi, a teh bi bilo lahko tudi dvakrat toliko.⁵⁹ Za globlji vpogled v (vsaj prizadevano) produkcijsko razsežnost Škofjeloškega pasijona – in nasploh procesij velikega petka v Škofji Loki – se ponuja, da k razpravi pritegnemo še dva dokumenta iz kodeksa. Na eni strani gre za pismo neznanega vodje procesije iz leta 1713,⁶⁰ na drugi pa za nedatiran seznam z naštetimi »figurami«. Iz obeh dokumentov izhaja, da tako inscenacija večine prizorov kot njihova uprizoritev nista bili zaupani meščanom Škofje Loke, temveč okoliškim vatem. Leta 1713, ko je bilo za procesijo predvidenih 15 »figur«, naj bi najmanj dvanajst »figur« in sceniralo nič manj kot enainvajset vasi.⁶¹ Na seznamu pa je zabeleženih 16 prizorov, od katerih jih je najmanj 13 uprizorilo nič manj kot štiriindvajset vasi.⁶² Takšno sodelovanje kmetstva lahko domnevamo tudi pri drugih procesijah velikega petka v Škofji Loki. Če pomislimo, da naj bi ob Škofjeloškem pasijonu pod vodstvom p. Romualda hodilo šest cehov, štirinajst najuglednejših (»ki so [to] že zmeraj bili«⁶³) meščanov, šest izbranih mestnih svetnikov, celotna cerkvena oblast in nazadnje »ljudstvo«⁶⁴, se pokaže veliki socialnopolitični potencial teh procesij. Kot široke, a vendar povezane, »zaprte množice«⁶⁵ so najbrž tako in tako – navzven in navznoter – širile močan občutek skupnosti, občutek »tako-je-in-nič-drugače«⁶⁶. Če pa so se omenjenih demonstracij moči udeleževali tudi vsi družbeni sloji, so najbrž uživale prav posebno, neznansko, skorajda brezprizivno legitimnost.

Literatura

- avtor neznan: *Certa Mina Dant VICtorIas Das ist: Streitt bringt Freudt*. Ljubljana, Mayr, 1708.
- ALEGAMBE, Philippe de: *Bibliotheca Scriptorum Societatis Iesv, Post excusum Anno 1608*. Antwerpen, Meursius, 1643.
- ANANIENSIS, Massæus: *Seraphischer Paradeß-Garten / Oder Lebens-Beschreibungen derer in Tugenden vnd Wunderwercken vortrefflicher Männer deß Ordens der Mindern Brüder die Capucciner genant*. Salzburg, Mayr, 3. zv., 1676.

⁵⁸ S »sodelujočimi« mislim zgolj na tiste udeležence, ki naj bi pri uprizoritvi Škofjeloškega pasijona hodili v procesiji.

⁵⁹ Zaradi pomanjkanja prebivalstvenih statistik za prvo polovico 18. stoletja lahko te številke le stežka razlagamo.

⁶⁰ Monika Deželak Trojar, »Listi ob kodeksu Škofjeloškega pasijona,« v Romuald, Škofjeloški pasijon, 372-375.

⁶¹ Gl. Romuald, Škofjeloški pasijon, 270.

⁶² Gl. prav tam, 273.

⁶³ Gl. prav tam, 224.

⁶⁴ Romuald, Škofjeloški pasijon, 224.

⁶⁵ Elias Canetti, *Množica in moč* (Prev. Mojca Kranjc. Ljubljana, Študentska založba, 2004), 12.

⁶⁶ Gl. Thomas Kirchner, *Raumerfahrung im geistlichen Spiel des Mittelalters* (Frankfurt n. M.: Lang, 1985), 28.

- BELLARMINUS, Robertus: *Disputationes de Controversiis Christianae Fidei adversus hujus temporis hereticos*. Neapelj, Giuliano, 2. zv., 1857.
- BENEDIK, Metod: »Izhodišča Škofjeloškega pasijona«. V: *Katalog Potujoče razstave Škofjeloški pasijon*. Škofja Loka, Muzejsko društvo Škofja Loka, 2006, str. 25-35.
- BENEDIK, Metod: »Škofjeloški pasijon. 1713 – 1715 – 1721 – 1999 – 2000«. V: Faganel, Jože, Krajnc, Slavko in Valenčič, Rafko (ur.): *Liturgia theologia prima. Zbornik ob 80-letnici profesorja Marijana Smolika*. Ljubljana, Celjska Mohorjeva družba, 2008, str. 415-429.
- CANETTI, Elias: *Množica in moč*. Prev. Kranjc, Mojca. Ljubljana, Študentska založba, 2004.
- DEŽELAK TROJAR, Monika: »Listi ob kodeksu Škofjeloškega pasijona«. V: Romuald, oče: Škofjeloški pasijon. Celje, Celjska Mohorjeva družba, 2009, str. 366-386.
- FLACIUS, Matthias: *Ein Procession / so die Hispanier am tage Mariae scheidung / welcher ist gewest der 15. Augusti / Anno 1554. zu Wien bey den Barfusern München gehalten haben / Darumb gedruckt / das alle Christliche hertzen deste klerer Bebtliche Abgötterey in diesem heidnischen Spectakel erkennen / Vnd dagegen Christliche lere suchen vnd annemen*. Kraj neznan, založnik neznan, 1554.
- GRETSEER, Jacob: *Procession Buch / Das ist: Catholischer Grundt vnd außführliche Erklärung / Von den heiligen Bettfahrten / Creutzgängen vnd Processionen / so nach vhraltem Gebrauch / in der gantzen allgemeinen Christenheit gehalten werden*. Ingolstadt, Angermayr, 1612.
- HASTABA, Ellen: »Das Passionsspiel zur Zeit der Gegenreformation. Das Passionsspiel als gegenreformatorisches Spiel? – Spiele der Gegenreformation«. V: Henker, Michael (ur.): »Hört, sehet, weint und liebt«. *Passionsspiele im alpenländischen Raum*. München, Haus der Bayerischen Geschichte, 1990, str. 67-74.
- HÖLZL, Norbert: *Alpenländische Barockdramen. Kampf- und Tendenzstücke der Tiroler Gegenreformation*. Dunaj, Böhlau, 1970.
- HSIA, Ronnie Po-chia: *Gegenreformation. Die Welt der katholischen Erneuerung*. Frankfurt n. M., Fischer, 1998.
- ILG, Matthias: »Die Kapuziner«. V: Jürgensmeier, Friedhelm, Schwerdtfeger, Regina Elisabeth (ur.): *Orden und Klöster im Zeitalter von Reformation und katholischer Reform. 1500-1700*. Münster, Aschendorff, 3. zv., 2007, str. 215-237.
- JEDIN, Hubert: »Das Papsttum und die Durchführung des Tridentinums (1565-1605)«. V: Glazik Josef, Iserloh, Erwin in Jedin, Hubert (ur.): *Handbuch der Kirchengeschichte*. Basel, Herder, 1975, 4. zv., str. 521-560.
- KIRCHNER, Thomas: *Raumerfahrung im geistlichen Spiel des Mittelalters*. Frankfurt n. M., Lang, 1985.
- KÖNIG, Hermann: »Jakob Gretser S. J. (1562-1625). Ein Charakterbild«. V: *Freiburger Diözesanarchiv*, 77. zv., 1957, str. 136-170.
- LAFERL, Christopher F.: *Die Kultur der Spanier in Österreich unter Ferdinand I. 1522-1564*. Dunaj, Böhlau, 1997.
- LARGIER, Niklaus: *Lob der Peitsche. Eine Kulturgeschichte der Erregung*. München, Beck, 2001.
- OGRIN, Matija: »Tradicija in datacija Škofjeloškega pasijona. Ekdotična perspektiva«. V: Romuald, oče: Škofjeloški pasijon. Celje, Celjska Mohorjeva družba, 2009, str. 343-365.

ROMUALD, oče: Škofjeloški pasijon. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1972.

ROMUALD, oče: Škofjeloški pasijon. Celje, Celjska Mohorjeva družba, 2009.

SCHILLING, Heinz: *Aufbruch und Krise. Deutschland 1517-1648*. Berlin, Siedler, 1988.

SCHWEDT, Herman H.: »Konsultor und Gefangener der römischen Inquisition. Bischof Jacobus Noguerras († 1566)«. V: Fleckenstein, Gisela, Klöcker, Michael in Schloßmacher, Norbert (ur.): *Kirchengeschichte. Alte und neue Wege. Festschrift für Christoph Weber*. Frankfurt n. M., Lang, 2008, 1. zv., str. 181-213.

VALVASOR, Janez Vajkard: Čast in slava vojvodine Kranjske. Prev. Debenjak, Doris idr. Ljubljana, Zavod Dežela Kranjska, 2009-2013, 3. zv., 2011.

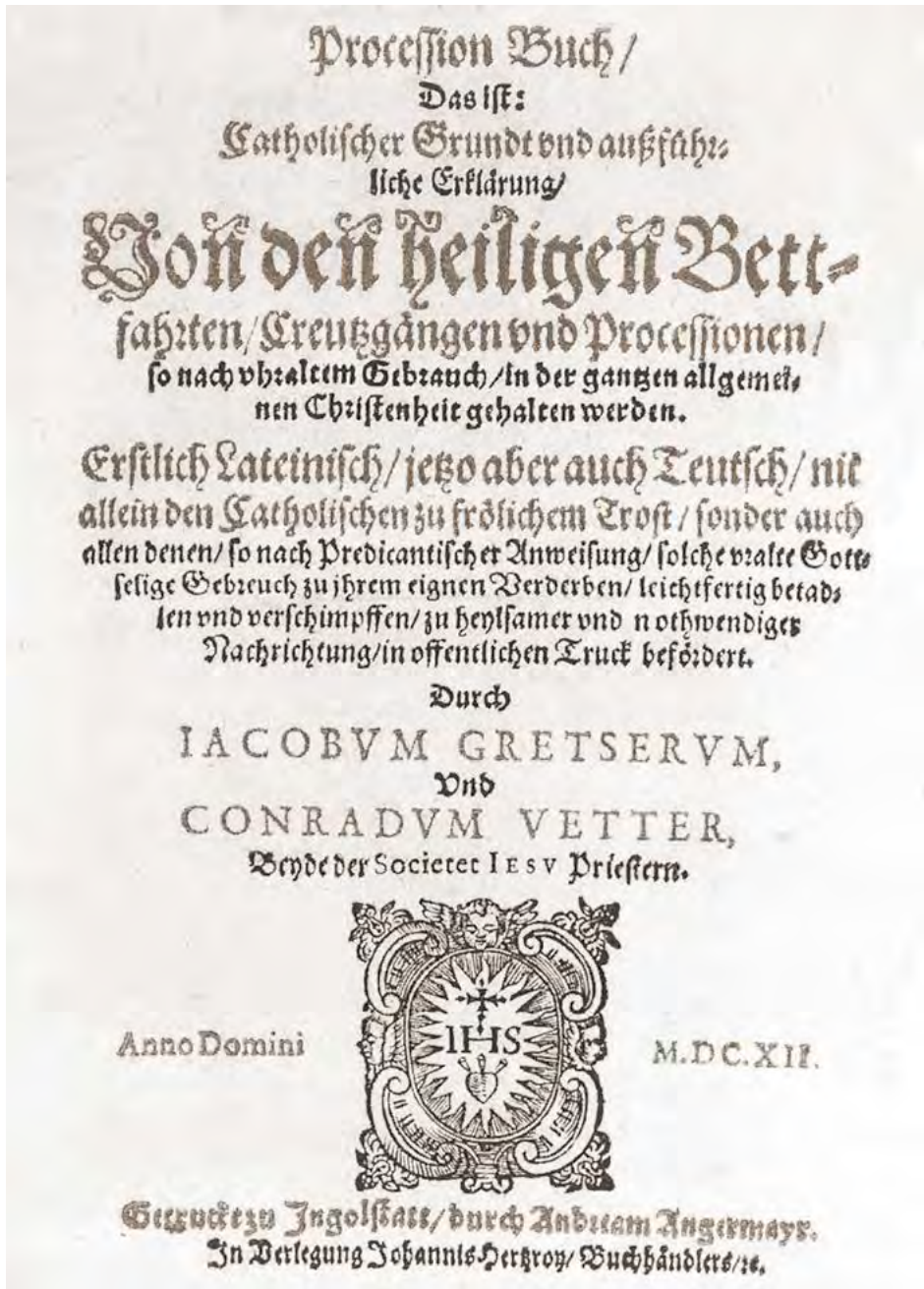
European Research Council
Established by the European Commission
**Supporting top researchers
from anywhere in the world**

To besedilo je prevedena in prirejena različica prispevka, ki ga je avtor prvič predstavil na mednarodni konferenci *Themes of Polemical Theology Across Early Modern Literary Genres* (Bratislava, Slovaška akademija znanosti, 3.-4. december 2014). V okviru projekta *DramaNet – Early Modern European Drama and the Cultural Net*, ki poteka na Freie Universität Berlin, ga je podprl European Research Council (ERC).

ABSTRACT

The author starts from the premise that the Early Modern passion procession plays possess a “typically counterreformational character”. To make this statement plausible, he first refers to the *Book of Processions*, written in 1606 by Jakob Gretser, a famous polemicist and one of the leading Jesuits on German territory of the 16th and 17th centuries. While stating that religious processions in general cannot be termed as “controversial” or “counterreformational” until the 17th century, the author relates the onset of such cultural performances to intensified pastoral activities run by the Jesuit and Capuchin religious orders. Some exemplary cases of Good Friday processions from Western and Central Europe are chronologically presented in the article. The Škofja Loka *Passion Play* from the first half of the 18th century is also on the list. By analysing the text and two complementary documents, the author shows the counterreformational essence of the play and highlights its great socio-political potential.

Book of processions from 1612, first page.

Knjiga procesij iz leta 1612, prva stran.

Ein Proceſſion / ſo die Hiſpanier
 am tage Mariæ ſcheidung /
 welcher iſt geweſt der 15. Auguſti/
 Anno 1554. zu Wien bey den Bar/
 fuſern Mönchen gehalten haben/
 Darumb gedruckt / das alle Chriſt/
 liche hertzen deſte Klerer Beſt/
 liche Abgötterey in dieſem
 Heidniſchen Spectakel er/
 kennen / Vnd dagegen
 Chriſtliche lere ſu/
 chen vnd an
 nemen .

ij. Teſſ. ij .

Dafur / das ſie die liebe zur warheit
 nicht haben angenommen / das ſie
 ſelig wurden / darumb wird ihnen
 Gott kreffteige irthume ſenden / das
 ſie glauben der lügen.

1554.

Protestant pamphlet related to the Viennese procession on the Assumption Day in 1554, first page.
 Protestantski pamflet o dunajski procesiji ob Marijinem vnebovzetju, 1554, prva stran.

Seraphischen
Paradenß, Gartens /
 Oder
Jahrs = Geschichten / vnd Lebens =
Beschreibungen /
 Deren in Tugenden vnd Wunderwerken vortrefflichen Männer
 des Seraphischen Ordens der Mindern Brüder die Capucciner
 genannt /
Dritter Theil /
Sambt den Sendungen oder Missionen / so ge =
 meldter Capucciner-Orden an allen vier Theilen der Welt vnter
 Türcken / Heyden vnd Uncatholischen von dem Apostolischen Stul zu
 pflanzen gemessne Befehl oder Erlaubnuß hat
 empfangen.
 Mit beygefügten etlichen Kupfferstucken / welche darstellen gewisse
 vhraltte Gemähl vnd Bildnissen des Heiligen Vatters FRANCISCI vnd
 ANTONII, welche heut zu Tag noch an ihren benamften Orten zu
 sehen seynd.
 Diesem Dritten Theil wird beygedruckt ein völliges Register aller denck =
 würdigen Sachen / welche so wohl in dem Ersten vnd Andern / als in diesem Dritten Theil dieses
 Seraphischen Paradenß - Gartens begriffen seynd.
 Denen Predigern vnd Verkündern des Wortes Gottes sehr nützlich.
 Alles an Tag gegeben
 Durch R. P. MASSEUM ANANIENSEM, gemeldten Or =
 dens Syrolischer Provinz Priestern vnd Predigern.

Cum Gratia
 Sac. Cas.
 M. DC.

& Privilegio
 Majeft.
 LXXVI.

Verlegt vnd gedruckt zu Salzburg / durch Johann Baptist Mayr /
 Hoff- vnd Academ. Buchdrucker vnd Handlern.

Seraphic paradise from 1676, first page.

Serafski paradiz iz leta 1676, prva stran.

Cum appropinquet dies veneris sancto, tanquam dies nostrae Redemptionis, quo
 qua salvator noster ex infinita misericordia sua amarissima Passione, perfusione sanguinis
 et morte acerbissima universis peccatis mundum, adeo cum Eccelestis filium bene profectum
 ad quam munifici infinita bonitas divina omnibus his elementis quibus christologi, ma-
 xime autem illi qui deo, gratitudine, et compassivo amore acerbissima Passione et mor-
 tui Christi Passione meditantur, vel huius in honorem aliquod subeunt dux vel pueri opus
 propheta et corda filiorum in Crucifixo Jesu amore, flagitationumque detestatione viceferant
 compassio est a magister Theropitii duarum Archiepiscoporum Cardinalium Corporis Christi et S. Joannis, ut anni
 ante inter Civitate Constantiniana die veneris sancto faciente deo, et amantem Coelestis Patria
 ponesitiana institutus, processio in honorem Dominicae passionis, multis actis ex fine quam ad
 divinam suam placare, poenae poenitentiae nostrae debitis avertere valeamus, et ut clementissimus deus
 totam Civitatem cum omnibus vicinialibus a peste, fame, et bello etiam iactam conservet, quam
 ista anni gloria profervavit generalibus et miseris maxime hoc anno cum seditione, in populo
 et opinionibus bellis et auxiliandis, si filios, de rebus, quosque erga Dominicae passionis nos ut
 monstraverimus. Ideo omnes ut singulos utriusque sexus ad hanc sanctam Processionem afflicti
 solissime invitato, et suppliciter rogo ut nostro amore Crucifixo Jesu mihi succurrant hoc adiutorio
 miserandis ferentibus, et propter quamlibet vicinialem particulariter secuto, humillime rogo et
 aspiro aliquam figuram 1. imam pro celitibus. 2. dalm. 3. Nazarenam 4. recomendo vicinialit
5. Petrus ino geseina vey. 6. Smer Bilenjam. 7. Equus Shabensheram. 8. Urao goll
9. Urao goll 10. Equus 11. Urao goll 12. Equus 13. Equus 14. Equus 15. Equus
16. Equus 17. Equus 18. Equus 19. Equus 20. Equus 21. Equus 22. Equus 23. Equus 24. Equus 25. Equus
26. Equus 27. Equus 28. Equus 29. Equus 30. Equus 31. Equus 32. Equus 33. Equus 34. Equus 35. Equus
36. Equus 37. Equus 38. Equus 39. Equus 40. Equus 41. Equus 42. Equus 43. Equus 44. Equus 45. Equus
46. Equus 47. Equus 48. Equus 49. Equus 50. Equus 51. Equus 52. Equus 53. Equus 54. Equus 55. Equus
56. Equus 57. Equus 58. Equus 59. Equus 60. Equus 61. Equus 62. Equus 63. Equus 64. Equus 65. Equus
66. Equus 67. Equus 68. Equus 69. Equus 70. Equus 71. Equus 72. Equus 73. Equus 74. Equus 75. Equus
76. Equus 77. Equus 78. Equus 79. Equus 80. Equus 81. Equus 82. Equus 83. Equus 84. Equus 85. Equus
86. Equus 87. Equus 88. Equus 89. Equus 90. Equus 91. Equus 92. Equus 93. Equus 94. Equus 95. Equus
96. Equus 97. Equus 98. Equus 99. Equus 100. Equus

Letter of the unknown leader of the Škofja Loka Good Friday procession from 1713.

Pismo neznanega voditelja loške procesije velikega petka iz leta 1713.

Imam	figura	Oditus	Šratouška
Zlam:	Peterke	inu goreina	vashi. Paradyš
Stiam:	Škabenhenam.		Ta bita koin.
Ham:	Gortelke	pungert	inu hosta s: Hieronym
Štam:	Godeskiž	inu lipja	Imaculata Conceptio
Štam:	Sming	inu u	Podole to mesta Jerufalem.
Yma:	sekulur.		
Šva:	Dorfjarje	inu	perengrob Keo vari put.
Ina:	Gounu	Moskrin	inu vester s: Ducha Stanidor inu virmast . Kika
Šoma:	Peenu	Moskrin	inu stos gajstaine.
Ššma:	Šladi	dvor	inu vimast Kronaine.
Šzma:	Šlerna	inu	vesterga. Pilatuhova
Šztia:	Šuha	inu	trata Chrišty na Krištu
Šhta:	Šinkel	inu	Pešare Šušlostna mati
Ššca:	puškovhi	inu	venjarje. Arcejo
Šbta:	gospulam	pušgarjam	Šušty grob.

Undated list with scenes to be used in the Škofja Loka Good Friday procession.

Nedatiran list s prizori za loško procesijo velikega petka.

Kralj David (Marcos Fink) poje pred Skrinjo zaveze Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Patricija Belak

»Izgon iz raja.« Debeljakova postavitve Škofjeloškega pasijona leta 1936 (za tedaj novo šolo, sedaj Osnovno šolo Škofja Loka-Mesto). Foto: Janko Šelhaus, arhiv Loškega muzeja

FRANCE PLANINA

ŠKOFJELOŠKI PASIJON 1936¹

Ko berem, da bo loška župnija 24. ter 31. julija in 1. avgusta (leta 1937, op. ur.) spet uprizorila svoj pasijon, se mi vzbuja spomin lanske prireditve. Okrog 5000 ljudi se je udeležilo lepih predstav. S tiho pobožnostjo v srcu in s solzami ganjenosti in sočutja v očeh so spremljali igro trpljenja na odru.

Sedaj pred ponovnimi uprizoritvami mi dovolite, da vam na kratko opišem lanske prireditve loškega pasijona. Kdor ga je sam videl, naj mu bodo moje besede spomin nanj. Drugi pa naj zvedo, kako se je vršil in kakšnega pomena ja za slovensko kulturo.

Večer poletne nedelje. Nad Škofjo Loko žari v beli svetlobi reflektorjev starinski grad in povečuje svečano razpoloženje. Po vseh cestah, ki vodijo v mesto, hitijo gruče okoličanov in se zgrinjajo na obširen prostor za poslopjem nove šole. Spredaj je postavljen mogočen oder s površino 200 m². Kulise, delo akademske slikarke Bare Remčeve, predstavljajo najznačilnejše starinske loške hiše. Tu vidiš stari rotovž, s »kolesom sreče« nad vežnimi vrati. Tudi Homanovo hišo takoj spoznaš, saj je še danes ravno taka kakor v 16. stoletju, ko je bila sezidana. Oder ti torej predstavlja stari mestni trg. Na sredi odra se v stopnicah dviga še poseben oder, na katerem se bodo vršili glavni prizori.

Ura bo vsak čas devet. Iz farne cerkve sv. Jakoba že cel četrt ure poje veliki zvon. Na obširnem prostoru je zbranih že nad 1000 gledalcev. In še prihajajo. Zdi se nam, kakor da na trgu čakamo na velikonočno procesijo. Zdaj utihne farni zvon. Čez oder gre cerkovník proti naslikani cerkvi, iz katere se oglasi mrtvaški zvonček in da znamenje za pričetek pasijona. Na trg se postavita nočna čuvaja s helebardama. Fanfaristi trobijo *Staroslovensko postno pesem*. Skozi naslikana obokana vrata prihaja procesija. Dva kapucina jo vodita. Ministranti nesejo križ, fantje bandero. V procesijo dostojanstveno stopa Smrt s koso zmagoslavja na rami. Zdaj se pokaže prva skupina: **Paradiž**. Spredaj stopa Lucifer, za njim Adam in Eva z razpuščenimi lasmi. Odeta sta v ovčjo kožo. Za njima gre angel z mečem in še dva angela, potem pa skupina **Adamovih otrok**. Glavne osebe stopijo na vzvišeni

¹ Prispevek je bil objavljen 17. julija 1937 v tedniku *Gorenjec* (predhodnik Gorenjskega glasa) s kraticama avtorja in naslovom **F. P.: Škofjeloški pasijon**.

oder, ostali pa se razporedijo v lepo živo sliko po večjem odru, ki predstavlja trg. Začne se predigra: *Izgon iz raja*. Angel z mečem govori:

*»Iz paradiza, tega veselega in luštnega mesta,
poberita se, Adam in Eva, Bogu nezvesta!
Zakaj tukaj vaju je kača zapeljala
in vaju z velikimi nadlogami obdala.« itd.*

Lucifer se jima roga in Adam in Eva skesano izpovedujeta svoj greh in potrta poslušata očitke človeškega rodu. Ob zvokih fanfare odhaja skupina paradiza, trg se sprazni, le *Smrt* se še šopiri na vzvišenem mestu. Izpod oboka prihaja *Mrtvaška procesija* – papež, kardinal, kanonik, prelat, kaplan, cesar, kralj, plemič, general, grof, uradnik, župan, meščan, kmet, berač. V bleščeči svetlobi sijejo ornati in uniforme. Pred vrsto stopi *Smrt* in jih nagovori v pristni svetoduški govorici:

*»Jaz sem grenka Smrt imenovana,
z visokih nebes na svet poslana.
Imam nalogo: škofo, korarje in kardinale.
cesarje, grofe, vojvode in kralje,
vse, kar živi na sveti,
pod svojo oblast vzeti.
Grešniki! Dajte že svoje oči odpreti!
Spremlite! Vsi morate enkrat umreti!«*

V trpkih besedah prikazuje posledice greha in grozi človeštvu s svojim neusmiljenim gospodstvom. Nato pa odpelje svojo molčečo vrsto.

Hudiči priženejo v težke verige vkovano *Dušo*, ki se je pravkar ločila s tega sveta. Zruši se na tla in že obupuje v groznem spoznanju:

*»Prokleta ura ino čas,
ko sem rojena bila!
Prokleta pot, prokleta vas,
kjer me je mati nosila!«*

Obupavanje Duše in maščevalno roganje hudičev, vse izzveni v misel, ki kakor nit prepleta ves loški pasijon: *Glej, grešnik, kaj je storil tvoj greh!*

S temi prizori je predigra končana. Kakor da prihaja iz cerkve, zadoni zdaj pesem: *»Vi oblaki, ga rosite...«* Kot uvod, v pasijon sam prihaja na oder procesija angelov, ki nosijo znake Gospodovega trpljenja: kelih, mošnje cekinov, vrvi, meč, bič, steber, haljo, žeblje in klešče, gobo, lestev, krono in petelina. Med njimi in za njimi korakajo predstavniki *loških obrtniških cehov* in nosijo svoje insignije: skri-

njice, vrče in podobe svojih patronov. Ta »**Bratovska**« *skupina* nam lepo pokaže veljavo nekdanjih obrtnikov in njihovih cehovskih organizacij. Prvi prihaja krojaški ceh, potem lončarski, zidarski, čevljarški, mesarski in pekovski, ki ga pasijonski rukopis imenuje kar *Pekhen Bruderschaft*². Vrsta se ustavi, angeli stopijo na vzvišeni oder in recitirajo verze o mučenju Gospodovem. Angel z mošnjo n. pr. pravi:

»O čudo nad vse čudesa!
 Čudite se, nebesa!
 Srebrnikov trideset
 hoče Judež za Jezusa vzet.
 Devica Marija bi ga ne dala,
 za vesoljni svet bi ga ne prodala.
 Ti, grešnik, ti ga pa prodaš,
 za kratko veselje ga coperniku daš.
 O grešnik! Več, več je vreden,
 to ve dobro človek sleden!«

Ko vsi recitirajo, se spet uvrstijo v procesijo in odidejo ob zvokih pesmi: »*Daj mi, Jezus, da žalujem ..*«.

Zdaj je pripravljeno razpoloženje za glavni del, za pasijon sam. Najprej se odigra **Vhod v Jeruzalem** in **Zadnja večerja**. Jezus prihaja med apostoli in množico ljudstva. Fanfare done, množica pozdravlja z oljčnimi vejami in burno vzklika: Hozana sinu Davidovemu! Češčen, ki prihaja v imenu Gospodovem! Prvič govori Jezus in preroško razodene:

»... povem vam, minul bo le majhen, majhen čas
 in na mestu te časti bom zasramovan od vas.«

Ljudstvo pa še nadalje vzklika in že odhaja dalje. – Na trgu se stemni. Dva služabnika pripravita mizo. Dostojanstveno, molče prihaja Gospod v zboru apostolov, da sede k zadnji večerji. Z besedami se poslavlja od učencev, njegov pogled jih boža; kruh in vino blagoslovi in napove izdajstvo. Judež se izgovarja in potuhnjeno umika. Gospod vstane in se od vsakega apostola posebej poslovi. Zdaj brez besed, vse je tiha mimika. Objame jih vse po vrsti; njihove glave si pritisne na srce. – Med gledalci vlada sveta tišina. Niti glasu ni slišati. Pri marsikom opaziš solzne oči. Tiho se pojavlja v ozračju pesem: »*Večerja zadnja je minila..*«. in skupina odhaja.

Sledi prizor iz **Getzemanskega vrta**. Apostoli zaspijo na stopnicah, Jezus pa toži in trpi na odru. Angela ga tolažita in mu izročita kelih trpljenja. – Čez nekaj časa se prihuljeno priplazi hudič, za sabo vodi Judeža in za Judežem se pomikajo vojaki z baklami in meči. Judež pristopi h Gospodu in ga poljubi. V hipu nastane

² Pekovski ceh, tudi »cunft«, dobesedno Pekovska bratovščina

hrup in zmeda. Apostoli planejo iz spanja. Peter izdere meč in zamahne. Jezusa zvežejo in odpeljejo. Na odru ostane le **Judež s hudičem**. Judež spregleduje in preklinja svoje življenje. Hudič pa se mu satansko zasmeeji, vrže predenj vrv in zbeži. Spet se oglasi pesem: »*Daj mi, Jezus, da žalujem...*«

Zdaj sledi **Prizor pred Kajfom, Pilatom in Herodom**. Nastopa velika množica. Ljudstvo valovi in vpije. Oblastnike prinašajo vojaki na nosilnicah. – Nato vidiš bičanje in kronanje. Jezusa trpinčijo trije rablji. Igra dobiva prav naturalističen značaj. Rabelj poklekne pred Kristusa in se mu roga:

»*Ljubi moj Aron, padi na kolena doli
ter mu figo v zobe pomoli!
Saj res takšnemu prav pristoji,
da se tako pred njim kleči,
kakor da je on lažnjivi kralj.
H kroni trnjevi se žezlo zaničljivo šika.
Kako se mu bo to podal! (mu da trs)
ta strgani nagudni plašč pa naj si sam zaflika.*«

Za Jezusom stoje angeli, ga objokujejo in se obračajo h gledalcem n. pr.:

»*O grešnik, spremisli svojih grehov ostudnost
in poglej svojega Odrešenika pohlevnost: –
kako je zaničevan, kronan, opljuvan,
samo da bi ti bil v nebo pripeljan.*«

Za tem pride prizor **Ecce homo**. Zbere se ljudstvo in farizeji. Pilat obsodi Kristusa na smrt in si umije roke. Ko množica vsa razburkana odhaja, zadoni pesem: »*Jezus, daj da tvoje rane ...*«

Nato se vrste eden za drugim **Prizori križevega pota, Veronikine tolažbe, srečanje Matere božje in žalujočih žena**. Naposled pa se na zgornjem odru dvignejo trije križi. Ob znanih dogodkih, ko vojaki kockajo za plašč, ko dajo Jezusu žolča piti, ob žalostnih postavah pod križem stopa igra v trpko dramatičen vrhunec, ko nagne Jezus glavo in umre, nastane tema in se ljudstvo razbeži.

Ko se spet pojavi svetloba, so pod križem Marija in najzvestejši ter spreobrnjeni Longinus. Gospoda snamejo s križa. In zdaj se razvije prelepa slika: **Pieta – mati sedem žalosti** z mrtvim sinom v naročju. Pred njo pa se zgrinjajo angeli in človeški rod. *Evropa, Azija, Afrika in Amerika* se vsaka posebej zahvali mrtvemu Kristusu za milost odrešenja in luč svete vere. Meščani pridejo z **Grobom** in položijo vanj Jezusa. Ko odnesejo mrtvega Odrešenika, jih spremljajo možje s prižganimi svečami in čez oder se pomika **sprevod**, v katerem korakajo vsi igralci

in pojejo: »Kraljevo znamenje, križ, stoji...« Kot zadnji par pristopita stražnika s helebardama. Pasijon je končan.

Dve uri so gledalci brez odmora in s tiho napetostjo sledili igri. Zdaj vstajajo. Marsikdo si briše solze. Vsem pa je toplo pri srcu. Vsi čutijo, da so doživeli nekaj nenavadnega, kar pa je vendar čisto domače, čisto njihovo. Tiho in pobožno odhajajo iz dvorane, ki ji je strop zvezdno nebo, oder pa loški mestni trg v času naših pradedov.

Škofjeloški pasijon je velika posebnost. To je prva igra v slovenskem jeziku. Stara je 216 let. Od drugih pasijonov se loči po tem, da se vrši v obliki procesije in ima globoko religiozen značaj. Ves čas se obrača na gledalca in mu razlaga greh kot povzročitelja trpljenja Gospodovega. Popolnoma to razumemo, če pomislimo, v kakih razmerah je pasijon nastal.

Prve korenine pasijona, segajo v cerkvene obrede prvih stoletij. Romarji in Križarji so zanesli iz Palestine v zahodno Evropo navado, da so na veliko noč predstavljali vstajenje, pozneje tudi trpljenje Gospodovo. Srednji vek je bil posebno dovzeten za to, da je verske dogodke podajal nazorno. Takratnim ljudem močnih živcev, ki niso imeli globlje kulture, je bilo namreč jako težko dopovedati, kako se je izvršilo naše odrešenje in koliko je trpel naš Zveličar. Zato je morala priskočiti na pomoč dramatična nazornost. Predstavljali so pasijon pred cerkvami. Latinskih in nemških tekstov za take igre je več ohranjenih. V Španiji so predstavljali svetopisemske prizore v živih slikah in so tako igranje združili s procesijo. Igralci so šli ali pa so se peljali v sprevodu. Na določenih postajališčih so pa izstopili in odigrali svoj prizor. Od tu izvira zveza med procesijo in igro, ki je za loški pasijon ravno najbolj značilna poteza. Iz Španije so ta način pasijonskih iger razširili jezuiti, ki so to idejo zanesli tudi v naše kraje. V Ljubljani so se naselili jezuiti l. 1597. in že prihodnje leto je storila ljubljanska bratovščina Odrešenika sveta ob divjanju kuge obljubo, da priredi vsako leto na veliki petek procesijo na čast Kristusovemu trpljenju. Zaradi pomanjkanja sredstev se pa ta procesija ni dala takoj uprizoriti. Prvikrat se je vršila na veliki petek 1617. iz kapucinske cerkve in se je ohranila 150 let. Podobne procesije so se vršile tudi v Kranju in Novem mestu. Njihovi teksti niso ohranjeni. Vendar kažejo razni znaki, da se je po vseh teh krajih vršil pasijon v nemškem jeziku.

Le besedilo loške pasijonske procesije se je našlo in to besedilo je slovensko. Dr. Mantuani sklepa, da so ljubljanski kapucini poslali v loški samostan nemški

tekst, ki ga je 1. 1721. prevedel v slovenščino p. Romuald. Navodila za režijo je pustil nemška. Recitacije, ki obsegajo nad 1000 verzov, pa je poslovenil.³

Razumljivo je, da je uporabil mnogo germanizmov in da je nekatere besede napisal v loški izgovorjavi n. pr. *diuza* = devica, *kiha* = ječa, *ta bili koin* = beli konj, *pod moia oblast* = pod mojo oblast.

Pobudo za procesijo je dal loški glavar baron pl. Ecker, ki je bil obenem predstojnik bratovščine presvetega Rešnjega Telesa. Zanimivo je, da je ta bratovščina izdala tisti čas tudi svojo molitveno knjižico: *Lagkherischer Himmelbrod*⁴, ki jo je napisal Johann von Kossem, protipisar loškega gospostva, in jo posvetil istemu baronu pl. Eckerju. Pisatelj tega molitvenika omenja tudi pasijonski rokopis v režijski opombi glede skupine zadnje večerje, ko pravi: konje za to skupino je do sedaj zmeraj dal strogi gospod Kossem, ki ga je treba zanje prositi. En izvod molitvene knjižice je bil na lanski kulturno-zgodovinski razstavi.

Procesija se je začela pomikati na vsak veliki petek popoldne izpred kapucinske cerkve. Za vodnikom z zvezdo je jezdila »*ta biliga koina*« *Smrt*. Nato so nesli črno zastavo. Prizori so sledili v istem redu kot sem jih že prej opisal. Ves pasijon se je predstavljal med procesijo. Posamezne žive slike so vozili na vozovih ali pa jih je neslo po 16 do 20 mož na posebnih nosilih. Na določenih krajih so se ustavljali in recitirali svoje verze. Kristusov je bilo več, ker je bil v vsaki živi sliki drug. V procesiji so bili vključeni križarji in bičarji, ki so za pokoro nosili križe ali se bičali. Med pasijonske prizore so prišle še druge skupine: *Samson*; *Sv. Jeronim s puščavniki*; *David s harfo*; *Skrinja zaveze*. Na koncu je neslo »*Božji grob*« 14 meščanov, med njimi 6 občinskih svetnikov v rdečih plaščih. Za božjim grobom je šla godba, potem pa *duhovna gosposka*, »*ki jo je bilo treba posebej povabiti*.« Za zaključek se je uvrstilo še *ljudstvo*. V napisanem »*redu procesije*« je bilo določeno, katere vasi prevzamejo predstavljanje te in one skupine.

Od l. 1768. se pasijonska procesija ni več vršila. Tudi po drugih krajih Evrope so bile pasijonske igre že zdavnaj opuščene in pozabljene. Zadnji čas nam je spet

³ Dejansko je rimanih verzov 863 in veljajo za enega največjih dosežkov slovenskega slovstva v dobi baroka. To najstarejše ohranjeno slovensko dramsko besedilo je v Škofji Loki napisal kapucinski pater Romuald (Lovrenc Marušič). Po novejših dognanjih torej ne gre za prevod iz nemškega jezika temveč se smatra za izvirno Romualdovo delo. Napisal ga je na podlagi starejših besedil slovenskih spokornih procesij in tradicije uprizarjanja pasijonske procesije v Škofji Loki. Devetega aprila 1715 pa Romuald, kot *magister processionis* že vabi na svojo »mojo« pasijonsko Procesijo. Zato lahko z vso upravičenostjo trdimo, da je Romualdov Škofjeloški pasijon nastal leta 1715, v obliki, kakršen je shranjen v kodeksu, ki ga hranijo v škofjeloškem samostanu, pa ga je Romuald na novo prepisal med leti 1725 in 1727. Povzeto po: Oče Romuald ŠKOFJELOŠKI PASIJON, Znanstveno kritična izdaja, uredil Matija Ogrin, Celje – Ljubljana 2009. Seveda so besedilo loške procesije stalno izpopolnjevali, jo večkrat, tako tudi »leta 1721 iz temeljev postavili« in dodelovali, kot pravi Metod Benedik, v svoji knjigi, Kapucinski samostan s cerkvijo sv. Ane Škofja Loka, Celje – Škofja Loka 2008.

⁴ Loški nebeški kruh

prinesel smisel za obujanje starin. Človek hoče na ta način ubežati iz sodobnosti, ki ga tlači in mori. Tudi njegovi vernosti dajo stare umetnine prikupen temelj. Zato doživljajo stari pasijoni vsepovsod svoje vstajenje. Že pred desetletji je oberammergauski župnik Daisenberger predelal več starih besedil v novo igro, ki je znana po vsej Evropi in še po Ameriki.

Na loške pasijonske prireditve je prvi opozoril kranjski dekan Koblar v Izveštjih muzejskega društva l. 1892. Besedilo pa je našel ravnatelj dr. Mantuani v loški kapucinski knjižnici. Modernizacije loškega pasijona se je prvi lotil prof. Niko Kuret. Na cvetno nedeljo 1930. ga je v njegovi predelavi predvajal naš radio. Na odru pa je bil štirikrat uprizorjen ob veliki noči 1932. v Kranju. Na odru seveda ni mogel obdržati značaja procesije, temveč je dobil obliko zaporednih živih slik, ki se spreminjajo v temi ali za zastorom in jih poživljajo Premrlovi glasbeni vložki.

Za lanske prireditve v Škofji Loki je pasijon nanovo priredil Ločan dr. Tine Debeljak. Besedilo je ohranil kolikor mogoče podobno staremu. Najvažnejše pa je, da je obvaroval vsaj videz procesiji in dal na ta način prvemu slovenskemu gledališkemu tekstu tudi prvotno, starinsko zunanjo obliko. Zato nam Debeljakov pasijon predstavlja kulturno-zgodovinsko zanimivost prve vrste. Vrhu tega je pa še globoko religioznega pomena.

Ker bi bilo škoda, da bi loški pasijon spet utonil v pozabljenju, se je loška župnija odločila, da ga v letošnjem poletju spet uprizori. Z besedami prof. Kureta vam moram reči: »Dobrodošel bo vsem, ki ne vidijo v igranju le posnemanja poklicnega gledališča ali diletantske zabave, ampak religiozno dejanje in izpoved najboljšega in najsvetejšega v človeku. Pasijon je bil napisan za verno ljudstvo. Ne kot umetnina, marveč kot velika veroizpoved, kar je tudi njen namen, učinkuje nad vse globoko tudi na neverne ljudi.«

Zato vas k letošnjim prireditvam iskreno vabim v pisano Škofjo Loko, **ki morabit kdaj postane naš slovenski Oberammergau.**⁵

Opomba

Izvirno besedilo Franceta Planine smo ohranili z manjšimi jezikovnimi popravki, na nekaterih mestih smo ga poudarili, da bi bralcu olajšali najti pasijonske slike (prizore), med njimi spremljajoče glasbene vložke in na koncu še danes aktualno piščevo sporočilo.

⁵ To se je dejansko uresničilo, 63 let po Debeljakovi uprizoritvi, v demokratični Sloveniji, ko se od leta 1999 Romualdov Škofjeloški pasijon uprizarja na šest let in je bil do lanskega leta uprizorjen že štirikrat. Njegova peta uprizoritev pa je predvidena leta 2021.

Filistejci iz prizora »Samson« iz uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2015. Fototeka: Henrik Neubauer

HENRIK NEUBAUER

SAMSONOV PRIZOR ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2009

Malo pred Božičem leta 2008 me je poklical režiser Borut Gartner, s katerim sva imela prisrčen prijateljski in spoštljiv odnos, saj sva obiskovala vse predstave, ki jih je kdo od naju pripravil. Kmalu sva se srečala in takrat mi je predlagal, da bi jaz prevzel sedmi prizor Pasijona, v katerem Samson obračuna s Filistejci. Seveda sem z veseljem pristal in si doma takoj osvežil znanje iz Svetega pisma.

Kmalu smo se sestali na prvi vaji v dvorani župnišča v Stari Loki. Gospa Hiacinta Klemenčič, ki je bila zadolžena za ta prizor, je pripeljala dvajset možakarjev in fantov iz Prosvetnega društva Sotočje, katerega predsednica je. Prišel je tudi profesor Jaka Strajnar s skupino bobnarjev, ki naj bi spremljali ta prizor s svojo prisotnostjo in bobnanjem.

Med igralci je bil Pavle Habjan izbran za Samsona, preostali pa so bili filistejski vojaki.

Vojakom sem razdelil dolge palice, ki so pri vajah nadomeščale sulice in najprej smo začeli vaditi korakanje v dvostopih. Pred njimi so korakali bobnarji in z ritmom skrbeli za enotnost. Na vzvišenem mostu so se bobnarji ustavili, vojaki pa so se razporedili v kolono po eden in se spodaj spet zbrali po dva in dva. Kar nekaj vaj je bilo potrebnih, da so ta del strumno kot eden izvedli.

Drugi del je bil boj s Samsonom. Ob njegovem prihodu so se obrnili proti njemu z grozečimi sulicami, Samson pa je dvojici iztrgal sulici in polovico preostalih zavrtel okrog sebe, da so padli po tleh. Nato se je druga polovica morala dvakrat skloniti pod njegovima sulicama, nakar je izza pasu potegnill oslovo čeljust in z njo pobil na tla po dva in dva. Na režiserjev predlog sem nato določil še enega od vojakov, ki se je pognal na Samsona. Samson se ga je hitro otrešel in z oslovo čeljustjo umiril. Zdaj so bili vsi premagani, zmagoslavno se je ozrl okrog sebe in mirno odšel naprej.

Poraženci so se v strahu pobirali s tal in odšepali s prizorišča. Ves ta prizor je profesor Strajnar genialno ozvočil s svojimi bobnarji, ki so dali dogajanju dramatično zvočno podobo. Kot zadnji so tudi bobnarji zapustili prizorišče. To je bila na kratko moja zasnova tega prizora, vesel sem bil, da je bila režiserju všeč in da sem opravičil njegovo zaupanje. Ker smo začeli že pred Božičem 2008, je bilo tudi dovolj časa, da smo lahko vse gibanje izpilili do potankosti.

Proti koncu se je tudi kostumografka celotnega Pasijona gospa Nada Slatnar seznanila z našim prizorom in pripravila izjemno ustrezne kostume z vsemi podrobnostmi.

Z vsemi sodelujočimi smo imeli lep prijateljski odnos, ki se je stopnjeval vse do prve izvedbe marca 2009. Skupaj z njimi smo bili zelo zadovoljni tudi z odzivi občinstva, posebej še ob pohvalah gledaliških strokovnjakov, ki so si ogledali prireditve. Režiser Borut Gartner, ki je bil duša in srce Škofjeloškega pasijona 2009, je bil nad takim sprejemom tudi navdušen, čeprav je bil Samsonov prizor le delček njegovega siceršnjega ogromnega režijskega in organizacijskega dela s stotnijami nastopajočih.

Naj omenim še to, da smo se že ob začetku vsi sodelujoči strinjali, da delamo prostovoljno brez honorarja in da bo dobiček namenjen misijonskemu delu Pedra Opeke, kar se je tudi zgodilo.

Ponovno sem sodeloval pri Škofjeloškem pasijonu šest let pozneje, leta 2015. Tokrat je bilo delo s Hiacintinimi in Strajnarjevimi varovanci enako prijetno, o sodelovanju z vodstvom lanskega Škofjeloškega pasijona pa bi se dalo napisati novo zgodbo. A glavno je, vendarle, da je bil tudi tokrat naš prizor brezhibno izpeljan in enako dobro sprejet s strani občinstva.

Samsonov boj s Filistejci iz uprizoritve Škofjeleškega pasijona 2015. Fototeka: Henrik Neubauer

Filistejci iz prizora »Samson« iz uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Jože Šenk

JANKO JEROMEN

VLOGA SAMSONA V ŠKOFJELOŠKEM PASIJONU

Pri uprizoritvi Škofjeloškega pasijona 2009 me je neprijetno presenetila postavitev 4. podobe pasijona (po gledališkem listu 7a. prizor), v kateri nastopajo Samson (ki naj bi ga vodila dva dečka) in vojaki. Zadnjih deset let se intenzivno ukvarjam s krščansko srednjeveško ikonografijo, zato sem bil še posebej pozoren, kako bo izpeljan ta prizor. Dečkov v uprizoritvi nisem nikjer videl, rokopis pasijona pa igralcem za to podobo ne ponuja nobenega besedila. Kaj zdaj?

Vse kaže, da je bil v zadregi tudi dramaturg/režiser, saj se to jasno čuti iz besedila k prizoru, ki je v gledališkem listu:

»Prizor s Samsonom je treba povezovati z naslednjim prizorom *Krvavi pot*, saj se **v kričočem kontrastu** teh dveh prizorov izkaže novost Kristusovega ravnanja. Samsona vidimo v fazi, ko ga Filistejci peljejo zvezanega, kot so tudi Judje ujeli Kristusa na Oljski gori.«

Prizor, kakršnega si je zamislil in ga realiziral dramaturg/režiser, je res v kričočem kontrastu s prizorom pred in za njim: zadnja večerja je končana, Jezus in učenci so odpeli zahvalno pesem in se odpravili proti Oljski gori, kjer je Jezus že vedel, kaj ga čaka, učenci pa še ne.

V to spokojno, morda rahlo otožno dogajanje kot strela z jasnega useka silak Samson (nekakšen Bruce Lee, mojster borilnih veščin, kot smo ga vajeni iz raznih hongkonških filmov) in v hipu pokosi pol čete vojakov, preden ga ukrotijo. Nato začne Kristus mirno potiti krvavi pot.

Ali je mogoče, da si je oče Romuald zamislil tako uprizoritev Jezusovega trpljenja, ki naj bi ljudem razvnela pobožnost in vžgala ljubezen do Jezusove veličastne žrtve? Mislim, da ne! Kje torej tiči napaka?

Zgodba s prizori o Jezusovem trpljenju, pasijon, je obstajala že v srednjem veku, preden jo je zapisal oče Romuald v obliki pasijonske igre. Vsebina je bila zapisana že v visokem in poznem srednjem veku (13. – 15. stoletje), ko so nastala glavna t.im. **tipološka dela**, npr. *Biblia pauperum* (*Biblija za neuke*), *Speculum humanae salvationis* (*Zrcalo človekovega odrešenja*), *Bible moralisee* (*Biblija v poučnih zgodbah*) in na koncu še *Concordantie caritatis* (*Sozvočje del ljubezni*). V

teh besedilih so bile jasno določene vloge oseb Stare in Nove zaveze in njihovi medsebojni odnosi. Srednjeveški avtorji so izdelali obsežen sistem, v katerem je bila (skoraj) vsaka oseba ali dogodek Stare zaveze **predpoda** osebe ali dogodka iz Nove zaveze, osebe in dogodki Nove zaveze pa so torej **podobe**, dopolnitve oseb in dogodkov iz Stare zaveze. Ta sistem so vsi, ki so pisali, poznali in ga dopolnjevali, včasih do (za nas) smešnih podrobnosti. Stvari bodo bolj nazorne in lažje razumljive, če si preberete uvod (*Prologus*) k **Zrcalu človekovega odrešenja**:

Zrcalo človekovega odrešenja 1325-1330 AD

Ravensburg(?) nad Bodenskim jezerom

Prevod J. Jeromen

PROLOGUS

Tisti, ki mnoge vzgajajo k pravičnosti,
bodo žareli kot zvezde vso večnost.

Zato sem se odločil spisati knjigo za vzgojo mnogih.

Kdor jo bo bral, bo iz nje prejemal poduk in ga tudi dajal naprej.

V našem sedanjem življenju se mi ne zdi nič koristnejše od tega,
da spoznavamo Boga našega stvarnika in svojo lastno ustvarjenost.

To spoznanje lahko tisti, ki znajo brati, dobijo sami iz Svetega pisma,
neuki pa se morajo podučiti s knjigami za preprosto ljudstvo, t.j. s slikami.

Zato sem v božjo slavo in za poduk neukih

sklenil z božjo pomočjo sestaviti knjigo za preprosto ljudstvo,
ki bo nudila nauk tako klerikom (posvečenim osebam) kot preprostemu
ljudstvu.

Največ dela imam, kako naj jo razložim, pojasnim z lahkim besedilom.

Najprej nameravam opisati padec Luciferja in angelov,

nato greh prvih staršev in njihovih potomcev,

za tem pa, kako nas je Bog osvobodil s svojim učlovečenjem

in s kakšnimi podobami je nekdaj svoje učlovečenje že naprej oznanil.

V tem drobnem delu se bomo dotaknili različnih zgodb,

ki pa jih ne bomo razlagali v celoti od besede do besede;

učitelj lahko vzame iz zgodbe le tisti odlomek,

ki se mu zdi koristen za njegov namen.

Da boste to bolje in jasneje razumeli,

prisluhnite zdaj teje primeri:

V neki opatiji je rasel mogočen hrast,

ki ga je bilo treba zaradi njegove severne lege posekati in izrjavati.

Ko je bil posekan, so se zbrali okrog njega mojstri različnih dejavnosti
in vsakdo si je izbral tisto, kar je ustrezalo njegovi dejavnosti.

Mojster kovač si je vzel štor,

zdel se mu je namreč primeren za tnalo, da bo na njem koval.

Mojster čevljar si je izbral lubje,

ki ga je zmlel v prah za obdelavo živalskih kož.

Mojster svinjar si je vzel želod,

z njim je nameraval zrediti svoje prašiče.

Mojster tesar si je izbral pokončno deblo,

da bo iz njega izdelal ostrešje.

Mojster ribič si je izbral ukrivljene veje,

da bo z njimi napravil spoje na ladjah/čolnih.

Mojster mlinar je izkopal korenine, ki jih bo zaradi

njihove trdnosti lahko uporabil v mlinu.

Mojster pek je zmetal na kup vse veje,

da bo z njimi kasneje podkuril peč.

Mežnar je odnesel zelene vejice,

da bo z njimi okrasil cerkev za praznik.

Prepisovalec knjig (scriptor) je nabral okrog sto hrastovih šišk,

da si bo iz njih pripravil črnilo.

Mojster kletar si je vzel nekaj kosov lesa,

iz katerih si bo napravil škafe.

Na koncu je še mojster kuhar zbral ostanke

in jih odnesel v kuhinjo na ogenj.

Vsakdo je torej vzel tisto,

kar se mu je zdelo primerno za njegovo dejavnost.

Kar je enemu ustrezalo za njegovo službo,

to za drugega ni bilo primerno.

Na enak način nastaja tudi zgodba:

vsak učitelj vključi vanjo, kar ustreza njegovemu namenu.

Tudi pri tem pisanju se bom držal enakega načina:

vključil bom le delček kakšne zgodbe, ki mi bo ustrezal;

nočem vam pripovedovati celotne zgodbe,

da tistim, ki berejo ali poslušajo, ne bi postalo dolgčas.

Zavedati se moramo tudi, da je

Božja beseda resnično mehka kakor vosek:

če v vosek vtisnemo pečat,

Sprejme vase njegovo podobo.

Če je v pečatu upodobljen lev,
ga bo mehki vosek takoj sprejel vase.
Če pa je v drugem pečatu orel,
bo isti vosek sprejel podobo orla.
Tako ena in ista stvar včasih pomeni hudiča, včasih pa Kristusa.
Ne smemo se čuditi temu načinu v Svetem pismu,
saj lahko neka stvar ali oseba dobi različne pomene
glede na različna dejanja te osebe ali dogajanja s to stvarjo.
Ko je npr. kralj David zagrešil prešuštvo in umor,
ni bil predpodoba Kristusa ampak hudiča.
Ko pa je ljubil svoje sovražnike in jim delal dobro,
ni imel podobe hudiča ampak Kristusa.
Ne smete se torej pritoževati, da včasih krivičnež upodablja Kristusa,
treba je namreč pomisliti na ustrezno razlago imena ali dejanja.
Čeprav je npr. Absalom po krivem zasledoval svojega očeta,
je kljub temu označeval Kristusa zaradi nekaterih podobnosti:
ne zaradi tega, ker je krivično deloval proti svojemu očetu,
ampak zato, ker je bil izredno lep moški in je visel na drevesu –
Kristus je bil namreč najlepši izmed vseh človeških sinov
in je viseč na drevesu križa izdihnil svojega duha.
Samson je nekoč prišel v mesto Gaza
In tam prebil noč pri vlačugi.
Njegovi sovražniki so zapahnili mestna vrata,
saj so ga nameravali navsezgodaj umoriti.
Samson pa se je sredi noči prebudil,
iztrgal mestna vrata in jih odnesel s seboj.
Čeprav je Samson tisto noč verjetno grešil z vlačugo,
je bil vendar predpodoba našega Gospoda Kristusa –
ne zato, ker je ležal s tisto vlačugo,
ampak zato, ker je vstal sredi noči in iztrgal mestna vrata.
Tako je tudi Kristus sredi noči vstal iz smrtnega sna,
strl vrata pekla in izpeljal s seboj jetnike.
Te pomembne stvari zato omenjam in vas nanje opozarjam,
ker sodim, da je to koristno za vse, ki študirajo Sveto pismo.
Če bi v tej moji knjižici študenti slučajno naleteli na taka mesta,
ne bodo mogli sprevrčati mojih besed, ker je takšen način razlage.
O, dobri Jezus, naj ti bo to drobno delo všeč,
naj bo bližnjim v duhovno korist, ti pa me prištej med svoje!

Če se znajdemo v zadregi, kot je gornji 7a. prizor s Samsonom, moramo pač pogledati, ali je in kako je v glavnih tipoloških delih povezan lik Samsona s prizorom, kako Judje Kristusa primejo, zvežejo, zaničujejo in pretepajo. Zanašati se na tisto, kar nam je ostalo v spominu od zgodb Svetega pisma iz šolskih let, in nato z modernimi gledališkimi prijemi skrpiti prizor, je neodgovorno. Mimo grede: govoriti o kričočem kontrastu med dvema prizoroma srednjeveške (in posledično tudi baročne) duhovne drame, je brez vsake osnove. Priznani poznavalci srednjeveške literature (npr. Karl Künstle, Emile Mâle) izrecno opozarjajo, da duhovni pisatelji tedaj niso gradili zgodbe na paradoksih ali »kričečih kontrastih«. Njihova dela so bila namenjena verskemu poduku preprostega, neukega, nepismenega ljudstva. To ljudstvo je besedilo poslušalo (brez gledališkega lista!) in mu je moralo biti dogajanje zato takoj jasno in razumljivo.

Če si pogledamo katerokoli izmed zgoraj omenjenih tipoloških del, bomo hitro ugotovili, da Samson redno nastopa v prizorih Kristusovega trpljenja, vendar ne kot silak in zmagovalec (ki z oslovsko čeljustjo na mah pobije vse Filistejce ipd.), ampak kot nedolžna žrtev (svoje strasti in ženske zvičajnosti).

Oglejmo si dva najbolj izrazita primera:

Prvi primer je iz *Speculum humanae salvationis*, *Zrcalo (podoba) človekovega odrešenja*.

To tipološko delo ima 42 poglavij: od stvarjenja angelov in človeka preko celotne zgodbe odrešenja do poslednje sodbe. Kot vidite iz priložene slike 19. poglavja **Kristusa zasmehujejo**, obsega vsako poglavje dve strani v rokopisu oziroma štiri stolpce z besedilom in ilustracijo. Prvi, levi stolpec **J je podoba** iz Nove zaveze, preostali trije **K, L, M** so tri **predpodobe** iz Stare zaveze:

J – podoba: zaslepljeni Judje zagrnejo Jezusu obraz, vanj pljujejo in ga klofutajo. (Mt 26,67)

K – predpodoba 1: Aronovega svaka Hura Judje tako opljujejo, da se v pljunkih zaduši. (nesvetopisemska srednjeveška zgodba)

L – predpodoba 2: Ham (v rokopisu pomotoma Kajn) zaničuje svojega očeta Noeta, ker je pijan razgaljen obležal in zaspal. (1Mz 9,20-23)

M – predpodoba 3: Filistejci oslepijo Samsona in ga zasmehujejo. (Sod 16,21)

Pod ilustracijo piše:

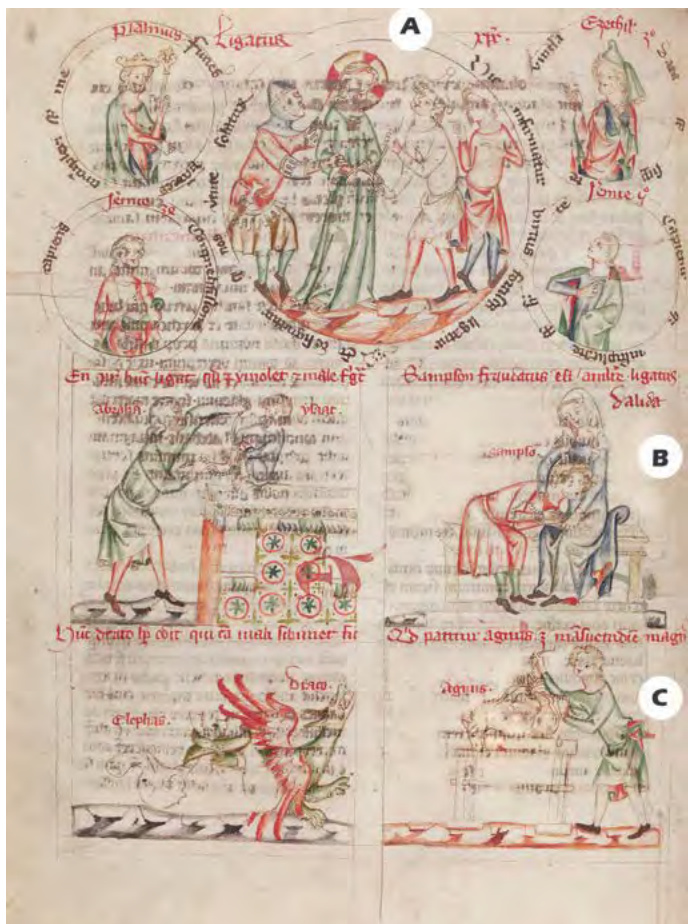
Filistejci, Samsonovi sovražniki, so predpodoba zgoraj omenjenih Judov, ki so zasmehovali Kristusa. Filistejci so Samsona ujeli in oslepili, se norčevali iz njega in ga zasmehovali. Samsona imamo zaradi nekakšne podobnosti po velikem pogumu in moči lahko za podobo Kristusa. Kot se je Samson za spremembo enkrat prostovoljno pustil ujeti, tako je tudi Kristus dovolil, da so ga Judje zvezali in zasmehovali. Ob drugi priliki pa se je Samson, ker mu je bilo pač tako všeč, strašno maščeval nad svojimi sovražniki. Tako se bo

godilo tudi Kristusovim sovražnikom ob koncu časov, ko bo v veličastvu in moči prišel k poslednji sodbi. Noben spis, noben jezik ne more razložiti, kakšno maščevanje bo takrat zadelo njegove sovražnike. Takrat bi njegovi sovražniki raje prestali vsakršno kazen, kakor pa zrli v obraz razjarjenemu sodniku in maščevalcu. Takrat jim poreče: »Poberite se, prekleti, v večni ogenj!« Prijateljem pa poreče: »Pridite, blagoslovljeni, prejmite večno nagrado!«

O, dobri Jezus, naj ti tako služimo, da si bomo zaslužili slišati, kako nas boš poklical k blaženim!

Samson je tokrat v najožjem pomenu predpodoba Judov (oslepitev = zaslepljenost), v širšem pomenu (zaradi nekakšne podobnosti v velikem pogumu in moči) pa je tudi predpodoba Kristusa.

Kot vidite, Samson v tem prizoru nikoli ne nastopa kot nekašen zmogoviti silak.

Drugi primer je iz **Concordantie caritatis - fol. 82v**. Sozvočje del ljubezni

To je najkasnejši in najbogatejši tipološki rokopis (ok. 1350 AD). Celotno delo obsega okrog 130 poglavij (pridigarških osnutkov, vsako poglavje obsega eno (levo) ilustrirano stran in eno (desno) stran komentarja.) Oglejmo si ilustrirano stran pridigarškega osnutka za Mt 26,47sl. Kristusa primejo in zvežejo, fol. 82v. Na vrhu

strani je v večjem krogu **podoba** (zvezani Kristus), okrog nje v štirih manjših krogih citati prerokov, spodaj najprej vodoravni pas z dvema **predpodobama** iz Stare zaveze (Abrahamova daritev, Dalila zveže Samsona), čisto spodaj pa še vodoravni pas z dvema **predpodobama** iz narave (slon in zmaj, zvezano jagnje ne da glasu od sebe).

A- **podoba**: Kristusa zvežejo

B- **predpodoba**: V Sod 16 beremo, da je Dalila Samsona uspavala in zvezala, da bi ga umorili. Enako so Judje (sinagoga) zvezali Kristusa, da bi ga križali. Kakor je Dalila prevarala svojega ljubimca, tako je tudi nezvesto judovsko ljudstvo ukazalo Kristusa križati.

C- **predpodoba**: Jagnje je krotka žival, kadar ga ujamejo, zvežejo ali celo ubijejo – ves čas ne da glasu od sebe. Tako je krotek tudi Jezus, brezmadežno jagnje, saj mirno prenaša vse, kar mi slabega delamo; kadar je zaradi nas ujet, zvezan in obsojen na mnogotero trpljenje in smrt. Pri tem ne da niti glasu od sebe, ker nas ljubi in je vedno pripravljen trpeti, da nas reši. Če svoje življenje končamo v grehu, ga s tem ponovno umorimo.

Vam je zdaj lažje razumljivo, zakaj v tem prizoru nima igralec nobenega besedila? Kot nedolžna žrtev je Samson enak jagnjetu, ki ne da glasu od sebe, tudi če ga peljejo v smrt. Samson je torej na tem mestu v pasijonu predpodoba Kristusa, ki je za nas žrtvoval svoje življenje.

V Diplomatičnem prepisu Škofjeloškega pasijona, Mladinska knjiga 1987, v opisu 4. podobe pasijona nastopata tudi dva dečka, da vodita oslepljenega in nemočnega Samsona. V lanskoletni uprizoritvi pasijona in tudi leta 2009 teh dečkov ni bilo, saj silak, kakor je bil Samson predstavljen, pač ne rabi nikakršne pomoči. Ta dva dečka pa sta jasen avtorjev namig, da v tem prizoru Samson nastopa kot nemočna žrtev, kot jagnje, ki brez besed sprejme nase trpljenje in smrt. Uprizoritev tega je za dramaturga/režiserja gotovo umetniško zahtevnejše, a tudi bogatejše delo.

Na slavnostnem odprtju prireditve *Dnevi Škofjeloškega pasijona 2015* smo prvič javno predstavili veliki Loški pasijonski križ. Arhitekt Zvone Pelko si ga je zamislil kot svetilno telo, kot prisposodbo vesoljnega Vstajenja. Po načrtu avtorja ga je izdelal mojster Marjan Štremfelj, ki ga je kasneje tudi namestil na fasado kapucinske cerkve sv. Ane v Škofji Loki. Asketska železna krona na presečiščih krakov križa - zemlje in neba - je delo patra kartuzijana J. H. Križ iz poliranega nerjavečega jekla, z notranjo LED razsvetljavo, je visok 430 cm. Njegov domicil je v staro-loški Stari dekaniji. Križ se je rojeval in raste v času priprav na Škofjeloški pasijon 2015. Foto: Aleš Jezeršek

PASIJONSKI RAZGLEDI

Pasijonski romarji 2015 so iz Celja prišli do cerkve Marijinega oznanjenja v Crngrobu. Foto: A. Pavel Florjančič

JANEZ URH

ROMARSKÉ DROBTINICE

UTRINKI IZ DNEVNIKA S PASIJONKEGA ROMANJA PO POTI P. ROMUALDA
IZ CELJA V ŠKOFJO LOKO, DECEMBER 2014 IN OD 4. DO 8. MARCA 2015

Romualdova pot

Romanje v Ribnico nas je napolnilo s pasijonsko kondicijo. Nekateri bi že čez štirinajst dni odšli še na pasijon v Laško. Za romanje se je navduševal novi režiser Milan. Interes je pokazala tudi pasijonska pisarna, saj je lahko romanje ena od uspešnih oblik promocije. Nad pobudo, da bi podobno kot v letih 2008 in 2009 spet obiskali vse slovenske škofije, nisem bil navdušen. Razlog ni bil v tem, da obe največji škofiji nista imeli škofa. Romanju sem želel dati novo vsebino, zato smo se s Prosvetnim društvom Sotočje ter Matejem in Kitko najprej domenili za romanje iz Štandreža v Celje, po poti Lovrenca Marušiča iz rojstnega kraja do kapucinskega noviciata. Obe omenjeni romanji sta opisani v Doneskih 2015.

Sodelovanje s pasijonsko pisarno je bilo zelo dobro. Zadovoljen je bil tudi Matej, zato smo pričeli s pripravami na planirani drugi del Romualdove poti, od Celja do Škofje Loke. Čeprav bi lahko v Loko prišli v štirih dneh, sem si predvsem zaradi promocije pasijona zamislil daljšo pot po vaseh pod Krvavcem in skozi Kranj. V pripravi na romanje sem prehodil večino poti, pregledal lokacije trgovin in se na podlagi možnosti prenočevanja odločil za naslednje etape:

- a) **Celje** – Petrovče – Žalec – Šempeter – **Prebold**,
- b) **Prebold** – Vransko – **Trojane**,
- c) **Trojane** – planina Lipovec – Pšajnovica – Palovče – Vrhpolje – **Mekinje**,
- d) **Mekinje** – Kamnik – Lahovče – Cerklje – **Velesovo**,
- e) **Velesovo** – Šenčur – Kranj – Crngrob – Škofja Loka.

Kapucini

Pater Romuald je bil kapucin, zato pasijonski romarji posvečamo temu meniškemu redu posebno pozornost. Vsa romanja pričnemo in tudi zaključimo pri bratih kapucinih, če le obstaja ta možnost. Pot iz Celja v Loko smo 4. marca 2015 pričeli z mašo v kapeli ob cerkvi svete Cecilije, ki je prav v letu 2015 praznovala štiristo letnico blagoslova. Tudi obisk Kranja je bil delno povezan s kapucini, saj je

Klepet po maši z dr. Metodom Benedikom. Foto: Janez Urh

samostan nekoč stal na lokaciji, kjer je danes hotel Creina. Kapucini so bili znani predvsem kot dobri pridigarji. V Škofjo Loko so najprej prihajali ljubljanski, po letu 1640 pa kranjski kapucini. Njihove postne in adventne pridige so tako navdušile meščane, da so jih povabili v Loko. Samostan v Kranju je bil razpuščen v

Skupinska fotografija v kapucinski cerkvi v Loki po zaključku romanja. Foto: A. Pavel Florjančič

Tudi hribovske vasi so povezane z asfaltnimi potmi . Foto: Janez Urh

času jožefinskih reform. Z njihovimi knjigami se je takrat obogatila samostanska knjižnica v Škofji Loki, romarji pa smo našo pot obogatili z zahvalno mašo v cerkvi svete Ane.

Bližnjice

Za romarsko pot velja nekaj pravil, enakih kot za druge pohode. Povezati mora točke s posebnim pomenom, mora biti zanimiva, zaradi varnosti se je potrebno izogibati prometnih cest. Čeprav asfalt ni najboljša podlaga, še posebej v primeru, če gre za dolgotrajno hojo s težkimi nahrbtniki, se mu v današnjih časih težko izognemo. Najlepše in za noge najbolj primerne so poljske poti in gozdne stezice. Te je potrebno poiskati ali vsaj preveriti na terenu, če karte nakazujejo možnost bližnjic. Pri tem moramo računati na presenečenja.

Na levem bregu Savinje je lepa makadamska pot. Veliko je bilo sprehajalcev. Nekateri so tekli, eni za trening, drugi za kondicijo, lepšo postavo, eden pa, po obnašanju sodeč, za nastop v oddaji *Moj dragi zmore*. Malo zaradi bontona (tujec v mestu) in malo zaradi testiranja sem vse pozdravljal. Presenečeno so odzdravljali, najlepše stari gospod, s katerim sva malo pokramljala o njegovem zdravju in Škofjeloškem pasijonu. Pri potoku je bilo konec makadamske poti. Po brvi čez potok, naprej po stezi ob Savinji in nato po bližnjici do Petrovč. Trava na rahlo shojeni stezici je bila mokra. Bo že boljše, ko pridem do poti, sem si mislil. Tako je bilo videti na karti in tudi ortofoto načrtu, ko sem pot preverjal na spletu. A pot je bila blatna in postajala je vse slabša. Nazaj nisem hotel, ker sem upal na izboljšanje.

Čez polja in travnike, ker Tone pozna domače bližnjice. Foto: Janez Urh

V dilemi med hojo po poti ali njivi sem se odločil za njivo. Končno sem prišel do gospodarskega poslopja z asfaltiranim dvoriščem. Še tu sem moral paziti na blato, ki so ga traktorji nanosili s hmeljišč. Ko sem v Žalcu prišel do avtopralnice, sem bil kar zadovoljen, da nisem izbral še bližnjice čez železniško progo. Delavec mi je čevlje strokovno opral z visokotlačnim čistilcem (štrafiksom).

Vasi od Vranskega do Celja romarji že poznamo. Na poti v Celje – Maribor – Mursko Soboto leta 2009 smo pri Grajski vasi naredili večji ovinek, zato sem tokrat poskušal najti bližnjico. Na karti prikazana pot ob gozdu na koncu vasi me je presenetila, ker se je spustila v strugo potoka. Za traktorje to ni problem, jaz pa sem bil pred odločitvijo, nazaj in naokrog ali čez potok. Kljub decembru sem sezul čevlje, zavihal hlače do kolen in zabredel v vodo. Na klopci, verjetno so jo postavili prav za take primerke, sem si obrisal noge, se obul in vzel dve dozi domačih tekočih zdravil. Komaj sem shodil, že sem opazil brv. Šele takrat sem se spomnil, da je bila še čisto nova, ko smo pred leti šli mimo.

Božjepotne cerkve

Obiskali smo znane romarske cerkve ob naši poti, saj smo vendar romali. Omeniti velja vsaj tri, Petrovče, Velesovo in Crngrob. Bazilika obiskanja device Matere v Petrovčah je osrednje božjepotno svetišče celjske škofije. Zaradi župnikove odsotnosti nam je cerkev odprla sestra dominikanka. Čeprav je doma iz Nigerije, smo se lahko kar dobro sporazumeli v slovenščini. Vinko, Celjan, ki je šel z nami prvi dan, je poiskal mežnarja Zlatka. Več kot o Mariji s prstanom nam

Petrovče, osrednje romarsko svetišče škofije Celje. Foto: Janez Urh

je povedal o svojem življenju. Trikrat se je rodil. Prvič, ko so ga našli kot zavrženo dete (kasneje je izvedel za svojo mamo, jo obiskal in se predstavil kot novinar ter ji ob odhodu pustil pisno sporočilo, da je njen sin), drugič, ko je moral zaradi dela odpovedati izlet na Korziko (ki se je zaključil z letalsko nesrečo) in tretjič po prometni nesreči.

Romarji na stopnišču velesovske cerkve. Foto: Janez Urh

»Pater Romuald« je prišel romarjem naproti. Foto: A. Pavel Florjančič

V cerkvi Oznanjenja devici Mariji v Adergasu se je v preteklih stoletjih zbiralo veliko vernikov. Veljal je pregovor: Kdor ne more porovati na Višarje, naj se odpravi k Mariji v Velesovo. Pasijonski romarji smo ga upoštevali.

V cerkev Marijinega oznanjenja v Crngrob so bili povabljeni vsi pasijonci. Romarjem je prišel naproti »pater Romuald« z oslom in nas pospremil v cerkev, kjer sta nam dekan in župnik podelila blagoslov. Vsi skupaj smo nato prehodili še zadnje kilometre romarske poti.

Župnija se predstavi

Romarji se nismo ustavili le v božjepotnih, ampak tudi v drugih cerkvah ob poti. Kar pogosto smo imeli srečo, da smo župnika dobili doma in nam je poleg cerkve predstavil tudi delovanje župnije. Župnijo svetega Martina v Žalcu vodijo dominikanci, enako kot Petrovče. Zgradba je zelo podobna božjepotni cerkvi v Brestanici, saj je delo istega arhitekta. Glavni oltar krasi slika sv. Miklavža, delo Leopolda Layerja.

Cerkev svetega Petra v Šempetru je bila nekoč pražupnija. Župnik je še posebej izpostavil znamenit gotski kip Matere z Jezusom ali levjo Marijo, ki je obiskala že številne zgodovinske razstave. Po legendi naj bi jo Petričani (ne Petrovčani) dobili tako, da so opili furmane s Polzele.

Župnik Damjan Ratajc nam je razkazal cerkev svetega Pavla v Preboldu. Župnija nima veliko vernikov, približno 200 je nedeljnikov. Imajo pa vse po malem: zборе, karitas, skavte, ... Pohvalil je župljane, kako so stopili skupaj, ko je bilo treba

Župnik Viktor Arh predstavlja župnijo sv. Martina. Foto: Janez Urh

obnoviti oziroma zgraditi Anin dom. V njem smo romarji prespali. Mehke spalne blazine v dveh večjih prostorih so omogočale dober spanec. V pritličju smo bili postreženi še z vinom in s pecivom.

Tone je že v Kamniku predlagal, da naredimo ovinek in obiščemo njegovo župnijo svetega Florjana v Lahovčah. Podaljšana pot je bila poplačana. Ob prihodu nas je postregla Tonetova žena. Še posebej smo bili zadovoljni s predstavitvijo cerkve. Dobil sem vtis, da se je prelat Stanislav Zidar pripravil nanjo enako kot na dobro pridigo. Zanimivo, križev pot je naslikal Anton Jebačin. Zanj sem prvič slišal mesec pred romanjem, ko so v kapeli Loškega gradu predstavili njegove na novo odkrite freske.

Vabilo na Škofjeloški pasijon

Enako kot pri prvem romanju po Romualdovi poti, smo tudi na drugem vabili na Škofjeloški pasijon. Menim, da je enako kot pred tristo leti vabilo izpred ambona še vedno najboljše slišano, zato smo izkoristili vse dane možnosti. Prav s tem namenom je Krajnikov Simon prišel v Mekinje in nekaj romarjev odpeljal k maši v Stahovico. Zadnje predstavitev smo imeli v cerkvi svetega Kancijana v Kranju.

Pot nas je vodila tudi skozi Šenčur. Župnijsko cerkev svetega Jurija sem obiskal že v času priprav. Pri maši je bila kar lepa udeležba. Zaradi časovne stiske, želeli smo namreč pravočasno priti v kranjsko cerkev, smo se romarji razdelili v dve skupini. Prva je opravila nedeljsko dolžnost v Šenčurju, druga pa je z normalnim tempom nadaljevala pot proti Kranju. V pogovoru z domačinko sem izvedel,

na kar prej sploh nisem bil pozoren, da je njihov župnik Urban Kokalj doma iz škofjeloškega Karlovca. Še preden sem predstavil naše romanje in jih povabil na pasijonske predstave v Škofjo Loko, sva z župnikom pred oltarjem malo pokramljala o najinem ministriranju pri loškem svetem Jakobu in o pokojnem župniku Melhiorju Golobu.

Na pasijon nismo vabili samo v cerkvah. Vsem, ki smo jih srečali, smo izročili zloženko in jim glede na izkazano zanimanje opisali predstavo. Beseda da besedo in včasih se razvije prav zanimiv pogovor. Tako sem ob ogledu poti v križišču za Prekopo srečal družino pri delu na travniku. Vprašal sem gospo, če se spomni, da bi kdaj kosili travo 20. decembra. Nič ni odgovorila. Dobil sem vtis, da ni imela pooblastila za stike z javnostjo. Možakar je spustil grablje z rok, stopil bliže in potrdil, da ne pomni tako pozne košnje. Kosili so za islandske konje. Bil je drugi v Sloveniji, ki je nabavil to pasmo. Pohvalil se je tudi, da se je priženil iz Vrbe in da je celo malo Prešernove žlahte. Ko sem mu opisal namen romanja, je omenil povezanost s Škofjo Loko. Njegov oče je bil s Križne gore. Prva hiša na levi od lovski koč.

Pri cerkvi v Petrovčah je bilo polno mladine. Nenavadno za delavnik in še dopoldan, zato sem vprašal: »Kva dogaja?« »Imamo nastop.« »Kdo?« »Mi.« »Kdo pa ste vi?« Smeh. Odgovor, za kaj gre, sem dobil v cerkvi. Pripravljali so božični koncert. Lepo sodelovanje med cerkvijo in šolo, sem si mislil.

Dva Ločana pred oltarjem v cerkvi sv. Jurija v Šenčurju. Foto: Jože Rupar

Medijska podpora

Organizatorji pasijona so si zastavili visok cilj. Pričakovali smo več kot 30.000 gledalcev. Povabila na poti in nagovori v cerkvah so zajeli le manjše število potencialnih obiskovalcev, zato je Pasijonska pisarna poleg klasične reklame poskrbela za prisotnost romarjev v medijih. Javljali smo se v program Radia Sora in Radia Ognjišče, v različne oddaje. Za Ognjišče sem romanje prvič predstavil v sredo popoldne, drugič v četrtek zvečer.

In bila je noč in bil je dan, naslednji dan, postni petek. Po brezmesnem zajtrku so se romarji oskrbeli v vaški trgovini, katero so po dogovoru odprli eno uro prej kot običajno. Hrana in pijača v nahrbtniku je morala zadoščati za cel dan, saj na poti do Kamnika ni nobene trgovine, ne gostilne. Romarje sem usmeril po dolini Bolske proti planini Lipanca (ta potok nas je spremljal že drugi dan) in si privoščil kavo v lokalu. Komaj sem bil postrežen, so me poklicali z Ognjišča: javljanje v program čez deset minut, če lahko. Pred lokalom je bil povsod hrup zaradi prometa. Zapeljal sem se za romarji, da bi si poiskal tih, samotni kraj. Komaj sem zavil z regionalne ceste, je ponovno pozvonil telefon. To pa ni bilo deset minut. Ustavil sem ob poti in se umaknil v zatišje na travnik. Javljanje v eter je bilo malo daljše. Sledil je še krajši prijazen pogovor s sosedom, ki je bil radoveden, zakaj se neznanec sprehaja po njegovem travniku. Kmalu za tem sem dobil pozdrave za vse romarje od bratranca Srečka, ki kot salezijanec ponovno skrbi za madžarske vernike v Vojvodini. Daleč je segel radijski glas, v tem primeru po spletu.

Romanje in delo Jožeta Plečnika

Janez Veider je v svojem delu o sveti Emi opisal tudi romanje Javorcev v Krko na Koroškem. S sabo so nosili bandero in obiskovali cerkve na romarski poti. Tudi na Romualdovi poti smo obiskali številne cerkve, a to še ni zadosten razlog, da bi naš pohod krstili za romanje. Bolj kot zunanji izgled je pomemben odnos. Najprej do samega sebe, nato do soromarjev in do vseh ljudi, ki jih srečujem ob poti. Tudi pozitiven odnos do domačih, prijateljev in znancev, ki jih v spominu nosim s seboj ali se jih spomnim v molitvi. Prva stopnička k romanju pa je sposobnost občudovati lepote božjega stvarstva in dela človeških rok.

Na poti so nas spremljala dela Jožeta Plečnika: v Celju Ljudska hranilnica, v Cerkljah pokopališče s poslovilno vežico, vhoda in tabernakelj v cerkvi, spomenik Davorinu Jenku ter v Kranju fasada Prešernovega gledališča in Rožnovensko stopnišče. Največ Plečnikovih del smo videli v Kamniku. Po ogledu Glavnega trga in železniške postaje smo potrkali pri frančiškanih. Brat Paškan si je vzel čas in nam najprej predstavil cerkev, posvečeno svetemu Jakobu Starejšemu, zavetniku romarjev. Nato je razložil Plečnikovo simboliko v kapeli Božjega groba. Izredno bogato predstavitev smo zaključili z ogledom samostanske knjižnice.

Tekstilne pasijonske jaslice iz Slovenskega gledališkega inštituta Ljubljana (SLOGI) za slepe in slabovidne so bile razstavljene v Sokolskem domu. Foto: A. Pavel Florjančič

ALEKSANDER IGLIČAR

DNEVI ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA 2015

V petek, 6. marca 2015 je bilo v Sokolskem domu v Škofji Loki odprtje Dnevo Škofjeloškega pasijona, v okviru katerih je bilo izvedenih več prireditev in odprtja razstav. Pričeli so **pasijonci**, ki so odigrali glavne vloge v uprizoritvi Škofjeloškega pasijona 2015. Pod budnim očesom in odprtim ušesom **režiserja Milana Goloba** so v Kristalni dvorani Sokolskega doma izvedli javno **bralno uprizoritev celotnega besedila Škofjeloškega pasijona**, ki je bila del priprav za premierno uprizoritev v soboto, 21. marca 2015.

Ob 17. uri je bil v mali dvorani Sokolskega doma *Pasijonski kolokvij*, ki je bil združen s petim srečanjem slovenskih pasijoncev, pod naslovom *Kot Antigona smo vrgli prst na naše grobe ...* Naslov Pasijonskega kolokvija je vzet iz zaključnega speva pesnitve dr. Tineta Debeljaka Vélika črna maša za pobite Slovence. Pasijonski kolokvij je bil posvečen uprizoritvi Škofjeloškega pasijona 2015 ter sedemdeseti obletnici konca druge svetovne vojne in povojnih pomorov. Udeležence je uvodoma nagovoril župan Občine Škofja Loka mag. Miha Ješe. Svoja razmišljanja in prispevke so podali: dr. Metod Benedik: »K svoji procesiji prisrčno vabim«, ddr. Marija Stanonik: »O spravi v slovenskem pesnjenju v drugi svetovni vojni«, mag. Aleksander Igličar je ob projekcijah fotografij podal »Spoznavanje Debeljakovega osebnega pasijona«, duhovnik mag. Bogdan Vidmar pa prispevek »Duhovnika Filip Terčelj in Franc Krašna – slovenska Antigona«. Alojzij Pavel Florjančič je prebral razmišljanje dr. Marka Marina, ki je umrl leta 2015, z naslovom: »Pasijonske igre – sopotnice Škofjeloškega pasijona«. Ob zaključku Pasijonskega kolokvija je Alojzij Pavle Florjančič posredoval ključne poudarke iz zapisa Jožeta Petra Kranjca o raziskavah grobišč povojnih pobojev na Škofjeloškem in svoje izkušnje o spominskih obeležjih in slovesnostih za padle in pomorjene med drugo svetovno vojno in po njej na Škofjeloškem.

Pasijonskemu kolokviju je sledila predstavitev nove številke *Pasijonskih doneškov 2015/10*, katerih vsebino je tako kot vse dosedanje zasnoval **urednik Alojzij Pavel Florjančič**. Jubilejna 10. številka *Pasijonskih doneškov* je posvečena sedemdeseti obletnici konca druge svetovne vojne in povojnih pomorov ter spominu na velikega pasijonca in pričevalca, zaslužnega profesorja Univerze v Ljubljani, teatrologa prof. dr. Marka Marina (1930–2015). V osrednjem vsebinskem delu

Pasijonski kolokvij 2015 s štandreškim križem upanja v ozadju. Predavatelj duhovnik mag. Bogdan Vidmar, v prvi vrsti z desne Alojzij Pavel Florjančič in ddr. Marija Stanonik. Foto: Aleksander Igljčar

Pasijonskih doneskov so objavljeni prispevki dr. Metoda Benedika, dr. Marka Marina, Roka Andresa, Janeza Žaklja, Alojzija Pavla Florjančiča in Boruta Gartnerja.

Spominu konca druge svetovne vojne in povojnim pomorom pa je posvečen likovni del doneskov, ki zajema postaje Križevega pota Slovencev v Kočevskem rogu, ki jih je v drevesnih deblih ustvaril kipar Stane Jarm. Postaje križevega pota so dopolnjene z verzi iz pesnitve Vélíka črna maša za pobite Slovence, ki jo je napisal naš rojak dr. Tine Debeljak in je bila izdana junija 1949 v Buenos Airesu. Ponatis pesnitve je maja 2015 pripravila Založba Družina iz Ljubljane. Spominski zapis o ustvarjanju Vélíke črne maše je pripravil Debeljakov dolgoletni sopotnik akademik Zorko Simčič, ddr. Marija Stanonik pa je napisala strokovno študijo z naslovom Slovenski pasijon 1941–1945 in Jeremijeve žalostinke.

Na koncu desete številke *Pasijonskih doneskov* je Bibliografsko kazalo zbornikov Škofjeloški pasijon in Pasijonskih doneskov, ki ga je pripravil Jernej Antolin Oman.

Predstavitveni večer so nadgradili pasijonski igralci, ki so v kostumih odigrali **prizor »Štirje kontinenti«** iz *Škofjeloškega pasijona*. Javnosti je bil predstavljen **Loški pasijonski križ** avtorja **Zvoneta Pelka**, ki je bil kasneje nameščen na zunanjem zidu Kapucinskega samostana Škofja Loka.

Na koncu večera je bilo odprtje treh razstav, in sicer:

Albina in Jure Nastran: Škofjeloški pasijon

Slikarka Albina Nastran je na podlagi fotografij iz uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2009 sina Jureta Nastrana ustvarila slikarske kompozicije v tehniki akrila na papirju. Ddr. Damijan Globočnik je v katalogu k razstavi zapisal: »Na slikarskih podobah Albine Nastran (in na njihovih fotografskih »osnutkih« Jureta Nastrana) se srečujemo predvsem z bližnjimi pogledi na posamezne akterje škofjeloške procesijske povorke oziroma prizorov iz Stare in Nove zaveze. Iz njihovih obrazov lahko razberemo zavezujočo resnost dogajanja, kateremu so priča.« S fotografijami, ki so bile razstavljene v Sokolskem domu, je Jure Nastran sodeloval pri monografiji Škofjeloški pasijon 2009. Gre za fotografije starega mestnega jedra, posnete iz zraka, in nočne pasijonske vedute.

Snežna Taler: Zapisi Škofjeloškega pasijona

Avtorica je v kaligrafski pisavi naredila 21 zapisov iz besedila Škofjeloškega pasijona patra Romualda Marušiča. Odlomke besedil je izbirala po začetnih črkah, tako da se vsak od napisov začinja z drugo črko. Za zapise je uporabila visoko zašiljeno pisavo gotico.

Agata Pavlovec z avtorji razstav: Jure in Albina Nastran, Snežna Taler, Anja Jerin in dr. Nena Židov (z leve), v ozadju Loški pasijonski križ avtorja Zvoneta Pelka. Foto: Aleksander Igličar

Nesnovna kulturna dediščina skozi fotografijo

Razstavo sta v Mali galeriji Občine Škofja Loka pripravili sodelavki Slovenskega etnografskega muzeja **dr. Nena Židov** in **Anja Jerin**.

Na ogled so bile fotografije 36 enot nesnovne kulturne dediščine, ki so bile do konca meseca septembra 2014 vpisane v Register žive kulturne dediščine, katerega skrbnik je Slovenski etnografski muzej, koordinator varstva žive kulturne dediščine v Sloveniji. Med njimi je tudi Škofjeloški pasijon, ki je bil decembra 2008 vpisan kot prva enota v Register žive kulturne dediščine (celoten seznam je na ogled na spletnem naslovu: <http://www.nesnovnadediscina.si/sl/register>).

Škofjeloški pasijon je bil decembra 2012 razglašen za živo mojstrovino državnega pomena in bil marca 2013 kot prva slovenska enota nominiran za vpis na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Dopolnjen predlog je Ministrstvo za kulturo v sodelovanju z Občino Škofja Loka vložilo marca 2015.

Razstave je v sodelovanju z avtorji pripravila **akademska slikarka Agata Pavlovec**.

Poleg prireditev ob uvodnem dnevu, so bile do premierne uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2015, ki je bila v soboto, 21. marca 2015, v okviru *Dnevov Škofjeloškega pasijona* organizirane še naslednje prireditve in dogodki:

Nedelja, 8. marec, cerkev Marijinega oznanjenja v Crngrobu

Srečanje pasijoncev s pasijonskimi romarji in »očetom Romualdom« ter sprevod do Kapucinskega samostana v Škofji Loki

Nedelja, 8. marec, Kapucinska cerkev sv. Ane v Škofji Loki

Sprejem pasijonskih romarjev in »očeta Romualda« s sveto mašo

Petek, 13. marec, Stara dekanija v Stari Loki

Pasijonski večer 2015 v Stari Loki: Recital Pasijonskega sonetnega venca Mateja Krevsa

Sobota, 14. marec, Nunska cerkev v Škofji Loki – samostanska cerkev Brezmadežnega spočetja Device Marije

Otvoritev pasijonskih jaslic

Četrtek, 19. marec, Mala dvorana Sokolskega doma

Odprtje tipne razstave Škofjeloškega pasijona

V času priprav na uprizoritev Škofjeloškega pasijona 2015 so nas na Valentinovo, v soboto, 14. februarja 2015, obiskali rojaki iz Štandreža pri Gorici, rojstnega kraja patra Romualda, ki je zapisal besedilo Škofjeloškega pasijona. Na kulturnem večeru *Štandrež se predstavi*, ki je bil v Sokolskem domu, je dr. Damian Paulin ob video projekciji predstavil zgodovino mesta in njegovo povezanost s Škofjo Loko. Dramska skupina iz Prosvetnega društva Štandrež pa je zaigrala komedijo enodejanko *Gremo v teater*.

Na prireditvi je mesto Štandrež skupaj z društvom Skultura 2001 mestu Škofja Loka podarilo *Križ upanja*, umetniško delo kiparja Marca Berlota. V osredju križa je stilizirano sonce, ki simbolizira Kristusovo luč. Križ upanja v pasijonski Škofji Loki še nima primernega javnega mesta in upajmo, da bomo prostor zanj našli v Pasijonski sobi, ki naj bi bila na Loškem mestnem placu. Foto: Aleš Jezeršek

Pasijonski večer 2015 v Stari Loki. Recitatorji od leve proti desni: Andrej Høivik, Metka Oblak in Jurij Svoljšak. Foto: Aleš Jezeršek

URŠKA FLORJANČIČ

PASIJONSKI VEČER 2015 V STARI LOKI

PASIJONSKI SONETNI VENEC MATEJA KREVS

Že četrto leto zapored smo v postnem času v sklopu Dnevoev Škofjeloškega pasijona pripravili Pasijonski večer v Stari Loki. Po Capudrovem Pasijonu ubogih, Zajčevem Križevem potu, Oratoriju oz. Pasijonski pesnitvi Jurija Dalmatina smo se tokrat srečali s Pasijonskim sonetnim vencem pesnika mlajše generacije Mateja Krevsa. Pesnitev križevega pota z arhaiziranim naslovom *Pasijon inu smert Nashiga Gospuda Iesusa Christusa* je bila prvič objavljena v reviji *Srp* leta 2014.

V petek, 13. marca 2015, ob 18.30 oz. po večerni maši na Fari smo se zbrali v odprtih in neogrevanih prostorih nekdanje starološke dekanije. Po pozdravni besedi domačega župnika dr. Alojza Snoja nam je petnajst domačih recitatorjev interpretiralo pesnitev v štirinajstih sonetih, ki jo zaključuje magistrale z izbranimi verzi iz Škofjeloškega pasijona. V pasijonskem letu 2015, ko je na loških ulicah ponovno zaživel Škofjeloški pasijon, smo kulturni večer obogatili z glasbenimi napravi z zgoščenke Škofjeloški pasijon 2009. Ob zaključku je o avtorju in sonetnem vencu na kratko spregovoril Alojzij Pavel Florjančič.

Osrednje prizorišče je scensko obogatil veliki Loški pasijonski križ s Kristusovo krono, ki ga je zasnoval arhitekt Zvone Pelko, predsednik Kulturnega društva Zgovorna tišina. Za prijateljsko druženje ob zaključku je poskrbela domačinka Tončka, ki nam je postregla s postnim prigrizkom in loško medlo. Hvaležni smo vsem domačinom, ki vsako leto požrtvovalno sodelujejo pri izvedbi dogodka in poskrbijo za lepo vzdušje.

Recitatorji: Mojca Berce, Irma Čadež, Štefan Čadež, Marko Črtalič, Tanja Erlah, Blanka Florjanovič, Andrej Høivik, Marjan Kne, Marcel Kokelj, Marija Lebar, Metka Oblak, Jan Pintar, Nejc Pokorn, Jurij Svöljšak, Irma Zarnik

Glasba: Tone Potočnik, Andrej Misson: zgoščenka Glasba, Škofjeloški pasijon, 2009

Delo z recitatorji: Neža Karlin

Priprava prostora in scene / Tehnična ekipa: Marcel Kokelj, Peter Grzetič, Zdravko Brelih, Marijan Štremfelj

Zasnova in projekt za Loški pasijonski križ: Zvone Pelko

Oblikovanje pasijonske krone in svečnika: Kartuzijan, železo, 2014

Tehnična izdelava križa: Marijan Štremfelj

Ozvočenje in osvetlitev: Jan Pintar, Matija Pintar, Marcel Kokelj

Pogostitev: Tončka Trilar

Idejna zasnova dogodka: Alojzij Pavel Florjančič

Tajništvo in komunikacija, zloženka: Urška Florjančič

Pozdravna beseda in zahvala: starološki župnik msgr. dr. Alojz Snoj

Beseda o avtorju in sonetnem vencu: Alojzij Pavel Florjančič

Beseda ob zaključku: Klemen Karlin, predsednik Kulturno-zgodovinskega društva Lonka Stara Loka

Dogodek v sodelovanju pripravila: Župnijski zavod sv. Jurija Stara Loka in Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka Stara Loka

Med poslušalci Pasijonskega večera v Stari Loki sta bila tudi Matej Krevs (spredaj v sredini), avtor Pasijonskega sonetnega venca, in Zvone Pelko (v sredini zadaj), avtor Loškega pasijonskega križa. Foto: Aleš Jezeršek

BLAŽ KARLIN

PASIJONKE

PESMI O TRPLJENJU V VOJNI IN MIRU

Ob 70-letnici konca druge svetovne vojne in povojnih pobojev je od 27. do 31. maja 2015 v Škofji Loki potekal pesniški recital, poimenovan *Pasijonke – pesmi o trpljenju v vojni in miru*. Z javnim branjem poezije loškega rojaka dr. Tineta Debeljaka in drugih avtorjev, ki so s pesniško govorico ubesedili bolečino ob takratnem trpljenju posameznika in narodne skupnosti, smo se pietetno poklonili spominu na vse žrtve vojne in revolucije.

Mladi bralci so nas ob glasbeni spremljavi z občutenim podajanjem besedil pet dni kakor v velikonočni procesiji vodili preko krajev – postaj križevega pota –, ki jih je tudi v našem mestu in bližnji okolici zaznamoval polpretekli slovenski narodni pasijon.

Pesnikov klic »*Moja piščal je votla kost. / Naša smrt ni več skrivnost.*« se je kot preroško videnje iz čezoceanskega pregnanstva toliko let kasneje v domovini iztekel v pretresljivo izpoved ene izmed udeleženk pesniških večerov. Gospa, ki je očeta izgubila v povojnem času maščevalnih besov, je ob sklepu Pasijonk izjavila: »*Zdaj sem tudi jaz pokopala svojega očeta.*« Besede tolažbe, ki nas obvezujejo, da s prizadevanji za kulturo sprave v našem narodu nadaljujemo tudi v prihodnje.

Pasijonke kot samostojni kulturni dogodek so bile uvrščene med spremljevalne dogodke velike razstave ob 70-letnici konca druge svetovne vojne, naslovljene ČLOVEK, GLEJ, ki je bila v maju in juniju 2015 na ogled v opuščenih prostorih nekdanjega Nunskega samostana v Škofji Loki.

Pripravljalci recitala smo hvaležni, da se ga je udeležilo več sorodnikov dr. Tineta Debeljaka, med njimi tudi njegova hčerka ga. Jožejka Debeljak Žakelj, ki biva v Argentini.

Organizatorja Pasijonk: Muzejsko društvo Škofja Loka (zanj predsednik mag. Aleksander Igličar) in Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka Stara Loka (zanj predsednik Klemen Karlin), v sodelovanju s civilnodružbeno pobudo Resnica in sočutje 1945–2015 (zanjo Jože Bartolj) in ob pomoči Župnije Stara Loka (zanjo msgr. dr. Alojz Snój).

Vodja projekta: Blaž Karlin.

Recitatorji: Samo Avguštin, Neža Bohinc, Tine Čarman, Jure Hafnar, Andrej Høivik, Ema Jenko, Neža Krajnik, Špela Oblak, Gašper Murn in Marjana Rožanec.

Glasbeniki (instrumentalisti in pevci): Mojca Jerman (violina), Manca Močnik (trobenta), Mirjam Šolar (violina), Škofjeloški oktet in Vokalna skupina Nobile.

Molitve za vse žrtve vojne in revolucije na pokopališču v Lipici je vodil mag. Simon Fortuna, župnik iz Žabnice in škofjeloški dekan.

Strokovna in tehnična pomoč: Alojzij Pavel Florjančič (krajevna zgodovina), Helena Janežič (dostop do literature in izbor pesmi), Ludvik Kaluža (govor), Zdenka Primožič (izbor pesmi), ddr. Marija Stanonik (izbor pesmi) in Matjaž Košir (ozvočenje).

Spletna stran projekta: www.pasijonke.si.

UVODNI NAGOVOR BLAŽA KARLINA NA PASIJONKAH

(glede na kraj posameznega večera vsakokrat smiselno prilagojen in dopolnjen)

V majskih dneh letošnjega leta se spominjamo 70-letnice konca druge svetovne vojne in povojnih pobojev, ki so sledili v mirnem času. Medvojni in prvi povojni dogodki so tako zelo globoko zasekali v slovenski narod, da nas v bistvenem določajo tudi danes, toliko let pozneje.

Kako naj se soočimo s tem divjim časom, da ohranimo spoštljivo govorico? Da v svojih nesočutnih držah ob priložnosti ponovno ne podivjamo? Da zgodovinskim dejstvu dovolimo, da nas izučijo? Da osebnim zgodbam pustimo, da nas nagovorijo? Kako naj to storimo?

Daljnega leta 1949 je slovenski pesnik izgnanstva – Ločan dr. Tine Debeljak, takrat še pod psevdonomim Jeremija Kalin – v 12 tisoč kilometrov oddaljenem argentinskem Buenos Airesu v knjigi z naslovom Črna maša, izdal pesnitev z naslovom *Vélika črna maša za pobite Slovence*. Skozi vseh 3.500 in več verzov tega epa nas spremlja pesnikova središčna darovanjska prošnja:

»tako našo muko spremeni v naš blagoslov!«

Ali more torej k spravi v našem narodu svoj delež prispevati tudi poezija in njeno javno branje? Sodelujoči pri projektu *Pasijonke – pesmi o trpljenju v vojni in miru* smo prepričani, da lahko.

Resnična poezija more dati glas, podobo, ime, obraz, upanje ... celo tistim, ki jim je bilo vse to doslej odvzeto ali zanikano. Resnična poezija prebujata v nas glas vesti o človeškem dostojanstvu, ki je lastno vsem nam – mrtvim in živim.

Tragedija pobojev, tisočev izginulih, zamolčanih in izgnanih je z domačim prevratom svoje korenine pognala že ob zori vojne, začetek njenega krvavega razpleta – razcveta tisočev in tisočev rož pasijonk – pa je nastopil ravno v zadnjih petih dneh tistega trpljenja polnega meseca maja pred 70 leti.

Med 27. in 31. majem 1945 so britanske zavezniške sile z avstrijske Koroške v Titovo Jugoslavijo s prevaro vračale pripadnike razorožene slovenske narodne vojske in civiliste. Pasijonska procesija mučenja in smrti je takrat stekla tudi skozi naše mesto, tisočletno Škofjo Loko.

Z branjem poezije prevajalca, urednika, literarnega zgodovinarja, pesnika, pisatelja, podnunca, člana profesorskega ceha in soustanovitelja Muzejskega društva Škofja Loka dr. Tineta Debeljaka in branjem poezije drugih pesnikov, ki se v svojih delih osebno ali tematsko navezujejo na slovenski narodni pasijon 1945, se želimo na simboličen in spoštljiv način pokloniti spominu na vse žrtve končnega bratomornega obračuna.

Kakor so ti mladi ljudje – ki so bili približno istih let kot so recitatorji pasijonk – stopili na svojo zadnjo pot, tako jim mi z branjem pesmi o trpljenju v vojni in miru na petih krajih v petih dneh sledimo na njihovih zadnjih zemeljskih postajah: od železniške postaje, kjer so stopili na loško zemljo, do sprejema v taborišču in zaporu na Loškem gradu; od središča mesta, ki se jim je odreklo in jih pognalo bodisi v begunstvo bodisi v kruto smrt, pa vse do prapodobe morišča v kraških globelih gozdnatega Crngroba in zadnjega počivališča pod znamenjem križa na pokopališču v Lipici.

Naj nas te pesmi opomnijo, da je vsaka žrtev za narod vredna spomina, da je vsak človek vreden spomina, da vsakomur pripada mesto v naši slovenski skupnosti. Ki izpraznjeno še vedno čaka.

Da se vsaka vojna enkrat konča in da je dolžnost živih, da mrtvim vrnemo dobro ime in jih pokopljemo, svojcem in vsemu narodu pa nasujemo gomilo za objokovanje in spominjanje.

SEZNAM PESMI IN SODELUJOČIH PO DNEVIH

Pasijonke, 1. dan: sredo, 27. maj 2015, na železniški postaji Škofja Loka

Seznam pesmi:

- Tine Debeljak, Črna maša: Koščena piščal
- Lojze Grozde, Sonet
- Leopold Legat, Vetrinje
- Ivan Hribovšek, Ura 1943
- Branko Rebozov, V tunelu
- Zorko Simčič, Noč

- Milena Šoukal, Nevihta
- Lojze Grozde, Zimsko jutro
- Ivan Hribovšek, Osamelost
- Lojze Grozde, Barje spomladi
- Ivan Hribovšek, Rast
- Tine Debeljak, Vetrinjski trospev: Zbor mater
- Tone Kuntner, Ko bodo vsi nemi spregovorili
- Peter Košak, Prišel bo dan

Recitatorja: Neža Krajnik in Jure Hafnar

Glasbenica: Manca Močnik (trobenta)

Fotograf: David Jezeršek

Pasijonke, 2. dan: četrtek, 28. maj 2015, na dvorišču Loškega gradu

Seznam pesmi:

- Tine Debeljak, Črna maša: Jesenski ogenj
- Zorko Simčič, Dvojna zvestoba
- Vinko Rode, O mati, mati domovina
- Branko Rebozov, Emigrant na zdravniškem pregledu
- Stane Bračko, Anno 1942 Post Christum
- Lojze Grozde, Utrinek
- Ivan Hribovšek, Noč
- Karel Mauser, Umiranje
- Tone Ferenc, Rekviem
- Rafko Vodeb, 1945
- Jože Snoj, Rog in Bog
- Mirko Šuštaršič, Santa Cruz
- France Papež, Nekaj zemlje
- France Balantič, Nekoč bo lepo

Recitatorja: Špela Oblak in Gašper Murn

Glasbeniki: pevci Škofjeloškega okteta

Fotograf: Aleš Jezeršek

Pasijonke, 3. dan: petek, 29. maj 2015, pred rojstno hišo dr. Tineta Debeljaka pod Nunsko cerkvijo

Seznam pesmi:

- Tine Debeljak, Črna maša: Iz globočine
- Tine Debeljak, Črna maša: Poškropi me s hisopom

- Tine Debeljak, Črna maša: Dan jeze, dan kesanja
- Ivan Hribovšek, Slutnja
- Ivan Hribovšek, Pomladna pesem 1944
- Tine Debeljak, Kyrie Eleison / Slovenski veliki teden
- Tine Debeljak, Brezjanski romar
- Ivan Hribovšek, Molitev
- Zorko Simčič, Dvogovor: Vrnjeni v maju govori Bogu
- Zorko Simčič, Dvogovor: Bog govori vrnjenemu v maju
- Tine Debeljak, Payador v pampi
- France Balantič, Zasuta usta
- Vladimir Kos, En del ceste v Hákata
- Zorko Simčič, Odhrojene stopinje

Recitatorja: Marjana Rožanec in Tine Čarman

Glasbenici: Mojca Jerman (violina) in Mirjam Šolar (violina)

Fotograf: Marko Jelenc

Pasijonke, 4. dan: sobota, 30. maj 2015, pred cerkvijo v Crngrobu

Seznam pesmi:

- Tine Debeljak, Črna maša: Poškropi me s hisopom
- Tine Debeljak, Črna maša: V breznu
- Tine Debeljak, Črna maša: V breznu
- Tine Debeljak, Črna maša: V breznu
- Odon Peterka, Moj grob
- Ivan Hribovšek, Ura 1942
- Zorko Simčič, Sam
- France Balantič, Truplo v polju
- Niko Grafenauer, Crngrob
- Marjan Jakopič, Že dolgo čakam
- Ivan Hribovšek, Drevesom
- Zorko Simčič, Pred odhodom: pogovor z bodočim mrličem v zrcalu
- France Papež, Srečanja
- Tine Debeljak, Prošnja pesem za vrnitev

Recitatorja: Neža Bohinc in Andrej Høivik

Glasbeniki: člani Vokalne skupine Nobile

Fotograf: David Jezeršek

Pasijonke, 5. dan: nedelja, 31. maj 2015, pred križem na pokopališču v Lipici

Seznam pesmi:

- Tine Debeljak, Črna maša: Darovanje
- Tine Debeljak, Črna maša: Darovanje
- Lojze Grozde, Pevčeva molitev
- Zorko Simčič, Turjaška, pet let kasneje
- Tine Debeljak, Vetrinjski trospev: Žalostinke jokajočih žena
- Vinko Beličič, Antigona
- France Balantič, Magistrale
- Zorko Simčič, Sporočilo nasprotnikom mrtvega očeta
- Erik Kovačič, Pomladne elegije
- Marjan Jakopič, Begunski Božič
- Vladimir Truhlar, Zelena noč
- France Balantič, Zadnje sonce
- Peter Košak, To pot moramo prehoditi
- Zorko Simčič, In vendar – nekoč bo!

Recitatorja: Ema Jenko in Samo Avguštin

Glasbeniki: člani Vokalne skupine Nobile

Fotograf: Marko Jelenc

Strašna zabloda je današnjih dni;
ljudje kot slepci težko hodijo
brez ciljev, cest v nejasnost blodijo,
zavrgli prave, ravne so poti.

Zavrgli Sonce, to luč vseh luči
in vse luči, ki k Njemu vodijo,
so obsodili se in še se sodijo
in lastna sodba jih v propast drevi.

Jaz pa bom stopil v sredo naših dni,
potegnil jim obvezo raz oči,
pokazal prave, ravne jim poti,

ki peljejo do vira vseh luči.
Zato planili bodo, vem, na mene,
a vendar me zato ljubezen žene.

— *Lojze Grozde, Sonet*

Pasijonke na železniški postaji Škofja Loka. Foto: David Jezeršek

Vse besede sem izgubil,
nem strmim v prelom svetov,
rad bi ljubil, ljubil, ljubil,
rad gradil bi svet si nov.

Kot otrok sem, ki se davi,
da besedo izjeclja,
oj, ozdravi me, ozdravi,
dobri Bog, me vsega zla!

Reši, prosim, me iskanja
in obupa grenkega,
ki se v grlo mi zaganja
iz bolečega srca.

__ *Ivan Hribovšek, Molitev*

Pasijonke na dvorišču Loškega gradu. Foto: Aleš Jezeršek

S hisopom jih pokropi,
z vejico roženkravta in rožmarina,
z blagoslovljeno vodo večnega spomina!

Njih rane – kot škrlat krvave –
bolj kot rosa se bodo svetile
na ostrih rezinah trave,
bolj kot srež se bodo iskrile
na trnih nočne goščave,
kjer šla je njih bosa pot skoz brinje,
da visoko v nebo se vstopi
kot cesta zvezd za vek iz veka –
v bleskih ran žareči Geniji
ljubezni Domovinje!

Vetrinje!
Tabor brezdomnega Človeka!
Sramoten žig v čelo Evropi!
Tenčica črna čez lice Sloveniji!
Nož skozi srce Materinje!
Vetrinje!
Joj!
S hisopom jih pokropi!

— *Tine Debeljak, Velika črna maša za pobite Slovence*

Pasijonke pred rojstno hišo dr. Tineta Debeljaka pod Nunsko cerkvijo. Foto: Marko Jelenc

Trohneče vence sem si strgal z glave,
poslednjih smrtnih vonjev sem pijan,
obup moj sivi je do dna prežgan,
sesedel krhek sem se sred planjave.

Dobrótjljive domače so dobrane
odprle izgublencu srčno stran,
studencev močnih, čistih sem željan,
potapljam v dobre zemlje se vonjave.

In spet sem vitki vrč za božjo kri,
prsteno grlo močijo mi sanje,
nikdar več ne zastro me tuji vali.

Drhteč v veselju legam na oči
Gospod, podaril si mi odpuščanje!
Bogat sem kakor tihi glas piščali.

— *France Balantič, Magistrale*

Pasijonke pred cerkvijo v Crngrobu. Foto: David Jezeršek

»... seveda, zdaj razumem ...
šele zdaj ...
Vse od takrat, ko ustvaril si nebo in zemljo,
si nas imel skoz tisočletja
— daleč je že raj —
tam sredi svojih kašč, pšenična zrna.
Si nas vsejal v zemljó,
ko je prišel ta maj.

Kdo je vesel, da je sejavec,
kdo, da je žanjec,
kdo, da je mesivec kruha
in kdo, da gospodar,
ki reže ga, deli ga svojim ...
Jaz srečen sem,
da smel sem biti
vsejano zrno.«

— Zorko Simčič, *Dvogovor: Vrnjeni v maju govori Bogu*

Pasijonke pred križem na pokopališču v Lipici. Foto: Marko Jelenc

Prizori iz Requiema za Jezusa. Fototeka: Jože Kregar

JOŽE KREGAR

OGRINČEV REQUIEM ZA JEZUSA

V IZVEDBI GLEDALIŠKE SKUPINE ŽUPNIJE LJUBLJANA - MOSTE¹

*»Kdo pravi, da ni na tem svetu čiste,
zveste, iskrene in večne ljubezni...
Nocoj sem tu, da vam povem resnico;
večno, davno, večno novo zgodbo o ljubezni.
Močni kakor smrt in močnejši.«²*

Pravijo, da je bila nekoč umetnost v službi religije. V času, ko je umetnost sama postala religija, mnogokrat izpraznjena prave vsebine, pa se zdi, da ima dramsko delo moščanskega župnika dr. Božidarja Ogrinca nov pomen. Zavedajoč se dejstva, da odrešitev prihaja po lepoti, da je lepota besede, glasbe, slike, filma in dramske igre nekaj, kar v današnjem času lahko povezuje ljudi, je dr. Ogrinc napisal delo, ki je pravzaprav kolaž različnih leposlovnih besedil in dramskih tekstov. Ogrinčevo delo predstavlja neko novo celoto, ki na prav poseben, času primeren način, nagovarjajo današnjega človeka. Tako se v njegovem tekstu zvrstijo odlomki Wildove Salome, Isherwood/Kandrovega Cabareta, Bertholda Brechta in Ogrinčevega avtorskega prispevka v neki novi luči. To novo dramsko delo nagovarja na prav poseben način, saj je bilo že v osnovi namenjeno ljubiteljskim igralcem - amaterjem, ki pa so svoje delo opravljali z velikim veseljem. Ogrinčev Requiem jih ni povezal samo s svojo vsebino, pač pa tudi kot delo, ki je župniku Božidarju služilo kot osnova za povezovanje župnijskega občestva. Glede na odzive samih igralcev - župljanov, kakor tudi publike, lahko rečemo, da je dr. Ogrincu uspelo nekaj, kar si verjetno želi marsikateri župnik - povezati svoje občestvo v družbo, ki je v samem igranju in mnogih skupnih druženjih - gledaliških vajah, začela spoznavati nek drugačen pomen krščanske ljubezni.

1 Gostovanje Gledališke skupine župnije Ljubljana - Moste s predstavo Requiem za Jezusa 13. decembra 2015 na Loškem odru v Škofji Loki je, v okviru sklopa dogodkov s skupnim naslovom ČLOVEK, GLEJ NAPREJ, kot odmev na veliko razstavo ob 70-letnici konca druge svetovne vojne ČLOVEK, GLEJ, organiziralo Kulturno-zgodovinsko društvo Lonka Stara Loka.

2 B. Ogrinc, **Requiem za Jezusa**, uvodne besede pripovedovalca v prvem prizoru: *Ješua in Marija Magdalena*

Verjetno tudi ni naključje, da je delo napisal župnik, ki je na Teološki fakulteti doktoriral z disertacijo *Poetičnost religije in njena sprevrženost v nasilje*. Za samo delo se zdi, kot da je zaznamovano z osebno izkušnjo avtorja, pa tudi različne vloge v sami igri je župnik Božidar namenil ljudem - župljanom, za katere je nekako slutil, da so sposobni v njih odkriti posebnosti, lastne posameznim vlogam.

Prva predstava *Requiema* je bila 21. junija 2015 v domači župnijski cerkvi Sv. Družine v Mostah. Naslednja uprizoritev je potekala v Antonovem domu na Viču. Na podlagi teh dveh izvedb, ki sta bili uprizorjeni pred polnima dvoranama, je bila moščanska gledališka skupina povabljena v gledališče »Loški oder«, kjer je gostovala v nedeljo, 13. decembra 2015.

ZASEDBA GLEDALIŠKE SKUPINE ŽUPNIJE LJUBLJANA - MOSTE

Režiser, dramaturg in scenograf: župnik dr. Božidar Ogrinc

Scenografka: Saša Batistič

Tonski tehnik: Matjaž Bolta

Lučkar: Klemen Bergant

Izbor glasbe in projekcij med posameznimi prizori: dr. Božidar Ogrinc, Saša Batistič

Režija projiciranega filma: dr. Božidar Ogrinc

Vlogi v projekciji: dr. Božidar Ogrinc in Štefan Souidi

Pripovedovalec, Ješua, glas Janeza Krstnika: dr. Božidar Ogrinc

Marija Magdalena: Saša Batistič

Saloma in Suzana: Ema Kregar

Veliki duhovnik: Jernej Souidi

Jehuda: Štefan Souidi

Duhovniki: Štefan Souidi, Gašper Brvar, Aleš Por, Damijan Omerza, Boštjan Kokalj, Peter Goričar

Herodiada: Mija Kregar

Herod: Jože Kregar

Klavdija in pevka: Meta Bohinc

Pilat: Franc Tome

Johanaan Potaplavec: Peter Goričar

Judita: Ada Kregar

Pevec, duhovnik: Andrej Doblehar

Kabaretna dekleta: Manca Devetak, Vida Kregar, Ana Pranjić, Ana Rožman, Neža Šeruga

Gostje na Tetrarhovi zabavi: Barbara Goričar, Majda Šuštar, Franc Tome,
Dragica Dropulja

Kristus na križu: Boris Mugerle

Plesalka s tančico: Barbara Goričar

Mati: Majda Šuštar

Otrok: Gaja Omerza

Ozdravljenke: Dragica Dropulja, Špela Bolta, Majda Šuštar, Barbara Goričar

Grešnica: Ana Pranjč

Grešnik: Aleš Por

Medved: Manca Devetak, Ana Rožman

Glasbeniki: Jože Kregar (klavir, harmonika), Barbara Goričar (klavir), Vida Kregar (saksofon), Ada Kregar (tolkala), Mija Kregar (flavta)

NEKAJ MNENJ O PREDSTAVI

Peter Hawlina

V nedeljo, 21. junija, sem se odpeljal v Ljubljano, kjer so na cesti pred gostilno Pod skalco nastopali muzikanti. Nerad sem zapustil prijetno dogajanje samo zato, ker sem svakinji obljubil, da si pridem v moščansko cerkev ogledat Requiem.

Nekaj minut sem zamudil in se znašel v popolnoma temni dvorani. Ko se je oder spet osvetlil, sem se najprej čudil, ker je bila cerkvena notranjost tako prirejena, da nepoznavalec ne bi mogel verjeti, da se je znašel v cerkvi. Videl sem, da so skoraj vsi sedeži zasedeni in sva z ženo našla vsak svojega nekaj vrst narazen. Polno dvorano je dodatno polnila glasba. Po prvih presenečenjih so se vrstila vedno nova. Scena in prizori so dogajanje prestavljali v kraju in času. Vse sestavine gledališča so presegale amaterizem. Izrazito vidno je bilo veselje za sodelovanje.

V naslednjih dneh sem sorodnikom, prijateljem in znancem priporočal, naj bodo pozorni na morebitno ponovitev.

Prva ponovitev je bila v soboto, 24. oktobra, v Antonovi dvorani na Viču.

Opazil sem, da so mnogi prizori spremenjeni. Repriza je bila polna novih presenečenj. Prepričan sem, da bodo sledile ponovitve in s tem priložnost za ponovni ogled.

Janez Suhadolc

Na predstavo dramskih prizorov »Rekvijem za Jezusa« sem šel z nezaupanjem in skepso. Pričakoval sem v najboljšem primeru modernizirano varianto »Škofjeloškega pasijona«. Bil sem prijetno presenečen. Če bi se namerilo, bi čisto z veseljem še enkrat prisostvoval tej predstavi, ki je uspešna in duhovita mešanica mjuzikla,

kabareta, vodvila, grške drame, brehtovščine in ne nazadnje vendarle tudi že omejenega pasijona.

Vsebina predstave se vrti okrog znane biblijske zgodbe o življenju in trpljenju Jezusa Kristusa. Gre za spopad med dobrim in zlom, pri čemer zlo kar naprej zmaguje, a se ve, da ne more in nikoli ne bo dokončno prevladalo nad dobrim. To je stereotip, ki je bil in še bo osnova mnogim literarnim podvigom. »Rekvijem« je uspešna varianta omenjenega motiva.

Rekvijem skorajda ne moralizira. Odvija se v hitrem stakato ritmu, to je lastnost, ki je redka v slovanski dramski ustvarjalnosti. Posamezni kontrastni prizori so omejeni na nekaj minut. Prizore povezuje zbor policajev, udbovcev, farizejev, kagebejevcev, gestapovcev ali nekaj podobnega. Mislim, da je zbor najbolj uspešen del predstave, ki sicer obsega, na primer, tudi nekaj prizorov iz bordela z »madamme« na čelu. Besedišča, gibov in kostumografije teh prizorov ne bi pričakoval v predstavi, ki je nastala dobesečno v produkciji in režiji neke slovenske župnije, natančneje: v župniji Sv. Družine v ljubljanskih Mostah. Avtor Rekvijema in Jezus v predstavi je kar moščanski župnik dr. Božidar Ogrinc!

Predstava je amaterska, a se skoraj v vseh elementih približuje profesionalnim teatrskim podvigom. Amaterizem, kolikor ga je čutiti, podarja predstavi toplino in domačnost. Rahla govorna napaka imenitnega poveljnika policajev je, na primer, simpatična. Številni igralci znajo zahtevno besedilo na pamet brez suflerja. Scena, osvetljava in sploh tehnika deluje brez pripomb, glasbena spremljava je vsakršna, nekaj se zares poje in igra na klavir ... Gre za velikanski in kompleksen amaterski podvig, ki bi mu na Slovenskem težko našli smiselno primerjavo. Publika je bila nad predstavo navdušena, no, imel sem vtis, da so najbolj uživali v predstavi vendarle kar ustvarjalci.

Ana Florjančič

Rekvjem za Jezusa je delo, ki pretrese do dna duše. Je pričevanje ne le o – še danes težko razumljenem in dojetem - trpljenjskem žrtvovanju Jezusa kot Boga-Človeka, temveč o večnem boju med dobrim in zlim, med vero in nevero, med vestjo in otopelostjo, gluhoto in brezbriznostjo, predvsem pa o sodobnem času, ko brez cilja bredemo po globoki močvari egoizma, relativizma, in še česa...

Vsi nastopajoči delujejo prepričljivo, še bolj kot poklicni igralci. Vse čestitke!

Alojzij Pavel Florjančič

Prepričljivo in odrsko dobro izvedeno. Gre ob bok rock operi Jesus Christ Superstar (Andrew Lloyd Webber, Tim Rice). Če bi bili geruzijci (sinedrij) kot nacistični gestapovci naši komisarji, bi bilo to lahko naše najboljše odrsko delo na temo medvojnega in povojnega Slovenskega križevega pota oziroma pasijona.

JOŽE ŠTUKL

OBISK PASIJONSKE IGRE V TEGELENU NA NIZOZEMSKEM

Od 5. do 7. septembra 2015 sem se kot uradni predstavnik Občine Škofja Loka udeležil obiska v Tegelenu in Venlu na Nizozemskem. Glavni namen tridnevnega potovanja je bil ogled pasijonske igre v Tegelenu. Kraj leži ob reki Maas v provinci Limburg v neposredni bližini meje z Nemčijo in Belgijo. Mestece, ki je bilo še do nedavnega samostojno, so leta 2001 pripojili sosednjemu večjemu mestu Venlu in s tem je postalo njegov sestavni del.

Moj gostitelj je bil gospod Lex Houba, ki je že 20 let član odbora za pripravo pasijonske igre v Tegelenu, v zadnjih letih pa je aktivno vključen tudi v združenje Europassion, kjer mu je poverjena finančna funkcija (zakladnik). V njegovem spremstvu sem si ogledal pasijonsko igro, ki se je odvijala na prostem v letnem gledališču *De Doolhof*. Gledališče, ki sprejme 2700 gledalcev, se nahaja v zavetju mogočnih dreves nekdanjega samostanskega vrta, ki v vročih poletnih dneh zagotavljajo prijetno hladno zavetje. Tu vse od leta 1931 vsakih pet let prirejajo pasijonsko igro, v kateri sodeluje preko 350 amaterskih igralcev in ostalih sodelavcev. Večina izmed njih prihaja iz Tegelena, med njimi pa srečamo tudi nekatere iz okoliških področij, bodisi iz skrajnega dela južnega Limburga ali celo iz precej oddaljenega severnega Brabanta. Med igralci je še vedno zelo živa in močno izražena družinska tradicija. Nekatere družine so namreč prisotne pri uprizarjanju pasijonske igre skozi več generacij vse od začetkov v letu 1931, kar je zelo podobno igralski tradiciji pri Loškem pasijonu, čeprav je ta nekoliko daljša, kar je razumljivo, saj ima Loški pasijon korenine v 18. stoletju.

Pri »Tegelenskem pasijonu« gre za pravi gledališki spektakel z izjemno avtentično izdelano sceno in kostumi, katerega proračun znaša milijon evrov. Scenografi so se odločili za veren prikaz Jeruzalema v klasični svetopisemski maniri, ki deluje zelo impozantno. V vsej svoji veličini je prikazano mestno obzidje z mestnimi vrati, mogočen tempelj, Pilatova sodna hiša in hiše jeruzalemskih meščanov, ki so v posameznih gručah nanizane ob obzidju. Pred mestom se razprostira puščava, ki jo ponekod prekinja redko rastlinje. Prav v tej puščavi se odvija večina igranih prizorov.

Pogled z vrha gledališča De Doolhof proti kulisi svetopisemskega Jeruzalema. Foto: Jože Štukl

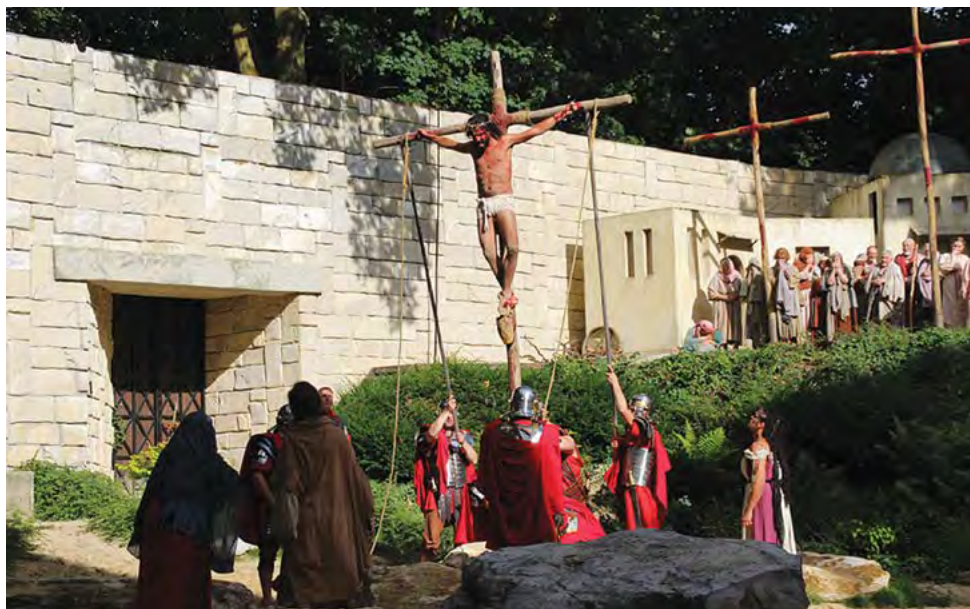
Igralec, ki upodablja kralja Heroda, igra v pasijonu kljub visoki starosti 86 let. Foto: Jože Štukl

Kristus nagovarja množico. Foto: Jože Štukl

Simon iz Cirene pomaga Kristusu nositi križ. Foto: Jože Štukl

Križanje. Foto: Jože Štukl

Podobno kot s sceno je tudi s kostumi igralcev. Vsi so v skladu s historičnimi zahtevami izdelani do potankosti, niti najmanjši detajli niso prepuščeni naključju. Celo rimski vojaki so opremljeni povsem avtentično in nosijo prave replike orožja.

V letu 2015 so z uprizarjanjem pasijonske igre začeli 10. maja. To je bila jubilejna 20. sezona uprizarjanja in vse do 13. septembra 2015, ko se je odvila zadnja predstava, so pasijonsko igro ponovili 25 krat. Ogledalo si jo je 41.000 gledalcev. Predstave se odvijajo ob vsakem vremenu, tudi če dežuje, ker je del gledališča s sedišči za gledalce pokrit, igralci pa pravijo, da jih slabo vreme ne moti.

Sama igra, ki smo si jo ogledali, je trajala 3 ure s polurnim odmorom in nas je izjemno navdušila. Aplavz ob koncu je kar trajal in trajal. Po predstavi je sledil še ogled zakulisja, kjer smo si ogledali vse mogoče rekvizite, shrambe kostumov, prostore za maskiranje itd. Sledilo je srečanje z režiserji, izdelovalko kostumov in številnimi igralci, med drugim tudi z glavnim igralcem – Kristusom, ki je po rodu iz Maroka, ter Herodom, ki igra kljub visoki starosti 86 let. Poleg igralcev so bili v zakulisju tudi številni domači in sorodniki, tako da sem izkoristil priložnost za »reklamiranje« Loškega pasijona, Loškega muzeja, mesta Škofje Loke in razdeljevanje propagandnega materiala.

Končni aplavz, namenjen igralcem, režiserjem, kostumografom in drugim sodelujočim, je kar trajal in trajal. Foto: Jože Štukl

»Kronanje« iz uprizoritve Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Jože Šenk

Peter Jovanovič **KRIŽEV POT**

Tomaž Hostnik **KRIŽU POT**

Križ visi na sten.

Križ lisen.

*Tih ke oru gor nad grapa,
təžk ke təpla kravja sapa.*

Križ lisen.

I. POSTAJA

JEZUSA UBSODJA NA SMRT

Hudəbam sa ʔe dal u roke.

Drle sa se huj ke srake.

Se še dons puznama ʔake.

II. POSTAJA

JEZUS UZAME KRIŽ NA SVOJE RAME

Mi tud nosma težke križe.

Kri ufrišala ti j lica.

Pol pu smrt bu visilica.

[[

III. POSTAJA

JEZUS PADE TA PRVIČ PUD KRIŽAM

Padu si, ke mākra cuna.

Tk ke šleva k gre z gustilne.

Make mogle sa biť silne.

IV. POSTAJA

JEZUS SREČA SVOJA MAT

Omerala se j, bleđa mat.

Srečale sa se uči.

Ō enih solze, u drugih kri.

V. POSTAJA

**SIMON IZ CIRENE PUMAGA JEZUSU
NOST KRIŽ**

Kmeta sa t paslal na klanc.

Sred te gužve, u te galam,

člouk i res hudičov sam.

VI. POSTAJA

VIRONIKA PUDA JEZUSU POTN PRT

Krī, krī, pusod sam krī.

Ena babnca se j zbala,

de pu smrt te nou spuznala.

VII. POSTAJA

JEZUS PADE DRUGIČ PUD KRIŽAM

Ke i ta vrh, de b si spućiū?

Speť sa kleclna kulena.

Nbenga nker, de te zamenā.

VIII. POSTAJA

JEZUS TULAŽ JIRUZALEMSKE ŽENE

Med zvirmi par pləšnih kur.

Vekale sa se za taba.

Zlepa nouš šu u puzaba.

IX. POSTAJA

JEZUS PADE TA TRETJIČ PUD KRIŽAM

Kok ldi pud križam pade.

Ti se nis ukol uzeru.

Ti s du vrha prmašeru.

X. POSTAJA

**JEZUSA SLEČIJA, PA MU DAJA PIT KIS
PUMEŠAN Z ŽOUČAM**

Ta človeška hudubija.

Gor na les sa te zulekl.

Za razstava sa te slekl.

XI. POSTAJA

JEZUSA PRBIJJA NA KRIŽ

Ke sa tvoje bele roke,
ke sa snoč še krəh lumile.
Zdej s kryjo sa se zmučile.

XI

XII. POSTAJA

JEZUS UMRE NA KRIŽU

Lep razgled i dol iz križa.

Se s zaslužu, de s umru,

ud razbojniku ta pru.

XIII. POSTAJA

**JEZUSA SNAMIJA S KRIŽA,
PA GA IZRUČIJA MAT**

Mat še doug ni šlo u glava.

De živlene tkle mine.

De Ide sma take svine.

XIV. POSTAJA

JEZUSA PULUŽIJA U GRĚB

Pa s le stopu u večna slava.

Za u grĚb sa te uĉedl.

Kam s udfrĉu, hmal ma zvedl.

XIV

PJ 89

GAŠPER PETERNEL

KRIŽEV POT PETRA JOVANOVIČA

Peter Jovanovič živi in umetniško zori v istih krajih, kjer sem sam odraščal. Mimobežno so se mi kot otroku usedle v spomin podobe izpod oltarja in freske apostolov na župnišču, še bolj pa risbe, ki so visele na stopnišču javorske šole... Takrat se mi je to zdel silno nenavaden svet. Velike oči otročjih podob so s čudenjem sprejemale duhovna sporočila vaških templjev modrosti. Kot da bi umetnik hotel z nami k maši, verouku, v šolo...

Jovanovič ni naivec diletant, ampak umetnik samouk. Ustvarja mimo zgodovinskih okvirjev umetnosti, tudi tistih naivnih, ki so na začetku njegove ustvarjalne poti vznikali v žirovskih koncih. Tako ostaja slogovno brezčasen, ne pa več brezprostoren. Digitalni svet ni zanj. Razmišlja s sredstvi, ki so mu dosegljiva, jih pozna in so mu blizu. Z lesom in peresom. Predvsem pa z dušo.

Umetnikova mladost se je dogajala v nekih drugih časih. V šole je bilo iz Žetine predaleč, pa si je umislil drugačen pouk - prisluškovanje naravi. Ni naključje, da svoje kiparske forme izvaja iz lesenih debel, ki ga obdajajo že celo življenje. Razvil je samosvoj stil, ki jedrnate oblike prilagaja osnovnemu kubusu lesa. S spoštljivo preprostostjo nagovori opazovalca, da začuti harmonijo materiala in vsebine, telesnine in duha. Njegova umetnost je ljudska in ekspresivna. Ima izjemen smisel za čisto risbo, kar odlikuje ravno njegove reliefe. S črtami ustvarja podobe, ki nagovarjajo kot on sam, ko ga srečaš: neposredno in odločno, pa vendar s skrito toplino, ki se napaja v pesmih, zgodbah in pripovedih.

Veličina njegove umetniške duhovnosti se skriva v modrosti preprostega človeka. Z izpovednimi potezami nas prepoznavne podobe nagovorijo skozi umetnikovo čutenje. Opazujejo, molijo, prosijo, jokajo, kričijo, obnemijo. Vprašani morale, trpljenja, minljivosti, onostranstva,... se loteva skozi prizmo čuječega stika z naravo in vero, ki mu je bila položena v srce. Sakralne teme meditira v hrepenečem iskanju božje navzočnosti, pa vendar vedno ostane izrazno prizemljen. Ravno tako upodablja križev pot. Minljivost, ki jo zgodba napoveduje, se upira sanjarjenju po večnosti. Z linijo in črto poetizira motive in išče odrešitev z zelo jasno metaforo: Kristusovo telo je duša. Čutno upodobljeno, izvito iz podob zemlje, neba, dreves, vode, korenin, golote,... je Kristus človek kot vsak izmed nas. Tesnoben zaradi svoje usode od postaje do postaje ponižno čaka na milost spo-

znanja. Temo obdeluje s pikami, črtami, krogi in raznimi simboli, ki stilizirano risbo puščajo v polju stvarnosti. Podobe ustvarja s simbolnimi liki, med katerimi je ravno krog izhodišče pralepega, iz katerega potem intuitivno izpeljuje dotično vsebino. Z obračanjem perspektiv pri gradnji teles in prostora postane izpoved še bolj osebna. Likovno to poudarja s površinskimi ritmi ostrih in kratkih obrezov, prelevi mehkih in trdih oblik, ki so včasih dramatične, včasih lirično senzibilne. Vse pa zajete v jasne zaključene volumne, ki premišljeno dogradijo reliefni prostor. Umetniku ni potrebno zajemati iz abstrakcije, ker je zanj božje sporočilo utelešeno v umetnosti njegovega življenja.

Jovanovičev kontemplativni umetniški monolog v desetletjih ustvarjanja in nešteti spremembah percepcije umetnosti dobiva posebno umetniško moč. Tako neposredno ne uspe vsak umetnik nagovarjati gledalca. Sporočilo ne prestopi globokega teološkega moraliziranja, ampak ostane v iskanju preprostih življenjskih resnic, ki ostajajo večne samo po zdravi kmečki pameti. V takem vzdušju se podob Jovanovičevega križevega pota dotakne pesnitev Tomaža Hostnika. Hudomušnost narečne besede groteskno poudarja tragiko nerazumljene Kristusove usode, kar kipar v uporu lesa ilustrira z že znano pravljico maniro anatomske nepravilnih oblik.

Kakor pravi umetnik sam: »Ne moreš slikati otroka, če otroka nimaš v sebi!« Pa bo nekaj tega držalo tudi za njegov umetniški križev pot.

Foto: A. Pavel Florjančič

Križ visi na sten.

Križ lisen.

Tih ke oru gor nad grapa,

težk ke topla kravja sapa.

Križ lisen.

Pogled na prizorišče B (Pod gradom) Škofjeloškega pasijona 2015. Foto: Jože Šenk

**Gledališki
list**

škofjeloški pasijon
PROCESSIONE LOCOPOLITANA
1721-1999

2015

Gledališki list

Škofjeloški pasijon

2015

Organizator:

Občina Škofja Loka

zanjo župan, mag. Miha Ješe

Izvajalec projekta:

Zavod za kulturo Škofja Loka

zanj v. d. direktorice, mag. Hermina Krajnc

Strokovni odbor:

dr. Metod Benedik, Romana Bohinc, Mojca Šifrer Bulovec,

Jože Faganel, dr. Franc Križnar, Jure Miklavc, Klemen Štibelj

Uredil in oblikoval:

Studio Miklavc, Jure Miklavc in Barbara Šušteršič

Ilustracija:

Barbara Šušteršič

Fotografija:

Jana Jocif, Jure Nastran

Besedilo pregledal:

Ludvik Kaluža

Priprava za tisk/tisk:

3D art, d.o.o.

Naklada:

100 (dopolnjena izdaja)

Leto izida:

2015

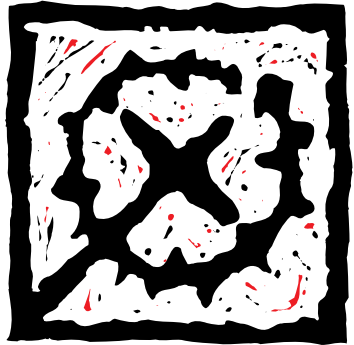
Založil in izdal:

Zavod za kulturo Škofja Loka

Mestni trg 26, 4220 Škofja Loka

zanj v. d. direktorice, mag. Hermina Krajnc

ISSN 2463-7637

škofjeloški pasijon
PROCESSIONE LOCOPOLITANA
1721-1999

Uvodni nagovor

*msg. Stanislav Zore OFM,
ljubljski nadškof metropolit*

o je oče Romuald (pater Lovrenc Marušič) pisal verze za loško spokorno procesijo, ki so jo pozneje poimenovali Škofjeloški pasijon, si ni predstavljal, da bo njegovo delo postalo znamenitost, ki se bo potegovala za uvrstitev na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine. Njegov namen tudi ni bil kratkočasiti prebivalce Škofje Loke v začetku 18. stoletja in še manj gledalce uprizoritev tega pasijona v začetku 21. stoletja.

Namen patra Romualda je bil približati svetopisemsko zgodovino odrešenja preprostemu človeku. Ljudje, ki so se srečevali z radostmi in težavami življenja, z dobrimi in slabimi letinami, s kužnimi boleznimi in vojnami, z rojevanjem in umiranjem, so v prizorih, ki jih je pred njihove oči postavljala pasijon, videli nenehno grožnjo, ki jo človeku predstavlja zlo, pa tudi večno ponudbo odrešenja in rešitve, ki jo človeku ponuja in podarja Bog. Kot bi v pasijonsko zgodbo prelili vsebino verza pesmi slednice na velikonočno jutro: "Smrt in življenje sta se borila v prečudnem dvoboju. Gospod življenja je umrl, kraljuje živ."

Čeprav sodobni gledalec Škofjeloškega pasijona živi v popolnoma drugačnih razmerah, se vendarle srečuje s temeljnimi bivanjskimi vprašanji smisla življenja, trpljenja in smrti, pa tudi z nič manj zahtevnimi vprašanji pravičnosti, resnice, dobrote, zvestobe in poštenosti. Čeprav se mu ni treba bati kužnih bolezni in slabih letin, se mora soočati z bivanjskimi mejami, ob katere zadeva skoraj vsak trenutek svojega življenja. Zato je ob spremljanju pasijona povabljen in izzvan, da ob dogajanju na prizorišču sam sebi postavlja vprašanja o svojem osebnem odnosu do pravice in krivice, do zvestobe in izdajstva, do življenja in smrti. Zato ogled Škofjeloškega pasijona ni samo kulturni dogodek, ampak lahko vedno postane tudi moralna prenova in poglobljena odločitev za pravico, zvestobo in življenje.

Kazalo

6	Datumi uprizoritev 2015
7	Uvod
13	Spremljevalna ponudba
14	Oblikovanje predstave
16	Projekt Škofjeloški pasijon
17	Tehnična oprema
18	Zahvala
21	Predigra
22	Raj
24	Cehi
26	Smrt
28	Pekel
29	Častna konjenica
30	Vhod v Jeruzalem
31	Gospodova večerja
32	Samson
33	Krvavi pot
34	Judež in sodba
35	Herod
36	Bičanje
37	Kronanje
38	Hieronim
39	Glej, človek
40	Razbojnika
41	Križev pot
42	Kristus na križu
43	Mati sedem žalosti
44	Skrinja zaveze
46	Božji grob
47	Gospodje glasbeniki
49	Pobiralci
50	Reditelji
51	Informatorji, zdravniki
52	Ostali podporniki projekta Škofjeloški pasijon 2015
54	Sponzorji
63	Zemljevid
64	Časovnica

Datumi uprizoritev 2015

tiha sobota	21. marec 2015 ob 20.00
tiha nedelja	22. marec 2015 ob 16.00
cvetni petek	27. marec 2015 ob 18.00 (šolska predstava)
cvetni sobota	28. marec 2015 ob 20.00
cvetna nedelja	29. marec 2015 ob 16.00
velikonočni ponedeljek	6. april 2015 ob 16.00
bela sobota	11. april 2015 ob 20.00
bela nedelja	12. april 2015 ob 16.00

Spoštovani!

Starodavno mesto Škofja Loka skriva v sebi številne zaklade. Eden izmed njih je Škofjeloški pasijon - najstarejše ohranjeno dramsko besedilo v slovenskem jeziku, ki spada med najzlahtnejšo kulturno dediščino slovenskega naroda. Napisal ga je loški kapucin oče Romuald, Lovrenc Marušič (9. avgusta 1676–22. aprila 1748). Zadnje uprizoritve v sodobnem času so bile v letih 1999, 2000 in 2009. Naslednje so predvidene za leto 2021, ko bomo praznovali 300-letnico nastanka Škofjeloškega pasijona.

Škofjeloški pasijon 2015

Po šestih letih imamo v Škofji Loki znova možnost doživeti izjemno uprizoritev, ki je ni mogoče doživeti nikjer drugje v Sloveniji in v taki obliki ter razsežnosti celo nikjer na svetu.

V postnem in velikonočnem času bo na štirih prizoriščih po Škofji Loki spet mogoče videti 20 prizorov pasijonske zgodbe, kot jo je zapisal pater Romuald v knjižni slovenščini začetka 18. stoletja z govornimi posebnostmi lokalnega okolja.

Tematsko Škofjeloški pasijon predstavi Kristusovo trpljenje, torej dogajanje od cvetne nedelje prav do konca velikega petka, v skladu z evangeljskim sporočilom. A posebnosti Romualdove uprizoritvene predloge jo razlikujejo od drugih sorodnih besedil. Ena izmed posebnosti je povezava stare in nove zaveze, ko se znotraj pasijonske zgodbe srečamo z velikim psalmistom kraljem Davidom, skrinjo zaveze, in prevajalcem svetega pisma sv. Hieronimom, ki po rodu prav tako izhaja iz slovenskih krajev. Treba je poudariti, da dramsko strukturo neobičajno dopolnjuje prizor mrtvaškega plesa, ki ga je p. Romuald kot mlad redovnik gotovo uzrl v cerkvi sv. Trojice v Hrastovljah, prizori paradiža, pekla, cehov, alegorične podobe štirih celin in drugi nemi prizori, ki besedilo delajo unikatno v širšem evropskem prostoru.

Pasijon ima v teološkem smislu dva poglobitna razdelka. V prvem govori o človekovem padcu v greh, ki je delo hudega duha, v drugem pa prikazuje Kristusovo trpljenje, s katerim je bil človek odrešen. S tem prinaša upanje in svetlobo. Upoštevajoč dramsko teorijo pa lahko zasledimo zasnutke treh dejanj, ko ekspozicija s prizori raja, pekla ... in razplet s prizori kralja Davida, skrinje zaveze in Božjega groba, uokvirjajo osrednje pasijonsko dogajanje, ki je osnovano na tradiciji pobožnosti križevega pota.

Foto: Jure Nastran

Pasijonska procesija ima, tako kot v baročnih časih, različne funkcije: versko, duhovno, oznanjevalno, izobraževalno, v sodobnosti pa tudi ohranjanje kulturne dediščine, oživljanje tradicij, turistično promocijo, uveljavitev Pasijona med ostalimi evropskimi pasijonskimi tradicijami. Morda najpomembnejša funkcija, ki jo izpolnjuje Škofjeloški pasijon, pa je živo prostovoljstvo, dejstvo, da je več kot 1000 ljudi pripravljenih za vse prej naštete funkcije žrtvovati svoj čas in energijo, vse, da bi Pasijon izpolnil svoj namen.

Škofjeloški pasijon - PROCESSIO LOCOPOLITANA - uprizoritev, ki s svojo zgodbo po toliko letih še vedno prinaša aktualno sporočilo in odgovor na vprašanje o smislu človekovega bivanja; dramsko besedilo, ki je nastalo v mestu, kjer se je na ravni vsakdanjega življenja ljudi vedno prepletalo vaško in mestno, meščansko in ljudsko. Prav ta preplet se zrcali tudi v Škofjeloškem pasijonu, ki vsebuje elemente baročnega pridigarstva, srednjeveške duhovne drame, miraklov, moralitet in zaseda častno mesto kot najstarejša v celoti ohranjena režijska knjiga v Evropi, kar Škofjeloškemu pasijonu daje edinstveno mesto v zgodovini gledališča. Dragoceni rokopis hrani muzejska knjižnica Kapucinskega samostana v Škofji Loki.

Največji gledališki dogodek v Sloveniji - Škofjeloški pasijon, se uprizarja:

- **v izvirnem času** - postni in velikonočni čas - dramsko delo je spokorna procesija za veliki petek;
- **v izvirnem kraju** - mestno jedro Škofje Loke - za katero je bil pasijon napisan - tako kot že v preteklih uprizoritvah, se pasijon uprizarja na štirih prizoriščih po vsem mestu: A - Mestni trg, B - Pod gradom, C - Spodnji trg, D - Kašča;
- **na izviren način** - procesijski način predstave, kjer 20 prizorov Škofjeloškega pasijona pred gledalci potuje kot brezkončna premica v času, se pripelje na vozovih ali prinese na prenosnih odrih na ramenih dvajsetih mož ali nastopajoči pridejo peš. Vsak prizor tako odigrajo drugi igralci. Tako kot nekdaj tudi danes v procesijski uprizoritvi sodelujejo igralci iz širše loške okolice, iz mesta in obeh dolin. V Škofjeloškem pasijonu sodeluje preko 900 ljubiteljskih igralcev, od tega prek 67 konjenikov, katerih motiv in želja za sodelovanje sta ljubezen do gledališča in spoštljiv odnos do kulturne dediščine, njihovo plačilo pa zadovoljstvo po uspešnih predstavah in ponos, da so prav oni tisti, ki so danes nosilci žive dediščine.

Vse to so tudi razlogi, da je Škofjeloški pasijon kot prvi vpisan v Register žive dediščine Republike Slovenije.

Pasijon je bil v času baroka odigran le nekajkrat (npr. leta 1721, 1727, 1728...). V takšni obliki, kot se je izvajal v času zapisa v 18. stoletju, pa prvič leta 1999 in nato še leta 2000. Glavni cilj režije je bil iskanje dinamike, napetosti in v skladu z njimi vzpostavljati mizansceno, tako bo učinkoval kot prava gledališka uprizoritev v pasijonski formi. Delo z igralci je potekalo na način, ki je lasten profesionalnim pripravam na uprizoritev. Začeli smo z dramaturško razčlemba, lektorskimi vajami in šele nato z aranžirnimi vajami. Sodelujoče smo na njihove vloge pripravljali sistematično (individualno in skupinsko), po različnih metodah, vse, da bi razumeli svoje like (in ne bili samo poustvarjalci ali figure) in da bi se jim vanje uspelo kar najbolj vživeti. Rezultat tega dela je prepričljiva uprizoritev, ki ima notranji naboj in dinamiko. Uspelo nam je preseči dožemanje Pasijona kot "ohranjanja kulturne dediščine", da je lahko v svoji razsežnosti zaživel kot prava gledališka igra.

Seveda pa je izziv obnoviti pasijon iz obdobja baroka v vseh pogledih; jezikovno, prostorsko, scensko, kostumsko in igralško.

Tako ostaja enak potek uprizoritve po mestnih ulicah, vsebina in vrstni red podob, pa tudi druge tehnične in dramaturške stalnosti. Letošnja uprizoritev Škofjeloškega pasijona se tudi letos kljub avtorskemu pristopu (kar potrebuje vsaka gledališka umetnina) tudi letos vzpostavlja spoštovanje do Romualdovega pisanja in dela vseh dosedanjih magistris processionis.

Ponovna uprizoritev pasijona po šestih letih je nedvomno velik kulturni dogodek nacionalnega pomena. Na osmih predstavah od 21. marca do 12. aprila imamo možnost doživeti to edinstveno predstavo in videti množico skoraj 900 nastopajočih, med njimi prek 80 konjenikov. Pri uprizoritvi sodelujejo kulturna društva in posamezniki iz celotnega pasijonskega prostora, poleg Škofje Loke še iz obeh dolin - Poljanske in Selške ter Sorškega polja oz. nekdanjega freisinškega gospostva.

Pri pripravi predstave so z režiserjem sodelovali priznani slovenski strokovnjaki različnih področij.

Jezik

Izvirno besedilo je prilagojeno razumevanju današnjega gledalca. Jezikovni popravki služijo namenu, da bi bila uprizoritev živa in prepričljiva predstava, ki bo zadovoljila tako verujočega kot neverujočega in prepričala s svojo estetsko in duhovno močjo. Med prizori so razmišljanja, v izvorniku zapisana v nemščini in učinkujejo kot zunanji okvir pasijona. Zapisana so tudi v tej knjižici ob prizorih.

Glasba

Tako vokalna kot tudi instrumentalna glasba sta bili za pasijon napisani leta 1999, ker ni izvernih virov zanjo. Izhodišče pa je bil koralni princip petja, ki se prenaša tudi na instrumentalno glasbo. V letošnjem letu pa Pasijon dopolnjuje noviteta Andreja Missona, ki zaključuje uprizoritev.

Igralci in konjeniki

Vsi prihajajo iz posameznih krajev nekdanjega loškega gospostva. Igralce po krajih ali prizorih organizirajo vodje igralskih skupin, podobno kot nekoč.

Kostumi, barve in maska

Na osnovi skromnega kostumskega opisa v izvirniku temelji pasijonska kostumografija na treh barvah z močnim simboličnim pomenom, ki se pojavljajo kot stalnica: bela, rdeča in črna. Bela: barva čistosti in na drugi strani smrti in ranljivosti; črna kot barva zla, pekla in na drugi strani kot barva spokornosti; rdeča kot barva trpljenja, krvi, mučeništva in na drugi strani ljubezni. Na osnovi teh treh barv temeljijo kostumi za nosače, spokornike, križenosce, puščavnike ter ostale množične spremljevalne osebe v pasijonu, ki dajejo prevladujoč simbolični pomen posameznemu prizoru. Oblika tovrstnih kostumov je kuta kot spokorniška obleka, ki spominja na izvor in namen pasijona - razvil se je iz spokorne procesije.

Te tri barve so tudi osnova pri oblikovanju celostne podobe, ki sta jim oblikovalca pridružila še rjavo barvo, barvo kapucinskega reda, ki je bil soustvarjalec pasijona.

Škofjeloški pasijon dostopen tudi ranljivim skupinam:

za čim boljše izkušnjo doživetja Škofjeloškega pasijona tudi senzorno oviranih oseb, kot so slepi in slabovidni ter gluhi in naglušni, je posebej tehnično urejeno prizorišče ob Kašči, tako imenovano prizorišče D v dveh terminih uprizoritve. Uprizoritev je opremljena z avdiodeskripcijo, prevajalcem slovenskega znakovnega jezika, projekcijo zapisa govorjenega teksta in indukcijskimi zankami.

Photo: Jure Nastran

Spremljevalna ponudba

Kulinarika

Na stojnicah na prenovljenem Cankarjevem trgu kot tudi v izbranih gostinskih lokalih na škofjeloškem območju je na voljo izbrana kulinarčna ponudba. Poleg tradicionalnih postnih jedi (medla, smojka, aleluja) boste lahko uživali tudi ob dobrotah iz okusov loškega podeželja; novost ob letošnji uprizoritvi pa so okusi iz Svetega pisma. Povabljeni ste tudi, da obiščete loške gostilne. Dober tek.

Paketi

Za organizirane skupine so turistične agencije pripravile različne pasijonske pakete, ki vključujejo nočitev pri izbranem ponudniku, ogled različnih znamenitosti, možnost kosila, večerje ali malice ter ogled predstave. Škofjeloški pasijon je več kot samo predstava. Je doživetje, ki za vedno ostane zapisano v srcu.

Kakovostni pasijonski spominki

Poleg kulinarike je na Cankarjevem trgu, nedaleč od Mestnega trga, na voljo tudi velika izbira spominkov, ki jih je posebej za ta namen izbrala strokovna komisija. V izbor se je uvrstilo 36 kakovostnih spominkov, ki so povezani s tematiko Škofjeloškega pasijona in odražajo duh časa, ko je nastajal in bil uprizorjen prvi Škofjeloški pasijon. Med izbranimi izdelki tako najdemo različne tekstilne izdelke, medene kruhke, križe ter razne simbolne podobe.

Pasijonska romanja

Pasijonski romarji so v organizaciji Prosvetnega društva Sotočje pomembno prispevali k promocijskim aktivnostim, poleg tega pa so naredili še veliko dobrega za dušo in telo. Romanje se je v izvajalo po t. i. Romualdovi poti od Štandreža pri Gorici do Celja, ki je bila opravljena v oktobru 2014 in nato v marcu 2015 še od Celja do Škofje Loke, kjer je bil uprizorjen simbolični prihod patra Romualda v Škofjo Loko. Lovrenc Marušič oziroma pater Romuald je bil namreč rojen v Štandrežu 1676 leta. Noviciat je opravil v Celju potem pa je prišel na službovanje v Škofjo Loko, kjer je zapisal Škofjeloški pasijon.

Oblikovanje predstave

Režija:

Milan Golob

Dramaturgija:

Rok Andres

Lektoriranje:

Ludvik Kaluža

Asistenca režije:

Duhovni vodja:

br. Jožko Smukavec

Organizatorica vaj:

Tatjana Benedičič

Loško gospostvo in pasijon:

Alojzij Pavel Florjančič

Srednjeveška glasbila:

Janez Jocif

Dramska igra:

Metoda Zorčič

Kostumografija:

Vodja in oblikovanje

kostumov:

Nada Slatnar

Asistentka kostumografije:

Ana Homar

Scenografija:

Bojan Rihtaršič

Minca Rihtaršič

Pomočnika scenografije:

Simon Benedičič

Slavko Čičič

Koreografija:

Goran Bogdanovski

dr. Henrik Neubauer

Glasba:

Vokalna in instrumentalna:

prof. Tone Potočnik

dr. Andrej Misson

Glasbeni vodja:

Urban Tozon

Tolkalna:

Jaka Strajnar

Zborovska:

Roman Ažbe

Branka Potočnik Krajnik

Ana Prevc Megušar

Marjeta Naglič

Urban Tozon

Andrej Žagar

Godba:

Roman Grabner

Maska:

Vodja maske:

Klara Leben Kušar

Maskerske učne delavnice:

Matej Pajntar

Vodje igre na prizoriščih in organizacija igre:

A - Mestni trg:

Milan Golob

Matjaž Košir

Nejc Pokorn

Ciril Vidmar

Milan Vodnik

B - Pod gradom:

Robert Kuhar

Jernej Benedičič

Katja Jezeršek

C - Spodnji trg:

Pavle Rovtar

Luka Oražem

Jaka Tomšič

D - Kašča:

Andraž Gartner

Aleš Jezeršek

Matic Jezeršek

Klicar v

pasijonskem taboru:

Damijan Obadič

Avdiodeskripcija:

Mateja Mlačnik

Tolmač slovenskega znakovnega jezika:

Marjeta Bizant

Zlata Crljenko

Nataša Kordiš

Martina Košir

Priprava tekstov za zapis:

Darja Pajk

Žana Tomašič (izvedba)

Luč in ton:

Akustika Pirman

Rekviziter:

Marjan Baričič

Projekt Škofjeloški pasijon 2015

Vodja projekta:

Matej Mohorič Peternelj

Organizacija:

Vodja organizacije:

Andrej Frelih

Vodja prizorišča A:

Borut Bernik

Vodja prizorišča B:

Matjaž Hafnar

Vodja prizorišča C:

Katja Frelih

Vodja prizorišča D:

Zvone Gartner

Vodja rediteljev:

Anton Maček

Vodja parkirišč:

Alojz Križaj

Vodja informatorjev:

Katja Podlipnik

Vodja tabora:

Minka Krajnik

Promocija:

Sodelavci pri promociji:

Alenka Golob

Kitka Koprivnikar

Nada Triller

Za pomoč pri promociji se posebej zahvaljujemo še:

-

Ekipi skavtov stega Škofja Loka 1, ki so izvajali Pasijon-

ske turo po slovenskih župnijah; Špeli Oblak, Luciji Oblak, Patriciji Oblak in Štefki Krajnik.

-

Emi Bergant, Mariji Bergant, Iztoku Bergantu, Petri Debenec, Jelki Drulc, Mariji Klemenčič, Jeri Koprivnikar, Lovru Koprivnikar in Mileni Koprivnikar, Vidu Marenku, Emi Oblak, Rajku Oblak ter Katarini Omejc za sodelovanje na promocijskih stojnicah.

-

Romarjem iz Prosvetnega društva Sotočje Škofja Loka in ostalim, ki so se jim pridružili na poti in širili glas o Škofjeloškem pasijonu 2015.

-

Gospodu Juriju Svoljšaku za snemanje oglasa na Radiu Sora.

-

Gospe Suadi Feratović iz Občine Škofja Loka za kontaktiranje hrvaških župnij.

-

Fotografom; Jani Jocij, Juretu Nastranu in Petru Pokornu ml. za odstop fotografij v promocijske namene.

Finance:

Sodelavka pri financah:

Petra Mohorič Peternelj

Administrativna pomoč:

Katja Frelih

Tjaša Celestina

Oblikovanje celostne podobe:

Studio Miklavc, Jure Miklavc in Barbara Šušteršič

Ilustracija:

Barbara Šušteršič

Fotografiranje zakulisja:

Aleš Jezeršek

Kulinarika:

Koordinator:

Kitka Koprivnikar

Sekcija gostincev pri Obrtno podjetniški zbornici Škofja Loka in Andrej Goljat

Sodelavka:

Mojca Šifrer Bulovec

Recepti:

Okusi loškega podeželja -

Razvojna agencija Sora

Postne jedi - Prosvetno

društvo Sotočje

Okusi iz Svetega pisma -

Svetopisemska kuharica

Spominki:

Vodja komisije:

dr. Janez Bogataj

Člani komisije:

Mojca Ferle

Jure Miklavc

Mojca Šifrer Bulovec

Zahvaljujemo se tudi vsem občinskim službam, ki so sodelovale pri izvedbi aktivnosti v zvezi s Škofjeloškim pasijonom 2015.

Tehnična oprema

Izdelava kostumov in rekvizitov:

Šivilje:

Mari Čerin
Milena Dolenc
Iva Potisek
Marija Sovinc
Mara Tavčar

Poslikava kostumov:

Društvo MMG, Vrhnika

Izdelava stilnih obuval:

Jože Potočnik
Janez Slatnar
Roman Zaplotnik

Izdelava pokrival:

Nada Slatnar
Janez Stanonik
Šešir, d.d., Škofja Loka

Garderoberke:

Minka Krajnik
Francka Pokorn
Marija Pokorn
Vida Šubic
Ivanka Tavčar

Oskrba:

Marija Minka Likar
Minka Štremfelj
Matevž Trilar
Tončka Trilar

Frizerka:

Karin Kocjančič

Maskerke:

Jožica Arhar
Polona Bezljaj
Lara Dagarin
Alenka Dolenc
Meta Eržen
Tinkara Florjanovič
Irena Guzelj
Zala Janežič
Petra Klemenčič
Patricija Marinšek
Jerca Oman
Mojca P. Rakovec
Romina Schwarzlin
Ema Stanonik
Mija Stopar
Špela Štefe
Janja Štremfelj
Mojca Šubic
Lea Volčjak
Irma Zarnik
Jerca Žagar

Statični in prenosni odri:

Izdelava statičnih odrov:

Mizarstvo Pohleven

Izdelava prevoznih odrov:

Tomaž Rihtaršič

Izdelava prenosnih odrov:

Lojze Kokalj

Pregled in popravilo

prenosnih odrov:

Šolski center Škofja Loka (MIC); Dijaki pod vodstvom vodje delavnic Gabrijela Pipana in pod mentorstvom učiteljev Jureta Mraka in Dominika Nemca.

Mentorji za popravilo/

izdelavo lesenih odrov:

Jože Gregorc (vodja delavnic)
Bojan Prezelj in Anton Primožič (učitelja na SŠL)

Izdelava in popravila rekvizitov:

Marjan Baričič
Tina Dobrajc
Andrej Frelih
Matija Hiršenfelder
Aleš Jezeršek
Martin Krajnik
Milan More
Jure Ravnikar
Marijan Štremfelj
Pavel Zakotnik

Tehnična pomoč:

Marjan Baričič
Borut Bernik
Andrej Frelih
Tanja Frelih
Zvone Gartner
Matjaž Hafnar
Janez Jaklič
Jure Jelič
Aleš Jezeršek
Alojz Križaj
Anton Maček
Izidor Miklavčič
Milan More
Drago Pralica
Pavle Rovtar
Luka Rupar s.p.
Primož Šink

Zahvala

Izjemno delo pri uprizoritvi so s požrtvovalnim zbiranjem in vodenjem igralcev opravili vodje igralskih skupin, vodje konjenikov, organizacijski sodelavci, vsi moralni podporniki projekta in dobromisleči ljudje, ki so s svojo naravnostjo širili pozitivno sporočilo uprizoritve Škofjeloški pasijon 2015. Hvala vam.

Vodje igralskih skupin:

Gimnazija Škofja Loka:

Ana Prevc Megušar

Grudnove Šmikle:

Alenka Šifrar

Kulturno-zgodovinsko društvo

Lonka Stara Loka:

Klemen Karlin

Mestni pihalni orkester

Škofja Loka:

Andreja Štrekelj

Mešani pevski zbor župnije

Stara Loka, Pevski zbor

Lubnik, Združeni pasijonski

otroški pevski zbor:

Urban Tozon

Otroci ritmov:

Jaka Strajnar

Prosvetno društvo

Sotočje Škofja Loka:

Hiacinta Klemenčič

Minka Krajnik

Andrej Furlan

Škofjeloški oktet:

Andrej Žagar

Vokalna skupina Cantabile:

Roman Ažbe

Bukovica:

Miha Lotrič

Gorenja vas:

Andrej Tušek

Pevno:

Metod Proj

Poljane:

Alojz Bogataj

Gašper Klinec

Puštal:

Jaka Notar

Reteče - Gorenja vas:

Nejc Drnovšek

Selca:

Agata Tušek

Sora:

Sabina Rakovec

Stara Loka:

Štefan Čadež (Mesarski ceh),

Leon Tušar (Grenadirska

pehota)

Virmaše - Sv. Duh:

Marjanca Trilar

Žabnica:

Matjaž Eržen

Železniki:

Robert Kuhar

Žiri:

Marko Mrlak

Vodja varuhov

Adamovih otrok:

Mojca Bogataj

Koordinatorica konjenikov:

Karmen Hafner

Vodje konjenikov:

Jahalni center

kmetija Janhar:

Jože Janhar

Jahalni center Kurovt:

Katja Arhar

Klub Griva - Islandski

konji Škofja Loka:

Karmen Hafner

Konjeniško društvo Dobrča:

Ivan Kokalj

Konjeniško društvo

Naklo:

Silva Gregorec

Konjeniško društvo

Škofja Loka:

Filip Markič

Športno - konjeniško -

kolesarsko društvo Pegas:

Marija Đurčeski Vandot

Visoko pri Kranju:

Sanja Konc

PREDIGRA

Žabnica

*Procesijo je na ukaz častitega očeta provinciala s svojim trudom in prizadevnostjo iz temeljev postavil oče Romuald iz Štandreža, zdajšnji redni pridigar pod gvardijanom očetom Agatangelom iz Tolmina in storil, da je prišla slovesno na svetlo v podobah in upodobljenih skupinah vpričo silne množice ljudstva na stroške dobrotne bratovščine presvetega Rešnjega telesa
11. aprila 1721.*

Zvezdonoša je vodja procesije, oblečen v rdečo kuto, ki je znamenje prihajajočega krvavega trpljenja. Smrt na konju kot nema podoba že napoveduje padec Adama in Eve, saj bo odslej gospodarica ljudi. Mož v črni kuti s črno zastavo, katere čop nosi deček, je podoba žalosti zaradi dejstva umrljivosti, kateri je zapisan že vsak otrok.

Voditelj z zvezdo
v rdeči kuti:

Bojan Eržen

Smrt na belcu:

Katja Arhar

Mož z zastavo

v črni kuti:

Mirko Zavrl

Deček v črmini,

ki nosi čop zastave:

Leon Jenko

Mož z bobnom

v črni kuti:

Peter Hawlina

Magister

processionis:

Marko Črtalič

Jože Rupar

Frančišek - Frenk

Stare

Jure Svolfšak

1. PRIZOR

RAJ

Žabnica

Združeni pasijonski otroški pevski zbor

Podobo Raja na prenosnem odru nosijo nosači v belih kutah. Bela barva pomeni čistost, nedolžnost raja. Ob Adamu in Evi stojijo trije angeli, od katerih eden drži meč, s katerim simbolično preseka neposredno vez med Bogom in človekom. Prizor se nadaljuje s posmehom hudiča v drevesu spoznanja ter kesanjem Adama in Eve. Kulisa prizoru so otroci s črnimi pasovi in popotnimi palicami, ki pomenijo duše njihovih potomcev, ki trpijo posledice greha prvih staršev. Največje trpljenje je stalno iskanje (popotna palica) in umrljivost (črn pas).

Oh, ti okrutna smrtna ljubezen.
Že na začetku stvarjenja sveta si
ranila in premagala srce Adama.
Zaslepljen in zaslužnjen od tebe
je iz grešne ljubezni okusil
prepovedani sad. S tem grižljajem
je pregnal sebe z vsem svojim
potomstvom iz raja v trudapolni
svet. Adam, zakaj nisi takoj v
pepelu zadušil *grešne ljubezni*,
da ti je prizadejala večno škodo
na duši in telesu?

Angel z mečem:

Vesna Mozetič

Hudič:

Miha Lipovšek

Matjaž Mravlja

Eva:

Ana Šifrer

Adam:

Aljaž Šifrer

Drugi angel:

Urška Mavrič

Tretji angel:

Alenka Dolenc

1., beli oder

Nosač:

Miha Bajželj

Tomaž Bajželj

Janez Ciperle

Darko Hafner

Marko Jelovčan

Jurij Kalan

Jože Kržišnik

Uroš Kuralt

Dušan Lahajnar

Dejan Mihovec

Janez Oman

Marjan Oman

Jani Porenta

Peter Porenta

Andraž Šifrer

Matej Šifrer

Tomaž Šifrer

Matjaž Šuštarič

Matej Šifrer Vrbanč

Miloš Žan

Adamovi otroci

Vodja varuhov

Adamovih otrok:

Mojca Bogataj

Varuhi otrok:

Andrej Bogataj

Monika Čadež

Neža Jelovčan

Neža Krajnik

Katja Logonder

Lara Pogačnik

Irena Rupar

Klara Šifrer

Tatjana Tolar

Ana Triler

_ Glasbena šola

Škofja Loka:

Vida Bukovnik

Eva Družinec

Neža Kovač

Tjaša Pintar

Zala Madjar Šink

Julija Žgur

_ OŠ Cvetka Golarja:

Anuša Bohinc

Blaž Bukovnik

Tara Ceferin

Polona Freljh

Eva Jocif

Ema Kolenko

Martin Kolenko

Manca Novljan

Katja Okorn

Eva Reven

Gašper Starman

Lara Tomše

Jera Zihlerl

Katra Zihlerl

Ana Žalec

_ Podružnica Reteče:

Žiga Križaj

_ OŠ Ivana Groharja:

Veronika Berce

Manca Beguš

Tanja Bernard

Neža Bernik

Zala Eržen

Urška Gruden

Nike Juhant

Matevž Kovačič

Lucija Oblak

Tara Oblak

Laura Potočnik

Pia Sedovšek

Sara Štefelin

_ Podružnična šola

Bukovica:

Žana Bernik

Kaja Leben

Maja Purgar

_ Podružnična šola

Bukovščica:

Ema Debeljak

Veronika Logar

Lara Stanonik

_ Podružnična šola

Lenart:

Tjaša Čemažar

Ela Potočnik

_ OŠ Ivana Tavčarja

Gorenja vas:

Ines Bajt

Patricija Bajt

Eva Benedičič

Klavdija Jereb

Nika Justin

Nina Justin

Barbara Košir

Hana Likar

Neža Lučin

Sara Prosen

Katja Tavčar

_ OŠ Poljane:

Marija Omejc

Zala Stržinar

_ OŠ Škofja Loka -

Mesto:

Maruša Bogataj

Neža Finžgar

Lana Fortula

Maša Fortula

Martin Janežič

Neja Jovič

Tamara Kastelic

Lovro Koprivnikar

Lucija Maček

Zala Maček

Emma Mahmutović

Erna Mahmutović

Ela Musek

Lucija Oblak

Katarina Omejc

Manja Platovšek

Jan Pokorn

Hanna Ravnikar

Maja Rupar

Lara Slabe

Petra Štibelj

Brina Julija Tavčar

_ OŠ Žiri:

Blažka Cankar

Nina Cankar

Ana Eržen

Nina Gregurovič

Špela Jalšovec

Lara Kavčič

Zala Kopač

Nina Oblak

Katarina Pivk

Manca Šubic

_ OŠ Železniki:

Anika Čemažar

Nina Čenčič

Nika Demšar

Tajda Markelj

Aneja Osolnik

Teja Prevc

Benjamin Rihtaršič

Jernej Rihtaršič

Veronika Rihtaršič

Neža Šolar

Rebeka Štamfelj

Nina Triler

2. PRIZOR

CEHI

- _ Železniki
- _ Žabnica
- _ Poljane
- _ Bukovica
- _ Stara Loka
- _ Virmaše - Sv. Duh

Cehi ali bratovščine so obrtniška združenja od srednjega veka dalje, ki so tudi značilnost Škofje Loke. Predstavljajo se sočasni cehi nastanka pasijona: kovaški, lončarsko-zidarski, čevljarski, krojaški, pekovski in mesarski. Vse spremljata po dva cehovska angela. Vsak ceh ima na banderi svojega zaščitnika. V pasijonu cehi predstavljajo nekakšen časovni in vsebinski most med prizori človekovega padca in Kristusovim nastopom. Angeli napovedujejo ključne dogodke Kristusovega trpljenja, ki jih predstavljajo tudi predmeti v njihovih rokah. Napovedujejo novega Adama, Kristusa, ki bo s trpljenjem premagal smrt in pekel. Člani cehov imajo v rokah orodja svojega poklica.

Vsemogočni bo prišel in s trpljenjem svojega Sina obrisal greh sveta. Tudi cehovske bratovščine Škofje Loke se veselijo odrešenja skupaj s svojimi zavetniki. Glej, njihovi angeli priprošnjiki že napovedujejo trpljenje.

Kovaški ceh

Železniki

Prvi angel,

ki nosi kelih:

Katarina Tolar

Drugi angel,

ki nosi mošnjjo:

Lucija Tolar

Bandero:

Matic Magušar

Član ceha:

Franc Benjamin

Demšar

Janez Demšar

Urh Demšar

Matej Grgič

Tadej Kelc

Ožbolt Kuhar

Jan Mohorič

Luka Šubic

Matija Tolar

Lončarski in

zidarski ceh

Žabnica

Prvi angel,

ki nosi vrvi:

Lucija Eržen

Drugi angel,

ki nosi meč:

Mateja Kuralt

Bandero:

Matjaž Eržen

Član ceha:

Peter Berčič

Franc Hafner

Vinko Hafner

Gašper Hribernik

Andrej Šifrer

Boštjan Šifrer

Tomaž Šifrer

Jože Zakotnik

Čevljarski ceh

Poljane

Prvi angel,

ki nosi šibo:

Tina Dolenc

Drugi angel,

ki nosi steber:

Lucija Bogataj

Klara Rakovec

Bandero:

Uroš Titan

Član ceha:

Klemen Bogataj

Uroš Cankar

Tomaž Čadež

Gašper Klinec

Tit Nešovič

Luka Oblak

Gašper Stanonik

Klemen Stanonik

Aleš Volčič

Pekovski ceh

Bukovica

Prvi angel,

ki nosi suknjo:

Alenka Golob

Drugi angel,

ki nosi žeblje:

Bernarda Potočnik

Sara Hafner

Bandero:

Matjaž Egart

Član ceha:

Jan Dolenc

Anže Egart

Gašper Egart

Matjaž Habjan

Miha Lotrič

Peter Mohorič

Miha Oblak

Tomaž Šturm

Peter Vrhunc

Jure Zupanc

Mesarski ceh

Stara Loka

Prvi angel,

ki nosi gobo:

Neža Bohinc

Drugi angel,

ki nosi lestev:

Sara Rink

Lina Voje

Bandero:

Rožle Žagar

Član ceha:

Gregor Ažbe

Andrej Bevc

Štefan Čadež

Andrej Høivik

Izidor Miklavčič

Rok Oblak

Jan Pintar

Gregor Žagar

Krojaški ceh

Virmaše - Sv. Duh

Prvi angel,

ki nosi krono:

Ema Koplan

Drugi angel,

ki nosi petelina:

Urša Mrak

Vida Jocif

Bandero:

Andrej Uršič

Član ceha:

Janko Fojkar

Ciril Ravnikar

Štefan Ravnikar

Franci Šifrer

Marjan Trilar

Janez Triler

Franc Urh

Jože Urh

3. PRIZOR

SMRT

Združena pasijonska
konjenica

Smrt s sulico posmehljivo triumfira nad umrljivimi ljudmi in kot vojskovodja vodi mrtvaški ples vsega človeštva, cerkvene in posvetne hierarhije. Zanj ni izključen nihče. Ko zre na svoje žrtve, neizmerno uživa in se jim posmehuje. Pred cerkveno hierarhijo jaha nema smrt s peščeno uro, ki nakazuje, da je čas človeku odmerjen, pred posvetno hierarhijo smrt z mrtvaško zastavo, ki je ponovitev zastave iz prvega prizora.

*Oh, Adam, zaradi tebe so vsi postali podložniki, ne le vročega delovnega potu, ampak tudi mrzlega smrtnega potu. Odtlej ga preliva vsakdo, naj bo papež ali škof, cesar ali kralj, saj vsakogar doleti **časna**, lahko pa tudi **večna smrt**.*

**Smrt s sulico na
belem konju:**

Sandra Balanč

Mrtvaška konjenica

Papež:

Lev Rebolj

Leopold Rener

Papeževa vodnica:

Maja Žontar

Kardinal v rdečem I:

Janez Bogataj

Vodnica kardinala

v rdečem I:

Darwin Podrekar

Kardinal v rdečem II:

Peter Podrekar

Vodnica kardinala

v rdečem II:

Darwin Podrekar

Škof:

Boris Drole

Škofova vodnica:

Danica Drole

Karmen Hafner

Kanonik v modrem I:

Sanja Konc

Vodnica kanonika

v modrem I:

Eva Benedičič

Kanonik v modrem II:

Marko Legat

Vodnik kanonika

v modrem II:

Luka Legat

Papeški legat:

Ivan Kokalj

Vodnik papeškega

legata:

Luka Stržinar

Kanonik v rdečem:

Anže Mali

Vodnik kanonika v

rdečem:

Robert Skumavc

Župnik:

Tone Pavlin

Župnikova vodnica:

Monika Pavlin

Smrt z zastavo

na belcu:

Žiga Janhar

Vodnik smrti z

zastavo na belcu:

Luka Peruško

Aleša Zalar

Cesar:

Boštjan Verlič

Cesarjev vodnik:

Tone Bohinc

Zala Konstanca

Cesarjev paž I:

Živa Bohinc

Romana Bohinc

Vodnik cesarjevega

paža I:

Žan Janhar

Cesarjev paž II:

Petra Jesenko

Vodnik cesarjevega

paža II:

Štefan Jesenko

Kralj:

Marija Kovač

Kraljevi vodnik:

Rok Kovač

Kraljevi paž I:

Urban Janhar

Vodnica kraljevega

paža I:

Maja Valter

Petra Peperko

Kraljevi paž II:

Veronika Kovač

Vodnica kraljevega

paža II:

Jasna Kumer

Nadvojvoda:

Jože Janhar

Nadvojvodova

vodnica:

Helena Janhar

Knez I:

Alenka Povšnar

Vodnik kneza I:

Benjamin Povšnar

Knez II:

Mateja Rus

Vodnica kneza II:

Eva Kržišnik

Grof:

Jože Meglič

Grofova vodnica:

Vesna Franko

Baron:

Marjan Frangež

Baronova vodnica:

Maja Marenk

Gospod:

Miha Marenk

Gospodov vodnik:

Blaž Marenk

Deželan:

Maja Konc

Deželanova vodnica:

Vanja Sluga

Plemenitaš:

Teja Podjed

Plemič:

Mateja Šegregur

Plemičev vodnik:

Leopold Rener

Lev Rebolj

Meščan:

Janez Krmelj

Meščanova vodnica:

Marija Krmelj

Kmet:

Marijan Ambrožič

Kmetova vodnica:

Silva Gregorc

Berač:

Jože Žepič

Poganjalka zvončnega

kolesa:

Štefka Krajnik

Sara Muc

4. PRIZOR

PEKEL

— Selca
— Skofjeloški oktet

*Večno smrt, pa,
oh bi okusilo še več
duš, pogobljenih v
okrutnem peklu, če
ne bi prišel Odrešenik,
da popravi škodo
grešne ljubezni.
Pomni, o hudobna
in grešna ljubezen,
da je s teboj prišlo
na svet vse zlo.*

Pekel je najbolj negativna posledica človekove grešnosti, skrajna točka zablodelosti po izgubi raja. Pred peklom stojijo umrli, čakajoči okostnjaki v zemlji, veliki in majhni, ki jim poveljuje smrt s koso in zrejo v pekel, kjer hudiči mučijo pogubljeno dušo. Dušo mučijo ob prisotnosti Luciferja, poglavarja hudičev, ki ga spremljajo stražarji in ostala peklen-ska bratovščina z atributi. Eden od hudičev nosi drevo spoznanja kot simbol prve človekove privolitve hudiču, drugi peklen-sko zastavo, kot simbol hudičevega kraljestva po svetu, Luciferjeva stražarja nosita vile kot orožje za lovljenje duš. Prizor zaključuje peklen-sko petje in glasba.

Mrtvaška kompanija

Smrt s koso, peš:

Romina Schwarzlin

Veliki mrtvak:

Dunja Blaznik

Maja Demšar

Marija Gartner

Lucija Pollak

Neža Pollak

Zina Prevc

Majda Rakovec

Jerneja Rovtar

Stanko Rovtar

Matija Slemc

Patricija Veber

Lovro Vrhunc

Mali mrtvak:

Luka Kreč

Lucija Rihtaršič

Niko Rovtar

Tonka Rovtar

Gašper Vrhunc

Pogubljena duša

Hudič z bobnom:

Anton Jelenc

Hudič z zastavo:

Tomaž Vrhunc

Hudič z drevesom:

Janez Štibelj

Drugi hudič z vilami:

Janez Pegam

Prvi hudič z vilami:

Matija Pegam

Pogubljena duša:

Mija Stopar

Lucifer:

Jure Thaler

Hudiči recitirajo

_Škofjeloški oktet

Hudič pevec

(bariton):

Rok Kafol

Silvo Poljanšek

Hudič pevec (bas):

Jan Bertoncelj

Rok Stražar

Lovro Sušnik

Hudič pevec

(1. tenor):

Matjaž Dernovšek

Robert Malovrh

Janez Purgar

Hudič pevec

(2. tenor):

Primož Kalan

Andrej Žagar

ČASTNA KONJENICA

_Stara Loka

Častna pasijonska vojaška konjenica izkazuje čast baročnemu času in daje notranji okvir pasijonu.

Dragonec:

Ana Bernik

Boštjan Bernik

Janez Hafner

Katarina Hafner

Filip Markič

Jan Pečnik

Nuša Rztresen

Dragica Šmid

Jaka Štremfelj

Jošt Žagar

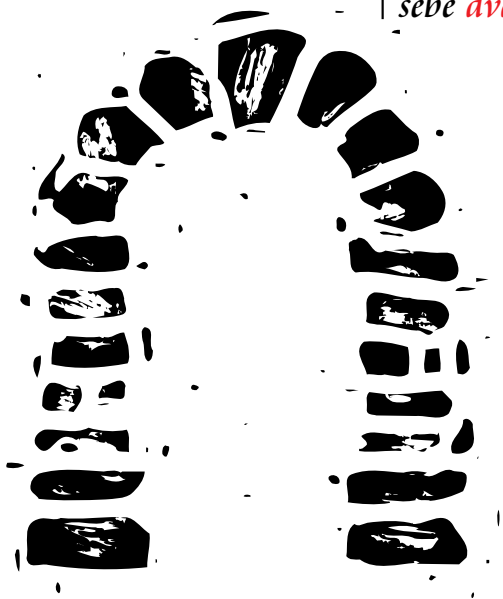
Jože Žagar

5. PRIZOR

VHOD V JERUZALEM

Železniki

*Zaradi neskončne božje
ljubezni je grehu napovedan
sovražni boj. Jezus je zato
prišel na svet in zbral okrog
sebe **dvanajst apostolov**.*

Začenja se Kristusova pot trpljenja s slovesnim vhomom v Jeruzalem. Kristus jaha na oslu, spremljajo ga apostoli in štirje otroci kot predstavniki ljudstva. Otroci so v belih oblaci-
lih, ki simbolizirajo veselje, čistost. Pojejo hozano in skupaj z apostoli mahajo z oljčnimi ter palmovimi vejami. Apostoli so oblečeni v rdeče plašče, ki simbolizirajo Kristusovo in njihovo prihodnje mučeništvo. Kristus se poslavlja od množice in ob koncu že napove svoje trpljenje.

Kristus:

Matej Šubic

Apostol - vodnik osla:

Andrej Demšar

Marko Rihtaršič

Stane Jereb

Apostol:

Rok Demšar

Branko Frelih

Benjamin Jezeršek

Jani Marenk

Robert Markelj

Roman Megušar

Martin Pintar

Mitja Rihtaršič

Jaka Tavčar

Martin Tolar

Nejezdeni osliček:

osliček Johan

**Dečki z oljčnimi
vejicami**

Deček, ki poje

Hozano:

Izak Debeljak

Janez Jesenovec

Matej Kafol

Andrej Karlin

Pavel Karlin

Jernej Krajnik

Matija Krajnik

Jakob Megušar

Leon Oblak

Jan Triler

6. PRIZOR

GOSPODOVA VEČERJA

Poljane

*Da bi apostoli greh
še huje preganjali
in ga čim hitreje
premagali, jim je
Jezus dal v pomoč
svoje dragoceno
telo in kri kot trden
oklep in kopje.*

Kristus zadnjikrat večerja skupaj s svojimi učenci. Višek večerje nastopi, ko jim razdeli svoje telo in kri v podobi kruha in vina. Učencem pove, da ga bo nekdo izmed njih izdal. Sledi dialog med Petrom, Janezom, Judežem in Kristusom. Judež se zaveda, da Kristus pozna njegovo namero izdajstva.

Kristus:

Alojz Bogataj

Peter:

Andrej Klinec

Janez:

Simon Kokelj

Judež:

Miha Kos

Apostol:

Janez Arnolj

Tomaž Bonča

David Cankar

Gašper Čadež

Janez Jelovčan

Marko Justin

Andrej Kos

Drago Stanonik

Goran Šušnjar

Niko Šušnjar

Furman:

Jernej Burjek

Žlajfar:

Janez Šubic

7a. PRIZOR

SAMSON

Prosvetno društvo
Sotočje Škofja Loka
Otroci ritmov

*Res je, da je silni
Samson bojeval junaški
boj, čeprav ujet in
zvezan. Bojeval se je
tako dolgo, da je z
lastno nadvse slavno
smrtjo podrl na tla
vse svoje sovražnike.*

Silak Samson, sodnik iz začetkov izraelskega naroda, je po svetopisemskem izročilu z oslovo kostjo sam premagal sovražnike Filistejce. Skrivnost njegove moči je bila v njegovih dolgih laseh. Ko je Filistejcem končno uspelo, da so ga z zvijačo ujeli, so ga priklenili med dva mogočna stebra v Filistejski palači. Zahtevali so, naj pleše, vendar se je uprl med oba nosilna stebra, ju porušil, tako da je stavba pokopala pod seboj vse sovražnike, vendar tudi njega. Prizor je baročna alegorija ali prisposoda Kristusovega trpljenja. Kakor je Samsonova moč fizična, pozunanjena, maščevalna, je Kristusova duhovna, ponotranjena, nemaščevalna.

Prizor s Samsonom je treba povezovati z naslednjim prizorom *Krvavi pot*, saj se v kričečem kontrastu teh dveh prizorov izkaže novost Kristusovega ravnanja. Samsona vidimo v fazi, ko ga Filistejci peljejo zvezanega, kot so tudi Judje ujeli Kristusa na Oljski gori.

Samson:

Pavle Habjan

Filistejec s kopjem:

Dušan Bevk

Miha Dagarin

Leon Filipič

Benjamin Kalan

Alojz Klemenčič

Igor Klemenčič

Miha Koplan

Damijan Kožuh

Julij Mlinšek

Miro Pagon

Miran Pivk

Franc Potočnik

Jože Potočnik

Tomaž Roblek

Jaka Seliškar

Aljoša Starman

Mirko Strasner

Miha Tavčar

Niko Tavčar

Janez Urh

Otroci ritmov

Filistejec z bobnom:

Gašper Dagarin

Martin Jocif

Luka Kajzar

Nejc Lazanski

Andrej Rovtar

Luka Taler

7b. PRIZOR

KRVAVI POT

Prosvetno društvo
Sotočje Škofja Loka

Kristus je na Oljski gori popolnoma sam, s svojo notranjo duševno in duhovno stisko, ki se na telesni ravni kaže v krvavem potu, ki mu polzi po obrazu. Svoje muke preživlja za grehe vsega sveta in vnaprej podoživlja tudi vse fizično trpljenje, ki ga čaka. Zapustili so ga tudi apostoli, ki spijo. Ta trenutek je trenutek njegove odločitve za sprejetje trpljenja. Prisotni so samo angeli. Trije angeli v belem so angeli znotraj prizora, ki so poslani z nebes, in ga tolažijo, angel v rdečem je v stiku z gledalci. Nosači so v rdečih kutah, ki simbolično pomenijo kri, trpljenje.

*Še bolj junaški boj si
upa bojevati neskončna
ljubezen Jezusova z grehom.
Njen boj traja dlje od
Samsonovega, z veliko
silnejšim sovražnikom.
Ljubečemu Kristusu je
ta boj iztisnil prvič
obilo dragocene krvi
iz svetega telesa.*

Kristus, ki poti
krvavi pot:

Rok Klemenčič

Angel na gori
z drugimi:

Mateja Maček

Angel:

Hiacinta Klemenčič

Marija Klemenčič

Sabina Krek

Špela Oblak

2., rdeči oder

Nosač:

Boštjan Cuznar

Miran Čadež

Matevž Demšar

Anton Dolenc

Domen Dolenc

Jan Dolenc

Matic Dolenc

Matej Frlan

Vinko Guzelj

Andrej Jamnik

Janez Jamnik

Rok Jamnik

Janez Jesenko

Dominik Kožuh

Janez Kožuh

Tadej Kožuh

Borut Krek

Jaka Krek

Marjan Maček

Robert Mijatovič

Primož Mohorič

Andrej Omejc

Marjan Roblek

8. PRIZOR

JUDEŽ IN SODBA

_Sv. Duh

Judeža že obvladuje hudič, ki ga vabi, naj se obesi. Judež po predsmrtnem boju to res stori. Vzporedno z njegovo smrtjo Kristusa v Jeruzalemu obsoja veliki duhovnik Kajfa ob prisotnosti farizejev in levitov (duhovnikov). Kristusa na vrveh vodijo judovski velikaši. Kajfa ga pošlje k Pilatu, ki ga spozna za nedolžnega in ga pošlje naprej k Herodu, lahkoživcu in zasmehljivcu, ki se pojavi v naslednjem, 9. prizoru. Herod ga pošlje nazaj k Pilatu, ki se ponovno pojavi v 13. prizoru. 8. in 9. prizor torej spadata skupaj in ju je zato tudi treba tako gledati.

*Da, po pravici poti naš
Odrešenik krvavi pot,
ko na svojih plečih nosi
mogočno breme vseh
grehov sveta. Jemlje jih
nase po ukazu svojega
nebeškega Očeta. A to še
ni dovolj; sovražnikom
ga je izdal Judež, eden
izmed dvanajsterih.*

Judež:

Marjan Hribernik

Hudič:

Uroš Veber

Jud z gorjačo:

Bojan Bertoncelj

Janez Jenko

Jure Jenko

Primož Jenko

Niko Mir

Urban Oman

David Stegu

Peter Stegu

Miha Urh

Tadej Urh

Polde Volčjak

Kristus:

Klemen Stegu

Velikaš:

Rok Jamnik

Simon Kolenko

Blaž Potočnik

Žiga Trilar

Luka Verčič

Veliki duhovnik

Kajfa

Veliki duhovnik

Kajfa:

Brane Tavčar

Levit na konju:

Matej Dolenc

Gašper Dolenc

Farizej na konju 1:

Marjan Burnik

Vodnik konja:

Nina Burnik

Slavko Jurčič

Farizej na konju 2:

Marija Đurčeski

Vandot

Vodnik konja:

Miroslav Đučeski

Farizej na konju 3:

Andraž Zrimšek

Andrej Zrimšek

Vodnik konja:

Katja Zrimšek

Pilat na konju

Pilat na konju:

Gregor Fireder

Pilatov paž:

Tea Černič

Nika Hafner

Neva Lukša

Klavdija Prokula

Pilatova žena:

Maja Tavčar

9. PRIZOR

HEROD

Sora

Kristus:

Boštjan Luštrik

Dominik Bradeško*

Dominik Konjedic*

Juda:

Janko Dolenc

Matej Kokalj

Matjaž Petelinkar

Jernej Prevc

Primož Prevc

Farizej:

Tina Perčič

Klemen Jelovčan

Herod Antipa:

Borut Pavlin

Herodov paž:

Andreja Mulej

10. PRIZOR

BIČANJE

Prosvetno društvo Sotočje Škofja Loka

*Njegov boj ljubezni je
divjal še huje: ko ga je
greh ujel, zvezal in
bičal, je z velikim
potrpljenjem prejel
toliko udarcev z bičem.
Od temena njegove
glave do peta ni bilo
na njem najti zdravega
mesta.*

Kristusa Judje bičajo in žalijo. Angel v belem ga prihajajoč z nebes tolaži, angel v rdečem povezuje prizor z gledalci. Nosači so v rdečem kutah, ki pomenijo krvavo trpljenje, katero se nadaljuje iz prizora Krvavi pot. Bičarji, ki nastopajo v prvem delu in križenosci, kateri gredo za prizorom, so ostanek srednjeveških spokorniških procesij. Dokazujejo, da se je pasijon razvil iz tovrstnih procesij in se vedno bolj dramtiziral. Bičarji in križenosci so bili ljudje, ki so za svoje grehe želeli delati javno pokoro. Bili so zakrinkani, da niso izpostavljali svoje osebe, pač pa le grehe. Zadajali so si bolečine z udarci ali s težo križa in na ta način želeli po Kristusovem zgledu trpljenja očiščevati sebe ter druge. Oblečeni so v spokorniške kute črne barve, ki prav tako pomeni spokornost.

Spokorniki

Spokornik:

Zora Bertoncej
Irma Čadež
Ana Demšar
Anica Jugovic
Nada Jurjevič
Gašper Krajnik
Irena Krajnik
Petra Krajnik
Dragica Krek
Milka Pivk
Irena Pešelj
Marija Sorčan

Kristus:

Blaž Marolt

Prvi jud:

Damjan Jan Pavlica

Drugi jud:

Miha Čarman

Tretji jud:

Gregor Maček

Prvi angel:

Eva Trdin

Drugi angel:

Irma Stadler

Puščavniki

Puščavnik:

Ančka Bernik
Ljuba Demšar
Milka Eržen

Franc Jesenovec
Janez Jesenovec
Katarina Jesenovec
Minka Krajnik
Tatjana Potočnik
Sonja Škoda
Marija Tavčar
Jožica Žnidaršič

3., rdeči oder

Nosač:

Borut Gaber
Simon Kožuh
Jernej Kožuh
Martin Krajnik
Janez Krek
Mihael Krotko
Simon Kumar
Igor Lavtar
Jernej Lavtar
Alojz Marolt
Janez Marolt
Metod Marolt
Tomaž Marolt
Peter Novak
Andrej Potrebuješ
Gašper Potrebuješ
Dominik Starman
Rok Šarc
Janez Šmid
Dušan Šubic
Viljem Tavčar

11. PRIZOR

KRONANJE

_Prosvetno društvo Sotočje Škofja Loka
_Gorenja vas

*Nepoškodovano je
ostalo le teme njegove
glave, zato ga je greh
kot lažnega kralja
zasmehoval in
s trnjem kronal.*

Judje Kristusa dalje sramotijo s pljuvanjem in natikanjem trnove krone. Angela sta v istih vlogah kot v prejšnjem prizoru. Nosači so v rdečih kutah, ki pomenijo krvavo trpljenje. Potrpežljivo prenašanje težkih nosil je njihova pokora v pasijonu. Isto notranjo funkcijo imajo tudi v prejšnjih in naslednjih prizorih s prenosnimi odri. Bičarji in križenosci imajo enako vlogo kot v prejšnjem prizoru.

Kristus:

Luka Avguštin

Prvi angel:

Tatjana Benedičič

Drugi angel:

Lea Rupar

Prvi jud:

Klemen Tozon

Drugi jud:

David Dolinar

Tretji jud:

Andrej Furlan

Spokorniki

Spokornik:

Ema Bergant

Aleksandra Høivik

Mateja Jugovic

Anka Koplán

Ana Krmelj

Bojan Krmelj

Danica Vodnik Mole

Ivanka Peternel

Ivanka Saje

Maja Štremfelj

Minka Štremfelj

Marko Zavrl

Tatjana Zavrl

Puščavniki

Puščavnik:

Iztok Bergant

Matevž Frlec

Tonka Hafner

Luka Koplán

Olga Koplán

Marica Maretič

Ciril Peternel

Jan Starman

Valentin Šinko

Marija Trdin

Tomaž Žgur

4., rdeči oder

_Gorenja vas

Nosač:

Branko Ažbe

Andrej Banič

Janez Bogataj

Peter Božnar

Milan Čehovin

Simon Demšar

Marko Dolenc

Mitja Dolenc

Tomaž Ferlan

Jan Frelih

Blaž Kavčič

Robert Kavčič

Anton Kržišnik

Grega Oblak

Peter Oblak

Tomaž Oblak

Blaž Primožič

Robert Prosen

Žan Rupar

Matej Ržek

Roman Seljak

Jani Tavčar

Andrej Tušek

Janez Tušek

Tomaž Tušek

12. PRIZOR

HIERONIM

_Sora

*Premislite, oh, kristjani, kdo je vsemu temu vzrok! Te misli naj vam izvabijo iz oči ne le navadne, ampak tudi krvave solze; kot **spokorniškemu sv. Hieronimu** in vsem drugim spokornikom. Toda boja ljubezni še ni konec.*

Prizor Hieronim je vmesni spokorniški vložek v pasijonu in upočasni dogajanje. Hieronim je iz drugega zgodovinskega časa kot Kristus (4. stol. po Kr.), vendar je zanj Kristus prav tako živ kakor v času njegovega življenja. Hieronim je prvi prevajalec celotnega Svetega pisma (Vulgata) v latinščino. V postu in molitvi je premišljeval Kristusovo življenje, posebej še trpljenje. Zaveda se, da je treba spreobračati najprej sebe in zato v pesmi prosi za odpuščanje. Zastopa vse iskrene bičarje (flagelante) in puščavnike. Bičarji imajo enako vlogo kot v prejšnjih prizorih. Puščavniki z rdečimi križi so sveti samotarji, ki hodijo Hieronimovo pot. Njihov križ je za razliko od križa običajnih križenoscev rdeče barve, kar poudarja njihovo ljubezen, gorečnost v sočustvovanju s Kristusom. Ker je celotni prizor spokorniški, so tudi nosači oblečeni v kute črne barve.

5., črni oder

Hieronim:

Janez Hostnik
France Tušek

Nosač:

Domen Bertoncej
Dominik Bradeško
Matic Čarman
Blaž Kejžar
Marko Kejžar
Matej Legat
Matevž Okršlar
Primož Plešec
Janko Šolar

Spokorniki

Spokornik:

Jožica Bradeško
Klara Rumič -
Dermota
Klavdija Gorjanc
Katja Hren
Petra Hren
Sabina Kokelj
Ema Pušar
Sabina Rakovec
Katarina Šifrer
Laura Zabovnik

Puščavniki

Puščavnik:

Kristina Arnol
Luciana Cukjati
Žiga Gorjanc
Blaž Karlin
Lorna Lunar
Katja Mehle
Ksenija Mravljja
Marcela Petrevčič
Mirjam Poljanšek
Nika Prosen
Simona Šifrar
Tavželj

13. PRIZOR

GLEJ, ČLOVEK

Lonka Stara Loka
Reteče - Gorenja vas

S pljuvanjem, zasmehovanjem in pretepanjem so Jezusa tako zdelali, da ni bil podoben človeku. Zato poslušajte Pilatove besede:

“Ecce homo, glejte, to je človek .”

Oh, ljubezen Jezusova, kako stanovitna si, da se ne nehaš upirati grehu, svojemu tako okrutnemu sovražniku!

Pilat je ob prisotnosti predstavnikov farizejev in judov iz ljudstva popustil množici in v svoji palači Kristusa obsodil na križanje. Ko prebere obsodbo, prelomi palico, ki v skladu z rimskim običajem pomeni odločitev za smrt. Rdeča barva oblek nosačev pomeni trpljenje, enako kot v prejšnjih prizorih.

Kristus:

Gorazd Kozmelj
Nikolaj Kozmelj

Pilat:

Marcel Kokelj

Jud:

Klemen Dolinar
Eugen Kokelj

Farizej:

Jernej Švab
Andrej Tancek

Angel:

Darja Demšar
Ema Jenko

6., rdeči oder

_Reteče - Gorenja vas

Nosač:

Martin Arnol
Gašper Avguštin
Jože Avguštin ml.
Jože Avguštin st.
Necj Avguštin
Samo Avguštin
David Bernard
Marko Bernard
Štefan Bernard
Peter Čičak
Leon Dagarin
Necj Drnovšek
Marko Jelenc
Miha Jelenc
Marko Jenko
Miha Jenko
Anže Kavčič
Gorazd Kozmelj*
Grega Krek
Janez Krmelj
Matej Kržišnik
Jure Lenkič
Uroš Lenkič
Matej Markelj
Sandi Pirih
Jernej Prevc
Toni Rakuš
Jure Šmid
Leon Štravs
Lenart Štravs
Jakob Tolar
Rok Zadnikar

14. PRIZOR

RAZBOJNIKA

Žiri

*Prav On, ki prizanaša
morilcem, mora na
svojih ramenih nositi
težko breme križa na
goro Kalvarijo.*

Skupaj s Kristusom peljejo na morišče tudi dva razbojnika, s katerima ravnajo mileje kot s Kristusom. Križev jima ni treba nositi (križa jima peljejo na vozu), medtem ko ga Kristus mora nesti sam. Judje Kristusa suvajo in sramotijo. Pred njim gre Veronika s potnim prtom, za njim njegova mati Marija z drugimi ženami, ki ga objokujejo. 14. in 15. prizor je treba gledati kot en prizor.

Razbojnik:
Klemen Poljanšek
Gašper Lazar

Jud:
Robert Bogataj
Marko Mrlak
Jaka Prosen
Bernard Rožman
Andrej Seljak
Franci Trček

Farizej:
Barbara Kemperle
Boštjan Muhič
Meta Katarina Tavčar
David Triller

Vodnik konja:
Slavko Jurčič*

15. PRIZOR

KRIŽEV POT

Selca

Veronika:

Irena Tavčar

Kristus:

Rudi Bernik

Prvi desni jud:

Bojan Dolenc

Drugi desni jud:

Jure Štibelj

Prvi levi jud:

Janez Mohorič

Drugi levi jud:

Franci Demšar

Žalostna mati, ki spremlja Kristusa s križem:

Nataša Vrhunc

Marija Magdalena:

Agata Tušek

Marija Saloma:

Marija Demšar

Marija Kleopova:

Ana Pollak

“še ena Marija”:

Darja Prevc

16. PRIZOR

KRISTUS NA KRIŽU

Žabnica

*O, stanovitna ljubezen Jezusova,
ti si premagala greh najbolj prav
tedaj, ko si prejela poslednji sunek
s sulico. A ne samo ti, temveč s
teboj vsi deli sveta: Evropa, Azija,
Afrika in Amerika. Združeni v
resnični veri, v trdnem upanju in
goreči ljubezni se te trdno oklepajo
na nevarni plovbi po svetu.*

Križanje spremlja četa dragoncev, vojakov sočasne baročne konjenice, ki prizoru dajejo veličastnost in priznanje. Poveljnik rimske čete, ki je pribila Kristusa na križ, Longin, prebode Kristusu stran in se ob pogledu na mrtvega Kristusa skesa ter obžaluje svoje dejanje. Pod križem stoji Marija Magdalena, ki prosi Kristusa za odpuščanje. Podoba oziroma alegorija pokristjanjenja sveta so štiri celine (Avstralije še niso poznali), ki izrekajo hvalo Kristusu na križu, da jih je odrešil. Bičarji in puščavniki imajo enako vlogo kot v prejšnjih prizorih.

Kristus na križu:

Vid Marenk

Furman:

Miroslav Marc

Žlajfar:

Marjan Barčič

Marija Magdalena:

Maja Triler

Tina Bogataj

Mojca Bedenik

Longinus:

Primož Tolar

Vodnik konja:

Zala Tolar

Jakob Tolar

Celine

Evropa:

Irena Plestenjak

Azija:

Milena Küssel

Afrika:

Alenka Rus

Amerika

Mateja Porenta

Ribič:

Jure Simonič

Spokorniki

Spokornik:

Tina Berce

Matija Demšar

Katja Dolenc

Boris Gartner

Nejc Gartner

Peter Pogačnik

Simon Pogačnik

Ana Šolar

Lenart Šolar

Petra Verčič

Puščavniki

Puščavnik:

Urban Gartner

Nejc Jagodica

Rudi Krek

Jože Pogačnik

Miha Potočnik

Matic Prevc

Jože Rovtar

Peter Rovtar

Leopold Tušek

Matej Tušek

17. PRIZOR

MATI SEDEM ZALOSTI

Železniki

*Marija je zvesto sledila
Jezusu. Veliko morje
bridkosti ni moglo
pogasiti njene velike
ljubezni. Po tej je
zaslužila, da je postala
mučenica nad vsemi
mučenci.*

Mariji pod križem oziroma žalostni Materi Božji je posvečen poseben prizor v pasijonu. Ves prizor je v črnem, vse je žalost. Ob Mariji stoji apostol Janez, ki je odslej njen skrbnik. Trpi skupaj z njo. Prizor razlagata dva angela v vijolični barvi žalosti, ki hkrati sočustvujeta z Marijo in jo tolažita. Zanimiva podoba ali alegorija Marijine ljubezni je Kupidu, grški bog ljubezni, ki nosi lok in puščice ljubezni, s katerimi rani srca. Prizor zopet spremljajo bičarji in križenosci, ki tokrat sočustvujejo z Marijino žalostjo.

Marija:

Andreja Tavčar

Janez:

Renato Kuhar

Angel:

Helena Kuhar

Polona Megušar

Kupido:

Jakob Florjančič

Neža Purgar

Igralec na portativ:

Janez Jocif

Franci Svolljšak

Spokorniki

Spokornik:

Cvetko Dolenc

Jošt Drol

Tajda Kejžar

Katja Markelj

Klara Markelj

Janez Pegam

Irena Pinterič

Lora Štraus

Klara Šubic

Mojca Tolar

Puščavniki

Puščavnik:

Urška Jeraša

Ema Marenk

Vesna Marenk

Tina Nastran

Marko Pegam

Boris Pogačnik

Marko Potočnik

Darja Rejc

Eva Rejc

Katja Ržek

7., črni oder

Nosač:

Anton Demšar

Tomaž Jelenc

Ivan Jurič

Jure Kejžar

Marko Klemenčič

Jan Krajnik

Peter Krajnik

Jaka Krmelj

Aleš Markelj

Klemen Pegam

Marjan Pegam

Tomaž Pegam

Tone Pegam

Matjaž Pintar

Matej Prevc

Tone Šolar

Gregor Šuštar

Andrej Thaler

Gašper Urh

Drago Vidic

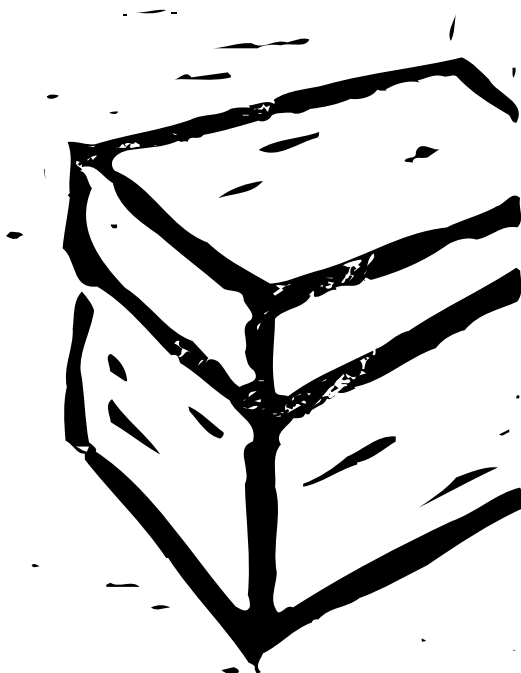
18. PRIZOR

SKRINJA ZAVEZE

Lonka Stara Loka

Pevski zbor Lubnik

Mešani pevski zbor župnije Stara Loka

*Tako kot kralj David
prosi odpuščanja za
svoj greh pred skrinjo
zaveze, tudi vi,
kristjani, pojdite za
Jezusom, ki leži v
grobu, premišlujte o
njegovem od ljubezni
ranjenem srcu.
Dopustite, da enako
močna sveta ljubezen
rani vaša srca, da
boste s Kristusom in
Marijo na veke slavili
zmago nad grehom.
Amen.*

Prvi judovski kralj, David, je zaradi svojega velikega greha prosil odpuščanja pred skrinjo zaveze. Svoje atribute kraljevanja (plašč, krono, žezlo) je odložil in tako izkazal ponižnost pred Bogom. Skrinjo zaveze nosijo judovski duhovniki leviti. David daje zgled ponižnosti vsakemu grešniku, ki je videl Kristusovo trpljenje in si ga vzel k srcu.

Kralj David:

Marcos Fink
Janko Potočnik

**Davidov paž,
ki nosi žezlo:**

Bor Dolenc

**Davidov paž,
ki nosi krono:**

Krištof Zarnik

**Davidov paž,
ki nosi plašč:**

Jan Dolenc

**Leviti, ki nosijo
skrinjo zaveze:**

Gregor Berce

Niko Dolenc

Lovrenc Hafner

Jernej Krmelj

Anton Zarnik

Levit s kadihnico:

Marjan Debeljak

Klemen Karlin

Duše

_Pevski zbor Lubnik

Duša:

Nataša Barle
Brane Bergant
Marija Bergant
Mira Bergant
Roman Bergant
Katja Šink Bergant
Anže Bertoncelj
Marina Bohinc
Alojzij Bogataj
Lea Bogataj
Janez Bohinc
Marina Bohinc
Zdenka Bohinc
Matevž Demšar
Klemen Dobnikar
Janez Dolenc
Marijan Dolenc
Vid Eržen
Anton Hafner
Vida Hawlina
David Jezeršek
Neža Keše
Cvetka Lapanja
Mirjam Longar
Vesna Novak
Matija Oblak
Primož Orehar
Valerija Perčič
Majda Pipan
Anica Poglajen
Ivanka Prezelj
Simon Razpotnik
Irena Rihtaršič
Stanislav Rogelj
Jerneja Stanonik
Branka Sušnik
Gregor Šifrar
Helena Šink
Sanja Šink
Stane Šopar

Marjeta Šorn
Marijan Štremfelj
Nuša Tehovnik
Štefan Trobec
Meta Vodopivec
Sara Zavec
Ana Žnidaršič
Stanka Žontar

**_Mešani pevski zbor
župnije Stara Loka**

Duša:

Tončka Arhar
Andreja Bečan
Helena Bergant
Medard Bergant
Pavla Bergant
Primož Bernik
Lojze Čadež
Jana Dagarin
Helena Dulc
Urška Florjančič
Marijan Gortnar
Josip Juraja
Janko Korenak
Janez Košir
Marijan Kovač
Anton Krek
Antonija Habjan Križaj
Lučka Langerholc
Marija Omejc
Maja Orehar
Olga Osredkar
Irena Potočnik

19. PRIZOR

BOŽJI GROB

_ Lonka Stara Loka

_ Pevno

_ Puštal

Slavnostni zaključek pasijona je božji grob, ki ga je vedno nosilo štirinajst loških meščanov. Kristus je dotrpel in izpolnil svoje poslanstvo.

Njegova smrt je zmaga nad zlom, zato ga v slavnostnem sprevedu nosijo po mestu kot velikega zmagovalca. Do vstajenja vendarle še vlada žalost, zato godbeniki igrajo žalostinko. Treba je upoštevati, da so pasijon vedno izvajali na veliki petek, zato žalost pomeni le prehodno obdobje, ki bo prineslo tudi telesno zmago nad smrtjo.

19. in 20. prizor nastopata skupaj, čeprav je godba poseben prizor kot zaključek celotnega pasijona.

Grenadirska pehota

_ Lonka Stara Loka

Gospod polkovnik:

Jure Ravnikar

Narednik:

Gašper Mahnič

Boštjan Pleško

Grenadir:

Jernej Bernik

Sebastijan Čadež

Simon Čemažar

Rok Gerbec

Grega Jezeršek

Marko Kranner

Peter Jeram

Gašper Ravnikar

Klemen Ravnikar

Jakob Zarnik

Grenadir bobnar:

Nejc Pleško

Patrik Tarfila

Meščani

_ Pevno

Kristus:

Anže Gartner

Meščan:

Bine Bergant

Lenart Bergant

Tine Bergant

Rok Brelih

Simon Božnar

Gašper Hafner

Jaka Hafner

Žan Hafner

Anže Jelovčan

Anže Kumer

Metod Proj

Uroš Proj

Simon Šink

Gašper Štremfelj

Jernej Štremfelj

Miha Vidic

Šest mestnih svetnikov

_ Puštal

Baklonosec:

Marjan Bernik

Cene Božnar

David Božnar

Valentin Jesenovec

Jože Kristan

Jaka Notar

20. PRIZOR

GOSPODJE GLASBENIKI

Mestni pihalni orkester Škofja Loka
Ženska vokalna skupina Grudnove Šmikle
Mešani pevski zbor Gimnazije Škofja Loka
Vokalna skupina Cantabile

Mestni pihalni orkester Škofja Loka

Flavta:

Agata Štravs
Andreja Marenk
Nina Pintar

Pikolo:

Neža Misson

Klarinet:

Alojzij Štravs
Tadej Marenk

Trobenta:

Luka Guzelj
Sebastjan Tušek

Rog:

Ana Mir

Bariton:

Anže Klobučar
Simon Tavčar

Tuba:

Primož Dolenc

Tolkala:

Neja Mlakar
Lana Benedičič
Tjaša Cof
Maja Sever
Martin Doljak

Zadaj stopa ljudstvo

Ženska vokalna skupina Grudnove Šmikle

Ljudstvo:

Marija Demšar
Martina Dolenc
Patricija Dolinar
Katarina Finžgar
Irma Golob
Jera Habjan
Lucija Jekovec
Janja Jerina
Alenka Jocif
Rebeka Koželj
Polona Markelj
Jana Mediževc
Polona Mrak
Marjeta Naglič
Mateja Feltrin Novljan
Katarina Pegam
Anka Pintar
Katarina Prezelj
Neža Rejc
Alenka Šifrar
Danica Štajer
Mihaela Tavčar
Ajda Valher

Mešani pevski zbor Gimnazije Škofja Loka

Ljudstvo:

Daša Hafner
Veronika Igličar
Maruša Krmelj
Vid Krmelj
Ana Prevc Megušar
Eva Oselj
Ajda Smerkolj
Špela Vodnik

Vokalna skupina Cantabile

Ljudstvo:

Damijan Ažbe
Kristina Ažbe
Roman Ažbe
Valentin Ažbe
Vida Ažbe
Irena Bogataj
Jerneja Bonča
Tatjana Jeram
Francka Peternel
Boštjan Peternel
Boštjan Pintar
Lenart Sušnik
Janez Ušeničnik

POBIRALCI

Pobiralec:

Ciril Ferlan

France Kalan

Darja Rajšič

Lambert Sušnik

Boris Valant

Neja Valant

Reditelji

Avtomoto zveza
Škofja Loka

Zveza šoferjev in
avtomehaničev Žiri

Prostovoljno gasilsko
društvo Trata

Prostovoljno gasilsko
društvo Stara Loka

Prostovoljno gasilsko
društvo Bukovica

Anica Albreht
Jože Albreht
Rebeka Avguštin
Dario Balič
Sabina Bašelj
Branko Bernik
Majda Bernik
Mojca Bernik
Roman Bernik
Andrej Bertoncelj
Urška Bogataj
Eva Bohinc
Meri Bozovičar
Silvo Bregant
Tilen Demšar
Dejan Dolenc
Urška Dolenc
Miran Erce
Zvonka Erce
Darja Eržen

Mirko Eržen
Vilko Eržen
Karmen Frelj
Tanja Frelj
Blaž Gartner
Mateja Gartner
Nika Gartner
Peter Grzetič
Ana Hafnar
Jure Hafnar
Klara Hafnar
Romana Hafnar
Rok Hafnar
Silvo Hafnar
Janez Horvat
Martina Horvat
Ana Javeršek
Mirko Javeršek
Suzana Javeršek
Cirila Jesenko
Primož Kafol
Ramiz Kasumović
Tone Košenina
Boštjan Kovač
Žan Kožuh
Alojz Križaj
Zdravko Križnar
Jože Krek
Marjan Kržišnik
Nada Kržišnik
Janez Kuhar
Mateja Lavtar
Tomaž Logaj
Dragica Maček
Mojca Maček
Miha Matović
Angelčo Milenkovič
Andrej Mrak
Aleš Murn
Irena Murn
Lojze Nastran
Žiga Nastran
Franci Novinec

Ana Pagon
Urška Perhavec
Tomaž Pivk
Dragoljub Pralica
Niko Prevč
Jakob Prevodnik
Metod Prevodnik
Tim Prevodnik
Milan Ravnič
Marta Razinger
Milan Rupnik
Rok Rupnik
Toni Stanonik
Matevž Strel
Meta Strel
Roman Strel
Janez Šink
Jože Šink
Aleks Štumerger
Jaka Šubic
Olga Šubic
Katarina Trdin
Marjanca Trilar
Marjan Trojar
Marjeta Trojar
Peter Zihel
Silvo Žgur

Oskrba s čajem:

Meri Bozovičar
Marko Bozovičar
Nec Bozovičar
Ivanka Bernik
Branka Štrekelj
Marija Volčič

Informatorji, zdravniki

Informatorji:

Informatorji iz Gimnazije
Škofja Loka, MEPI Škofja
Loka ter Fakultete za
turistične študije - Turistica
Portorož

Rebeka Arhar
Lucija Dokša
Eva Gartner
Mojca Heine
Ema Ločniškar
Teja Marenk
Anja Megušar (vstavljen j)
Jernej Megušar
Anamarija Mihovec
Nikitta Yoni Noa
Patricija Oblak
Ana Orazem
Katja Podlipnik
Anja Pogačar
Tanja Potočnik
Urška Potočnik
Lidija Pranjč
Maša Primožič
Lucija Remic
Špela Rozman
Lucija Rupar
Dijana Savonovič
Katja Štucin
Maja Tomažič

Zdravniki prostovoljci:

Tadeja Demšar, dr. med.,
spec. spl. med.

David Končan, dr. med.,
spec. spl. med.

Anda Perdan, dr. med.,
spec. spl. med.

Ida Rus, dr. med.,
spec. pediatrije

Andrej Šubic, dr. med.,
spec. spl. med.

**Hvala tudi vsem
neimenovanim sodelavcem
in sodelavkam.**

Ostali podporniki projekta Škofjeloški pasijon 2015

Albina Nastran

Alfonz Šnuderl

Alkemist d.o.o.

Alpetour d.d.

Andrej Ambrožič

Bio plus d.o.o.

Blaž Tušek,
Mibla d.o.o.

Bratovščina odraslih
skavtov Škofja Loka

Center domače in
umetnostne obrti
Škofja Loka

Dekanija Škofja Loka

Društvo prijateljev
mladine Škofja Loka

Društvo Rovtarji

Društvo Univerza za
tretje življenjsko obdobje
Škofja Loka

Društvo upokojencev
Škofja Loka

Elektromarket Rupar,
E-RU, d.o.o.

Elektro servis Maček,
Anton Maček s.p.

Fasaderstvo Janez Jaklič s.p.

Filatelistično društvo
Lovro Košir Škofja Loka

Filc d.d.

Frank Osredkar

Gasilsko poveljstvo
Občine Škofja Loka

Gimnazija Škofja Loka

Glasbena šola Škofja Loka

Gorenjska predilnica d.d.

Gostilna pri Kajbitu

Hofer d.o.o.

Janez Jaklič s.p.

Jože Triler s.p.

Kanal A d.o.o.

Kapucinski samostan
Škofja Loka

Kapucinska knjižnica
Škofja Loka

Knjižnica Ivana Tavčarja
Škofja Loka

Kulturno-zgodovinsko
društvo Lonka Stara Loka

Lekarna Mesto - 37

Loška komunala, d.d.
Škofja Loka

Loški muzej
Škofja Loka

Loški utrip

Marijan Štremfelj s.p.

Maruša in Ivan Hafner

Mateja Feltrin Novljan

Medobčinsko društvo
gluhih in naglušnih Auris
Kranj in ga. Darja Pajk

Medobčinsko društvo
invalidov Škofja Loka

Merkur - trgovina in
storitve, d.d.

MOPS d.o.o.

Muzejsko društvo
Škofja Loka

Muzej votivov in
jaslic Brezje

Nadškofija Ljubljana

NET TV d.o.o.

Obrtna zbornica Škofja Loka	Skavti Škofja Loka 1	Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije
Osnovna šola Škofja Loka-Mesto	Slovenska akademija znanosti in umetnosti	Zveza kulturnih društev Škofja Loka
OSM pohištvo d.o.o.	Slovenska vojska	Zdravstveni dom Škofja Loka
Paval d.o.o.	Slovenski etnografski muzej	Župnija Stara Loka
Prostovoljno gasilsko društvo Stara Loka	Slovenski gledališki inštitut - SLOGI	Župnija Suha
Prostovoljno gasilsko društvo Škofja Loka	Sokolski dom Škofja Loka	Župnija Sv. Duh
Prostovoljno gasilsko društvo Žabnica	Spirit Slovenija	Župnija Škofja Loka
Prosvetno društvo Sotočje Škofja Loka	Srednja šola za lesarstvo	Župnija Železniki
Policijska postaja Škofja Loka	Strojan d.o.o.	
POP TV d.o.o. Ljubljana	Škofija Celje	
Prebivalci mestnega jedra Škofje Loke ter lastniki trgovin in lokalov	ŠmaR - Društvo šmarnični romarji	
Primož Šink s.p.	Turistično društvo Gorenja vas	
Radio Ognjišče d.o.o.	Turistično društvo Škofja Loka	
Radovan Rakovec	Turizem Škofja Loka	
Razvojna agencija Sora d.o.o.	Veterinar Matevž Čadež	
Romar, d.o.o.	Vsi prostovoljci delovnih akcij v Pasijonskem taboru	
RTV Slovenija	“Zeleni vrt”, Urška Kovač Mrak s.p.	

Uprizoritev sofinancira:

Občina Škofja Loka

Uprizoritev sofinancira:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Zlati sponzor:

KNAUFINSULATION
varčujmo z energijo, zdaj!

Sponzor prizorišč:

LTH Castings

Sponzor:

PETROL

Energija za življenje

Sponzor:

Rexroth
Bosch Group

Sponzor:

◆ MARMOR HOTAVLJE GROUP
MARMOR HOTAVLJE d.o.o.

Sponzor:

Mali sponzorji:

Lotrič d.o.o.

Domel, d.o.o.

Sibo G. d.o.o.

Optiweb d.o.o.

Elektro Gorenjska d.d.

Križaj design d.o.o.

Mizarstvo Trampuž - Mirko Trampuž s.p.

Glavni medijski sponzor:

Medijski sponzor:

DNEVNIK

Medijski sponzor:

Gorenjski Glas

Medijski sponzor:

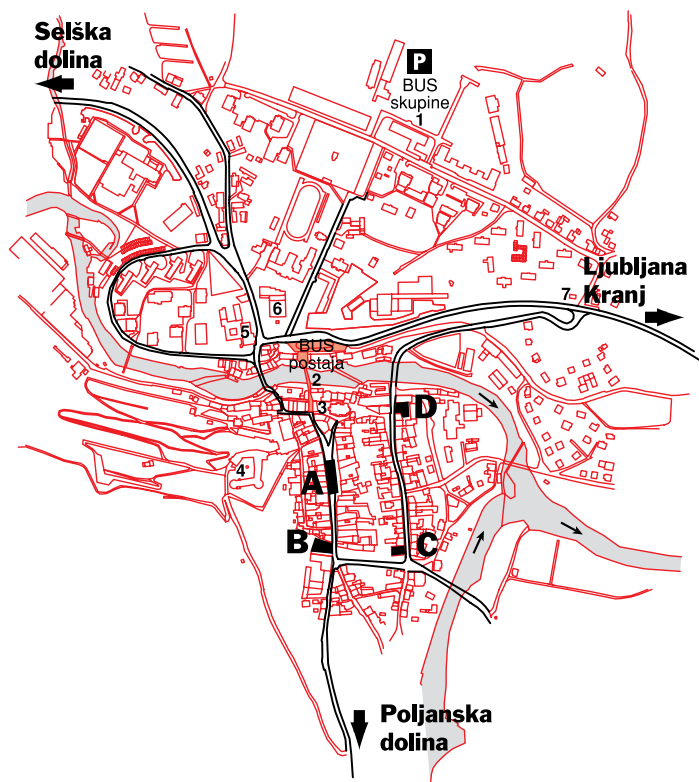
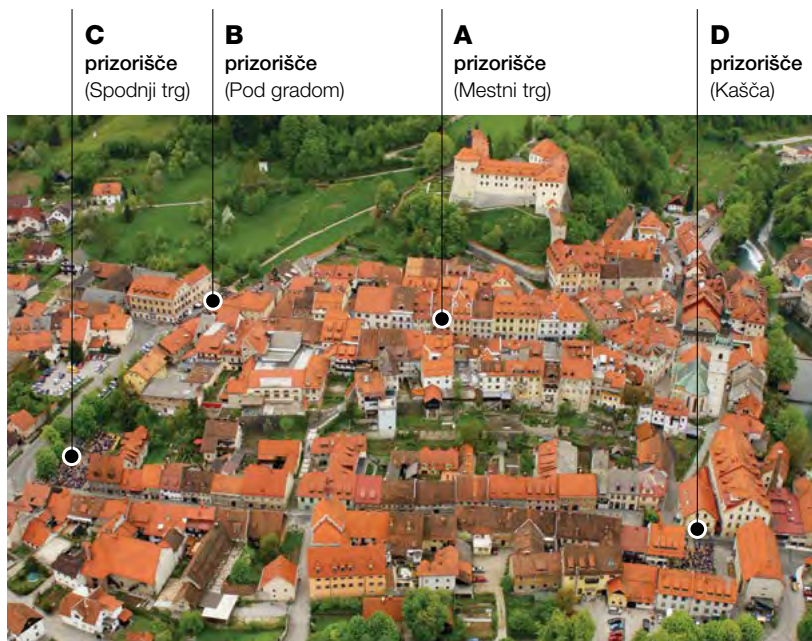
Medijski sponzor:

The
Slovenia
TIMES

Medijski sponzor:

Zemljevid

Legenda:

- 1 Avtobusno parkirišče za skupine
- 2 Avtobusna postaja
- 3 Cankarjev trg
- 4 Loški grad - Loški muzej
- 5 Kapucinska cerkev
- 6 Veleblagovnica Nama
- 7 Informacijska točka

Časovnica

1608/1613	Kapucini v Ljubljani priredijo pasijonsko procesijo Velikega petka
1713	Pasijonska procesija v Škofji Loki
1715	Pasijonska procesija v Škofji Loki
1721	Škofjeloški pasijon, rokopis patra Romualda
1768	Goriški nadškof Attems prepove pasijonsko procesijo v Škofji Loki
1936	Škofjeloški pasijon, odrska izvedba Tineta Debeljaka
1965	Škofjeloški pasijon, Slovensko stalno gledališče Trst
1999	Škofjeloški pasijon, izvirna procesijska izvedba, Škofja Loka
2000	Škofjeloški pasijon, procesijska izvedba, Škofja Loka
2009	Škofjeloški pasijon, procesijska izvedba, Škofja Loka
2015	Škofjeloški pasijon, procesijska izvedba, Škofja Loka
2021	300 let od Romualdovega rokopisa Škofjeloškega pasijona

